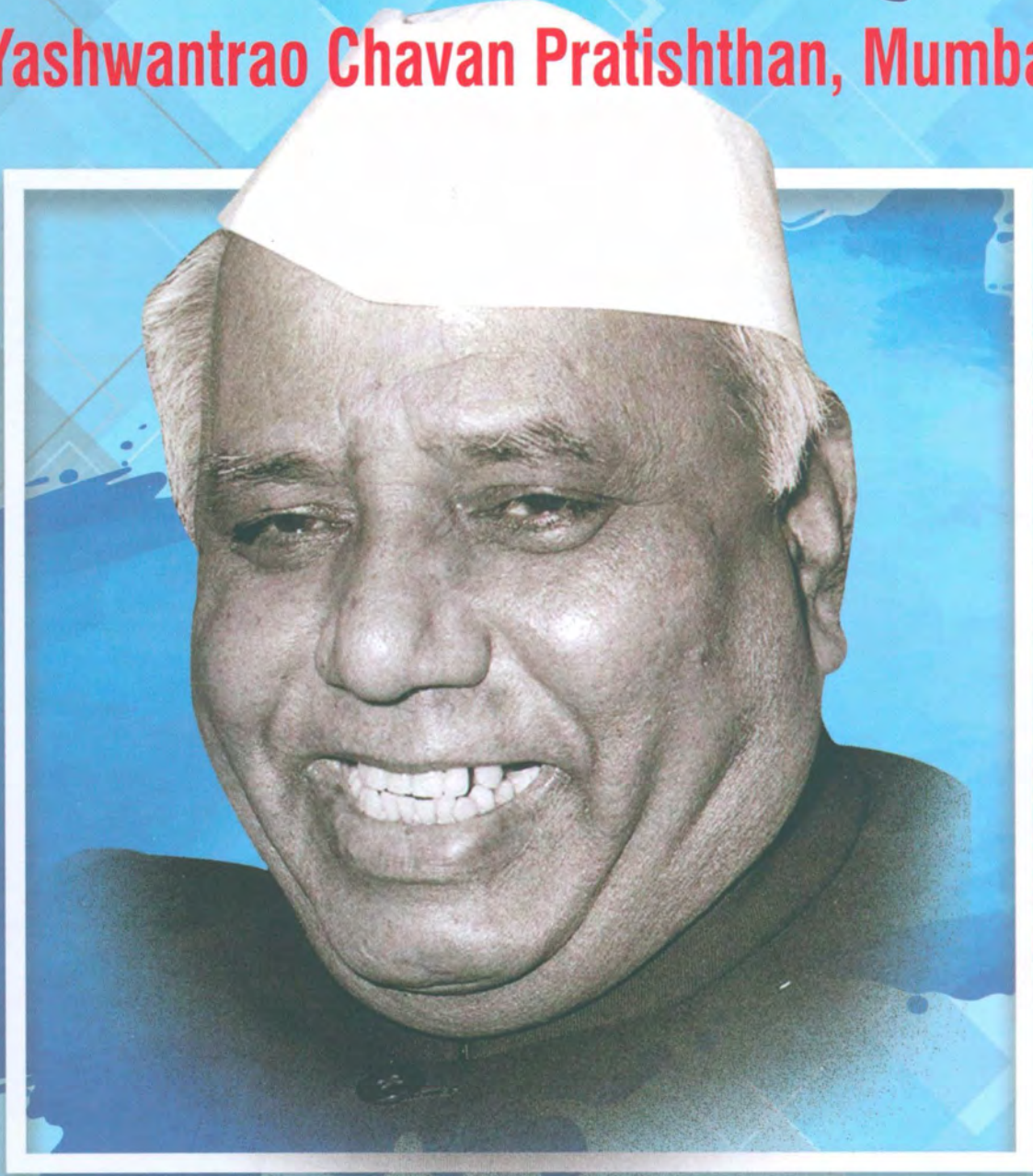

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई
Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

३४ वा वार्षिक अहवाल
२०१८-२०१९
34th Annual Report
2018-2019

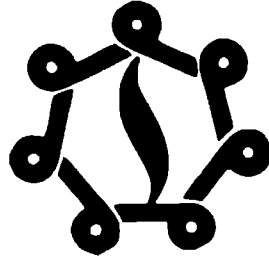
मा. यशवंतराव चव्हाण यांच्या जयंती निमित्त स्टारकी फाऊंडेशनचे संस्थापक श्री. बिल अॅस्टीन यांना 'यशवंतराव चव्हाण विशेष पुरस्कार' प्रदान करताना प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष मा. श्री. शरदराव पवार, कार्याध्यक्ष सौ. सुप्रिया सुळे, सरचिटणीस श. गं. काळे, यशवंतराव चव्हाण पुरस्कार समितीचे अध्यक्ष डॉ. अनिल काकोडकर

मा. यशवंतराव चव्हाण यांच्या जयंती निमित्त 'गिनिज बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड' प्रमाणपत्र प्रतिष्ठानचे सरचिटणीस श.गं. काळे यांना देताना श्री. बिल अॅस्टीन, कार्याध्यक्ष सौ. सुप्रिया सुळे

३४ वा वार्षिक अहवाल २०१८ - २०१९

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

जन. जगन्नाथराव भोसले मार्ग,

मुंबई - ४०० ०२१

दूरध्वनी क्र. २२०२८५९८, २२०४५४६०, २२८५२३४५

फॅक्स : २२८५२०८१, २२८५२०८२

Email: ybchavan 100@gmail.com

Visit us: ybchavanpratishthan.org

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

वार्षिक अहवाल २०१८-१९

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
१	यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईचे विश्वस्त मंडळ, कार्यकारिणी मंडळ, कार्यकारी समिती, प्रतिष्ठानचे विभाग प्रमुख, प्रतिष्ठानच्या विभागीय केंद्राचे मा. अध्यक्ष व व्यवस्थापन	३-५
२	यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई केंद्रातील उपक्रम	५-७
३	यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईच्या केंद्रातील झालेले महत्त्वाचे कार्यक्रम	७
४	यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय परितोषिक, राष्ट्रीय पुरस्कार व इतर उपक्रम	७-८
५	विशेष कार्यक्रम / उपक्रम	८-१२
६	यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई - माहिती व तंत्रज्ञान प्रबोधिनी	१३-१४
७	यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईच्या सहकार्याने कार्यरत असलेले इतर कार्यक्रम/उपक्रम	१४
८	यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई मार्फत देण्यात आलेले अनुदान	१५
९	यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईच्या विभागांमार्फत झालेले कार्यक्रम/उपक्रम	१५-४६
१०	यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबईची विभागीय केंद्रे	४७-९१
११	प्रतिष्ठानची प्रकाशने व व्हि.डी.ओ. कॅसेट्स	९२-९३
१२	प्रतिष्ठानच्या वैधानिक लेखा परीक्षकाचे प्रमाणपत्र	९५
१३	यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानची हिशोबपत्रके व संबंधिक परिशिष्टे	९६-१०८

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

ट्रस्ट रजि. ने. एफ. १०६४३, दिनांक १७ सप्टेंबर १९८५, सोसायटी रजि. ने. एम. एम. एच. /बी. ओ. एम. - ५३९/८५

यशवंतराव चव्हाण सेंटर, जन. जगन्नाथराव भोसले मार्ग, मुंबई - ४०० ०२१.

दूरध्वनी क्रमांक : २२०२८५९८, २२०४५४६० फॅक्स : २२८५२०८१/८२

➤ विश्वस्त मंडळ सदस्य ◀

१. मा. श्री. शरदराव पवार अध्यक्ष
२. मा. श्री. अरुण गुजराथी उपाध्यक्ष
३. मा. सौ. सुप्रिया सदानंद सुळे कार्याध्यक्ष
४. मा. श्री. श. गं. काळे सरचिटणीस
५. मा. श्री. हेमंत टकले कोषाध्यक्ष
६. मा. श्री. शिवाजीराव पाटील-निलंगेकर
७. मा. श्री. राम प्रधान
८. मा. श्री. वसंतराव कार्लेकर
९. मा. श्री. दिलीप वळसे-पाटील
१०. मा. श्री. अजित निंबाळकर
११. मा. श्री. बी. के. अग्रवाल
१२. मा. श्री. अमित डहाणूकर
१३. मा. श्री. डॉ. समीर दलवाई
१४. मा. श्री. ना. धों. महानोर
१५. मा. सौ. प्रभा कुलकर्णी

महाराष्ट्र शासन प्रतिनिधी

१६. मा. श्री. नितीन करीर
प्रधान सचिव, नगरविकास विभाग
१७. मा. श्री. एन. जे. जमादार
सचिव व वरिष्ठ विधी सल्लागार
विधी व न्याय विभाग

➤ कार्यकारिणी मंडळ सदस्य ◀

१. मा. श्री. शरदराव पवार
  २. मा. श्री. अरुण गुजराथी
  ३. मा. सौ. सुप्रिया सदानंद सुळे
  ४. मा. श्री. श. गं. काळे
  ५. मा. श्री. हेमंत टकले
  ६. मा. श्री. जयंत पाटील
  ७. मा. श्री. राम ताकवले
  ८. मा. श्री. ना. धों. महानोर
  ९. मा. श्री. लक्ष्मण माने
  १०. मा. श्री. विनायकराव पाटील
  ११. मा. श्री. के. बी. आवाडे
  १२. मा. श्री. प्रकाश कुलकर्णी
  १३. मा. श्री. जीवनराव गोरे
  १४. मा. श्री. विजय शिके
  १५. मा. श्री. जयराज साळगांवकर
  १६. मा. श्री. गणपतराव पाटील
  १७. मा. श्री. राजेश टोपे
  १८. मा. श्री. शामराव पा. पाटील
  १९. मा. श्री. चंद्रशेखर घुले-पाटील
  २०. मा. श्री. यशवंतराव गडाख-पाटील
  २१. मा. अध्यक्ष महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक लि. (पदसिद्ध)
- ### महाराष्ट्र शासन प्रतिनिधी
२२. मा. श्री. नितीन करीर
प्रधान सचिव, नगर विकास विभाग

➤ कार्यकारी समिती ◀

१. मा. श्री. शरदराव पवार
२. मा. श्री. अरुण गुजराथी
३. मा. सौ. सुप्रिया सदानंद सुळे
४. मा. श्री. श. गं. काळे
५. मा. श्री. हेमंत टकले
६. मा. श्री. अजित निंबाळकर
७. मा. श्री. जीवनराव गोरे
८. मा. श्री. यशवंतराव गडाख-पाटील

प्रतिष्ठानचे विभाग

१. सृजन	सृजन प्रमुख	सौ. सुप्रिया सुळे
२. वसुंधरा कक्ष (पर्यावरण संवर्धन अभियान)	निमंत्रक	सौ. सुप्रिया सुळे
३. कृषि व सहकार व्यासपीठ	निमंत्रक	श्री. अजित निंबाळकर
४. कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला फोरम	सदस्य सचिव	श्री. विनायक कांबळे
५. यशवंतराव चव्हाण माहिती तंत्रज्ञान प्रबोधिनी	संचालक	ब्रिगेडीअर श्री. सुशील गुप्तन
६. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई	कार्यक्रम व्यवस्थापक	श्री दत्ता बाळसराफ
७. महाराष्ट्र महिला व्यासपीठ	संयोजिका	श्रीमती रेखा नार्वेकर
	कार्यकारी संयोजिका	श्रीमती ममता कानडे
८. नवमहाराष्ट्र युवा अभियान	संयोजक	श्री. दत्ता बाळसराफ
९. सांस्कृतिक विभाग	निमंत्रक	श्री. विनय नेवाळकर
१०. यशवंतराव चव्हाण ग्रंथालय	ग्रंथालय संसाधन व ज्ञान व्यवस्थापक	श्री. अनिल पाझारे
११. यशवंतराव चव्हाण केंद्र सभागृहे	सरव्यवस्थापक	श्री. विजय देसाई
१२. वार्तापत्र	मानद संपादक	श्री. दत्ता बाळसराफ
१३. शिक्षण विकास मंच	प्रमुख संयोजक	श्री. वसंत काळपांडे
१४. अपंग हक्क विकास मंच	संयोजक	श्री. विजय कान्हेकर
१५. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई	वित्त व लेखा व्यवस्थापक	श्री. महेश चव्हाण

प्रतिष्ठानच्या विभागीय केंद्रांचे अध्यक्ष:

१. विभागीय केंद्र, कराड	अध्यक्ष	श्री. बाळासाहेब ऊर्फ शामराव पाटील
२. विभागीय केंद्र, पुणे	अध्यक्ष	श्री. अजित निंबाळकर
३. विभागीय केंद्र, नागपूर	अध्यक्ष	श्री. गिरीश गांधी
४. विभागीय केंद्र, नाशिक	अध्यक्ष	श्री. विनायकराव पाटील
५. विभागीय केंद्र, औरंगाबाद	अध्यक्ष	श्री. अंकुशराव कदम
६. विभागीय केंद्र, लातूर	अध्यक्ष	श्री. डॉ. जनार्दन वाघमारे
७. विभागीय केंद्र, कोकण	अध्यक्ष	श्री. शेखर निकम
८. विभागीय केंद्र, अमरावती	अध्यक्ष	श्री. हर्षवर्धन देशमुख
९. विभागीय केंद्र, अहमदनगर	अध्यक्ष	श्री. यशवंतराव गडाख-पाटील
१०. विभागीय केंद्र, अंबाजोगाई (बीड)	अध्यक्ष	डॉ. अनिकेत लोहिया
११. विभागीय केंद्र, सोलापूर	अध्यक्ष	डॉ. गो. मा. पवार
१२. जिल्हा केंद्र, ठाणे	अध्यक्ष	श्री. मुरलीधर नाले
१३. जिल्हा केंद्र, पालघर	अध्यक्ष	श्री. सुनिल देवराव रणाईत
१४. जिल्हा केंद्र, जळगांव	अध्यक्ष	श्री. रवींद्र प्रल्हादराव पाटील
१५. नवी मुंबई केंद्र	अध्यक्ष	श्री. प्रमोद कर्नाड
१६. जिल्हा केंद्र, परभणी	अध्यक्ष	सौ. संध्याताई दुधगांवकर
१७. विभागीय केंद्र, नांदेड	अध्यक्ष	श्री. कमलकिशोर कदम

इतर

१. मानद वास्तु विशारद	मे. शशी प्रभू अॅण्ड असोसिएट्स
२. सांविधानिक लेखा परीक्षक	मे. सी. व्ही. के. अॅण्ड असोसिएट्स
३. अंतर्गत हिशेब तपासनीस	मे. घोरपडे मराठे अॅण्ड असोसिएट्स

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईचा सन २०१८-१९ चा वार्षिक अहवाल पुढीलप्रमाणे सादर करित आहेत.

१. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे व्यवस्थापन

मा. यशवंतराव चव्हाण यांच्या विचारांचा व कार्याचा प्रसार करण्यासाठी प्रतिष्ठानतर्फे विविध प्रकारचे उपक्रम प्रतिवर्षी राबविण्यात येतात. उपक्रमांची आखणी व अंमलबजावणी करण्यासाठी नेमलेल्या कार्यकारी समितीच्या यावर्षी १२ बैठका घेण्यात आल्या व विविध विषयांवर सांगोपांग चर्चा होऊन निर्णय घेण्यात आले. या आर्थिक वर्षात विश्वस्त मंडळाच्या व कार्यकारिणी मंडळाच्या पुढीलप्रमाणे प्रत्येकी ३ बैठका झाल्या. दिनांक ०८ सप्टेंबर २०१८, दिनांक २५ नोव्हेंबर २०१८ व दिनांक १२ मार्च २०१९ तसेच कार्यकारी समितीच्या दिनांक ०७ एप्रिल २०१८, ०५ मे २०१८, ०२ जून २०१८, ७ जुलै २०१८, ०४ ऑगस्ट २०१८, ०८ सप्टेंबर २०१८, ०६ ऑक्टोबर २०१८, ०३ नोव्हेंबर २०१८, ०१ डिसेंबर २०१८, ०५ जानेवारी २०१९, ०२ फेब्रुवारी २०१९ व ०२ मार्च २०१९ अशा एकूण बारा बैठका घेतल्या.

प्रतिष्ठानच्या हिशेबाची तपासणी प्रत्येक महिन्याला अंतर्गत हिशेब तपासनीस मे. घोरपडे मराठे अॅन्ड असोसिएट्स, यांच्यामार्फत करण्यात आली व त्यांचे अहवाल कार्यकारी समितीपुढे ठेवण्यात आले. वार्षिक हिशेबाची तपासणी सांविधिक हिशेब तपासनीस मेसर्स सी.व्ही.के. अॅन्ड असोसिएट्स, चार्टर्ड अकाऊंटंट यांच्याकडून झाली असून त्याचा अहवालही विश्वस्त मंडळ व कार्यकारिणी मंडळासमोर ठेवण्यात आला. वार्षिक सर्वसाधारण सभेने मंजूर केलेल्या अंदाजपत्रकास अधीन राहून प्रत्येक विभागीय केंद्रासाठी व मुख्य कार्यालयातील विविध विभागांना खर्चाचे अंदाजपत्रक दिले असून त्यांच्याकडून खर्चाचे तिमाही अहवाल मागवून तपासण्यात आले व कार्यकारी समितीपुढे सादर करण्यात येऊन त्रुटींची पूर्तता करून घेण्यात आली. प्रतिष्ठानची वेबसाईट ybchavanpratishthan.org असून ती वेळोवेळी अद्ययावत करण्यात येत आहे. तसेच प्रतिष्ठानचा ई-मेल ybchavan100@gmail.com हा आहे.

सभासद संख्या : यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईची निरनिराळ्या प्रकारच्या सभासदांची संख्या खालीलप्रमाणे आहे.

१. संस्थापक सदस्य - ३०, २. आजीव सदस्य - २८३, ३. संस्था सदस्य - २८

महाराष्ट्र शासनाचे दोन प्रतिनिधी विश्वस्त मंडळावर नेमलेले आहेत. त्यापैकी मा. श्री. नितीन करीर, प्रधान सचिव, नगर विकास विभाग यांची कार्यकारिणी मंडळावरही नियुक्ती केलेली आहे.

*****

२. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई केंद्रातील उपक्रम

२.१ सभागृहे

- १.१ **मुख्य सभागृह :** यशवंतराव चव्हाण केंद्रातील सभागृहाचा वापर प्रतिष्ठानने आयोजित केलेल्या विविध कार्यक्रमांतील तसेच निरनिराळ्या सामाजिक संस्था, शासनातर्फे आयोजित केलेल्या सभा, संमेलने, चर्चा, परिषदा, चित्रपट, सांस्कृतिक कार्यक्रम यासाठी करण्यात आला. सभागृहामध्ये मराठी, हिंदी, गुजराती व इंग्रजी नाटके, संगीत, सभा आदि कार्यक्रमही झाले.
- १.२ **सांस्कृतिक व रंगस्वर सभागृह :** सांस्कृतिक सभागृह व रंगस्वर या दोन्ही सभागृहात विविध सांस्कृतिक कार्यक्रम आयोजित करण्यात येतात. प्रतिष्ठानच्या 'रंगस्वर'मार्फत प्रत्येक महिन्याला किमान ४ ते ५ सांस्कृतिक कार्यक्रम आयोजित करण्यात येतात. तसेच 'दिवाळी पहाट' हा अतिशय दर्जेदार कार्यक्रम संपन्न होतो. वरील दोन्ही सभागृहे सर्व सोयींनी युक्त व अद्ययावत करण्यात आली आहेत.

२.२ यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय ग्रंथालय

यशवंतराव चव्हाण ग्रंथालय हे संदर्भ ग्रंथालय म्हणून ओळखले जाते. ग्रंथालय संदर्भग्रंथासोबत इतर माहितीचे स्रोत, संदर्भ सेवा अशा सुविधांनी परिपूर्ण आहे. सभासदाना कमी वेळात हवी ती माहिती देणे, त्यांना आवश्यक असलेले ग्रंथ वा इतर साहित्य उपलब्ध करून देणे. यामध्ये चालू घडामोडी (CAS) वैशिष्टपूर्ण माहिती (SDS), ऑन लाईन माहिती सेवा महत्वाच्या सेवा

त्वरीत उपलब्ध करून दिल्या जातात. उदा. ग्रंथालयात विविध नियतकालिके, MPSC-UPSC या स्पर्धा परीक्षांकरिता नियतकालिकांची बांधणी करून ती संदर्भाकरिता सभासदांना उपलब्ध करून दिली आहे. समाजशास्त्र, शेती, इतिहास, कायदा, संस्कृती इ. विषयांवरील पुस्तके, आत्मचरित्रे, धर्मकोश, विश्वकोश, गॅझिटीयर, अॅटलास, इअरबुक, डिव्हशनरी, इन्सायक्लोपीडीया (Encyclopedia), निरनिराळ्या कायद्याचे ग्रंथ उपलब्ध आहेत. अभ्यासक्रमांचे ग्रंथ बऱ्याचदा महाग असतात. त्यामुळे, प्रत्येक विद्यार्थ्यास ते विकत घेणे शक्य होत नाही. म्हणून ही सर्व पुस्तके ग्रंथालयात उपलब्ध केल्याने सर्व गरजू विद्यार्थ्यांना ग्रंथालयाकडून त्यांच्या शैक्षणिक वाटचालीत मदत होते. हे सर्व कार्य करत असताना वेळेची बचत करून जास्तीत जास्त काम करायचे असते. त्यासाठी या ग्रंथालय व्यवस्थापन प्रणालीचा (Library Management Software) चा उपयोग होतो. कमी वेळेत जास्तीत जास्त वाचकांना ग्रंथालयातील सोईसुविधांची तसेच सेवांची माहिती देऊन त्यांच्या गरजा पूर्ण केल्या जातात.

ग्रंथालयीन सभासद : 'यशवंतराव चव्हाण ग्रंथालय' हे संदर्भ ग्रंथालय असून तेथे ग्रंथ वाचण्याची किंवा घरी घेऊन जाण्याची सुविधा आहे. याकरिता वार्षिक वर्गणी रु. ५००/- व अनामत रक्कम रु. ५००/- आहे. सभासदांना एकावेळी एक पुस्तक/ग्रंथ देण्यात येतो. तो पंधरा दिवसात परत करणे आवश्यक असते. संदर्भग्रंथाचा उपयोग ग्रंथालयातच करता येतो. संदर्भ ग्रंथ घरी नेता येत नाही. भरलेल्या अनामत रकमेपेक्षा पुस्तकाची किंमत जास्त असेल तेव्हा अधिक अनामत रक्कम किंवा त्या पुस्तकाच्या किंमतीएवढी अनामत रक्कम भरून पुस्तक घरी नेता येतो. महाविद्यालयीन व उच्च शिक्षण घेणारे विद्यार्थी/संशोधक यांच्याकरिता सवलतीची वार्षिक वर्गणी रु. ५०/- व अनामत रक्कम रु. १००/- आकारण्यात येते. या सभासदांना ग्रंथ किंवा नियतकालिके ग्रंथालयात बसून वाचण्यासाठी/संदर्भासाठी देण्यात येतात. ते ग्रंथालयाबाहेर नेता येत नाहीत. ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र यांच्या नियमाप्रमाणे 'ग्रंथालयाचे व्यवस्थापन' संगणकीकृत करण्यात आले आहे. वृत्तपत्रात प्रसिद्ध होणाऱ्या महत्त्वाच्या घडामोडींची कात्रणे ठेवण्यात आली आहेत. सन २०१८-२०१९ मध्ये ग्रंथालयास महाराष्ट्र शासनाकडून रु. १ लाख ४४ हजार इतके अनुदान मिळाले. सन २०१७-२०१८ वर्षाकरिता रु. ३ लाख ५० हजार इतकी रक्कम मंजूर केली होती व ग्रंथ खरेदीचा प्रत्यक्ष खर्च रु. २ लाख ८२ हजार ७१२ इतका झाला आहे. या रकमेतून वर्तमानपत्रे, मासिके, साप्ताहिके, ग्रंथ, संदर्भग्रंथ खरेदी करण्यात आले. त्यामध्ये ८७० ग्रंथ/पुस्तकांच्या खरेदीचा समावेश आहे.

दि. ३१.०३.२०१९ रोजी ग्रंथालयाची सभासद फी व सभासदाची एकूण संख्या पुढीलप्रमाणे :

संयुक्त संस्था सभासदत्व (Corporate Membership) : कॉर्पोरेट या शब्दाच्या व्याख्येत बसणारी संस्था या सभासदत्वासाठी पात्र असेल. ५ वर्षासाठी एकावेळची वर्गणी रु. ५०,०००/-.

अनामत रक्कम : सर्वसाधारणपणे अनामत रक्कम घेण्यात येणार नाही. परंतु एखाद्या दुर्मिळ व किमती पुस्तकासाठी प्रतिष्ठान निश्चित करेल तेवढी रक्कम घेण्यात येईल. एकावेळी जास्तीत जास्त १० पुस्तके देता येतील.

संस्था सभासदत्व (Institutional Membership) : यासाठी शिक्षण व संशोधन संस्था व सांस्कृतिक संस्था पात्र राहतील. परंतु शिक्षण व संशोधन संस्था ही युजीसी, आय.सी.एस.एस.आर., आय.सी.सी.आर. किंवा आय.सी.एच.आर. यांच्याकडून मान्यता प्राप्त झालेली असावी, तर सांस्कृतिक संस्था ही महाराष्ट्र शासन, केंद्र शासन किंवा मान्यता प्राप्त अधिघोषित विद्यापीठ यांनी मान्यता दिलेली असावी.

- ◆ संस्था सभासदत्व : ना परतावा प्रवेश फी रु. १,०००/- वार्षिक वर्गणी : रु. ५,०००/-
- ◆ दीर्घ कालावधीसाठी संस्था सभासदत्व : ५ वर्षासाठी एकावेळी वर्गणी रु. २०,०००/-
- ◆ एकावेळी देण्यात येणारी पुस्तके : एकावेळी जास्तीत जास्त १० पुस्तके दिली जातात.

संयुक्त संस्था सभासदत्व व संस्था सभासदत्व :

सभासदत्व संबंधित संस्थेच्या प्रमुखास देण्यात येते. त्यांना ग्रंथालयाचे ओळखपत्र देण्यात येते. संस्थेच्या प्रमुखास आवश्यक वाटल्यास ते त्यांच्या एक किंवा दोन कर्मचाऱ्यांना त्यांच्यावतीने पुस्तके घेण्यास, तसेच परत करण्यास नामनिर्देशित करू शकतात. नामनिर्देशन अधिकृत पत्राने करावे लागते. मात्र, पुस्तके अबाधितपणे वेळेवर परत करणे व ग्रंथालयाच्या नियमांचे पालन करणे ही जबाबदारी संस्था प्रमुखाची असते. वरील सभासदत्व देण्याचा किंवा कारण न देता नाकारण्याचा पूर्ण अधिकार प्रतिष्ठानला राहिल.

सर्वसभासद सभासद: महाविद्यालयीन विद्यार्थी वार्षिक फी रु. ५०/- अनामत रु. १००/-, सर्वसामान्य सभासद फी रु. ५००/- अनामत रक्कम रु. ५००/-, विद्यार्थी रेफरन्स वार्षिक फी रु. ५००/, विद्यार्थ्यांना महिन्यापर्यंतची फी रु. ५०/- प्रमाणे आहे. महाविद्यालयीन विद्यार्थी/संशाधन/सभासद, सर्वसामान्य यांची एकूण संख्या ६२२, एकूण वर्गणी रु. ५३,६००/- व अनामत रक्कम रु. १५,१५०/- इतकी रक्कम जमा झाली आहे. तसेच सन २०१८-२०१९ या वर्षामध्ये प्रतिष्ठानने प्रकाशित केलेल्या पुस्तकांची विक्री करून एकूण रु. ४७,३८८/- इतकी रक्कम प्राप्त झाली आहे.

*****

३. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबईच्या केंद्रात झालेले महत्वाचे कार्यक्रम

३.१ मा. चव्हाणसाहेबांची पुण्यतिथी व जयंती :

मा. चव्हाणसाहेबांच्या ३४व्या पुण्यतिथीनिमित्त दिनांक २५ नोव्हेंबर २०१८ रोजी यशवंतराव चव्हाण केंद्र इमारतीच्या मुख्य सभागृहात झालेल्या कार्यक्रमास प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष व माजी केंद्रीय कृषीमंत्री मा. श्री. शरदराव पवार उपस्थित होते. या कार्यक्रमात 'यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय पारितोषिक २०१८' विदर्भ संशोधन मंडळ, नागपूर यांना प्रदान करण्यात आले. 'यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय पुरस्कार २०१८' सुप्रसिद्ध अर्थतज्ज्ञ डॉ. रघुराम राजन यांना जाहीर करण्यात आला.

मा. यशवंतराव चव्हाण यांचा १०६वा जयंती समारंभ दिनांक १२ मार्च २०१९ रोजी चव्हाण सेंटरच्या मुख्य सभागृहात झाला. समारंभाच्या अध्यक्षस्थानी प्रतिष्ठानचे मा. अध्यक्ष श्री. शरदराव पवार होते. समारंभाच्या पाहुण्यांचे स्वागत व प्रास्ताविक कार्याध्यक्ष सौ. सुप्रिया सुळे यांनी केले. सन्मानपत्राचे वाचन मा. सरचिटणीस श्री. शरद काळे यांनी केले. राष्ट्रीय पुरस्कार निवड समितीचे अध्यक्ष मा. डॉ. अनिल काकोडकर यांनी पुरस्कारासंबंधी मनोगत व्यक्त केले.

*****

४. यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय पारितोषिक, राष्ट्रीय पुरस्कार व इतर कार्यक्रम

४.१ यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय पारितोषिक :

प्रतिष्ठानच्या उद्दीष्टांतील एक भाग म्हणून खालील क्षेत्रात भरीव कार्य करणाऱ्या मान्यवर व्यक्ती वा संस्थेला पारितोषिक व सन्मानपत्र देण्यात येते.

१. यशवंतराव चव्हाण कृषी औद्योगिक समाजरचना/व्यवस्थापन प्रशासन पारितोषिक
२. यशवंतराव चव्हाण सामाजिक एकात्मता/विज्ञान तंत्रज्ञान पारितोषिक
३. यशवंतराव चव्हाण ग्रामीण विकास/आर्थिक-सामाजिक विकास पारितोषिक
४. यशवंतराव चव्हाण मराठी साहित्य संस्कृती/कला व क्रीडा पारितोषिक

सन २०१८ यावर्षीच्या पारितोषिकासाठी वर्तमानपत्रात प्रगटन देण्यात आले होते. या क्षेत्रामध्ये भरीव पथदर्शी कार्य करणाऱ्या व्यक्ती अगर संस्थांना शिफारस करण्याचे आवाहन करण्यात आले होते. त्या आवाहनाला प्रतिसाद देऊन अनेक प्रस्ताव प्राप्त झाले. या प्रस्तावावर निवड समितीत विचार होऊन विदर्भ संशोधन मंडळ, नागपूर यांना पारितोषिक देण्याचे जाहीर करण्यात येऊन हे पारितोषिक दिनांक २५ नोव्हेंबर २०१८ रोजी मा. यशवंतराव चव्हाण यांच्या पुण्यतिथी दिनी प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष मा. श्री. शरदराव पवार यांच्या हस्ते देण्यात आले. पारितोषिकाचे स्वरूप २ लाख रु. रोख, शाल, मानपत्र व श्रीफळ असे आहे.

४.२ यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय पुरस्कार :

मा. यशवंतराव चव्हाण यांच्या जयंतीनिमित्त राष्ट्रीय पातळीवर राष्ट्रीय एकात्मता, लोकशाही मूल्ये, सामाजिक-आर्थिक विकास या क्षेत्रांमध्ये उत्कृष्ट कार्य करणाऱ्या नामवंत व्यक्तीला 'यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय पुरस्कार व सन्मानपत्र' देण्यात येते. रक्कम ५ लाख

रुपये व सन्मानपत्र असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे. सुयोग्य व्यक्तीची निवड करण्यासाठी डॉ. अनिल काकोडकर यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती नेमण्यात आली आहे. या समितीमध्ये (१) मा. डॉ. रघुनाथ माशेलकर, माजी महानिदेशक वैज्ञानिक तथा औद्योगिक अनुसंधान परिषद, (२) मा. डॉ. रुपा शहा, माजी कुलगुरु, एस.एन.डी.टी. विद्यापीठ (३) मा. डॉ. सुहास पेडणेकर कुलगुरु, मुंबई विद्यापीठ, (४) मा. डॉ. नरेंद्र जाधव, माजी सदस्य, योजना आयोग, (५) मा. श्री. आय. एम. काद्री, प्रख्यात वास्तुविशारद, व (६) डॉ. शीलू श्रीनिवासन् यांचा समावेश आहे.

या निवड समितीच्या शिफारशीनुसार मा. चव्हाणसाहेबांच्या पुण्यतिथी दिनी दि. २५ नोव्हेंबर २०१८ रोजी पुरस्कार जाहीर करण्यात आला.

*****

५. विशेष कार्यक्रम/ उपक्रम :

५.१ 'यशवंतराव' आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सव:

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई आणि पुणे फिल्म फाऊंडेशन यांच्या संयुक्त विद्यमाने व महाराष्ट्र शासनाच्या सहकार्याने दिनांक २० जानेवारी ते २५ जानेवारी २०१९ दरम्यान, चव्हाण सेंटर, मुंबई येथे नववा 'यशवंत आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सव आयोजित करण्यात आला होता.

महोत्सवात एकूण ६० विविध भाषेतील व विविध देशातील निवडक चित्रपट दाखविण्यात आले. महोत्सवाचे उद्घाटन दि.२० जानेवारी २०१९ रोजी प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष मा. श्री. शरदराव पवार यांच्या अध्यक्षतेखाली व ज्येष्ठ दिग्दर्शक, श्री. शाम बेनेगल यांच्या प्रमुख उपस्थितीत संपन्न झाले. महोत्सवात जगभरातील सर्व भाषांमधील चित्रपटांचा समावेश असून बेल्जियम, रशिया, चीन, फ्रान्स, यु.एस.ए., अर्जेन्टीना, इझ्राईल, ईराण, तुर्की, चिली आदी देशातील चित्रपट दाखविण्यात आले. महोत्सवात ६ शॉर्ट फिल्म व १६ ऑनिमेशन फिल्म दाखविण्यात आल्या. महोत्सवाची सुरुवात यु.एस.ए. मधील 'ए ट्रान्सलेटर' या चित्रपटाने झाली. महोत्सवाची सांगता 'व्हायरस ट्रॉपिकल' या चित्रपटाने झाली.

महोत्सवात दि.२४ जानेवारी, २०१९ रोजी प्रसिद्ध अभिनेत्री व दिग्दर्शक, श्रीमती नंदिता दास यांच्या 'मंटो' या चित्रपट प्रदर्शनानंतर त्यांचे 'स्मिता पाटील मेमोरिअल लेक्चर' आयोजित करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाला युवकांचा मोठ्या प्रमाणात सहभाग होता.

चित्रपट महोत्सवात सहाही दिवस तरुण वर्गाचा व ज्येष्ठांचा अतिशय चांगला प्रतिसाद लाभला. यशवंत आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सवाची वर्तमानपत्रात अतिशय चांगल्याप्रकारे प्रसिद्धी झाली. चित्रपट महोत्सव मुख्य सभागृह, रंगस्वर सभागृह व सांस्कृतिक सभागृहात आयोजित करण्यात आला होता.

५.२ मा. यशवंतराव चव्हाण यांचे जन्मघर स्मारक देवराष्ट्रे, तालुका कडेगांव जिल्हा सांगली :

- २.१ देवराष्ट्रे केंद्रास भेट : एप्रिल २०१८ ते मार्च २०१९ या कालावधीत देवराष्ट्रे स्मारकास एकूण ३ हजार १०३ पर्यटकांनी भेट दिली.
- २.२ दि.२५ एप्रिल २०१८ रोजी व्यक्तीमत्त्व विकास शिबिराचे आयोजन करण्यात आले. श्री. रवी बावडेकर यांनी विद्यार्थ्यांना स्पर्धा परीक्षा व करियर मार्गदर्शन या विषयावर मार्गदर्शन केले. श्री. प्रा. डॉ. नितीन शिंदे यांनी 'वैज्ञानिक दृष्टिकोन' या विषयावर मार्गदर्शन केले. श्री. उमेश खाडे यांनी मुलांना 'ताणतणाव मुक्ती' व 'अभ्यास कसा करावा' याचे मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमाला यशवंतराव चव्हाण हायस्कूलचे १५० विद्यार्थी सहभागी झाले होते. सर्व विद्यार्थ्यांना प्रतिष्ठानतर्फे प्रमाणपत्र देण्यात आली.
- २.३ दि १८ ऑगस्ट २०१८ रोजी विठामाता चव्हाण स्मृतीदिन साजरा करण्यात आला. या वेळी यशवंतराव चव्हाण हायस्कूलच्या संयुक्त विद्यमाने 'सुसंस्कृत माता' या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.
- २.४ दि. २५ नोव्हेंबर २०१८ रोजी आधुनिक महाराष्ट्राचे शिल्पकार मा. यशवंतराव चव्हाण यांची ३४वी पुण्यतिथी साजरी करण्यात आली.
- २.५ १२ मार्च २०१९ रोजी यशवंतराव चव्हाण ग्रामविकास प्रबोधिनीच्या संयुक्त विद्यमाने कवी संमेलनाचे आयोजन करण्यात आले होते. ज्येष्ठ कवी नारायण सुमंत, प्रभाकर साळेगावकर व सुरेशकुमार साळेगावकर व सुरेशकुमार लेढे यांनी काव्यवाचन केले.

५.३ ज्येष्ठ नागरिकांचा मेळावा - २०१८ :

दरवर्षीप्रमाणे यावर्षीही रविवार दिनांक ०७ ऑक्टोबर २०१८ रोजी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई केंद्राच्या मुख्य सभागृहामध्ये 'ज्येष्ठ नागरिक आनंद मेळावा' आयोजित करण्यात आला. या वर्षी कुर्ला ते मुलुंड व नवी मुंबई या विभागातील कार्यरत असलेल्या अंदाजे ५० ज्येष्ठ नागरिक संघांनी मेळाव्यामध्ये सहभाग घेतला. एकूण २५० ज्येष्ठ नागरिक मेळाव्याला उपस्थित होते. आतापर्यंत एकूण ६१ ज्येष्ठ नागरिकांचा सत्कार करण्यात आला आहे. त्यामधून पूर्वीच्या ४४ सत्कारमूर्तींना बोलविण्यात आले होते. त्यापैकी २३ सत्कारमूर्ती उपस्थित होते. मेळाव्याच्या आयोजनामध्ये 'फेस्कॉम'ची भरीव मदत झाली. त्यामध्ये 'फेस्कॉम'च्या मुंबई विभागाचे अध्यक्ष श्री. शरद डिचोलकर यांची बहुमोल मदत झाली. सकाळी ९.३० ते ११.०० पर्यंत श्री. विनीत गोरे यांच्यातर्फे सुप्रसिद्ध गायक संगीतकार, सुधीर फडके व सुप्रसिद्ध गीतकार, ग. दि. माडगुळकर यांच्या जन्म शतशब्दीवर्षानिमित्त जुन्या मराठी गाण्यांचा सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर करण्यात आला. मुख्य कार्यक्रम दुपारी ११.१० वाजता सुरु झाला. प्रतिष्ठानचे सरचिटणीस मा. श्री. शरद काळे समारंभाचे अध्यक्ष व डॉ. मीनाताई वैक्षपायन या प्रमुख अतिथि म्हणून उपस्थित होत्या. 'फेस्कॉम'चे अध्यक्ष श्री. शरद डिचोलकर, माजी अध्यक्ष श्री. विजय औंधे व सचिव श्री. विनायक खांबटे समारंभाला उपस्थित होते.

श्री. दत्ता बाळसराफ यांनी प्रास्ताविक केले. त्यामध्ये त्यांनी ज्येष्ठ नागरिक आनंद मेळाव्याचा संपूर्ण इतिहास विशाद करून यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईची व प्रतिष्ठानच्या सर्व विभागांची माहिती दिली. या वर्षीचे 'कर्तबगार ज्येष्ठ नागरिक' म्हणून खालील ज्येष्ठ नागरिकांचा सत्कार करण्यात आला.

♦ कर्तबगार महिला व पुरुष ज्येष्ठ नागरिक.

(१) श्रीमती जयमाला गजानन गोडबोले

(२) श्रीमती सावित्री रामचंद्र राव

(३) श्री. रमेश गणपत अहिरे

(४) श्री. मुकुंद पुरुषोत्तम कोरात्रे

♦ प्रमुख पाहुणे व मा. अध्यक्षांच्या हस्ते चारही सत्कारमूर्तींचा सत्कार करण्यात आला. सत्काराचे स्वरूप पुष्पगुच्छ, शाल, श्रीफळ, गौरवपत्र व खालील पुस्तकांचा संच असे होते :

(१) यशवंतराव चव्हाण जीवनप्रवाह फोटो अल्बम

(२) माझी वाटचाल - श्री. राम प्रधान

♦ कर्तबगार ज्येष्ठ नागरिक संघ म्हणून उत्कर्ष ज्येष्ठ महिला मंडळ, नेरुळ, नवी मुंबई या संघटनेला पुरस्कार देण्यात आला. 'उत्कर्ष ज्येष्ठ महिला मंडळ' या संघाच्या अध्यक्षा सौ. रेखा वाळवेकर व इतर पदाधिकारी यांना शाल, श्रीफळ, पुष्पगुच्छ, गौरवपत्रक व ढाल तसेच खालील पाच पुस्तकांचा संच देऊन गौरविण्यात आले.

(१) कर्मवीर भाऊराव पाटील : एक दर्शन - रमेश चव्हाण

(२) महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे : एक दर्शन भाग - रा. ना. चव्हाण

(३) न्यायाच्या प्रतीक्षेत मराठी

(४) माझी वाटचाल - श्री. राम प्रधान

(५) सह्याद्रीचे वारे

सत्कारानंतर पाचही सत्कारमूर्तींनी आपले मनोगत व्यक्त केले. नंतर 'फेस्कॉम'चे प्रतिनिधी श्री. शरद डिचोलकर यांनी मनोगत व्यक्त केले. दरवर्षी ज्येष्ठ नागरिक आनंद मेळावा भरविण्याबद्दल व त्यामध्ये 'फेस्कॉम'ला सहभागी होण्याची संधी दिल्याबद्दल त्यांनी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईचे आभार मानले.

५.४ विज्ञानगंगा :

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई व मराठी विज्ञान परिषद यांच्या संयुक्त विद्यमाने विज्ञानगंगा कार्यक्रमांतर्गत खालील कार्यक्रम घेण्यात आले :

१) 'पुरातन खगोलशास्त्र' शुक्रवार दिनांक २० एप्रिल २०१८ रोजी पुरातन खगोलशास्त्र या विषयावर डॉ. मयांक वाहिया, टाटा मूलभूत विज्ञान संस्था येथील शास्त्रज्ञ यांचे व्याख्यान आयोजित केले होते. श्रोत्यांचा यास उत्स्फूर्त प्रतिसाद लाभला होता.

२) 'घनकचऱ्याचे व्यवस्थापन' शुक्रवार दिनांक १ॢ मे २०१ॢ रोजी 'घनकचऱ्याचे व्यवस्थापन' या विषयावर सीटेक संस्थेचे प्रमुख कार्यकारी संचालक श्री. संदीप असोलकर यांचे व्याख्यान आयोजित केले होते. श्रोत्यांचा यास उत्स्फूर्त प्रतिसाद लाभला होता.

- ३) 'प्लास्टिक : पर्यावरणाला वरदान की शाप?': शुक्रवार, दि. २२ जून, २०१ॢ रोजी 'प्लास्टिक : हे पर्यावरणाला वरदान की शाप?' या विषयावर 'इन्स्टिट्यूट ऑफ केमिकल टेक्नोलॉजी, मुंबई'चे प्रा. रा. ना. जगताप यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. श्रोत्यांचा यास उत्स्फूर्त प्रतिसाद लाभला होता.
- ४) 'घरगुती टाकाऊ वस्तूतून विज्ञान खेळणी': अड्डाविसावे पुष्प पुण्यातील आयसर संस्थेतील प्रा. अशोक रुपनेर यांचे 'घरगुती टाकाऊ वस्तूतून विज्ञान खेळणी' या विषयावर शुक्रवार, २० जुलै, २०१ॢ रोजी आयोजित करण्यात आले होते. श्रोत्यांचा त्यास उत्स्फूर्त प्रतिसाद लाभला.
- ५) 'द इमोशनल ब्रेन' : एकोणतिसावे व्याख्यान शुक्रवार, दि.१७ ऑगस्ट, २०१ॢ रोजी 'टाटा इन्स्टिट्यूट ऑफ फंडामेंटल रिसर्च' येथील शास्त्रज्ञ प्रा. विदिता वैद्य यांचे 'द इमोशनल ब्रेन' या विषयावर आयोजित करण्यात आले होते. श्रोत्यांचा त्यास उत्स्फूर्त प्रतिसाद लाभला.
- ६) 'कृत्रिम बुद्धिमत्ता': तिसावे व्याख्यान शुक्रवार, दि.२१ सप्टेंबर, २०१ॢ रोजी महाराष्ट्र नॉलेज कॉर्पोरेशन लि. चे शास्त्रज्ञ, श्री. सचिन सातपुते यांचे 'कृत्रिम बुद्धिमत्ता' या विषयावर सांस्कृतिक सभागृहात आयोजित करण्यात आले होते. श्रोत्यांचा त्यास उत्स्फूर्त प्रतिसाद लाभला.
- ७) 'आदाने फुकट पण शेतकरी कर्जबाजारी': एकतिसावे व्याख्यान शुक्रवार, दि.१९ ऑक्टोबर, २०१ॢ रोजी डॉ. आनंद कर्वे, पुणे यांचे 'आदाने फुकट पण, शेतकरी कर्जबाजारी' या विषयावर सांस्कृतिक सभागृहात आयोजित करण्यात आले होते. श्रोत्यांचा त्यास उत्स्फूर्त प्रतिसाद लाभला.
- ॢ) 'कायमचे आणि टिकाऊ समाधान म्हणजे काय?': नोव्हेंबर, २०१ॢ च्या कार्यक्रमात नासाचे शास्त्रज्ञ डॉ. मुकुंद मोहरीर यांनी 'कायमचे आणि टिकाऊ समाधान म्हणजे काय?' याचे विवेचन भगवद्गीतेतील अनेक उदाहरणे देऊन स्पष्ट केले. काही वर्षांपूर्वी भूतानच्या राजाला 'तुमचे सकल राष्ट्रीय उत्पन्न किती?' असे विचारले असता, ते म्हणाले होते, 'आमचे सकल राष्ट्रीय उत्पन्न विचारू नका, सकल राष्ट्रीय समाधान किती ते विचारा. आमच्या राष्ट्रातील सर्व लोक सुखी आहेत.' इतर देशही आता हा निकष वापरू लागले आहेत.
- ९) 'जागतिक वाढते तापमान' : 'तेहतिसावे व्याख्यान पर्यावरण तज्ञ डॉ. शिवानी ढगे यांचे 'जागतिक वाढते तापमान' या विषयावर ७ डिसेंबर २०१ॢ रोजी चव्हाण सेंटरच्या सांस्कृतिक सभागृहात आयोजित केले होते. आपल्या व्याख्यानात डॉ. ढगे यांनी खालील गोष्टींचा परामर्श घेतला:
  - ◆ पर्यावरण, हवा व हवामान या तीन संकल्पना समजावून सांगताना त्यांनी हवा आणि हवामान यातील फरक अधोरेखित केला.
  - ◆ पृथ्वीभोवतालच्या वातावरणात अस्तित्वात असलेल्या हरितगृह वायुंबद्दल त्यांनी विस्ताराने माहिती दिली व त्यांचा जागतिक तापमानावर होणारा परिणामही विषद केला.
  - ◆ हरितगृह वायुंचे स्रोत, त्यांची वाढती पातळी, जागतिक पातळीवरील वाढत्या तापमानासंदर्भातील त्यांचे महत्व, त्यांचे योग्य नियंत्रण न केल्यास होणारे संभाव्य परिणाम याबद्दल माहिती दिली.
  - ◆ जागतिक पातळीवरील वाढत्या तापमानाचे येऊ घातलेले उग्र संकट व हे संकट येण्यामधील निसर्गाचा वाटा, मानवाचा वाटा व त्यांचा संयुक्त वाटा याचेही विवेचन केले.
  - ◆ जागतिक पातळीवरील वाढत्या तापमानाची समस्या नियंत्रणात ठेवण्यासाठी आय. पी सी सी. या आंतरराष्ट्रीय संस्थेची झालेली स्थापना व तिचे कार्य यावरही त्या विस्ताराने बोलल्या.एकूणच व्याख्यान अत्यंत माहितीपूर्ण व आशयसंपन्न झाले. 'जगभरातील वाढते तापमान' या समस्येबाबत लोकजागृती निर्माण करण्याचा हा एक प्रयत्न होता.

१०) 'जेनेरिक औषधे' : चौतिसावे व्याख्यान औषधशास्त्रज्ञ डॉ. उर्मिला जोशी यांचे 'जेनेरिक औषधे' या विषयावर दिनांक १६ जानेवारी २०१९ रोजी चव्हाण सेंटरच्या सांस्कृतिक सभागृहात आयोजित केले होते. आपल्या व्याख्यानात डॉ. जोशी यांनी खालील मुद्यांवर विवेचन केले :

- ◆ सर्वप्रथम औषधांबद्दलची प्राथमिक माहिती त्यांनी दिली, त्यात प्रामुख्याने खालील गोष्टींचा समावेश होता: औषधाचा मूळ घटक हा पावडर अथवा पूड या स्वरूपात असतो व तो सर्वसामान्यपणे चवीस कडू असून विघटनशील असतो. यासाठी त्याबरोबर इतर काही घटकांचे मिश्रण करून ते गोळ्या (Tablets), सिरप अशा प्रकारच्या स्वरूपात आणून बाजारात उपलब्ध केले जाते.
- ◆ बाजारात उपलब्ध असणाऱ्या काही औषधांना दोन प्रकारची असतात. जेनेरिक नांव व ब्रँडेड नांव. जेनेरिक नावाने विकली जाणारी औषधे ही जेनेरिक औषधे व ब्रँडेड नावाने विकली जाणारी औषधे ही ब्रँडेड औषधे.
- ◆ औषध संशोधनाची प्रक्रिया अत्यंत खर्चिक असते. त्यामुळे औषध कंपनी या खर्चाचा परतावा मिळविण्यासाठी त्यांनी बनविलेल्या औषधाचे पेटंट घेते. पेटंट घेतल्यावर ते औषध विकायचे हक्क वीस वर्षे त्याच कंपनीला असतात. वीस वर्षांनंतर इतर कंपन्या ते औषध तयार करून विकू शकतात व अशा तऱ्हेने पेटंटची मुदत संपल्यावर इतर कंपन्या तेच औषध बाजारात आणतात, त्यास जेनेरिक औषध असे संबोधले जाते. या कंपन्यांचा त्या औषधावरील संशोधनाचा खर्च अल्प असल्यामुळे ते स्वस्त किंमतीत उपलब्ध होऊ शकते. म्हणून जेनेरिक औषधे ब्रँडेड औषधांपेक्षा बरीच स्वस्त असतात.
- ◆ साधारणपणे औषध संशोधनाची प्रक्रिया समजावून सांगताना त्यातील विविध टप्पे, त्यावर येणारा खर्च इत्यादी गोष्टींचे विवेचनही त्यांनी केले.
- ◆ औषधनिर्मिती संदर्भात स्वातंत्र्योत्तर काळातील साधारणपणे १९५० ते १९९० या काळाचा आढावा घेताना भारतातील औषध उद्योगाची दमदार वाटचाल झाल्याचे त्यांनी नमूद केले. यांसंदर्भात नवीन औषधे बाजारात आणण्यात भारताचा वाटा नगण्य पण कमी खर्चिक प्रक्रियांद्वारे औषध उत्पादन करण्यात भारत अग्रेसर असल्याचेही त्यांनी सांगितले. परिणामी भारतातील औषधांच्या किंमती इतर देशांच्या तुलनेत कमी असल्याचे उदाहरण देऊन त्यांनी स्पष्ट केले.
- ◆ भारतातल्या कंपन्या जी औषधे विकतात, ती सगळी जेनेरिक औषधे असतात; पण त्यातली काही ब्रँड नावाने विकली जातात व त्यांना ब्रँडेड जेनेरिक औषधे असे संबोधले जाते. या दोहोंतील फरक त्यांनी उदाहरणे देऊन स्पष्ट केला.

११) जमिनीखालील तेलवाहिन्या : पस्तीसावे व्याख्यान डॉ. अन्वय मुळे यांचे 'हृदयारोपण' या विषयावर दि. १५ फेब्रुवारी, २०१९ रोजी आयोजित करण्यात आले होते परंतू काही अपरिहार्य कारणामुळे सदर व्याख्यान रद्द करण्यात आले. त्याऐवजी श्री. अ. पा. देशपांडे यांनी 'जमिनीखालील तेलवाहिन्या' यावर व्याख्यान दिले.

आदिमानवाला सुरुवातीला ऊर्जाच माहित नव्हती. पण वणव्यात भाजलेले मांस खाल्ल्यावर ते कसे मिळते याची उत्सुकता होती. पुढे गारगोटीमुळे ठिणगी मिळाली. जुन्या काळी चरबीचे तेल वापरत. पुढे १८५९ साली कर्नल ड्रेक याला अमेरिकेतील पेन्सिल्वानिया राज्यात कच्च्या तेलाचा (कूड) शोध लागला. भारतात आसाम राज्यात १८९२ साली पहिला तेलशुद्धीकरण कारखाना सुरू झाला. आज मितीला २५-३० कारखाने तरी असतील. १९५५ साली मुंबईत वर्मा शेल आणि स्टेनव्हेक या कंपन्यांचे तेल शुद्धीकरण कारखाने आले. त्या अगोदर तेल ५-१० लिटरच्या डब्यातून आयात होत असे आणि मोटार गाड्या, ट्रक कारखाने यांची संख्या मर्यादित असल्याने तेल उत्पादनांची आपली गरजही फार कमी होती. मात्र आपल्याकडे कारखाने सुरू झाल्यावर गरज वाढली आणि टँकर, रेल्वे वाहिणी, आगबोटी या साधनांनी तेलाची वाहतूक सुरू झाली. आणि १९६२ साली पहिली पाईपलाईन आली. आगबोटीने जर वाहतुकीचा खर्च १ युनिट येत असेल तर पाईपलाईनने ४ युनिट, रेल्वेने २५ युनिट आणि रोड टँकरने ७५ युनिट एवढा खर्च येतो, असे जरी असले तरी सर्व मार्ग वापरायला लागतात. पण हळूहळू पाईपलाईनचा वापर वाढत गेला. तेलाच्या पाईपलाईन कार्बन स्टीलच्या असतात. त्या जमिनीखाली टाकतात. त्या गंजू नयेत म्हणून त्यावर आवरण चढवतात. विजेचा प्रवाह सोडून गंजण्याची प्रक्रिया थांबवण्याचा प्रयत्न करतात. पाईपलाईनीतील तेल ज्वलनशील असते. या पाईपलाईन मधून-मधून साफ कराव्या लागतात. माल वाहता असेल तर पाईपलाईनी नीट चालतात. आतील माल गंजप्रवर्धक असेल तर त्या लवकर खराब होतात.

१२) मेंदूतले डावे-उजवे : छतीसावे व्याख्यान डॉ. उज्वला दळवी यांचे 'मेंदूतील डावे-उजवे' या विषयावर दिनांक १५ मार्च २०१९ रोजी चव्हाण सेंटरच्या सांस्कृतिक सभागृहात आयोजित केले होते. आपल्या व्याख्यानात डॉ. जोशी यांनी मेंदूतील डाव्या उजव्या भागांचे सामान्य व्यक्तीस सहज आकलन होईल अशा पद्धतीने विश्लेषण केले.

१. जगामध्ये ९० टक्के लोक उजवे असतात तर १० टक्के लोक डावे असतात.
२. मानवी उत्कांतीच्या काळात पाठीचा कणा, जो मज्जासंस्थेतील एक भाग असतो. तो विकसित झाल्यावर मेंदूतील 'डावे-उजवे' गडबड सुरू झाली.
३. मेंदूच्या दोन्ही अर्धगोलांचे विशिष्ट कार्य असून ते एकमेकाना पूरक असते. डावा मेंदू शरीराच्या उजव्या भागाचे नियंत्रण करत असतो तर उजव्या मेंदू डाव्या भागाचे नियंत्रण करतो.
४. डावा मेंदू अधिक कार्यक्षम असलेल्या व्यक्ती अधिक तर्कशुद्ध व गणिती विचार करतात. उजवा मेंदू अधिक कार्यक्षम असलेला व्यक्ती अधिक कलासक्त व भावनाप्रधान असतात.
५. श्रवण, वाचा इत्यादी कार्यांचे नियंत्रण मेंदूतूनच होत असते व सर्व क्रियाशी संबंधित अवयव व मेंदू यांच्यात सतत संदेशांची देवाणघेवाण होत असते व याचे स्वरूप वीजप्रवाहासारखे असते.
६. अर्धांगवायू, स्मृतीभ्रंश, आकडी येणे यासारख्या विकारांचा थेट मेंदूशी संबंध असल्यामुळे व्याख्यानामध्ये त्याचाही उहापोह केला.
७. विषयाचे सादरीकरण करताना मजकुरापेक्षा चित्रांचा वापर अधिक व सुयोग्य रीतीने केला होता. जो अधिक परिणामकारक वाटला.

सामान्य माणसाच्या मनात मेंदूच्या कार्यपद्धतीबाबत प्रचंड कुतूहल असते त्यामुळे व्याख्यानांतर श्रोत्यांकडून बरेच प्रश्न विचारले गेले. ज्यांची अत्यंत संमर्पक उत्तरे व्याख्यात्यानी दिली. विषयातील शास्त्राचा भाग व्याख्यात्यानी फार सोप्या सहज समजण्यासारखी उदाहरणे देऊन केला. एकूणच मेंदूतले डावे-उजवे या विषयाची उकल व्याख्यात्यानी अत्यंत उद्बोधकपणे केली.

५.४ मानाचा मुजरा - अमृतयोग:

पु. ल. देशपांडे , ग. दि. माडगूळकर व सुधीर फडके यांच्या जन्मशताब्दी वर्षानिमित्त मानाचा मुजरा- अमृतयोग हा कार्यक्रम गुरुवार दि. ७ मार्च २०१९ रोजी सायं. ७ वा. प्रतिष्ठानच्या मुख्य सभागृहात आयोजित करण्यात आला. सदर कार्यक्रमाला प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष मा. शरदराव पवार उपस्थित होते. मा. अध्यक्षांच्या हस्ते सर्व कलाकारांच्यावतीने अभिनेते सुमित राघवन यांचे पुष्पगुच्छ देऊन स्वागत केले. या कार्यक्रमात कलाकार म्हणून सुमित राघवन, स्पृहा जोशी, अतुल परचुरे, आनंद इंगळे, हेमांगी कवी, राहुल देशपांडे, ऋषिकेश रानडे, अजित परब, प्रियंका बर्वे, शरयू दाते तसेच सूर नवा ध्यास नवा मधील छोटे सुरवीर सोनिया परचुरे व नृत्य समूह इत्यादींनी भाग घेतला.

*****

६. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान माहिती व तंत्रज्ञान प्रबोधिनी (YCP AIT)

आपली प्रबोधिनी सी-डॅक आणि महाराष्ट्र ज्ञान महामंडळ मर्यादित यांचे प्रमाणित अभ्यासक्रम चालविते. आपण खालीलप्रमाणे हे प्रमाणित अभ्यासक्रम चालविले. (कार्यकाल एप्रिल २०१८ ते मार्च २०१९).

डॅक फेब्रुवारी २०१८ ची बॅच : (PG-DAC FEB 2018)

हा कोर्स फेब्रुवारी ते जुलै २०१८ या दरम्यान प्रतिष्ठान मध्ये चालविण्यात आला. त्या विद्यार्थ्यांसाठी वेगवेगळे उपक्रम, उत्तेर्जनार्थ आणि सांस्कृतिक कार्यक्रम आयोजित केले गेले.

- ◆ योग्यता चाचण्या
- ◆ तांत्रिक व्याख्याने
- ◆ व्यवस्थापकीय व्याख्याने
- ◆ कोर्स संपताना निरोप समारंभ व प्रीतिभोजन
- ◆ अनेक साहचर्य (कंपनी) मेळावे ज्यामार्फत मुलांना नोकरी संपादन करता येते.

ह्या कोर्सच्या ५७ मुलांना ह्या बॅचमध्ये नोकरीसाठी जवळजवळ प्रत्येकी ३० ते ५० संधी साहचर्य मेळाव्याने उपलब्ध करून दिल्या.

डॅक कोर्सची ऑगस्ट २०१८ बॅच (PGDAC AUG 18) ह्या कोर्सला प्रवेश मिळविण्यासाठी प्रवेशपरीक्षा द्यावी लागते. ही परीक्षा आपल्या केंद्रामध्ये २४ जून व १ जुलै २०१८ घेण्यात आली. त्यातून उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी ह्या कोर्ससाठी पात्र ठरले व त्यांनी ६ महिन्यांच्या ह्या अभ्यासक्रमासाठी त्यांचा प्रवेश निश्चित केला.

डॅक ऑगस्ट २०१८ ची बॅच २० तारखेला सुरु झाली. त्यात आपल्याकडे १०२ विद्यार्थी होते. त्यांनाही ह्याच प्रकारचे प्रशिक्षण देण्यात आले. त्यांना नोकरीच्या अनेक संधी उपलब्ध करून दिल्या.

अनेकदा विद्यार्थ्यांना ही प्रवेशपरीक्षा (CCAT) उत्तीर्ण करणे कठीण जाते. त्यासाठी प्रबोधिनीने खास प्रशिक्षण वर्ग सुरु केले. ह्या कोर्सचे नाव PreDAC (प्रि- डॅक) असून तो ऑगस्ट ते नोव्हेंबर २०१८ दरम्यान चालविण्यात आला. नवीन बॅच मार्च ते जून २०१९ दरम्यान आपल्या केंद्रात चालविण्यात आली.

सहा महिन्यांच्या ह्या तणावपूर्ण अभ्यासाच्या वातावरणात मुलांच्या मानसिक विरंगुळ्याचा पण विचार केला जातो. वेगवेगळ्या स्पर्धा जसे की रांगोळी, गान, कॅरम, टेबल टेनिस इ. आयोजित केल्या जातात.

आरोहन हा एक दिवसीय स्पर्धा आणि तांत्रिकी भाषणांचा कार्यक्रम आपण आयोजित केला होता. ह्या कार्यक्रमासाठी सदर उद्योगजगातील वरिष्ठ सदस्यांनी उपस्थिती दिली. मुलांनी ह्या कार्यक्रमाला उत्तम प्रतिसाद दिला.

PG-DAC फेब्रुवारी २०१९ बॅचची C-CAT (C-DAC Common Admission Test) दि. १६ डिसेंबर २०१८ ला घेण्यात आली. प्रबोधिनीमध्ये १४० विद्यार्थ्यांची उपस्थिती होती.

PG-DAC फेब्रुवारी २०१९ ची बॅच १९ फेब्रुवारी २०१९ ला सुरु झाली. १०२ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

महाराष्ट्र ज्ञान महामंडळ मर्यादित आणि KLiC अभ्यासक्रम चालविण्याची परवानगी प्रबोधिनीला वर्ष २०१९ साठी मिळाली. चघउड च्या MS-CIT कोर्सला विद्यार्थ्यांचा चांगला प्रतिसाद मिळत आहे. ह्या कोर्सचा भविष्यात विद्यार्थ्यांना उपयोगही होतो.

S.S.C. च्या विद्यार्थ्यांना MKCL ने ALL THE BEST चे KIT देऊन परीक्षेत यश मिळविण्याकरिता शुभेच्छा दिल्या. प्रतिष्ठानने वेगवेगळ्या शाळा व क्लासेसच्या S.S.C. च्या विद्यार्थ्यांसाठी समारोप समारंभ आयोजित केला होता.

उद्दिष्ट

गरजू आणि अपंग विद्यार्थ्यांना माफक दरामध्ये शिक्षण उपलब्ध करून देण्याची संधी AIT देते. अनेक कोर्सेस मध्ये पडताळणी नंतर माफक दरात प्रवेश देण्यात येतो. AIT(YCP) तर्फे लष्कर आणि पोलिसखात्यातील व्यक्ती आणि त्यांचे कुटुंबीय यांसाठी फी मध्ये सवलत दिली जाते. इच्छुक आणि शैक्षणिक पात्रता असणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी हप्त्याने फी भरण्याची सुविधा देण्यात येते. वेगवेगळ्या कार्यक्रमाद्वारे तसेच इतर संस्थांच्या सहाय्याने अधिकाधिक संगणकीय प्रशिक्षणवर्ग चालविणे, हेच AIT चे उद्दिष्ट आहे. ह्या सर्व कार्यक्रमाची छायाचित्रे <http://www.ycpait.org> या संकेत स्थळावर पहावयास मिळतील.

*****

७. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईच्या सहकार्याने कार्यरत असलेले इतर कार्यक्रम/उपक्रम

७.१ प्रथम - मुंबई शिक्षण उपक्रम :

मुंबई शहरात झोपडपट्टीवासियांच्या मुलांना शिक्षणाची गोडी लागावी म्हणून बालवाड्या चालविणे, संगणकाचे प्रशिक्षण देणे, झोपडपट्टीतील स्थानिक रहिवाशांमधून उपक्रमाकरिता शिक्षक - शिक्षिका तयार करणे इत्यादी महत्वपूर्ण कामे प्रथम - मुंबई शिक्षण उपक्रमामार्फत डॉ. माधव चव्हाण व श्रीमती फरिदा लांबे यांच्या मार्गदर्शनाखाली मोठ्या प्रमाणावर केली जातात. संस्थेच्या उपक्रमास प्रतिष्ठानकडून सहकार्य करण्यात येते. या संस्थेस प्रतिष्ठानच्या केंद्रीय इमारतीच्या चौथ्या मजल्यावर जागा दिली आहे.

७.२ युरोपियन युनियन चेंबर ऑफ कॉमर्स :

युरोपियन युनियन चेंबर ऑफ कॉमर्सच्या भारतीय विभागाचे सहकार्य प्रतिष्ठानच्या उपक्रमांना लाभत असून महाराष्ट्रातील व्यापार, उद्योग व सहकार या सामाजिक क्षेत्रांच्या भरीव वृद्धीसाठी ते फार महत्वाचे आहे. युरोपियन युनियन चेंबर ऑफ कॉमर्स इन इंडियाद्वारे निरनिराळ्या क्षेत्रात प्रकल्प उभारण्यासाठी आर्थिक मदत कशी उपलब्ध करून घेता येईल, याची माहिती प्रसिध्द केली जाते. या संस्थेस प्रतिष्ठानने केंद्र इमारतीच्या तिसऱ्या मजल्यावर जागा दिली आहे.

७.३ महाराष्ट्र आर्थिक विकास मंडळ:

महाराष्ट्र आर्थिक विकास मंडळ या संस्थेची स्थापना प्रसिध्द अर्थशास्त्रज्ञ कै. डॉ. धनंजयराव गाडगीळ यांनी सन १९५७ मध्ये केली. ही संस्था महाराष्ट्राचा आर्थिक व औद्योगिक विकास वेगाने आणि संतुलितपणे होण्यासाठी संशोधनाचे कार्य करते. महाराष्ट्रामध्ये उद्योग सुरु करण्यासाठी इच्छुक असणाऱ्या उद्योजकांना सांख्यिकीय माहिती पुरविणे, योग्य निर्णय घेण्यासाठी राज्य शासनाच्या धोरणात्मक निर्णयांची माहिती देणे, चिकित्सक पध्दतीने अधिकृत आकडेवारी पुरविणे तसेच महाराष्ट्रात उपलब्ध असलेल्या उद्योगसंधीविषयी माहिती देण्याचे काम ही संस्था करते. संस्थेतर्फे उद्योजकांसाठी परिसंवाद, परिषदा व कार्यशाळा आयोजित केल्या जातात. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई व सदरची संस्था परस्पर सहकार्याने काम करतात. या उपक्रमासाठी महाराष्ट्र आर्थिक विकास मंडळाला केंद्र इमारतीतील तिसऱ्या मजल्यावरील जागा उपलब्ध करून देण्यात आली आहे.

७.४ बॉम्बे सिटी पॉलिसी रिसर्च फाउंडेशन (बॉम्बे फर्स्ट) :

बॉम्बे फर्स्ट ही संस्था बॉम्बे चेंबर ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्रिज आणि बॉम्बे सिटी पॉलिसी रिसर्च फाउंडेशन या संस्थांच्या पुढाकाराने व औद्योगिक / वाणिज्य क्षेत्रातील अनेक आस्थापनांच्या आर्थिक पाठबळावर १९९५ मध्ये अस्तित्वात आली. या संस्थेचे प्रमुख उद्दिष्ट मुंबई शहरातील वाढत्या लोकसंख्येचे आव्हान स्वीकारून येथील पायाभूत सुविधामध्ये विकास करून नागरिकांच्या राहणीमानाची पातळी उंचावणे, काम करण्याच्या परिस्थितीत सुधारणा घडवून आणणे आणि भांडवली गुंतवणूकदारांना आकर्षित करणे हे आहे. मुंबई शहराच्या विविध प्रश्नांवर विचार करण्यासाठी शासन, महानगरपालिका व इतर स्वयंसेवी संस्था यांचे समन्वयक म्हणून ही संस्था कार्य करते. संस्थेचा वाढता व्याप लक्षात घेऊन प्रतिष्ठानने या संस्थेला केंद्र इमारतीतील तिसऱ्या मजल्यावर जागा दिली आहे.

८. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई मार्फत देण्यात आलेले अनुदान

८.१ सार्वजनिक उत्सव समिती, नवी दिल्ली:

सार्वजनिक उत्सव समिती, नवी दिल्ली ही संस्था मा. यशवंतराव चव्हाण यांच्या स्मृतीप्रित्यर्थ दरवर्षी नवी दिल्ली येथे 'यशवंतराव चव्हाण स्मृती समारोह' आयोजित करते. यावर्षी मा. चव्हाणसाहेबांच्या पुण्यतिथीनिमित्त आयोजित केलेल्या कार्यक्रमासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई तर्फे रु. २ लाख इतके अनुदान दिले आहे.

८.२ इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ पब्लिक अॅडमिनिस्ट्रेशन, मुंबई शाखा यांच्यामार्फत दरवर्षी मा. यशवंतराव चव्हाण यांच्या स्मृतीप्रित्यर्थ व्याख्यान आयोजित केले जाते. या कार्यक्रमासाठी महाराष्ट्र शासनातील उच्च अधिकारी तसेच प्रतिष्ठानचे पदाधिकारी उपस्थित असतात. त्यासाठी प्रतिष्ठानने रु. वीस हजार इतकी आर्थिक मदत केली आहे.

*****

९. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईच्या विभागांमार्फत झालेले कार्यक्रम/उपक्रम

९.१ कृषी व सहकार व्यासपीठ पुणे :

◆ पब्लिक प्रॉव्हीडंट फंड रुल्स

दिनांक २६ मार्च २०१८ रोजी वरील विषयावर नियमांमध्ये कशा प्रकारची दुरुस्ती हवी यासंबंधी मा.ना. अर्थमंत्री, केंद्र शासन यांचेकडे पत्रव्यवहार करण्यात आला होता. त्यानंतर १६ जून २०१८ चे पत्राचे उत्तर न आल्याने सदर प्रकरणाचा पाठपुरावा करण्यात आला असता अर्थ मंत्रालय, केंद्र शासनाने सिनीअर रिजनल डायरेक्टर श्री. पद्मसिंग यांनी त्यांचे पत्र क्र. ३/१/२०१८ एन.एस. दिनांक २० ऑगस्ट २०१८ ने आपल्या सूचनांचे पुढील कार्यवाहीसाठी नोंद घेणेत आली आहे असे कळविले.

◆ पीक विमा योजना

निवृत्त (भा.प्र.से) अधिकारी डॉ. गलांडे हे शासनाचे पीक विमा योजनेमध्ये काय सुधारणा कराव्यात त्यासाठी स्थापना केलेल्या समितीचे सदस्य सचिव आहेत. वरील विषयावर त्यांचे व्याख्यान दिनांक २६/४/२०१८ रोजी आयोजिण्यात आले होते. शेतकऱ्यांना भेडसावणाऱ्या वेगवेगळ्या प्रकारच्या जोखिमांवर उदा. ओला व सुका दुष्काळ, गारपीट, वादळ, पीक व पशुधन, रोगराई इत्यादी यांवर डॉ. बुधाजीराव मुळीक यांनी सुचविलेल्या सर्वकष विम्याबाबत शासनाची समिती काय काम करते, याची माहिती डॉ. गलांडे यांनी दिली.

श्री. बी.एच. श्रीकांत व श्री. कापरे या व्यासपीठाच्या सदस्यांनी २०१८ सालच्या सायन्स काँग्रेसला इंफाळमध्ये (मणीपूर) हजेरी लावली होती. त्यांनी आपले अनुभव सदर सभेत सांगितले व जास्तीत जास्त सदस्यांनी सायन्स काँग्रेसला हजर राहण्याचे आवाहन केले.

◆ डिजिटायझेशन ऑफ इकॉनॉमी अॅन्ड कोऑपरेटिव्हज्

'इंडियन सोसायटी फॉर स्टडीज इन को-ऑपरेशन'चे दिनांक २ व ३ मार्च २०१८ रोजी भरणान्या अधिवेनासाठी वरील विषयावरील शोधनिबंध संयोजक, कृषी व सहकार व्यासपीठ यांनी सादर केला होता. त्यातील सारांश मा. सहकार आयुक्त डॉ. विजय झाडे व अन्य प्रमुख संस्थांना दिनांक ३१/०३/२०१८ ला सादर करून कार्यवाहीची विनंती केली. त्यास अनुसरून निवडक सहकारी संस्था (नागरी बँका), वैकुंठा मेहता, नॅशनल इन्स्टीट्यूट, इन्स्टीट्यूट ऑफ को - मॅनेजमेंट, राज्य सहकारी संघ, नागरी बँक असोसिएशन, सहकारी डिपार्टमेंटल स्टोअर्स, पुणे जिल्हा सहकारी गृहनिर्माण महासंघ, स्वयंसहायता सेवा संस्था, शासकीय अधिकाऱ्यांची सभा सहकार आयुक्त कार्यालयाकडून बोलावण्यात आली. त्यानुसार दिनांक ८ मे २०१८ रोजी सहकार आयुक्तांच्या अध्यक्षतेखाली सभा घेऊन चार सब कमिट्यांना आपल्या शिफारशी सादर करण्यास सांगण्यात आले. त्या शिफारशींवर चर्चा करण्यासाठी दिनांक ७ जून २०१८ रोजी मा. सहकार आयुक्त यांनी सभा बोलवली. त्याचा पाठपुरावा प्रतिष्ठानकडून करण्यात आला. पण संस्थाना, त्यांच्या त्यांच्या राजकीय गटातील संस्थांपुरताच यामध्ये रस असल्याने त्यामध्ये फारशी प्रगती झाली नाही. पुढे मा. झाडे सहकार आयुक्त बदलून गेल्यावर संबंधित सहकारी यंत्रणांना या विषयी फारशी उत्सुकता नसल्याने, दोन तीन बैठकानंतर सदर विषय बस्त्यात गेल्याचे जाणवले. थोडक्यात, सहकारी संस्थांमधील सहकाराचे तत्त्व संस्थांसाठी फारतर आपापल्या गटांतील संस्था सोडून सर्वदूर अवलंबिणेस नको असे दिसते.

♦ जलसाक्षरता केंद्र योजना

माजी प्राचार्य व संपादक, 'जलसंवाद यांचे 'महाराष्ट्र शासनाची जलसाक्षरता केंद्र योजना' याविषयी शनिवार दिनांक १९/०५/२०१८ रोजी व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. त्यांनी महाराष्ट्र शासन हे अशाप्रकारे योजना कार्यान्वित करणारे पहिले राज्य असून या केंद्राचे मुख्यालय यशदामध्ये असून विभागीय केंद्रेही कार्यान्वित झाली असल्याचे स्पष्ट केले. मात्र सदर योजनेमध्ये जिल्हा, तालुका व त्याखालील स्तरावर विना मानधन काम करणे अपेक्षित असल्याचे अपेक्षित प्रमाणांत योजना कार्यक्षम होईल का? याबाबत शंका प्रकट केली. असे असले तरी ज्याअर्थी वॉटर कप, नाम फौंडेशन अशा प्रकारच्या अनेक संस्था सेवाभावाने जलसंधारणाचे काम मोठ्या प्रमाणांत करत आहेत, त्याअर्थी ही योजना शासकीय जलसंधारणाच्या कार्यक्रमाला हातभार लावणारी योजना ठरू शकेल, असेही मत श्रोत्यांमधून व्यक्त करण्यात आले.

♦ शहर शेती

वनराई (पुणे) यांच्यातर्फे दरमहा 'वनराई'चा अंक प्रसिध्द करण्यात येतो. एप्रिल २०१८ चा अंक हा 'शहर शेती विशेषांक' म्हणून प्रसिध्द करण्यात आला. त्यास अनुसरून, वनराई मासिकाचे संपादक श्री. वाडेकर, श्री. सुहास पटवर्धन व श्री. भिडे संयोजक कृषी व सहकार व्यासपीठ यांनी प्रतिष्ठानच्या ऑफीसमध्ये चर्चा करून सदर विषयावर २/६/२०१८ रोजी दुपारी २.३० ते ७.०० असा कार्यक्रम वनराई कार्यालयात करणेचे ठरले. त्या कार्यक्रमात व्यासपीठाच्या काही सदस्यांनी सहभाग घेतला.

♦ शेतीचे इंटेलिजेंट भविष्य

दै. सकाळचे निवासी संपादक श्री. सम्राट फडणीस यांच्याशी वरील विषयाबाबत संयोजक, व्यासपीठ यांनी चर्चा केली आहे. त्यानुसार शनिवार दिनांक ३० जून २०१८ रोजी व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. श्री. फडणीस यांनी पुढील काळातील शेती ही वेगवेगळी इलेक्ट्रॉनिक उपकरणे उदा. सेंसॉर्स, वन्सपतीची वाढ नोंदणारी उपकरणे, ड्रोन्स, रीमोट कंट्रोल सिस्टिम्स मोजून मूळांना पाणी देणारी खतांसह यंत्रणा इत्यादी अत्याधुनिक साधनांचा उपयोग करून हायटेक शेतीची मागणी लक्षात घेऊन करावी लागणार आहे तरच शेती फायदेशीर होऊ शकेल हे स्पष्ट केले.

♦ सहकारी संस्थांबाबत प्रस्ताव

सहकारी संस्था व्यवस्थापक समिती रिक्त पदे भरणेबाबत

मा. अप्पर मुख्य सचिव (सहकार) महाराष्ट्र शासन यांना अंकुशराव काकडे यांच्या सहीने दिनांक २० जुलै २०१८ रोजी प्रस्ताव सादर करण्यात आला. दिनांक २८ मे २०१८ रोजी मा. मंत्री महोदय सहकार ना.श्री. सुभाषजी देशमुख यांना सहकार कायदा दुरुस्तीबाबत प्रस्ताव सादर केला होता.

त्याचप्रमाणे मागासवर्गीय व महिला सभासद नसलेल्या संस्थांमधील आरक्षणाबाबत मा. डॉ. झाडे सहकार आयुक्त यांना दिनांक २०/०५/२०१८ चे पत्राने काही सूचना केल्या होत्या.

वरील प्रस्तावाबाबत डॉ. सोपान शिंदे, उपनिबंधक कायदा यांनी त्या प्रस्तावामधील सूचनांबाबत शासनास अनुकूल अभिप्राय सादर करून शासनाचे निर्देश मागविल्याचे त्यांच्याकडील पत्र क्र.४ सभा कायदा/रिक्त पदे/श्री. काकडे/२०१८/६२५ दिनांक २० जुलै ने कळविले आहे. त्याचप्रमाणे मा.ना. मंत्री महोदय यांना सादर केलेल्या कायदा दुरुस्ती प्रस्तावाबाबत सदर प्रस्ताव संबंधित कार्यासनांना पाठविण्यात आला असून मा. शेखर चरेगांवकर, अध्यक्ष, सहकार परिषद समितीचा अहवाल प्राप्त झाल्यावर आपल्या सूचनाप्रमाणे कार्यवाही करणे शक्य होईल, असे पत्र क्र.४ सआ कायदा/ कायदा दुरुस्ती आढावा/ श्री. काकडे २०१८/६२४ दिनांक २० जुलै २०१८ ने श्री. सोपान शिंदे उपनिबंधक (कायदा) यांनी कळविले आहे.

♦ उपविधी दुरुस्ती

ज्या सहकारी संस्थांमध्ये मागासवर्गीय सभासद वा महिला सभासद नाहीत, अशा लहान संस्थांमध्ये निवडणूक होऊनही अनुक्रमे २ व ३ सभासद निवडून न आल्यामुळे कारभार निवडून आलेल्या सभासदाकडे सोपविण्यास अडचणी उद्भवत असल्याचे व त्याबाबत शासनाकडून मार्गदर्शन प्रलंबित असल्याचे मा. सहकारी निवडणूक आयुक्तांशी चर्चेतून समजले. त्यावर व्यासपीठाच्या सभेत विचार करून व अन्य अधिकाऱ्यांशी चर्चा करून प्रतिष्ठानने उपविधीत दिनांक २९/०५/२०१८ ने दुरुस्ती प्रस्ताव सुचविला. त्याचा पाठपुरावा केला असता दि. ७ जून २०१८ रोजी यासंबंधी मा.मंत्री महोदय सहकार मा. अतिरीक्त निबंधक व मा. आयुक्त राज्य निवडणूक प्रधिकरण यांची चर्चा मुंबई येथे आयोजिली शेती. त्यानुसार जा.क्र.रा.स.नि.पां. धारीक क्र. ४९ दि. ३ नोव्हेंबर २०१८ नुसार निवडणूक आयुक्तांनी जरूर ते आदेश निर्गमित केले.

◆ सहकारी कायदा दुरुस्ती आढावा

१७ व्या घटना दुरुस्तीनंतर सहकारी संस्था कायद्यात मोठ्या प्रमाणात दुरुस्ती झाली. त्यानंतर महाराष्ट्रात नवे सरकार येऊन त्यांनी काही महत्वाचे निर्णय घेऊन सहकार कायद्यात बदल केले. त्याशिवाय देशमुख कमेटी, मा. चरेगांवकर समिती, मा. मराठे समिती यांचे गठन होऊन त्यांच्याही शिफारशी अंमलात आणण्यात येणार होत्या. त्या समित्यांपुढे प्रतिष्ठानतर्फे कायदा दुरुस्त्या सुचवून त्यावर कायद्यांतील तरतूदी व प्रत्यक्ष कारवाई यांमधील तफावतीचा आढावा घेण्यात यावा असा प्रस्ताव दिनांक २८/०५/२०१८ रोजी मा. नामदार मंत्री महोदयांना यांना सादर केला.

शासनाने देशमुख समितीच्या शिफारशी लक्षात घेऊन सहकारी गृहनिर्माण संस्थांसाठी दि. ३० ऑक्टोबर २०१८ ने स्वतंत्र प्रकरण कायद्यात समाविष्ट करण्याचे अध्यादेश काढले. त्यावरील आक्षेप नोंदविणारे टिपण मा.ना. मुख्यमंत्री फडणविस यांना प्रतिष्ठानतर्फे दि. ८ नोव्हेंबर २०१८ ला सादर करणेत आले. त्याच्या प्रति : मा. जयंत पाटील, मा. अजितदादा पवार व मा. धनजय मुंडे यांना देण्यात आल्या. सदर अध्यादेश विधान सभेत चर्चेसाठी येईल या अनुषंगाने माहितीसाठी सादर करण्यात आल्या. त्यावर मुख्यमंत्र्यांनी सदर अध्यादेश विधान सभेच्या पटलावरून दुरुस्त्यासह नवा अध्यादेश जुन्यात मामुली सुधारणा करून परत काढणेत आला आहे. तो आता जून २०१९ च्या पावसाळी अधिवेनातच चर्चेसाठी येईल. त्यातील काही प्रमुख दोष तसेच असल्याने त्यावर विरोधी पक्षांकडून वैधानिक आक्षेप घेणे अपेक्षित आहे.

◆ महिला सक्षमीकरण व वातावरणांतील बदल

महिला व बाल विकास मंत्रालयातर्फे वैकुंठ मेहता राष्ट्रीय सहकारी प्रबंध संस्थान, पुणे यांचेतर्फे जेंडर बजेट व क्लायमेंट चेंज यावर तीन दिवसांचे एका शिबिराचे आयोजन दिनांक १० ते १२ डिसेंबर २०१८ दरम्यान करण्यात आले होते. त्यासाठी व्यासपीठाशी संलग्न कार्यकर्त्यांना पुरस्कृत करण्याचे आवाहन वैकुंठ मेहता संस्थेतर्फे करण्यात आले होते. त्यासाठी व्यासपीठाच्या तीन महिला प्रतिनिधींना अनुक्रमे अॅड. जोशी, श्रीमती कोष्टी व डॉ. सुजाता रविंद्र सदर शिबिरात भाग घेणेसाठी पुरस्कृत करण्यात आले.

◆ बँक ग्राहक मृत्यू पश्चात दावे

वरील विषयावर सहकारी बँका व अन्य बँका यांचकडून ग्राहकांना नाहक त्रास भोगावा लागत असल्याचे भारतीय रिझर्व बँकेने निदर्शनास आणून दिले होते. त्याबाबत रिझर्व बँकेचे प्रबंधक, सहकारी बँक विनियमन विभाग यांनी २० नोव्हेंबर २०१८ च्या पत्राने याबाबतच्या रिझर्व बँकेच्या सूचना आमच्या निदर्शनास आता आणून देत असल्याचे स्पष्ट केले आहे.

◆ महिला सक्षमीकरण शिबीर

शिवाजी विद्यापीठातील, शारदाबाई अध्यासन केंद्रामार्फत दि. ७ व ८ फेब्रुवारी २०१९ रोजी दोन दिवसांचे प्रशिक्षण शिबीर प्रा. भारती पाटील, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर पोलीटिकल सायन्स विभाग यांचे मार्गदर्शनाखाली आयोजिले होते. सदर शिबीरासाठी कृषी व सहकार व्यासपीठाच्या सदस्य डॉ. बरगले यांनी जाण्यायेण्याचे व राहण्याचे स्वखर्चाने हजर राहून अहवाल देण्याचे व त्यातील रीसोर्स मटेरिअल सादर करण्याचे मान्य केल्यामुळे, सदर शिबीराची फी वरील बाबींची पूर्तता केल्यावर रू.७००/- त्यांना अदा करण्याचे मान्य केले. त्या धर्तीवर, महिला सक्षमीकरणाचे हेतूने, भारतीय संविधानातील कलम ७३ व ७४ मधील तरतुदीनुसार पुणे येथे शिबीर आयोजन करण्याचे योजिले आहे.

◆ नवभारताचे शिल्पकार पंडित जवाहरलाल नेहरू यांच्या जीवन चरित्रावर प्रश्नमंजूषा स्पर्धा

दरवर्षीप्रमाणेच २०१८ -२०१९ या शिक्षण वर्षातील प्रश्नमंजूषा व निबंध स्पर्धेसाठी 'नवभारताचे शिल्पकार पंडित जवाहरलाल नेहरू हा विषय निवडला होता. त्या विषयावर माजी प्राचार्य सुभाषचंद्र बोस महाविद्यालय, डॉ. दिलीप मानसिंग गरूड यांचकडून ८० पानी पुस्तकाचा मसुदा तयार करून घेऊन तो पाहून त्यांत काही सुधारणा सुचविल्या होत्या. त्यानुसार डॉ. गरूड यांनी आपल्या प्रकाशनामार्फत सदर पुस्तक किंमत रू.८०/- मात्र प्रकाशित केले. भिडे परिवार (मंगेशी) यांचेतर्फे माध्यमिक शाळांना व शिक्षकांना वरील स्पर्धेत भाग घेण्यासाठी प्रोत्साहन म्हणून एकूण दोन्ही पुस्तकांचे वाटप करण्यात आले. त्याचप्रमाणे प्रतिष्ठानतर्फे एकूण ९० शाळांतील विद्यार्थ्यांना गटा-गटाने सदर स्पर्धेची तयारी करण्यासाठी चारशे पुस्तकांची खरेदी करून ती शाळांत वाटण्यात आली. स्पर्धेसाठी उत्तरपत्रिका दर उत्तरपत्रिकेमागे रू.२/- खर्च प्रमाणे प्रतिष्ठानतर्फे शाळांना पुरविण्यात आला. ज्या शाळांतील शिक्षकांनी उत्तरपत्रिका तपासून नंबर काढून दिले, त्यांना दर उत्तरपत्रिकेमागे रू.२/- प्रमाणे प्रतिष्ठानने पेपर तपासणीसाठी अदा केले. ज्या शाळांनी हे काम करण्याचे नाकारले त्यांच्या उत्तरपत्रिका निवृत्त पुणे महानगरपालिका शिक्षिका श्रीमती शाळीग्राम यांच्याकडून तपासून घेतल्या.

निबंध स्पर्धा

१० शाळांतील वरील प्रश्नमंजूषा स्पर्धेतील एकूण ३००२ विद्यार्थ्यांमधून गुणानुक्रमे निवडलेल्या ३०० विद्यार्थ्यांची निबंध स्पर्धा दिनांक ६ ऑक्टोबर २०१८ रोजी डॉ. वसंतदादा पाटील विद्यानिकेतन, शुक्रवार पेठ, पुणे येथे मुख्याध्यापक श्री. भरेकर यांच्या सहकार्याने आयोजित केली होती. स्पर्धेत एकूण २०६ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. त्यांच्यासाठी मनशक्ती, ब्रह्मविद्या व मराठी विज्ञान परीषद डॉ. बरगल या संस्थांमार्फे अनुक्रमे बुध्दीवर्धन, अभ्यासासाठी मनाची एकाग्रता आणि स्मरण शक्तीसाठी टीप्स या विषयावर व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले. त्यादरम्यान निवृत्त प्राचार्य डॉ. गरूड, श्रीमती मनिषा शिवदे, श्रीमती मुंडले यांच्या सहकार्याने निबंध तपासून निकाल तयार करून ग्रामीण व शहरी अशी एकूण ४० बक्षिसे वाटण्यात आली.

ग्रामीण भागातील काही विद्यार्थ्यांना दूर जायचे असल्याने लवकर परतावे लागले. त्यांची बक्षिसे त्यांना कळवून व त्याची ओळख पटवून तदनंतर यथावकाश ते कार्यालयात हजर झाल्यावर पुढील महिनाभरात वाटण्यात आली.

अशाप्रकारे निबंध तपासल्यानंतर इयत्ता ८ वीचे विद्यार्थी आणि इयत्ता ९वी चे विद्यार्थी यांना प्रत्येकी प्रथम, द्वितीय, तृतीय पारितोषिक म्हणून अनुक्रमे रु.५००/-, रु.४००/-, रु.३००/- ग्रामीण व शहरी विभागासाठी स्वतंत्रपणे वाटण्यात आले. त्याशिवाय प्रत्येक इयत्तेतील ७ विद्यार्थ्यांना उत्तेजनार्थ रु.२००/- म्हणून गुणानुसार व शाळांचा भरीव सहभाग लक्षात घेऊन पारितोषिके प्रदान केली. या निबंध स्पर्धेमध्ये एकूण २०६ विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला.

♦ वक्तृत्व स्पर्धा

इयत्ता ८वी व ९ वी च्या विद्यार्थ्यांसाठी 'माझे आवडते व्यक्तीमत्त्व' हा विषय देण्यात आला होता. त्या स्पर्धेमध्ये एकूण १०३ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. अनेक विद्यार्थी पंडित नेहरू यांचे व्यक्तीमत्त्वावरच बोलले. तर काहींनी अन्य विषयही निवडले. या स्पर्धेसाठी डॉ. गरूड यांच्या अध्यक्षतेखाली परिक्षक मंडळ नेमले होते. वक्तृत्व स्पर्धेतील विद्यार्थ्यांनाही वरील प्रमाणेच एकूण ४० पारितोषिके वाटण्यात आली.

♦ शिक्षक निबंध स्पर्धा

नवभारताचे शिल्पकार पंडित जवाहरलाल नेहरू या विषयावर प्राथमिक व माध्यमिक शाळा शिक्षक वा अन्य सेवक वर्ग यांच्याकडून दोन हजार शब्द संख्येपर्यंतच स्पर्धेसाठी निबंध मागविण्यात आले होते. ते निबंध शैक्षणिक विचारवंत साहित्यिक डॉ. न.म. जोशी यांच्याकडून तपासून घेतले. प्रथम, द्वितीय, तृतीय पारितोषिके अनुक्रमे रूपये १०००/-, रु.७५०, रु.५००/- प्रमाणे देण्यात आली. पारितोषिके विजेत्यांचे नावे (१) सौ. आदिती विकास उमराणीकर, (२) श्री. रामचंद्र आनंदा चव्हाण पाटील, (३) श्रीमती राजश्री महारूद्र धारूरकर ही बक्षिसे दिनांक २६/११/२०१८ रोजी देण्यात आली.

♦ विद्यार्थी चित्रकला स्पर्धा

इयत्ता ८ वी व इयत्ता ९ वीच्या विद्यार्थ्यांसाठी 'पर्यावरण प्रदूषण (हवा, पाणी, जमीन)' हा विषय ठेवण्यात आला होता. सदर स्पर्धा डॉ. वसंतदादा पाटील विद्यानिकेतन येथे मुख्याध्यापक श्री. भरेकर यांच्या व श्री. गरूड यांच्या सहकार्याने दि.११ जानेवारी २०१९ रोजी घेण्यात आली. मनःशक्ती संस्थेतर्फे पालक/शिक्षकांसाठी 'तारुण्यात पदापर्ण करणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या समस्या' यावर मार्गदर्शन करण्यात आले. पुणे शिक्षण मंडळाचे झॉईंग टिचर श्री. जगताप व श्री. गायकवाड यांच्यातर्फे विद्यार्थ्यांसाठी 'ध्यानातून एकाग्रता व आत्मविश्वास' या विषयांवर सहजयोगधाम केंद्रामार्फत उपयुक्त अशी प्रात्यक्षिके विद्यार्थी/शिक्षक व पालक यांच्याकडून करून घेण्यात आली. या स्पर्धेत ४१ शाळांतील २४८ विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला. त्यापैकी गुणानुक्रमे ४० विद्यार्थ्यांना वर उल्लेखलेल्याप्रमाणे बक्षिस वाटप ग्रामीण व शहरी गटानुसार करण्यात आले.

♦ अ.भा.बालकुमार साहित्य संमेलन, भिलार

दिनांक १८ ते २० जानेवारी २०१९ दरम्यान पुस्तकांचे गाव भिलार, महाबळेश्वर सातारा या ठिकाणी बालकुमार साहित्य संमेलन पार पडले. त्यामध्ये शेकडो विद्यार्थ्यांमधून कथाकथन व कविता वाचन स्पर्धेसाठी एकूण ४४ मुले निवडण्यात आली होती. या मुलांना, कथा कशी लिहावी व कवितेबाबत मार्गदर्शनार्थ स्वतंत्र सत्रे आयोजण्यात येवून त्यांना कथाकथन व कविता वाचनाची संधी देण्यात आली होती. भिडे परिवार (मंगेशी) तर्फे या सर्व ४४ विद्यार्थ्यांना डॉ.अब्दुल कलाम यांच्या चरित्राच्या प्रती वाटण्यात आल्या. त्याचप्रमाणे यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान तर्फे रु.५००/- विद्यार्थ्यांसाठी खाऊ म्हणून कोषाध्यक्ष अ.भा. मराठी बालकुमार यांचेकडे देण्यात आला. त्यांनी प्रतिष्ठानचा बॅनरही संमेलनाचे मंडपात लावल्याचे फोटोसह कळविले आहे.

◆ पुस्तक प्रकाशन

प्रतिष्ठानशी निगडीत डॉ. दिलीप गरूड यांच्या 'भाऊबीज' व 'जीवतरंग' या पुस्तकांचा प्रकाशन समारंभ श्री. गणेश प्रकाशन, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान पुणे केंद्र, आयडीयल एज्युकेशनल ट्रस्ट व अ.भा. बालकुमार साहित्य संस्था यांच्या संयुक्त विद्यमाने एस. एम. जोशी स्पेशालिस्ट फौंडेशन हॉल येथे रविवार दि. १७ मार्च २०१९ रोजी आयोजिला होता. पुस्तकाचे प्रकाशन कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. न.म. जोशी यांचे हस्ते झाले. प्रमुख वक्ते म्हणून डॉ. मनोहर जाधव, मराठी विभाग प्रमुख, पुणे विद्यापीठ हे होते. कार्यक्रमाला प्रमुख उपस्थिती म्हणून श्री. स्वामी, सरव्यवस्थापक, दैनिक प्रभात हे होते. व्यासपीठावर प्रतिष्ठानतर्फे श्री. भिडे व आयडीयल ट्रस्टतर्फे प्रा. शफी इनामदार हे होते. त्यांनीही अन्य वक्त्यांबरोबरीने आपले विचार मांडले. डॉ. गरूडांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. प्राचार्य डांगे यांनी आभार मानले व कार्यक्रम संपन्न झाला.

◆ सहकारी संस्था थकबाकी व गृहनिर्माण संस्था पुनर्विकास यावर चर्चासत्र

दिनांक २५ जुलै २०१८ रोजी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान आणि पुणे जिल्हा सहकारी गृहनिर्माण महासंघ मर्यादित यांच्या संयुक्त विद्यमाने वरील दोन विषयांवर विशाल सहयाद्री सभागृहामध्ये चर्चासत्राचे आयोजन केले होते. चर्चासत्रासाठी मोठया प्रमाणात सहकारी गृहनिर्माण संस्थांचे प्रतिनिधी हजर होते. श्री. पटवर्धन, अध्यक्ष पुणे जिल्हा गृहनिर्माण सहकारी संस्था महासंघ यांनी प्रास्ताविक केले. वकील श्री. शंतनू खुर्जेकर यांनी सहकार कायदा कलम १०१ खालील वसुली बाबत विवेचन करून सहकारी कोर्टाकडून वसुली दाखल्यावर स्टे दिला जातो याबाबतच्या अडचणीचे निवेदन केले. श्री. कर्जतकर यांनी गृहनिर्माण सहकारी संस्थांचे पुनर्विकासातील अडचणीबाबत विवेचन केले. श्री. दिग्विजय राठोड, उपनिबंधक सहकारी संस्था यांनी सभासदांच्या प्रशिक्षणाचे महत्त्व विषद केले. उपनिबंधक राठोड यांनी वेळचेवेळी हिशोब तयार असणे व वेळीच वैधानिक लेखापरिक्षण होणेची आवश्यकता विषद केली. श्री. भानुदास बधान यांनीही आपले विचार मांडले. कार्यक्रमाचे सूत्र संचालन श्री. पटवर्धन यांनी केले. श्री. शं. त्रिं. भिडे यांनी आपल्या अध्यक्षीय भाषणात १७ व्या घटना दुरुस्तीनंतर सहकार कायदा कलम १०१ मध्ये झालेल्या गृहनिर्माण संस्था मॅटेनन्स चार्जेस वसुलीबाबतची पार्श्वभूमी विशद करून सदर कायद्यात गृहनिर्माण सहकारी संस्था मूळ तरतूदी ऐवजी दुरुस्ती सुचविली होती. पण चुकीने मुळ कायद्यात तशीच राहिली व दुरुस्तीचाही अंतर्भाव झाला. त्यामुळे दुरुस्तीबाबत काही प्रमाणात गैरसमज असल्याचे विषद केले. कलम १०१ खालील कारवाईला काहीवेळा सहकारी कोर्टाचे स्टेबाबत बोलतांना हा प्रश्न अनेक दशकांचा जुनाच आहे. सहकारी कोर्टांना कलम १०१ बाबत स्टे चे अधिकार नसले तरी काही वेळा नैसर्गिक न्यायाचा आधार घेऊन सहकारी कोर्ट कलम १०१ मधील प्रकरणी हस्तक्षेप करीत असतात असे दिसते हे आपल्या कार्यकाळात मा. पाटील अध्यक्ष, को. ऑपरेटिव्ह ट्रायब्यूनल यांच्येशी झालेल्या चर्चेस अनुसरून स्पष्ट केले. गृहनिर्माण संस्था पुनर्विकासाबाबत शासनाने काढलेल्या कलम ७९ ए खालील आदेश संस्थांनी तंतोतंत पाळण्याची आवश्यकता विषद केली. त्यामुळे पुनर्विकासातील अडचणी कमी होण्यास मदत होईल. महासंघाच्या मनिषा कोष्टी यांनी आभार प्रदर्शन केल्यावर चर्चासत्राचा समारोप झाला.

◆ सहकारी गृहनिर्माण संस्था पुनर्विकास आर्किटेक्ट्स, वकील, चार्टर्ड अकॉउंटंट्स व सहकारी पॅनेल ऑडिटर यांची सभा

दिनांक २७ सप्टेंबर २०१८ रोजी 'सहकारी गृहनिर्माण संस्था पुनर्विकास' या विषयावर हॉटेल मॅनेजमेंट कॉलेज हॉल भारतीय विद्याभवन हॉल सेनापती बापट रस्ता, पुणे या ठिकाणी, पुणे जिल्हा सहकारी गृहनिर्माण महासंघातर्फे सदर सभेत मार्गदर्शनासाठी कृषी व सहकार व्यासपीठाचे संयोजक श्री. भिडे यांना निमंत्रित करण्यात आले होते. मात्र त्या दिवशी त्याचवेळी कृषी व सहकार व्यासपीठाशी सभा आल्याने व्यासपीठातर्फे सर्वश्री वर्तक वकील (हार्यकोर्ट) तसेच श्री. धरणीधर पाटील (माजी जिल्हा उपनिबंधक, पुणे) हे हजर राहून त्यांनी सभेत मार्गदर्शन केले.

◆ 'सहकारी गृहनिर्माण संस्था अडचणी कार्यशाळा

महाराष्ट्र राज्य सहकारी परिषद, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान व पुणे जिल्हा सहकारी गृहनिर्माण महासंघ यांच्या संयुक्त विद्यमाने मनोहर मंगल कार्यालय मेहेंदळे गॅरेज पुणे या ठिकाणी दि. ३१ ऑगस्ट २०१८ रोजी कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. अध्यक्षस्थानी मा. शेखर चरेगांवकर, अध्यक्ष महाराष्ट्र राज्य सहकारी परिषद होते. मुंबईहून मुददाम म्हाडाचे माजी अध्यक्ष चंद्रशेखर प्रभू यांना पुनर्वसनांतील गृहनिर्माण संस्थांच्या अडचणी व संस्थांनी स्वबळावर पुनर्वसन कार्यक्रम पार पाडण्यासाठी घ्यावयाची काळजी यावर विवेचन करण्यासाठी आमंत्रित करण्यात आले होते. अन्य वक्त्यांबरोबर प्रतिष्ठानचे कृषी व सहकार व्यासपीठाचे संयोजक श्री. भिडे व धरणीधर पाटील तसेच राज्य सहकारी हाऊसिंग महासंघ, ठाणे याचे अध्यक्ष श्री. राणे यांनी सभेस मार्गदर्शन केले. मोठया प्रमाणात सहकारी गृहनिर्माण संस्था पुनर्वसनास आल्या तरी प्रत्यक्षपणे फारच थोडया संस्थांच्या नांवे जमिनीचे हस्तांतरण वा डिम्ड हस्तांतरण झाले असल्याने गृहनिर्माण संस्थांना माजी बिल्डर डेव्हलपर यांच्याच मागे फरफटत जावे लागत आहे. याबाबत प्रतिष्ठानने झोपडपट्टी

धारकांना शासन फुकटांत फ्लॅट्स देण्याची योजना आखून कार्यान्वित करते, पण ज्यांनी बिल्डरकडून फ्लॅट खरेदी केले आहेत व जमिनीचे किंमतीसह नफ्यासह बिल्डरला भरघोस पैसा दिला आहे, त्यांना मात्र शासन डिम्ड कन्व्हेअन्ससाठी बऱ्याच उठावशा काढावयास लावते, व कामेही होत नाहीत. तेव्हा शासनाने अशा सहकारी गृहनिर्माण संस्था गेल्या २० वर्षांहून जास्त काळ कार्यरत आहेत त्यांचे नावे संबंधित जमिनीचे हस्तांतरण डीम्स कन्व्हेअन्स योजनेपेक्षा संस्थेची नोंदणी दाखल संस्था गेली २० वर्षांपेक्षा कार्यरत असल्याचा जिल्हा उपनिबंधकाचा दाखला आणि म्युनिसिपल आथोरिटीचा/ग्रामसभेचा लेटेस्ट टॅक्स भरल्याचा दाखला एवढ्या कागदपत्रांचे आधारावर जमीन हस्तांतरण योजना कार्यान्वित करणेबाबत शासनास पाठपुरावा व्हावा असे श्री. भिडे यांनी सुचविले. कारण तशा प्रकारचा प्रस्ताव प्रतिष्ठानने मागेच शासनाचे सादर केला आहे. हे सभेत स्पष्ट केले. आताही याबाबत पाठपुरावा करण्यात येत आहे. यावर विरोधक व राज्यकर्ते यांच्या राजकीय इच्छाशक्तीची आवयकता भासते आहे.

◆ नागरी सहकारी बँकांसाठी व्यवस्थापन मंडळ

भारतीय रिझर्व्ह बँकेने नागरी सहकारी बँकांसाठी सध्याचे संचालक मंडळाव्यतिरिक्त नेहेमीच्या कारभारावर नीट लक्ष ठेवण्यासाठी व्यवस्थापक मंडळ असावे व त्यामध्ये संचालक मंडळ सदस्यांव्यतिरिक्त अन्य तज्ज्ञ असावेत असा फतवा काढून त्यावर नागरी बँकांकडून अभिप्राय मागविले होते. त्यावर कृषी व सहकार व्यासपीठाच्या सभेत दिनांक २१ जुलै २०१८ रोजी सविस्तर चर्चा करण्यात आली. व्यासपीठाच्या सदर विषयावरील शिफारशी रिझर्व्ह बँकेचे मुख्य अधिकारी नागरी सहकारी बँक नियमन विभाग बांद्रे पूर्व, मुंबई ५१, यांना दिनांक २३ जुलै २०१८ रोजी सादर करण्यात आल्या.

◆ कृषी व सहकार व्यासपीठ सभा

- » दि. २८/६/२०१८ विषय 'मधुमक्षिका पालन' वक्ता : प्रशांत सावंत
- » दि. ३१/७/२०१८ 'स्वावलंबी डिजीटल आदर्श गाव,' वक्ते एक्झीक्यूटीव्ह इंजिनिअर (निवृत्त) पाटबंधारे व कार्यकर्ता राजेंद्र सिंह, श्री. बांदेकर
- » दि. ३/८/२०१८ 'पेट्रोलियम पदार्थ (नॅफथा),' वक्ते इंजिनिअर बी.एच. श्रीकांत
- » दि. २५/८/२०१८ शासन निर्णयानुसार नियोजित अध्यादेश (सहकारी गृहनिर्माण संस्था स्वतंत्र प्रकरण) त्रुटी/सूचना वक्ते श्री. शं. त्रिं. भिडे (हा अध्यादेश २९/१०/२०१८ ला काढण्यात आला व ३० नोव्हेंबर २०१८ मागे घेतला.)
- » दि. २५/१०/२०१८ - वनशेती : वक्ते अभय भंडारी इत्यादी

दिनांक	वार	विषय	वक्ते
२५/१०/२०१८	गुरुवार	वनशेती	अभय भंडारी
२९/११/२०१८	गुरुवार	शाश्वत शेती	कोरडे गुरुजी
४/०१/२०१९	शुक्रवार	कृषी कर्जमाफी महाराष्ट्राची	श्री.एस.बी. पाटील , सहसचिव सहकार
२४/०१/२०१९	गुरुवार	दुष्काळावर मात	सतीश खाडे

- » दि. ९/१२/२०१८ दि. ३० नोव्हेंबर २०१८ चे शासन निर्णयाचे परिणाम
- » दि. १५/१/२०१९ विषय असोसिएट सभासदांसंबंधी केलेल्या दुरुस्तीमुळे अध्यादेश मागे घेतल्याने संस्थांच्या अडचणी, वक्ते: अॅड. वर्तक.
- » दि. १५/३/२०१९, ७ वा वेतन आयोग व त्यातील वेतन सुधारणा, वक्ते : संयोजक श्री. भिडे, श्री. मारणे (अध्यक्ष, महाराष्ट्र पेन्शनर्स असोसिएशन) श्री. कुलगोड (वरिष्ठ कोषागार अधिकारी पुणे) श्री. जाधवराव (माजी लेखाधिकारी, कृष्णा खोरे.)

१.२ महाराष्ट्र महिला व्यासपीठ :

महाराष्ट्र महिला व्यासपीठाच्यावतीने महिलांची शारीरिक, मानसिक, आर्थिक, सामाजिक विविध दृष्टीने सक्षमता वाढावी यासाठी विविध उपक्रम, विविध कार्यशाळा आणि इतर कार्यक्रम यांच्या माध्यमातून कृतिशील प्रयत्न केले जातात. संयोजिका रेखा नार्वेकर, कार्यकारी संयोजिका ममता रमेशचंद्र कानडे महिला व्यासपीठाचे काम पाहतात. त्यांना संजना पवार यांचे सहकार्य असते. महिलांना उपयुक्त प्रशिक्षण देणे हा महिला व्यासपीठाचा सतत प्रयत्न असतो. जेणेकरून त्या व्यासपीठाच्यावतीने प्रावीण्य मिळवून आपल्या स्वतःचे अर्थार्जन करू शकतात. अनेकविध कार्यक्रम व प्रशिक्षणाबरोबर एक उपयुक्त असे प्रशिक्षण घेतले जाते, ते म्हणजे 'सहकारी गृहनिर्माण संस्था व्यवस्थापक प्रशिक्षण'.

मुंबईमध्ये २० ते ४० हजार सहकारी गृहनिर्माण संस्था आहेत. या सर्व संस्थांचे काम चांगले होण्यासाठी शासनाचे कायदे किंवा उपविधी लोकांना माहित असणे आवश्यक आहे. हे लक्षात घेऊन महाराष्ट्र महिला व्यासपीठातर्फे जून २०१० सालापासून यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई मध्ये 'सहकारी गृहनिर्माण संस्था व्यवस्थापक प्रशिक्षण' दिले जाते. या कार्यशाळेला मा. प्रभाकर चुरी, मा. देवयानी गोरे, अॅड. प्रमोद कुमार व सहकारी क्षेत्रातील इतर मान्यवरांचे मार्गदर्शन मिळते. या कार्यशाळेचे फायदे म्हणजे सहकारी गृहनिर्माण संस्थेत पुर्ण वेळ/अर्धवेळ नोकरी मिळू शकते. हे प्रशिक्षणार्थी सल्लागार म्हणूनही चांगले काम करू शकतात व आपल्या स्वतःच्या राहत्या सोसायटीत मॅनेजिंग कमिटीत चांगले काम करू शकतात. त्यांना सामाजिक ज्ञान/भान याची जाणीव होते. आतापर्यंत २० ते अगदी ७० वर्षे वयाच्या ५०० च्या वर प्रशिक्षणार्थींनी हे प्रशिक्षण यशस्वीरीत्या पुर्ण केले आहे.

दिनांक ५ जुलै २०१८ रोजी 'संवेदन' प्रशिक्षण संस्थेमार्फत मा. समीर दिघे यांचे 'आर्थिक गुंतवणुकी'वर विनामूल्य व्याख्यान आयोजित केले गेले. साठ ते सत्तर लोकांनी या मार्गदर्शनाचा लाभ घेतला. या व्याख्यानात उत्पन्नाप्रमाणे आर्थिक नियोजन कसे करावे; शेअर बाजार, म्युचुअल फंड, एस आय पी याविषयी मार्गदर्शन; तसेच वाढती महागाई, घटते व्याजदर, वाढत चाललेले दामदुप्पट फसव्या योजनांचे प्रमाण, इन्शुरन्स का घ्यावा? का घेऊ नये? उत्पन्नाप्रमाणे आर्थिक शिस्त कशी असावी? नियोजन करताना कसा विचार करावा? ज्येष्ठ नागरिकांना दर महिन्याला हवे असलेले पैसे आणि पैशाच्या वाढीचा दर यांचा समतोल कसा साधावा? जागतिक गुंतवणूक गुरु वॉरेन बफेट ह्यांचे विचार आणि नियम, समृद्ध आर्थिक विकासाच्या दृष्टीने पाऊल कसे टाकावे अशा बऱ्याच गोष्टींवर चर्चा झाली व लोकांच्या बऱ्याच शंकांचे निरसन झाले.

दिनांक १६ ते २० जुलै या कालावधीत ५ दिवसांचे कॅनव्हास पेंटिंग प्रशिक्षण आयोजित करण्यात आले होते. १२ महिला व १ शालेय विद्यार्थी यांनी या प्रशिक्षणाचा लाभ घेतला. मा. प्रियांका घरत यांचे मार्गदर्शन प्रशिक्षणार्थींना मिळाले.

या प्रशिक्षणात चाकू रंगकाम व पोतकाम रंगकाम यांचा उपयोग कॅनव्हासवर कशा प्रकारे करायचा याबाबत मार्गदर्शन केले गेले. निसर्ग चित्र, गणपती, बुद्ध असे वेगवेगळे विषय वापरून महिलांनी पेंटिंग्ज पुर्ण केली. चाकू रंगकाम व पोतकाम रंगकाम या दोन नवीन विषयाचे व रंगसंगती कशी करावी या गोष्टीचे महिलांना मार्गदर्शन मिळाले.

जुलै महिना संपताच गणेशभक्तांना गणपतीची ओढ लागते. मग काहीजण गेल्या वर्षीच्या आठवणीत रमतात, तर काहीजण सजावट कशी करता येईल याबाबतच्या आखणीला सुरुवात करतात, काहीजण गणपती उत्सवाच्या माध्यमातून समाज प्रबोधन कसे करता येईल याबाबत विचार करतात. याच अनुषंगाने १६ ऑगस्ट २०१८ रोजी शाडूच्या मातीपासून गणपती कसे तयार करतात याबाबतच्या मार्गदर्शनपर कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. मूर्तिकार सिद्धेश तेली यांनी ऐन गणपतीअगोदर वेळात वेळ काढून आमच्या विनंतीला मान देऊन मार्गदर्शन केले. शाडूच्या मातीपासून ५ ते ६ गणपती मूर्ती तयार करून दाखविल्या. १७ प्रशिक्षणार्थींनीचा या कार्यशाळेत सहभाग होता. प्रत्येकाने प्रशिक्षकांच्या मार्गदर्शनाखाली आपली कल्पकता वापरून एकापेक्षा एक सुंदर मूर्ती बनविल्या. त्या घरी घेऊन जाताना त्यांच्या चेहऱ्यावअशा आनंद व समाधान पाहण्यासारखे होते.

चवीचे खाण्याची आवड कुणाला नाही! त्यात भरपूर चीज घातलेला पिझ्झा म्हणजे लहानांपासून मोठ्यांपर्यंत सगळ्यांनाच आकर्षित करतो. पण बाहेरील पिझ्झाचे दर व मैदा आणि यीस्ट पासून बनवलेला पिझ्झा पाहिले की वाटते, 'नको बाबा, तब्येतीची हेळसांड नको. अन घरी अव्हन वापरण्याची कटकट नको.' म्हणून बऱ्याचदा आपण खाण्याच्या आवडीला मुरड घालतो. या सर्व गोष्टी लक्षात घेता वाटलं की घरगुती, विनामैदा, विनायीस्ट असा पिझ्झा बनविता आला तर... त्याचेही उत्तर सापडले. 'कुकींग मंत्रा अकादमी'च्या अध्यक्ष पल्लवी नेने यांच्या स्पेशल पिझ्झा कार्यशाळेबाबत माहिती कळली आणि दिनांक १६ ऑगस्ट २०१८ रोजी त्याचीही खास कार्यशाळा ठेवण्यात आली. त्याला महिलांचा खूप चांगला प्रतिसाद मिळाला. ज्वारी, बाजरी, गहू यांच्या पिठापासून पिझ्झा कसा तयार करता येईल, तसेच सॉस, बार्बेक्यू, डबल चीज, स्पेशल पनीर असे अनेक पिझ्झाचे प्रकार घरी कसे तयार करायचे याबाबतही पल्लवी नेने यांच्याकडून मार्गदर्शन करण्यात आले. शिकवत असताना तयार केलेल्या पिझ्झाची टेस्टसुद्धा सहभागी प्रशिक्षणार्थींला देण्यात आली. प्रॅक्टिकल व नोट्स यांचा महिलांना खूप उपयोग झाला.

सामाजिक ज्ञानाची गरज लक्षात घेऊन निवडलेला विषय म्हणजे जीएसटी. हा विषय सगळ्याच क्षेत्रात ज्वलंत प्रकारे अस्तित्व दाखवून देत आहे. आताआता लोकांना रोजच्या व्यवहारातील जीएसटी आकडेमोड लक्षात येतेय; पण सहकारी गृहनिर्माण संस्थांनादेखील जीएसटी कसा बंधनकारक आहे याबाबतचे मार्गदर्शन दिनांक ४ सप्टेंबर २०१८ रोजी सनदी लेखापाल मा. अजित जोशी यांच्यामार्फत करण्यात आले. त्याचबरोबर सोसायटीला कोणते कर कशा प्रकारे लागू होतात याचीही चर्चा घेण्यात आली. ५० लोकांनी या मार्गदर्शनाचा लाभ घेतला.

रोजचे मोत्याचे, सोन्याचे दागिने घालूनही कधीकधी वाटतं, काहीतरी हटके घालावं. हल्ली लग्नसोहळ्यात वेगवेगळे विधी वेगवेगळ्या दिवशी ठेवतात. म्हणजे, संगीत, हळद समारंभ वगैरे. त्यामुळे आधी खऱ्या फुलांच्या दागिन्यांची मागणी होती. पण दिवसागणिक फॅशन बदलते. मग ट्रेंड आला फोमपासून बनविलेल्या दागिन्यांचा. दिसायला सुंदर, नाजूक, हलके व हव्या त्या रंगातले दागिने वधू आवडीप्रमाणे वापरू लागल्या. पण नंतर हे दागिने दैनंदिन वापरासाठीही चांगले आहेत असे लक्षात आले. प्रियांकाला विचारून तीन दिवसांची कार्यशाळा ५, ६ व ७ सप्टेंबर रोजी आयोजित करण्यात आली. या फुलांचा वापर आपण घरात सजावटीसाठी करू शकतो; त्यापासून फुलदाणी, फोटो फ्रेम, की होल्डर अशा अनेक गोष्टी बनवू शकतो असे प्रियांकाने सांगितले. तीन दिवसात महिलांनी वेगवेगळ्या रंगांच्या फोमपासून नेकलेस विथ इअरिंग, फिंगर रिंग, ब्रेसलेट, हेअर ब्रोच, सारी ब्रोच इत्यादी प्रकार स्वतः कार्यशाळेत तयार केले. प्रियांकाने प्रशिक्षणार्थींना व्यवसायाच्या अनुषंगाने मार्गदर्शन केले. महिलांना नवीन कला शिकायला मिळाली.

दिनांक २५ सप्टेंबरपासून 'सहकारी गृहनिर्माण संस्था व्यवस्थापक प्रशिक्षण : वर्ग क्र २२' सुरु झाला. दि. ७ डिसेंबर २०१८ रोजी वर्ग क्र. २२च्या यशस्वी विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्र देऊन गौरविण्यात आले.

दिनांक ६ फेब्रुवारी २०१९ रोजी प्राप्तीकर व जीएसटी संबंधित 'सहकारी गृहनिर्माण संस्था विषयक महाराष्ट्र सोसायटी वेलफेअर असोसिएशन चे अध्यक्ष मा. रमेश प्रभू यांचे विनामूल्य व्याख्यान आयोजित केले गेले. ५५ ते ६० लोकांची या कार्यक्रमाला उपस्थिती होती. मा. रमेश प्रभू यांनी उपस्थितांच्या प्रश्नांची उत्तरे साध्या सोप्या भाषेत समजावून दिली.

दिनांक ७ फेब्रुवारी २०१९ रोजी विनामूल्य आरती थाळी सजावटीचे प्रात्यक्षिक आयोजित केले गेले. मा. वीणा म्हात्रे यांनी स्वयंपाक घरातील पदार्थ व फुले वापरून ४ ते ५ प्रकारची आरती थाळीची सजावट दाखविली. महिलांनी खूप लक्षपूर्वक प्रात्यक्षिकाचा आनंद घेतला.

वर नमूद केलेली सर्व प्रशिक्षणे व कार्यक्रम अत्यंत माफक फीमध्ये 'ना नफा ना तोटा' तत्त्वावर सुरु आहेत, ज्यासाठी बाहेर खूप पैसे मोजावे लागतात. या सर्व प्रशिक्षणात आम्ही प्रशिक्षणार्थींची संख्या मर्यादित ठेवली आहे, जेणेकरून मार्गदर्शकास प्रत्येकाकडे लक्ष देता येईल. उगाच माफक फीच्या नावाखाली भरपूर प्रशिक्षणार्थी घेऊन आम्ही आमची कार्यशाळा यशस्वी करत नाही, तर सहभागी झालेल्या प्रत्येक व्यक्तीस शिकविलेली कला आली पाहिजे हा हेतू असतो. मग सराव करून ती व्यक्ती त्या त्या कला आत्मसात करू शकते.

आमची उद्दिष्टे सरळ, सोपी व समाजाचे भले व्हावे या दृष्टिकोनातूनच आहेत. आम्ही सतत लोकांना काय उपयुक्त देऊ शकतो होच विचार करत असतो. खूप मोठ्या प्रमाणात नाही, पण ज्या समाजात आपण वावरतो व ज्याच्याकडून आम्हालाही खूप काही शिकायला मिळते, त्या समाजाचे देणे परत यात आमचा खारीचा नाही; पण मुंगीचा वाटा नक्की आहे. आजही आमच्या प्रत्येक प्रशिक्षणार्थीकडून आम्हाला आमच्या कामाची मिळालेली दाद व भविष्यासाठीच्या शुभेच्छा हेच आमचे उद्दिष्ट सफल करते. हाच विचार घेऊन आम्ही भविष्यातही स्त्रियांसाठी व समाजासाठी काही ना काही करत राहणार आहोत.

९.३ नवमहाराष्ट्र युवा अभियान :

नवमहाराष्ट्र युवा अभियानाचे काम संयोजक दत्ता बाळसराफ, सह संयोजक विश्वास ठाकूर, संघटक निलेश राऊत पाहतात.

विजय कान्हेकर समन्वयक आहेत, तर कार्यालयीन संघटक म्हणून सुरेश पाटील व सहाय्यक म्हणून मीनल सावंत, रमेश मोरे, मनीषा खिल्लारे, महेश साळवी कार्यरत आहेत.

'सामाजिक बहिष्कार विरोधी कायदा : स्वागत व अंमलबजावणी राज्य परिषद' संपन्न :

महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती आणि यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'सामाजिक बहिष्कार विरोधी कायदा : स्वागत व अंमलबजावणी राज्य परिषद' यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई येथे दि. ७ एप्रिल २०१८ रोजी संपन्न झाली. या कार्यक्रमाला महाराष्ट्रसह इतर राज्यातून अंनिसचे कार्यकर्ते उपस्थित होते.

कार्यक्रमाला समूह गीतांच्या सादरीकरणाने सुरुवात झाली. सामाजिक बहिष्कार विरोधी कायदा व अंमलबजावणी या विषयावर अॅड. डी. आर महाजन, अॅड. डॉ. निलेश पावसकर, अॅड. मनीषा महाजन आणि अॅड. रंजना गवांदे आदी वक्त्यांनी मार्गदर्शन केले.

कार्यक्रमाला अध्यक्ष म्हणून मा. नामदार रामराजे नाईक निंबाळकर (म. सभापती, महाराष्ट्र विधान परिषद) प्रमुख वक्त्या मा. आमदार डॉ. निलमताई गो-हे (प्रतोद व प्रमुख, विधान परिषद विशेष हक्क समिती), प्रमुख अतिथी मा. लक्ष्मीकांत देशमुख (अध्यक्ष, अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलन) प्रमुख उपस्थिती मा. खासदार सुप्रिया सुळे (कार्याध्यक्ष, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई), मा. आमदार जोगेंद्र कवाडे (सदस्य, महाराष्ट्र विधान परिषद) मा. अविनाश पाटील (राज्य कार्याध्यक्ष, महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती) इत्यादी मान्यवरांनी सकाळच्या सत्रामध्ये उपस्थितांना मार्गदर्शन केले.

समारोप अध्यक्ष मा. प्रा. डॉ. एन. डी. पाटील (ज्येष्ठ नेते व संस्थापक अध्यक्ष, महाराष्ट्र अनिस), यांच्या उपस्थितीत करण्यात आला.

चित्रपट चावडी : अजात

महाराष्ट्रातील जातीअंताच्या लढाईचे एक अज्ञात पर्व-अजात !!

जातीला तिलांजली देऊन जातविरहित समाज निर्माण करण्याचे ध्येय बाळगणाऱ्या गणपती महाराज यांची संघर्षकथा सांगणारा 'अजात' हा माहितीपट! यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईच्या 'चित्रपट चावडी' मध्ये शनिवार दिनांक १९ मे २०१८ रोजी सायंकाळी ५.०० वाजता, रंगस्वर सभागृह येथे 'अजात' हा माहितीपट दाखवण्यात आला होता. अरविंद जोशी हे या माहितीपटाचे दिग्दर्शक आहेत.

मंगरूळ दस्तगीर (जि. अमरावती) येथे १९१५ ते १९३५ या काळात गणपती महाराज यांनी समाजसुधारणेचे कार्य केले. शंभर वर्षापूर्वी जात सोडण्याचे धाडसी काम त्यांनी नेटाने केले. स्वतः विधवेशी आंतरजातीय विवाह करून शिष्यांनाही आंतरजातीय विवाह करण्यास प्रोत्साहन दिले. ही चळवळ विदर्भात तग धरणारी ठरली. या आंतरजातीय विवाहातून जन्माला आलेल्या संततीची जात 'अजात' करण्यात आली. अमरावती व वर्धा जिल्ह्यात अजूनही शेकडो अजात आहेत. गणपती महाराजांच्या चळवळीचा सांगोपांग आढावा घेणारा हा माहितीपट रसिकांना अंतर्मुख करून गेला. यावेळी 'अजात' चे दिग्दर्शक अरविंद जोशी यांनी स्वतः उपस्थित राहून रसिक श्रोत्यांसोबत संवाद साधला.

तृतीयपंथी आणि त्यांचे हक्क याविषयी जाणीव जागृती प्रशिक्षण शिबीर...

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई आणि विकास अध्ययन केंद्र, मुंबई ह्या संस्थांच्यावतीने मागील वर्षी दि. १३ नोव्हेंबर २०१७ रोजी 'एकल महिलांसाठी स्वतंत्र धोरणाची आवश्यकता' यावरील परिसंवाद आयोजित करण्यात आला होता. या परिसंवादांमध्ये तृतीयपंथी महिला आणि त्यांच्या समस्या याविषयी चर्चा करण्यात आली होती. या सर्व चर्चेतून एक समान सूर समोर आला, तो म्हणजे 'तृतीयपंथीयांसाठी स्वतंत्र धोरणाची आखणी करणे गरजेचे आहे.' तृतीयपंथीयांचे अनेक प्रश्न तसेच समस्या आहेत. यामध्ये स्वतः त्याची त्यांना ओळख मिळणे ही मुख्य समस्या तर असतेच; परंतु यासोबत कुटुंब, नातलग, तसेच समाजाकडून होणारे भेदभाव, अपमान, शारीरिक व मानसिक अत्याचार, शिक्षण संधीचा अभाव, रोजगारासंबंधीचा अभाव, पोलिसांकडून होणारा त्रास अशा अनेकविध समस्यांना सामोरे जाऊन जीवन जगण्याचा संघर्ष करावा लागतो. या पार्श्वभूमीवर वरील संस्थांच्या वतीने व आदरणीय सुप्रियाताई सुळे यांच्या पुढाकाराने तृतीयपंथीयांबद्दल 'जाणीव जागृती' आणि त्यांचे हक्क याबाबत राज्यातील विविध भागांमध्ये शासकीय यंत्रणांसोबत जाणीव जागृती प्रशिक्षण शिबीर घेणे सुरु केले. ह्या प्रशिक्षणातील पहिला टप्प्यामध्ये मुंबई उपनगरातील ६ शाळेतील एकूण ४०० पेक्षा अधिक शिक्षकांना तृतीयपंथी आणि त्यांचे हक्क जाणीव जागृती शिबीर मार्फत प्रशिक्षण देण्यात आले. या प्रशिक्षणात किन्नर समाजातील विकी शिंदे, माधुरी सरोदे-शर्मा, विकास अध्ययन केंद्राच्या रेणुका कड, व प्रतिष्ठानच्या वतीने मनिषा खिल्लारे उपस्थित होत्या. यानंतर जाणीव जागृती या उपक्रमातील दुसरा टप्पा म्हणजे पोलीस यंत्रणा. यासाठी दिनांक ०४ मे २०१८ रोजी सकाळी ०९ वाजता कुलाबा पोलीस ठाण्यात हे प्रशिक्षण घेण्यात आले. या प्रशिक्षणाला सकाळच्या सत्रात उपस्थित असलेल्या पोलीस अधिकारी, कर्मचारी यांचा सहभाग होता. तृतीयपंथी हे एकल असल्यामुळे एखादी घटना घडली, की त्या परिसरात असल्यामुळे यांच्यावर घेण्यात येणारा संशय व त्यातून होणारे शारीरिक व मानसिक त्रास सहन करत असतो. सगळेच तृतीयपंथी अपराधी किंवा गुन्हेगार नसतात. म्हणून यासारख्या प्रशिक्षणाची गरज आहे. या प्रशिक्षणास विकी शिंदे यांनी पोलिसांना मार्गदर्शन केले. तसेच पोलिसांच्या उपस्थित प्रश्नांना विकी शिंदे आणि विकास अध्ययन केंद्राच्या रेणुका कड यांनी योग्य उत्तरे दिली.

मुंबईत वाचक जागराला सुरुवात :

मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय आणि यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने मराठी प्रकाशकांची प्राथमिक बैठक दि. २२ मे २०१८ रोजी आयोजित करण्यात आली होती. मराठी वाचन संस्कृती वाढावी, वाचक संख्या वाढावी या उद्देशाने ग्रंथालयाच्या विश्वस्त खा. सुप्रिया सुळे यांच्या पुढाकाराने बैठकीचे आयोजन करण्यात आले होते. या बैठकीला विश्वस्त अरविंद तांबोळी, ज्येष्ठ पत्रकार प्रताप आसबे, प्रमुख कार्यवाहक विश्वास मोकाशी आणि प्रतिष्ठानचे कार्यक्रम व्यवस्थापक दत्ता बाळसराफ यांनी मार्गदर्शन केले.

या बैठकीला राज्यभरातील ३० हून अधिक प्रकाशक सहभागी झाले होते. त्यात प्रामुख्याने महिन्याच्या पहिल्या शुक्रवारी 'वाचकजागर' उपक्रम तात्काळ घेण्याचे ठरले. जून महिन्यापासून या उपक्रमाचा शुभारंभ करण्यात येणार आहे.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक प्रमुख कार्यवाह विश्वास मोकाशी यांनी केले. तसेच त्यांनी मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालयात वाचकांचा राबता वाढावा म्हणून सर्वतोपरी सहकार्य करेन असे सांगितले. दोन्ही संस्थांच्या आवाहनाला प्रकाशकांनी प्रतिसाद देताना काही महत्त्वपूर्ण मुद्दे मांडून काही उपक्रम आणि योजनांची माहिती दिली.

विकास परांजपे यांनी वाचन जागर उपक्रम सुरू करण्याची इच्छा व्यक्त केली. पुढील पिढीला वाचनाचा आनंद मिळावा म्हणून अभिवाचन उपक्रम करावा असा सल्ला दिला. पत्रकार शीतल करदेकर यांनी प्रकाशक, वाचक आणि लेखक यांच्या भेटीचा एक दिवस ठरवावा, प्रत्येक प्रकाशकाने आपले पुस्तक ग्रंथालयास भेट द्यावे असे मत मांडले. तसेच सुदेश हिंगलासपूरकर यांनी जसा ग्रंथालयाने सहकार्याचा हात पुढे केला आहे, तसे प्रकाशकाने सहकार्य करावे, मी ग्रंथालीच्या नियतकालिकात या उपक्रमासाठी दोन पाने देत असल्याचे सांगितले. माधव शिरवळकर यांनी दुर्मीळ पुस्तके डिजिटलाईज होण्यासाठी ओसीआर तंत्राचा वापर करावा. तसेच तरुणांना वाचनाची आवड निर्माण होण्यासाठी किंडल साधनाचा वापर करावा असे सुचविले. अस्मिता विभाग यांनी संदर्भ विभाग अधिक लोकाभिमुख करण्याची विनंती केली. लता गुठे, अमोल नाले, संतोष बाईंग, अरविंद जोशी, विवेक नेत्रे, अरुण म्हात्रे, श्रीधर ठोंबरे, श्रीमती विद्या फडके व इतर मान्यवर बैठकीत सहभागी झाले होते. यापुढे दर तीन महिन्यातून अशी एक बैठक घेण्याचे ठरले आहे.

तंबाखूमुक्तीसाठी कार्य करणाऱ्यांचा सन्मान

नरोत्तम सक्सेरिया फाउंडेशन तर्फे सलाम मुंबई फाउंडेशन आणि यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने तंबाखूमुक्त भारतासाठी योगदान देणाऱ्या संस्था व व्यक्ती यांना राष्ट्रीय स्तरावरील पुरस्कार व अनुदान प्रदान समारंभ चव्हाण सेंटर, मुंबई येथे २९ जून २०१८ रोजी संपन्न झाला. मा. खा. सुप्रिया सुळे यांच्या शुभहस्ते व्यक्ती व संस्थांचा गौरव करण्यात आला.

या समारंभात ४ स्वयंसेवी संस्था आणि ९ व्यक्तींना सन्मानित केले गेले. यामध्ये उत्तर प्रदेश, प्रतापगढ येथील स्वयंसेवी संस्था तरुण चेतना, छत्तीसगढ-बिलासपूर येथून जन स्वास्थ्य सहयोग, मध्यप्रदेश-सतना येथून दिनदयाल रीसर्च इन्स्टिट्यूट, महाराष्ट्र-जालना येथून निर्मल विकास संस्था यांचा समावेश आहे. वैयक्तिक स्तरावर धुव्याचे डॉ. सतीश उत्तमराव पाटील, सांगलीचे लक्ष्मण आबा शिंदे, मुंबईच्या वर्षा विद्या विलास, रत्नागिरीचे सिद्धेश्वर वसंत डोके, कोल्हापूरचे संजय गणपती मोहिते, अमरावतीचे सुरेश बापूरावराव रहाटे, यवतमाळचे चंद्रबोधी बापूरावजी घायवेट, यवतमाळचे अवधूत वानखेडे आणि नंदूरबारचे जिल्हाधिकारी मल्लीनाथ कलशेट्टी यांचा समावेश आहे.

तंबाखू नियंत्रणाचे कार्य सुरू ठेवण्यासाठी स्वयंसेवी संस्थांना १० लाखांची तरतूद करण्यात आली आणि व्यक्तींना ५० हजार रुपये देण्यात आले. यापैकी कित्येक संस्था आणि व्यक्ती अशा आहेत, ज्यांनी भारतात तंबाखू-नियंत्रण क्षेत्रात प्रचंड योगदान दिले आहे. मराठी चित्रपट 'फर्ज'चे दिग्दर्शक दिग्पाल लांजेकर, चित्रपट अभिनेता अंकित मोहन आणि इतर खास निमंत्रकांच्या उपस्थितीत संसद सदस्य सुप्रिया सुळे यांनी पुरस्कार विजेत्यांना सन्मानित केले.

कार्यक्रमाचे प्रमुख वैशिष्ट्य म्हणजे, पुरस्कारांसाठी निवडलेल्या व्यक्ती आणि संघटना देशाच्या वेगवेगळ्या विभागांशी संबंधित आहेत. सरकार आणि स्वयंसेवी संस्था एकत्र आलेल्या आहेत आणि महाराष्ट्र तंबाखूमुक्त करण्याच्या दिशेने एकत्रित काम करत असल्याची खात्री यामागे आहे. याचे अनुकरण इतर राज्यांमध्येही केले जाऊ शकते. 'तंबाखूमुक्त महाराष्ट्र' ऐवजी 'तंबाखूमुक्त भारत' हे लक्ष्य ठरवून भारतातील अधिकाधिक भागांमध्ये पोचण्यासाठी दृढ निवड प्रक्रियेनंतर उत्तर प्रदेश, छत्तीसगढ आणि मध्य प्रदेशमधील संघटना निवडण्यात आल्या. पुरस्कार समारंभाच्या वेळी तंबाखू नियंत्रण कायद्याच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी सहभागींना संवेदनशील बनवण्यासाठी एक कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती.

बालभारतीच्या पुढाकाराने इयत्ता ५ वी, ७ वी, ९ वी व १० वी च्या विज्ञानाच्या पाठ्यपुस्तकात तंबाखू नियंत्रणाचा पाठ समाविष्ट करण्यात आला आहे. राज्य सरकारने तंबाखूबंदी कायद्याच्या कोणत्याही प्रकारच्या उल्लंघनाची तक्रार करण्यासाठी टोल फ्री हेल्पलाईन सुरू केली आहे. शैक्षणिक संस्थांच्या आत व १०० मीटर परिसरात गुटखा व सिगारेट विक्रीवर बंदी घालण्यात आली आहे.

सूर पश्चिमेचे : पाश्चात्य संगीत संज्ञा कोश, मु.म.ग्रं. दादर (पू.)

मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय, पॉप्युलर प्रकाशन, लोकसत्ता आणि यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'पाश्चात्य संगीतसंज्ञा कोश' या अशोक दा. रानडे लिखित आणि चैतन्य कुंटे संपादित ग्रंथाच्या निमित्ताने मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय, दादर येथे दि. २३ जून २०१८ रोजी कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला पॉप्युलर प्रकाशनच्या श्रीमती अस्मिता मोहिते यांनी कार्यक्रमाची तसेच वक्त्यांची ओळख करून दिली. श्री. विश्वास मोकाशी व सूर्यकांत चंद्रकांत गायकवाड यांनी प्रमुख पाहुण्यांचे व उपस्थितांचे स्वागत केले. तसेच कार्यक्रमाचा उद्देश व 'वाचक जागर' या उपक्रमाबद्दल माहिती दिली.

हा ग्रंथ म्हणजे 'लोकसत्ता संपादक शिफारस' मध्ये निवडलेले पुस्तक आहे. महत्त्वाचे आणि वेगळ्या पठडीतले विषय घेऊन लिहिलेले हे पुस्तक आहे, ज्याचा समाजातल्या वेगवेगळ्या कला घेऊन अभ्यास करणाऱ्या अभ्यासकांना उपयोग होतो. अशा ग्रंथांना विशेष प्रसिद्धी मिळावी यासाठी 'लोकसत्ता'ने ही योजना राबवली होती. पाश्चात्य संगीतातल्या संकल्पना, वेगवेगळे संगीत, वेगवेगळी वाद्ये व त्यांचा इतिहास याबाबत मराठीत फार अशी पुस्तके नाहीत. अशी माहिती देणारा हा कोष आहे. तसेच या कोशामधील भाषा ही देवनागरी लिपीतील असल्यामुळे ते समजून घेणे अभ्यासकांना सहज सोपे जाते. तसेच संगीताच्या माहितीसोबत वाद्यांचे छायाचित्रही दिले आहे. जेणेकरून अभ्यासकांना त्या काळातील वाद्यांची ओळख होईल, अशी माहिती श्रीमती मोहिते यांनी दिली.

श्री. कुंटे यांनी कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला पाश्चात्य संगीत संज्ञा कोशाबद्दल माहिती दिली. आपल्या भारतीय संस्कृतीत संगीत आणि अनेक प्रकारची वाद्ये आहेत. हे आपल्याला काही अंशी माहिती आहेच, पण त्याचबरोबर पाश्चात्य संगीत आणि तिकडची वाद्येदेखील आपल्याला माहिती करून घेणे महत्त्वाचे आहे. ती आपल्या भारतीय वाद्यांशी अगदी मिळतीजुळती आहेत. आपल्यापर्यंत पाश्चात्य संगीत अनेक माध्यमांमधून येत असते, परंतु आपल्याला ते ओळखणे तितके सोपे नसते. म्हणून आपण त्यांनी काही दृक्श्राव्य माध्यमातून, काही उदाहरण म्हणून संगीत आणि वाद्य पी.पी.टी. यांच्या माध्यमातून सादर केले.

मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय, दादर (पू).: कार्यक्रम - पुस्तकांच्या भेटी.

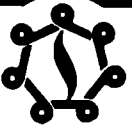
मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय, दादर, 'ग्रंथाली' आणि यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'वाचक जागर' या उपक्रमांतर्गत अभिवाचन चळवळीतलं पुढचं पाऊल म्हणजे 'पुस्तकांच्या भेटी' या अभिवाचन कार्यक्रमाचे आयोजन दि. ०५ जुलै २०१८ रोजी करण्यात आले होते.

उपस्थितांचे स्वागत करून कार्यक्रमाला सुरुवात झाली. कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालयाचे श्री. हेमंत जोशी यांनी मुंबई मराठी ग्रंथालयाची पार्श्वभूमी उपस्थितांना सांगितली. वाचकांसाठी मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय हे सर्वत्र उपलब्ध आहे, आणि त्यांनी ह्याचा लाभ घ्यावा. तसेच 'वाचक जागर' या कार्यक्रमाच्या आयोजनाचे महत्त्व त्यांनी सांगितले.

या कार्यक्रमात अभिराम भडकमकर (प्रसिद्ध लेखक - दिग्दर्शक), चंद्रकांत मेहेंदळे (ज्येष्ठ अभिनेते), अस्मिता पांडे (प्रसिद्ध निवेदिका) आणि श्रीनिवास नार्वेकर (लेखक - दिग्दर्शक) इत्यादी मान्यवरांनी पुस्तक, कथा आणि कवितांचे अभिवाचन केले. हा कार्यक्रम मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय, तिसरा मजला, शारदा सिनेमाजवळ, नायगाव, दादर (पूर्व) मुंबई येथे प्रेक्षकांच्या उपस्थितीत पार पडला.

चित्रपट चावडी : द लॉग वॉक टू फ्रीडम - नेल्सन मंडेला.

नवमहाराष्ट्र युवा अभियानच्या वतीने दि. १० ऑगस्ट, २०१८ रोजी चित्रपट चावडी अंतर्गत 'द लॉग वॉक टू फ्रीडम' या सिनेमाचे आयोजन करण्यात आले होते. 'द लॉग वॉक टू फ्रीडम' हे दक्षिण आफ्रिकेचे माजी अध्यक्ष नेल्सन मंडेला यांचे आत्मचरित्र आहे. नेल्सन मंडेला यांचे पुर्ण नाव नेल्सन रोहीहल्ला मंडेला आहे. 'द लॉग वॉक टू फ्रीडम' हा त्यांच्या आयुष्यावरील चित्रपट असून त्यामध्ये व्यक्तिगत आयुष्याबरोबरच दक्षिण आफ्रिकेचा आणि जागतिक पातळीवरील अनेक लढ्यांचा पट पहायला मिळतो. वर्षानुवर्ष 'काळे' म्हणून हिणवल्या गेलेल्या समूहातील दक्षिण आफ्रिकेचे ते पहिले कृष्णवर्णीय राष्ट्राध्यक्ष होते. तसेच वर्णद्वेष आणि वर्णभेद विरोधी मोहिमेतील आदर्श व्यक्तिमत्त्व. वयाच्या ९५व्या वर्षी नेल्सन मंडेला यांचे निधन झाले. नेल्सन मंडेला यांच्या प्रेरणादायी जीवनप्रवासातून अनेक गोष्टी शिकण्यासारख्या आहेत. नेल्सन मंडेला यांनी कायम देशाला उच्च विचारसरणी राखण्याची शिकवण दिली. त्यांच्या या वर्णद्वेष आणि वर्णभेद विरोधी मोहिमेमुळे त्यांच्या विरोधातील नेत्यांनी त्यांना तुरुंगात डांबले होते. नेल्सन मंडेला यांना तब्बल २७ वर्षे तुरुंगवास सहन करावा लागला. या तुरुंगवासाने ते खचून गेले नाहीत. त्यांचे प्रत्येक पाऊल दक्षिण आफ्रिकेला स्वातंत्र्य, लोकशाही व स्वयंशासनाकडे नेणारे होते. धर्म, जात, वर्ण यावर माणसाचे विभाजन न करता सर्वांना समान वागणूक देणारी राज्यघटना ही मंडेलांनी दक्षिण आफ्रिकेला दिलेली सर्वात मोठी देणगी आहे. मानवतेसाठी, शांततेसाठी त्यांनी केलेल्या कार्याचा गौरव म्हणून १९९३ साली त्यांना नोबेल पारितोषिक देण्यात आले. नेल्सन मंडेला हे खऱ्या अर्थाने एक आदर्श नेतृत्व होते. १८ जुलै १९१८ ला जन्मलेल्या मंडेलांनी साम्राज्यवाद, गरिबी आणि वंशभेदाचं उच्चाटन करण्यासाठी जो अतुलनीय लढा दिला, त्याचं खरंतर शब्दांत वर्णन करणं शक्य नाही. त्यांचा मृत्यू दि. ५ डिसें. २०१३ ला झाला. ते जरी काळाच्या पडद्याआड गेले असले, तरी त्यांनी आयुष्यभर जोपासलेली आदर्श जीवनमूल्ये संपुर्ण मानवजातीला सतत प्रेरणादायी ठरतील. धर्म-वर्ण, जातीपाती यांच्या आधारे माणसा-माणसांमध्ये कृत्रिम भिंती उभ्या करणाऱ्या प्रवृत्तींविरुद्ध संघर्ष करून सर्व मानवांमध्ये बंधुत्वाची, मित्रत्वाची भावना निर्माण करणे, हीच या महामानवाला खऱ्या अर्थाने श्रद्धांजली ठरेल!

युवा स्वातंत्र्यज्योत रॅली- शिवाजी पार्क ते चैत्यभूमी, दादर

दिनांक. १४ ऑगस्ट २०१८ रोजी स्वातंत्र्यदिनाच्या पूर्वसंध्येला राष्ट्र पुरुषांना अभिवादन करण्यासाठी, तरुणांमध्ये स्वातंत्र्य दिनाविषयी आदराची जाणीव व जागृती निर्माण व्हावी यासाठी दरवर्षीप्रमाणे याही वर्षी नवमहाराष्ट्र युवा अभियानच्या वतीने रॅलीचे आयोजन करण्यात आले होते. युवा स्वातंत्र्यज्योत रॅलीची सुरुवात श्री. सुरज चव्हाण यांच्या प्रास्ताविकाने झाली. त्यांनी सादर युवा स्वातंत्र्य ज्योत रॅलीचा उद्देश सहभागींसमोर मांडला. यानंतर प्रमुख पाहुणे यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. व युवा पिढीच्या भविष्यात काय काय अपेक्षा आहेत आणि त्यांचे दायित्व काय आहे आणि असावे यावर विवेचन केले. यानंतर त्यांच्या हस्ते ज्योत प्रज्वलित करण्यात आली. स्वातंत्र्यदिन चिरायू होवो अशा घोषणा देत शिवाजी महाराजांच्या पुतळ्याला अभिवादन करून रॅली मार्गस्थ झाली.

पुढे सावरकर स्मारकातील स्वातंत्र्यवीर सावरकर यांच्या पुतळ्याला अभिवादन व पुष्पांजली अर्पण करून त्यांच्या महाराष्ट्राच्या जडणघडणीतील योगदानास उजाळा दिला गेला.

चैत्यभूमी येथे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांना अभिवादन करून सहभागींना संबोधित केले. यानंतर श्री. सुरज भोईर यांनी गायलेल्या उत्स्फूर्त गीतांनी तसेच भारतीय राज्यघटनेच्या सरनाम्याचे जाहीर वाचन करून शेवटी राष्ट्रगीत गायन केले. मनिषा खिल्लारे यांनी सहभागींचे आभार मानून रॅलीची सांगता केली.

मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय, दादर

मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई आणि महाविद्यालयीन मराठी वाङ्मय मंडळाची (प्रतिनिधी) अनौपचारिक बैठक शनिवार दिनांक १८ ऑगस्ट २०१८ रोजी मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय, दादर येथील सभागृहात संपन्न झाली. या बैठकीत सर्व संस्थांचे पदाधिकारी, प्रतिनिधी, प्राध्यापक आणि विद्यार्थी सहभागी होते. कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला बैठकीच्या प्रयोजनाबद्दल संस्थेचे प्रमुख कार्यवाह श्री. विश्वास मोकाशी यांनी सांस्कृतिक कार्य, (जयंती, पुण्यतिथी, स्पर्धा, व्याख्यानमाला) प्रमुख वैशिष्ट्ये व उपक्रमांची माहिती प्रास्ताविकातून दिली. उपस्थित मान्यवर प्रतिनिधींनी आपले उपक्रमाबाबतचे विचार जरूर मांडावे असे आवाहन केले. महाविद्यालयीन प्राध्यापक, वाङ्मय मंडळ सदस्य, ग्रामीण महाविद्यालयातील प्राध्यापक, विद्यार्थी प्रतिनिधी यांनी आपले अनुभव परखडपणे मांडले. शैक्षणिकदृष्ट्या ग्रामीण महाविद्यालये/ग्रंथालये येथील जीवनानुभव समृद्धीसाठी सहली, मार्गदर्शन शिबिरे, उत्कृष्ट वाचक स्पर्धा, ग्रंथवाचन परीक्षण, मराठी भाषा व सांस्कृतिक धोर, वाचनसंस्कृती, संशोधनासाठी फेलोशिप, नाट्यवाचन, ई. पुस्तके, ब्लॉग, नवकवी-साहित्यिकांसाठी व्यासपीठाची उपलब्धता, नवोदितांना प्रोत्साहन, काव्यवाचन, पत्रलेखन, कार्यक्रमाच्या आयोजनाची पूर्वतयारी, अभिवाचन कार्यशाळेचे आयोजन आणि मराठी भाषेवर विद्यार्थ्यांचा सहभाग, मुद्रित शोधन, संपादन, अंध व्यक्तींसाठी दृक्श्राव्य माध्यमे, अभ्यासकेंद्रांसमवेत समन्वय साधून व्याख्याने आदी विविध विचार बैठकीत मांडले गेले. या बैठकीत रुपारेल, चेतना, खालसा, डहाणूकर, वझे, महर्षी दयानंद, कसारा-खर्डी आदी महाविद्यालयांचा सहभाग होता.

प्रा. वैशाली जावळेकर, प्रा. अनघा मांडवकर, प्रा. अरविंद जाधव, प्रा. सूर्यकांत आजगांवकर, प्रा. कैलास कळकटे, प्रा. नितीन रिंढे यांच्याबरोबर मिलिंद कांबळे, सूरज खरटमल, प्रशांत पार्टे, (कविता वाचन), पार्थ गमरे (कविता वाचन), पार्थ घोंगळे (कविता वाचन), रोहिणी नाईक, सुजीत खताळ, सावनी गोगटे, (ब्रेललीपी) या विद्यार्थ्यांनीही आपले मनोगत मांडले. या अनौपचारिक चर्चेतील मुक्त वेळेचा वापर करताना प्रमुख कार्यवाह श्री. मोकाशी विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहन तसेच नवविचारांचे स्वागत करीत होते. उपयुक्त सूचनांच्या बाबतीत अल्पदरात झेरोक्स, सभागृहांची विनामूल्य उपलब्धता, संदर्भ शुल्कात विद्यार्थ्यांना सवलत, असे महत्त्वाचे निर्णयही जाहीर केले.

प्रेमानंदजी- आनंदाचा वाटसरू ..!

परिवर्तन चळवळीतील ज्येष्ठ विचारवंत कालकथित प्रेमानंद रूपवते यांचे शनिवार दिनांक ४ ऑगस्ट २०१८ रोजी निधन झाले. त्यांच्या स्मृतीला अभिवादन करण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, बहुजन शिक्षण संघ आणि चेतना संस्था, तसेच विविध संस्था - संघटना - मित्रपरिवार यांच्या वतीने शनिवार दिनांक १८ ऑगस्ट २०१८ रोजी स्मृती अभिवादन सभेचे आयोजन केले होते. कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला त्यांना आवडणारी 'या जन्मावर, या जगण्यावर शतदा प्रेम करावे, 'समतेच्या वाटेनं', आणि 'इसलिये यह संघर्ष कि हम चुने' अशी जागृतीपर गीते सादर करून आदरणीय प्रेमानंदजींचे स्मरण केले. त्यांचा मित्र परिवार आणि आसेष्टांनी त्यांच्यासोबतच्या आठवणींना उजाळा दिला.

स्वसंरक्षण प्रशिक्षण वर्ग...

काही तुरळक व्यक्तींकडून मानसिक, शारीरिक, गुन्हेगारी अशा प्रकारची विकृत कृत्ये होत असतात. त्याचा प्रतिकार कसा करावा यासाठी नुकतेच शनिवारी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान आणि मुंबईच्या नवमहाराष्ट्र युवा अभियान यांच्या संयुक्त विद्यमाने स्व-संरक्षण प्रशिक्षणाचे आयोजन दि. १५ सप्टेंबर, २०१८ रोजी करण्यात आले होते.

झालेल्या प्रशिक्षण वर्गात अरविंद खैरे यांनी स्व-संरक्षण म्हणजे काय ते सांगत असताना विविध उदाहरणे दिली. त्यामध्ये नोकरी करत असताना वरिष्ठांच्या दबावाला बळी पडणे, मानसिक त्रास होणे, लैंगिक अत्याचार अशा प्रसंगी कसे सामोरे जायचे याचे मार्गदर्शन उपस्थितांना केले. उपस्थितांच्या प्रश्नांना योग्य उत्तरे दिली. त्यानंतर त्यांनी उपस्थित असलेल्या व्यक्तींसोबत काही प्रात्यक्षिके करून दाखवली.

'बलुतं' च्या चाळिशीच्या निमित्ताने

मराठी साहित्यात मैलाचा दगड ठरलेल्या दया पवार यांच्या 'बलुतं' या आत्मकथनाला यंदा ४० वर्षे पूर्ण होत असल्यामुळे पद्मश्री दया पवार प्रतिष्ठान, 'ग्रंथाली' आणि यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'बलुतं'ची चाळिशी' या संकल्पनेभोवती २० सप्टेंबर रोजी एकदिवसीय संमेलन आयोजित करण्यात आले होते. याच संमेलनात दया पवार स्मृती पुरस्कार २०१८चे वितरण करण्यात आले. अभिनेता सयाजी शिंदे यांच्यासह राहुल कोसंबी आणि आनंद विंगकर हे लेखक यंदाच्या दया पवार स्मृती पुरस्काराचे मानकरी ठरले. अकरा हजार रुपये रोख आणि सन्मानचिन्ह असे दया पवार स्मृती पुरस्काराचे स्वरूप होते.

मुंबई येथील यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या रंगस्वर सभागृहात, एकदिवसीय संमेलनात मान्यवर लेखक-कवी-कलावंतांच्या सहभागासह परिसंवाद, चर्चासत्रे, कवी संमेलन अशा विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमाचे उद्घाटन मा. शरद काळे (विश्वस्त, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई) यांच्या हस्ते करण्यात आले. सकाळी १० वाजता आयोजित परिसंवादाचे अध्यक्ष दिनकर गांगल तर होणा-या परिसंवादात डॉ. रावसाहेब कसबे, सुशीलकुमार शिंदे आणि रामदास फुटाणे इत्यादी मान्यवर सहभागी होते.

दया पवार यांच्या 'बलुतं' या आत्मकथनाला यंदा ४० वर्षे पूर्ण होत आहेत. पद्मश्री दया पवार यांचे 'बलुतं' १९७८ मध्ये प्रकाशित झाले. 'बलुतं'चा त्यावेळचा प्रवास नेमका कसा होत गेला या विषयावर आधारित 'बलुतं'ची चाळिशी' या परिसंवादात 'ग्रंथाली'चे संस्थापक दिनकर गांगल, डॉ. रावसाहेब कसबे, वात्रटिकाकार रामदास फुटाणे आणि माजी केंद्रीय गृहमंत्री सुशीलकुमार शिंदे हे त्या काळातले 'बलुतं'चे साक्षीदार सहभागी झाले होते. या परिसंवादातून त्यांनी ४० वर्षांपूर्वीचा काळ आणि दया पवार यांच्यासोबत असलेल्या मैत्रीचा पट उलगडला. तर 'बलुतं'नंतरच्या नव्वदोत्तरी साहित्याचा आढावा घेण्यासाठी 'समकालीन दलित साहित्य : साचलेपण की विस्तार?' या दुसऱ्या परिसंवादामध्ये साहित्य अकादमी पुरस्कार विजेते राहुल कोसंबी, कवी सुदाम राठोड, प्रा. धम्मसंगिनी रमागोरख या मान्यवरांनी आपले विचार मांडले.

'बलुतं'च्या चाळिशीनिमित्त ग्रंथालीतर्फे या वर्षीपासून 'बलुतं' पुरस्कार देण्यात येणार असल्याची घोषणाही करण्यात आली. उपेक्षित समाजातून येणाऱ्या लेखकांच्या आत्मकथनाला 'ग्रंथाली'च्या वतीने दर वर्षी हा 'बलुतं पुरस्कार' देण्यात येणार आहे. आदिवासींच्या हक्कांसाठी लढणाऱ्या ज्येष्ठ कार्यकर्त्या नजुबाई गावित या त्या समाजातील पहिल्या वहिल्या 'बलुतं पुरस्कारा'च्या मानकरी ठरल्या. माजी केंद्रीय गृहमंत्री सुशीलकुमार शिंदे यांच्या हस्ते नजुबाईंना हा पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

'बाई मी धरण बांधिते, बाई मी धरण बांधिते... माझं मरण कांडिते' ही दया पवारांची कविता फक्त कविताच राहिली नाही तर महाराष्ट्रातल्या अनेक सामाजिक चळवळींचे ते एक लोकगीत ठरले. या कवितेसह 'कोंडवाडा' आणि 'पाणी कुठवर आलं ग बाई' या दया पवारांच्या गाजलेल्या कवितासंग्रहातील काही निवडक कवितांचे सादरीकरण यावेळी मा. आ. हेमंत टकले, सौमित्र आणि डॉ. प्रा. प्रज्ञा दया पवार यांनी केले.

या समारंभात पुरस्कार विजेत्यांच्या एकूणच कारकिर्दीचा 'चला हवा येऊ द्या' फेम अरविंद जगताप, समीक्षक प्रा.उदय रोटे आणि युवा पत्रकार शर्मिष्ठा भोसले यांनी आढावा घेतला. तो थोडक्यात पुढीलप्रमाणे :

सयाजी शिंदे : अभिनेता, लेखक, कवी, नाटककार म्हणून परिचित असलेल्या सयाजी शिंदे यांचे सामाजिक कार्यदेखील तितकेच अभिनंदनीय आहे. सयाजी शिंदे यांचा सह्याद्री देवराई प्रकल्प आज राज्यातील अनेक दुष्काळी भागात वृक्षारोपणाचे काम करीत आहे. सयाजी शिंदे यांच्या मुक्तछंदातील 'तुंबारा' या काव्य-नाट्य प्रयोगाची जाणकारांनी चांगली दखल घेतली होती.

‘राहुल कोसंबी : उभं आडवं’ या पुस्तकासाठी साहित्य अकादमीचा युवा पुरस्कार प्राप्त झालेले राहुल कोसंबी सध्या ‘दलित मध्यमवर्ग’ या विषयावर संशोधन करीत आहेत. नॅशनल बुक ट्रस्टच्या मराठी आणि कोकणी विभागाची संपादकीय जबाबदारी त्यांनी गेली अनेक वर्षे सांभाळली असून साहित्य, संस्कृती, दलित अत्याचार अशा विविध विषयांवर कोसंबी यांनी विपुल लेखन केले आहे. विद्यार्थी असताना त्यांनी लोकवाङ्मय गृहामध्ये ग्रंथनिर्मिती, संपादन याचा अनुभव घ्यायला सुरुवात केली आणि सध्या ते ‘मुक्त शब्द’ या मासिकाचे संपादकीय सल्लागार आहेत.

आनंद विंगकर : परिस्थिती आणि नैसर्गिक आपत्तीने नाडल्या जाणाऱ्या शेतकऱ्यांचे सनातन दुःख मांडणाऱ्या ‘अवकाळी पावसाच्या दरम्यानची गोष्ट’ या कादंबरीने आनंद विंगकर यांना चांगलाच नावलौकिक मिळवून दिला. याच कादंबरीसाठी त्यांना प्रतिष्ठेचा केशवराव कोठावळे पुरस्कार मिळाला आहे. सामाजिक कार्यकर्ता आणि कवी म्हणून परिचित असलेल्या विंगकर यांचा ‘आत्मटीकेच्या उदास रात्री’ आणि ‘सुंबरान मांडलं’ हे कवितासंग्रह प्रकाशित झाले असून अलीकडेच दुष्काळी माणदेशात फिरून लिहिलेल्या रिपोर्टवजा ललित लेखांवर आधारित ‘माणदेश : दरसाल दुष्काळ’ हे पुस्तक प्रकाशित झाले आहे.

‘फिल्मिंगो लघुपट महोत्सव व कार्यशाळा’

नाटक, एकांकिका, प्रायोगिक रंगभूमी यांसारख्या कलाक्षेत्रांचा विस्तृत अनुभव असलेली मुंबईस्थित सुप्रसिद्ध संस्था प्रयोग, मालाड ने चित्रपट समीक्षक व अभ्यासक श्री. अशोक राणे यांच्या सहकार्याने ‘फिल्मिंगो लघुपट महोत्सव व कार्यशाळा’ या अभिनव संकल्पनेची मुहूर्तमेढ रोवली आहे. नव्या प्रतिभेला प्रोत्साहन देणे, त्यांना आपली कला सादर करण्यासाठी आवश्यक व्यासपीठ उपलब्ध करून देणे आणि जागतिक स्तरावरील श्रोत्यांपर्यंत पोहोचण्यास मदत करणे हे फिल्मिंगोचे ध्येय आहे.

१५ डिसेंबर व १६ डिसेंबर २०१८ रोजी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई येथे हा महोत्सव आयोजित करण्यात आला होता. श्रीमती ज्योती ठाकरे, अध्यक्ष आणि श्रीमती श्रद्धा जोशी, उपाध्यक्ष व व्यवस्थापकीय संचालक, महिला आर्थिक विकास महामंडळ या सोहळ्यास उपस्थित होत्या.

फिल्मिंगोच्या पहिल्या दोन आवृत्त्यांना प्रचंड प्रतिसाद मिळाला आहे आणि लघुपट केंद्र, कान्स येथे चित्रपट उद्योगाकडून फिल्मिंगोचे कौतुक करण्यात येत आहे. फिल्मिंगो २०१८ ला भारत आणि इतर देशांमधील २७५ लघुपटांकडून प्रचंड प्रतिसाद लाभला, ज्यापैकी ५३ लघुपटांची अधिकृत स्क्रीनिंगसाठी निवड करण्यात आली. पहिले ५ पारितोषिकप्राप्त लघुपट फिल्मिंगोद्वारे प्रतिष्ठेच्या कान्स लघुपट केंद्राकडे पाठविले जातील. या महोत्सवासाठी एकूण ३ लाखाची बक्षिसे होती. त्यात रोख पारितोषिक, चषक आणि कान्स लघुपट महोत्सवाचे प्रायोजकत्व यांचा समावेश होता. बर्लिन आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सव २०१८, जर्मनी यांच्या यंग टॅलेन्ट कॅम्पसमध्ये सहभागी होण्यासाठी चित्रपट निर्मात्यांना तयार करणे हेही फिल्मिंगोचे ध्येय होतं.

फिल्मिंगो २०१८ महोत्सवाच्या नियोजनाचा भाग म्हणून आम्ही प्रेक्षकांसाठी २ खास सत्रांचे आयोजन केले होते. शनिवार दिनांक १५ डिसेंबर रोजी महिलांनी तयार केलेल्या किंवा स्त्रीजीवनाशी संबंधित पुरस्कारप्राप्त लघुपटांचे खास स्क्रीनिंग आयोजित केले होते. या चित्रपटांची निवड खास टीमने केली. त्याला माविम म्हणजे महिला आर्थिक विकास महामंडळाने त्यास साहाय्य केले होते.

तसेच १६ डिसेंबर रोजी आम्ही बाल प्रेक्षकांसाठी बनवलेल्या आणि आमच्या खास समितीने निवडलेल्या पुरस्कारप्राप्त लघुपटांचे स्क्रीनिंग करण्यात आले. मुलांसाठीचे हे लघुपट आबालवृद्धांना आवडतील अशा विविध विषयांवर बनवलेले होते.

फिल्मिंगोचा असा विश्वास आहे, की लघुपट हे चित्रपट निर्मात्यांसाठी विविध भावना व्यक्त करण्यासाठी आणि सांगायला कठीण अशा गोष्टी सांगण्यासाठी उत्कृष्ट माध्यम आहे, आणि ही दोन सत्रे म्हणजे हे विलक्षण लघुपट अनुरूप प्रेक्षकवर्गासमोर आणण्याचा प्रयत्न होता.

पुरस्कारामध्ये उत्कृष्ट लघुपटासाठी पहिले व दुसरे पारितोषिक तसेच सर्वोत्कृष्ट दिग्दर्शक, लेखक, सिनेमॅटोग्राफर, संकलक, अभिनेता व अभिनेत्री यांच्यासाठी ६ वैयक्तिक पारितोषिके देण्यात आली. परीक्षक म्हणून अवधूत परळकर, अमरजीत आमले, मनोज, समीर मोदी व योगेश गोगटे यांसारख्या प्रथितयश व्यक्ती होत्या. समीर मोदी यांचा दि. १५ डिसेंबर रोजी झालेला मास्टरक्लास हा या कार्यक्रमाचा खास आकर्षणबिंदू होता.

कार्यक्रमाच्या समारोपप्रसंगी विख्यात अभिनेत्री व दिग्दर्शिका मृणाल कुलकर्णी या प्रमुख अतिथी म्हणून आणि व्ही. शांताराम फाऊंडेशन मोशन पिक्चर सायंटिफिक फाऊंडेशन, एशियन फिल्म फाऊंडेशनचे अध्यक्ष श्री. किरण शांताराम हे खास निमंत्रित म्हणून उपस्थित होते.

प्रतिष्ठान, मुंबईचे राज्यस्तरीय युवा पुरस्कार

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई - नवमहाराष्ट्र युवा अभियानाच्या वतीने मागील एकवीस वर्षांपासून सामाजिक व क्रीडा क्षेत्रात उल्लेखनीय कार्य करणाऱ्या युवक युवतींना राज्यस्तरीय युवा पुरस्कार दिले जातात. यंदाच्या यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय युवा पुरस्कार-२०१९ ची घोषणा करण्यात आलेली असून यामध्ये राज्यस्तरीय युवा क्रीडा पुरस्कार व राज्यस्तरीय युवा सामाजिक पुरस्कारांचा समावेश आहे.

यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय विशेष युवा क्रीडा पुरस्काराकरिता डोंबिवलीतील वेदांगी विवेक कुलकर्णी या एकोणवीस वर्षीय सायकलपटूची निवड करण्यात आलेली आहे. वेदांगीने आपल्या सायकलस्वारीने संपुर्ण जगभरात भारताचे नाव उंचावले असून १५९ दिवसात सायकलवरून २९ हजार किलोमीटरचे अंतर पूर्ण करित तिने जगाला प्रदक्षिणा घातली आहे. गिनीजच्या नियमानुसार सायकलवरून जगप्रदक्षिणा करताना २९ हजार किलोमीटर (विषुववृत्तावरील भूभागाएवढे) अंतर पूर्ण करावे लागते. वेदांगीने ऑस्ट्रेलियातून सायकलिंग सुरू केल्यानंतर न्यूझीलंड, कॅनडा, ग्रीनलॅण्ड, स्पेन, फिनलॅण्ड, रशिया आणि भारत अशा चौदा देशांमध्ये तिने सायकल चालविली. स्पेनमध्ये तिच्यावर चाकू हल्ला झाला. पैसे लुटले गेले. आईसलॅण्डमध्ये ती हिमवादळातही सापडली, पण तिने जिद्द सोडली नाही. विशेष म्हणजे तिची ही जगप्रदक्षिणा शिक्षण सुरू असतानाच झाली आहे. करीअरच्या मानसिकतेतून बाहेर जाऊन केलेली वेदांगीची ही धडपड उल्लेखनीय व प्रेरणादायी आहे. या कारणास्तव प्रतिष्ठानच्या कार्यकारी समितीने वेदांगीची यंदाच्या विशेष युवा क्रीडा पुरस्कारासाठी निवड केलेली आहे. ५१ हजार रुपये रोख, सन्मानचिन्ह व सन्मानपत्र असे पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय युवा क्रीडा पुरस्कार (युवक) या पुरस्काराकरिता अक्कलकुवा, जि. नंदुरबार येथील धावपटू किसन नरशी तडवी याची निवड करण्यात आलेली आहे. बावीस वर्षीय किसनने अतिशय प्रतिकूल परिस्थितीतून येऊन जगभरात भारताचे नाव उंचावले आहे. किसनने ५२ व्या नॅशनल क्रॉसकंट्री स्पर्धेत विजेतेपद मिळविले असून तैपई, चीन येथे झालेल्या वर्ल्ड युनिव्हर्सिटी गेम मध्ये उल्लेखनीय कामगिरी बजावलेली आहे. त्याचबरोबर ३३व्या नॅशनल ज्युनिअर अॅथलेटिक्स चॅम्पीयनशिपमध्ये पाच हजार मिटर व दहा हजार मिटर स्पर्धेत किसनने विजेतेपद पटकावलेले आहे. किसन सध्या २०२० सालच्या ऑलिम्पिक गेमची तयारी करित असून भारताला किसनकडून त्याच्या खेळ प्रकारात मोठ्या अपेक्षा आहेत. २१ हजार रुपये रोख, सन्मानचिन्ह व सन्मानपत्र असे किसनला मिळालेल्या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

यशवंतराव चव्हाण युवा क्रीडा पुरस्कार (युवती) २०१९ची मानकरी औरंगाबाद येथील युवा बुद्धिबळपटू साक्षी दिनेश चितलांगे ही ठरली असून अवघ्या १५ व्या वर्षी शिवछत्रपती पुरस्कार मिळविणारी सर्वात युवा खेळाडू साक्षी ठरलेली आहे. आठ आंतरराष्ट्रीय, अकरा राष्ट्रीय व अनेक राज्यस्तरीय स्पर्धांमध्ये पदके जिंकून साक्षीने महाराष्ट्राचे नाव उंचावले आहे. २०१५ साली जागतिक बुद्धिबळ संघटनेकडून (एफआयडीई) वूमन इंटरनॅशनल मास्टर हा किताब तसेच याच संघटनेकडून २०१४ साली वूमन फिडे मास्टर हा किताब साक्षीने पटकाविलेला आहे. २०१७ साली एअरपोर्ट अॅथोरिटी ऑफ इंडियाकडून त्या वर्षातील सर्वोत्कृष्ट खेळाडूचा पुरस्कार देखील साक्षीने पटकाविलेला आहे. २१ हजार रुपये रोख, सन्मानचिन्ह, सन्मानपत्र असे साक्षीला मिळालेल्या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय युवा सामाजिक पुरस्कार (युवक) २०१९ करिता नाशिक येथील युवा कार्यकर्ता अभिजीत सदानंद दिघावकर याची निवड करण्यात आलेली आहे. अभिजीतने पर्यावरण विषयक व वृक्षतोडीच्या विरोधात उल्लेखनीय कार्य केलेले आहे. तळागाळातील गरजूंना आरोग्य सुविधा मिळव्यात म्हणून आरोग्य क्षेत्रातील विविध संस्थांना सोबत घेऊन महत्त्वपूर्ण कार्यक्रमांचे आयोजन करून अभिजीतने गरजूंना आरोग्य विषयक लाभ मिळवून दिलेले आहेत. संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या आंतरराष्ट्रीय युवक समितीने आयोजित केलेल्या परिषदेमध्ये अभिजीतने भारताचे प्रतिनिधीत्व केलेले आहे. २१ हजार रुपये रोख, सन्मानचिन्ह, सन्मानपत्र असे अभिजीतला मिळालेल्या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय युवा सामाजिक पुरस्कार (युवती) २०१९ करिता मंगरूळपीर, जि. वाशिम येथील स्नेहल चौधरी कदम या युवतीची निवड करण्यात आलेली आहे. अभियांत्रिकीचे शिक्षण झालेल्या स्नेहलने आपल्या नोकरीचा त्याग करून ग्रामीण भागातील आपल्या भगिनींकरिता क्षितीज संस्थेच्या माध्यमातून युवती व महिलांच्या मासिक पाळी संदर्भात मागील पाच वर्षांपासून 'ब्लिड द सायलेन्स' या अभियानांतर्गत स्वच्छता नियोजनाचे अनेक उपक्रम राबविले आहेत. आजवर विविध शाळा, कॉलेज, ग्रामीण भागात, आदिवासी भागात, शहरी भागातील वस्त्या यामध्ये दहा हजार युवती व महिलांसमवेत संवाद साधून त्यांना मासिक पाळीत घ्यावयाची काळजी याबाबत महत्त्व पटवून दिले आहे. २१ हजार रुपये रोख, सन्मानचिन्ह, सन्मानपत्र असे स्नेहलला मिळालेल्या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

निवड झालेल्या सर्व पुरस्कारार्थींचे प्रतिष्ठानच्या कार्यकारी समितीने अभिनंदन केले. पुणे येथे प्रतिष्ठानच्या कार्याध्यक्ष खा. सुप्रिया सुळे यांच्या हस्ते या पारितोषिकांचे वितरण करण्यात आले.

राज्यस्तरीय महाविद्यालयीन नियतकालिक स्पर्धा

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई-नवमहाराष्ट्र युवा अभियान यांच्या वतीने दरवर्षी प्रमाणे 'यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय महाविद्यालयीन नियतकालिक स्पर्धा २०१७-१८' च्या विजयी महाविद्यालयांची नावे घोषित करण्यात आली आहेत. राज्यातील विद्यार्थ्यांच्या विचारांचे आणि भावनांचे प्रतिबिंब असंख्य महाविद्यालयीन नियतकालिकांमध्ये पडलेले पहावयास मिळते या नियतकालिकांमध्ये आपले लेख, कविता लिहणाऱ्या विद्यार्थ्यांमधूनच उद्याचे साहित्यिक घडत असतात. युवांना आपले मत मांडायची संधी देतानाच त्यांच्यातील कलागुणांना वाव देणाऱ्या नियतकालिकांचे महत्त्व लक्षात घेऊन राज्यातील उत्कृष्ट नियतकालिकांचा सन्मान करणारा हा महाराष्ट्रातील एकमेव उपक्रम आहे.

यशवंतराव चव्हाण वारणा महाविद्यालय, वारणा, जि. कोल्हापूर च्या 'वारणा' या नियतकालिकाने प्रथम क्रमांक पटकाविला असून रु. १०,०००/- चा धनादेश, सन्मानचिन्ह व सन्मानपत्र असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे. द्वितीय क्रमांक के. जे. सोमय्या इन्स्टिट्यूट ऑफ इंजिनिअरिंग आणि इन्फॉर्मेशन टेक्नोलॉजी या महाविद्यालयाच्या 'ऑर २०१७' या नियतकालिकास मिळाला आहे. रु. ७,०००/- चा धनादेश, सन्मानचिन्ह व सन्मानपत्र असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे. तृतीय क्रमांक कमला नेहरू आर्ट्स, कॉमर्स आणि सायन्स महाविद्यालय नागपूर च्या 'स्त्रियांची आत्मचरित्रे २०१७' या नियतकालिकास मिळाला असून रु. ५,०००/- चा धनादेश, सन्मानचिन्ह व सन्मानपत्र असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे. तर भुसावळ कला, विज्ञान आणि पु. ऑ. नाहटा वाणिज्य महाविद्यालय, भुसावळ यांच्या 'तरंग' व कत्रुवार कला, रतनलाल काबरा विज्ञान आणि बी. आर. मंत्री वाणिज्य महाविद्यालय, परभणी यांच्या 'मानवता' या दोन नियतकालिकास उत्तेजनार्थ पारितोषिके जाहीर झाली आहेत. रु. ३,०००/- चा धनादेश, सन्मानचिन्ह व सन्मानपत्र प्रत्येकी असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

निवड झालेल्या सर्व पुरस्कारार्थी महाविद्यालयांचे प्रतिष्ठानच्या कार्यकारी समितीने अभिनंदन केले. सदर पुरस्कार त्या-त्या महाविद्यालयात जाऊन समारंभपूर्वक प्रदान करण्यात आले.

१.४ कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला फोरम :

विधी साक्षरता कार्यशाळा :

लोकांना सामाजिक किंवा त्यांच्या दैनंदिन जीवनाशी संबंधित असलेल्या कायद्याची माहिती करून देण्यासाठी विविध प्रकारच्या विधी साक्षरता कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात येते. यासाठी समाजाच्या वेगवेगळ्या घटकांसाठी वेगवेगळे प्रकल्प तयार करण्यात आले आहेत. उदाहरणार्थ - पौगंडावस्थेतील मुले व मुली, महाविद्यालयीन विद्यार्थी, ज्येष्ठ नागरिक, महिला, सहकारी गृह निर्माण संस्थेचे सदस्य, सार्वजनिक न्यासाचे विश्वस्त, सार्वजनिक संस्थेचे सदस्य आणि सर्वसामान्य जनता इत्यादी घटकांसाठी विधी साक्षरता कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात येते.

विधी साक्षरता कार्यशाळेत शपथ कार्यक्रम व निबंधांना बक्षिसे :

सर्व विधी साक्षरता कार्यशाळांमध्ये संविधानाच्या प्रास्ताविकेचे सांघिक वाचन करण्यात येते. तसेच संविधानातील मूलभूत कर्तव्य पालनासंबंधी शपथा घेण्यात येतात. त्याचप्रमाणे अविवाहित मुले व मुली यांच्याकडून हुंडाबंदीसंबंधी शपथा घेतल्या जातात.

विधी साक्षरता कार्यशाळेमध्ये भाग घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी फोरमची एक खास योजनाही आहे. त्या योजनेनुसार झालेल्या कार्यशाळेबाबत अथवा कार्यशाळेत शिकविण्यात आलेल्या एका किंवा अनेक विषयांबाबत विद्यार्थ्यांना निबंध लिहिता येतात व त्या निबंधांच्या गुणवत्तेनुसार विद्यार्थ्यांना पुस्तकांच्या स्वरूपात बक्षिसे दिली जातात. बक्षिसे संबंधित विद्यालये किंवा महाविद्यालयांच्या प्राचार्यांना पाठविली जातात. विद्यालयाच्या किंवा महाविद्यालयाच्या समारंभामध्ये संबंधित विद्यार्थ्यांना बक्षिसे दिली जातात.

विधी साक्षरता कार्यशाळेमध्ये शिकविलेले कायदे :

विधी कार्यशाळेमध्ये अंदाजे ५० ते ६० कायद्यासंबंधी माहिती करून देण्यात आली. त्यामध्ये प्रामुख्याने पुढील कायद्यांचा समावेश होतो : (१) भारतीय संविधान, (२) विधी सेवा प्राधिकरण अधिनियम १९८७, (३) हुंडाबंदी अधिनियम १९६१, (४) भारतीय दंड संहिता १८६०, (५) ग्राहक संरक्षण कायदा १९८६, (६) फौजदारी प्रक्रिया संहिता १९७३, (७) हिंदू वारसा हक्क कायदा १९५६ व इच्छापत्र कायदा, (८) गुंतवणूकीसंबंधीचे नियम, (९) कौटुंबिक हिंसाचारापासून स्त्रियांचे संरक्षण कायदा २००५ (१०) माहितीचा अधिकार कायदा

२००५, (११) हिंदू विवाह कायदा १९५५, (१२) मुस्लीम कायदा, (१३) पोटगी संबंधीचे कायदे, (१४) महाराष्ट्र मालकी हक्काच्या सदनिकाबाबत (त्या बांधण्यास प्रोत्साहन देणे, त्यांची विक्री, व्यवस्थापन व हस्तांतरण यांचे नियमन करण्याबाबत) अधिनियम १९६३, (१५) हिंदू अज्ञानत्व व पालकत्व अधिनियम १९५६, (१६) हिंदू दत्तक व पोटगी अधिनियम १९५६, (१७) संपत्ती हस्तांतरण अधिनियम १९८२, (१८) विशेष विवाह कायदा १९५४, (१९) बाल विवाह बंदी अधिनियम २००७, (२०) महाराष्ट्र विवाह मंडळ नियमन व विवाह नोंदणी अधिनियम १९९८, (२१) न्यायालयाची बहुस्तरीय व्यवस्था(तालुका न्यायालयापासून सर्वोच्च न्यायालयापर्यंतची माहिती), (२२) स्त्रीयांचे असभ्य प्रतिरूपण (प्रतिबंध) अधिनियम १९८६, (२३) विकलांग व्यक्तीसाठी (समान संधी, हक्काचे संरक्षण आणि पूर्ण सहभाग) अधिनियम १९९५, The Persons with Disabilities (Equal opportunities, Protection of rights and full participation) Act १९९५ (२४) स्वमग्न असलेल्या, मस्तिष्कघात झालेल्या, मंतिमंद व बहुविध विकलांगता असलेल्या व्यक्तींच्या कल्याणाकरिता राष्ट्रीय न्यास अधिनियम १९९९, (The National Trust of welfare of person with autism, cerebral Palsy, Mental Retardation and Multiple Disabilities Act 1999) (२५) अनैतिक व्यापार (प्रतिबंध) अधिनियम १९५६ (The Immortal Traffic (Prevention) Act 1956 (२६) राष्ट्रप्रतिष्ठा अवमान प्रतिबंध अधिनियम १९७१, (२७) महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम १९९४, (२८) महाराष्ट्र शैक्षणिक संस्था (कॅपिटेशन फी घेण्यास प्रतिबंध) अधिनियम १९८७, (२९) महाराष्ट्र रॅगिंग प्रतिबंध अधिनियम १९९९, (३०) महाराष्ट्र विद्यापीठाच्या, मंडळाच्या व इतर विनिर्दिष्ट परिक्षांमध्ये होणा-या गैरप्रकारास प्रतिबंध करण्याबाबत अधिनियम १९८२, (३१) मुंबई विद्यापीठाचे अध्यादेश क्रमांक २२० (अनुचित प्रथा प्रतिबंध), (३२) मुस्लीम स्त्रिया (घटस्फोटानंतर अधिकार संरक्षण) अधिनियम १९८६, (३३) महाराष्ट्र झोपडपती (सुधारणा, निमूलन आणि पुनर्विकास) अधिनियम १९७१, (३४) भारतीय वारसा हक्क कायदा १९२५, (३५) महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६०, (३६) मुंबई मुद्रांक कायदा १९५८, (३७) गृहनिर्माण संस्थांचे विनियम, (३८) अनुसूचित जाती आणि जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) अधिनियम १९८९, (३९) मुस्लिम व्यक्ती विषयक विधी (शरियत) प्रयुक्ती १९३७ (४०) नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम १९५५, (४१) भारतीय मुद्रांक कायदा १८९९, (४२) भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम १९८८, (४३) प्रसूती विषयक लाभ अधिनियम १९६१, (४४) सोसायटी नोंदणी अधिनियम १८६०, (४५) अत्यावश्यक वस्तू अधिनियम १९५५, (४६) मोटार वाहन अधिनियम १९८८, (४७) जन्म व मृत्यू नोंदणी अधिनियम १९६९, (४८) मानवी हक्क संरक्षण अधिनियम १९९३, (४९) महाराष्ट्र भांडे नियंत्रण अधिनियम १९९९, (५०) महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम १९६६, (५१) माता पिता व ज्येष्ठ नागरिक यांची पोटगी व कल्याण अधिनियम २००७, (५२) मुंबई पोलीस अधिनियम १९५०, (५३) जादूटोणा विरोधी कायदा २०१३, (५४) हिंदू मायनॉरिटी अॅन्ड गार्डीयन शिप अॅक्ट, १९५६, (५५) गार्डीयनशिप अॅन्ड वॉर्डस् अॅक्ट, (५६) कामाच्या ठिकाणी महिलांना लैंगिक छळ (प्रतिबंध, बंदी, तक्रार व निवारण) अधिनियम २०१३ (५७) (The Sexual Harassment of women at work Place (Prevention, Prohibition and Redressal) Act 14 of 2013.

फोरममार्फत सर्वसाधारणपणे खालील प्रकारची कामे केली जातात:

१. समाजातील गोर-गरीब व तळागाळातील लोकांना कोणत्याही प्रकारचा भेदभाव न करता मोफत तोंडी सल्ला देणे.
२. प्रसंगी गुंतागुंतीच्या प्रश्नांसंबंधी सखोल अभ्यास करून गरजू लोकांना कायदेविषयक सल्ला देणे.
३. काही वेळा पत्रव्यवहाराद्वारे गरजू लोकांना कायदेविषयक सल्ला देणे.
४. पक्षकारांच्या तंट्यामध्ये सामोपचाराने तडजोड घडवून आणणे.
५. विधी विषयामध्ये संशोधन करून प्रचलित कायद्यांमध्ये सुधारणा सुचविणे किंवा नवीन कायद्याचे प्रारूप तयार करून राज्य शासनाला किंवा केंद्र शासनाला वैधानिक प्रस्ताव पाठविणे.
६. कायद्यांची विशेष माहिती करून देण्यासाठी तज्ज्ञांची विशेष व्याख्याने आयोजित करणे.
७. सामान्य लोकांना कायद्याची माहिती करून देण्यासाठी राज्याच्या वेगवेगळ्या ठिकाणी वेळोवेळी विधी साक्षरता कार्यशाळांचे आयोजन करणे.
८. संबंधित न्यायालयाच्या किंवा न्यायाधिकरणाच्या सहकार्याने लोकन्यायालयाचे आयोजन करणे.
९. विधी शाखेच्या विद्यार्थ्यांची मूट कोर्ट स्पर्धा, निबंध स्पर्धा व वक्तृत्व स्पर्धा यांचे आयोजन करणे, तसेच अशा विद्यार्थ्यांसाठी वकिलांची व्यावसायिक नीतिमत्ता या विषयावर परिसंवादाचे आयोजन करणे.

फोरमच्या बैठका :

कायदेविषयक साहाय्य व सल्ला योजनेच्या अंमलबजावणीबाबत विचार करून धोरणात्मक निर्णय घेण्यासाठी आणि कार्यकर्त्यांना मार्गदर्शन करण्यासाठी दरमहा दुसऱ्या शुक्रवारी फोरमच्या मासिक बैठका घेतल्या जातात.

उपसमितीच्या बैठका :

एखाद्या विषयासंबंधी सखोल अभ्यास करून प्रस्ताव तयार करण्यासाठी वेळोवेळी फोरमच्या वेगवेगळ्या उपसमित्या नेमल्या जातात. आवश्यकतेनुसार त्यांच्या बैठका झाल्या.

कायदेविषयक सल्ला केंद्र :

गोरगरीब व सामान्य लोकांना कायदेविषयक तोंडी सल्ला देण्यासाठी दर शुक्रवारी सायंकाळी ५.३० वा. चव्हाण केंद्राच्या दुसऱ्या मजल्यावर प्रतिष्ठानच्या ग्रंथालयामध्ये कायदेविषयक मोफत सल्ला केंद्र चालविले जाते. गेल्या सात महिन्यांमध्ये या केंद्राच्या ५ बैठका झाल्या. अंदाजे ४९ लोकांनी या केंद्रामध्ये येऊन मोफत सल्ल्याचा लाभ घेतला आहे. या केंद्राचे काम सर्वश्री अॅड. विनायकराव कांबळे, अॅड. मधुकर उगळे आदी वकीलांनी पाहिले.

मोफत समुपदेशन व तडजोड केंद्र :

दर मंगळवारी सायंकाळी ५.०० ते ७.०० या वेळेत समुपदेशन व तडजोड केंद्राचे आयोजन करण्यात येते.

आपल्या कायद्याची माहिती करून घ्या (Know your Law Lecture Series)

या व्याख्यानमालेअंतर्गत दरमहा किंवा तीन महिन्यातून एकदा कायदेपंडितांच्या विशेष व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात येते.

विधी साक्षरता कार्यशाळा

लोकांना सामाजिक किंवा त्यांच्या दैनंदिन जीवनाशी संबंधित असलेल्या कायद्यांची माहिती करून देण्यासाठी विविध प्रकारच्या विधी साक्षरता कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात येते. यासाठी समाजाच्या वेगवेगळ्या घटकांसाठी वेगवेगळे प्रकल्प तयार करण्यात आले आहेत. उदाहरणार्थ - पौगंडावस्थेतील मुले व मुली, महाविद्यालयीन विद्यार्थी, ज्येष्ठ नागरीक, महिला, सरकारी गृहनिर्माण संस्थांचे सदस्य, आणि सर्वसामान्य जनता इत्यादी घटकांसाठी विधी साक्षरता कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात येते. गेल्या सात महिन्यांमध्ये आयोजिलेल्या अशा कार्यक्रमांमध्ये खालील कार्यक्रमांचा समावेश आहे :

शपथ कार्यक्रम

सर्व विधी साक्षरता कार्यशाळांमध्ये संविधानाच्या प्रास्ताविकेचे सांघिक वाचन करण्यात येते. तसेच संविधानातील मुलभूत कर्तव्यपालनासंबंधी शपथा घेण्यात येतात. त्याचप्रमाणे अविवाहित मुले व मुली यांच्याकडून हुंडाबंदीसंबंधी शपथा घेण्यात येतात.

दिनांक १२ ऑगस्ट, २०१८ रोजी मोफत विधी कार्यशाळा

कायदेविषयक साहाय्य व सल्ला फोरमच्या वतीने मनस्वी संसाधन केंद्र, कळंबोली, नवी मुंबई येथे आयोजन करण्यात आले होते. यावेळी ९० महिलांची उपस्थिती होती. या कार्यशाळेत दैनंदिन जीवनाशी निगडित विषयांवरील कायद्यांची माहिती देण्याच आली. विषय :

१) संविधानाची ओळख २) स्त्री संदर्भातील गुन्हे ३) विवाह आणि घटस्फोटाचा कायदा ४) ग्राहक संरक्षण कायदा ५) माहितीचा अधिकार कायदा ६) वृद्धांच्या कल्याणाचा कायदा

दिनांक २२ सप्टेंबर, २०१८ रोजी मोफत विधी कार्यशाळा

कायदेविषयक साहाय्य व सल्ला फोरमच्या वतीने "ओरिएन्टल लॉ कॉलेज" सानपाडा, नवी मुंबई येथे विधी कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. यावेळी मुंबई उच्च न्यायाधीश प्रकाश डी. नाईक प्रमुख अतिथी म्हणून उपस्थित होते. या कार्यशाळेचा लॉ कॉलेजच्या एकूण १२० विद्यार्थ्यांनी लाभ घेतला.

दिनांक ५ ऑक्टोबर, २०१८ रोजी व्याख्यानमाला : "आपला कायदा जाणून घ्या"

कायदेविषयक साहाय्य व सल्ला फोरमच्या वतीने सर्व सामान्य लोकांपर्यंत मोफत दैनंदिन जीवनात उपयोगी कायद्याची माहिती या व्याख्यानमालेद्वारे पोहचवण्याचा प्रयत्न आहे. तरी याचे पाहिले पुष्प दिनांक ५ ऑक्टोबर, २०१८ रोजी सायं ५.०० ते ६.३० सांस्कृतिक सभागृह, चौथा मजला, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई येथे आयोजित करण्यात आले होते. "गृहनिर्माण संस्थेच्या सभासदांचे प्रश्न आणि त्या सोडवणूकीच्या कायदेशीर तरतूदी" या विषयाचे विषयतज्ज्ञ अॅड. प्रकाश धोपटकर यांनी लोकांना माहिती दिली. व्याख्यानासाठी ६० लोकांची उपस्थिती होते.

दिनांक १४ डिसेंबर २०१८ रोजी व्याख्यानमाला : 'आपला कायदा जाणून घ्या' : कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला फोरमच्या वतीने सर्वसामान्य लोकांपर्यंत दैनंदिन जीवनात उपयोगी कायद्याची माहिती या व्याख्यानमालेद्वारे पोहचवण्याचा प्रयत्न आहे. दिनांक १४ डिसेंबर, २०१८ रोजी सायं. ६:०० ते ७:३० बोर्डरूम, पाचवा मजला, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई येथे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. 'ज्येष्ठ नागरिकांचा कायदा आणि विविध योजना' या विषयाचे विषयतज्ज्ञ अॅड. भूपेश सामंत यांनी लोकांना माहिती दिली. व्याख्यानासाठी ४० लोकांची उपस्थिती होती.

दिनांक ३० जानेवारी २०१९ रोजी व्याख्यानमाला 'आपला कायदा जाणून घ्या' : 'कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला' फोरमच्या वतीने सर्व सामान्य लोकांपर्यंत दैनंदिन जीवनात उपयोगी कायद्याची माहिती या व्याख्यानमालेद्वारे पोहचवण्याचा प्रयत्न आहे. ३० जानेवारी, २०१९ रोजी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई येथे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. 'गुन्हा पुरावा आणि हस्ताक्षर तज्ज्ञ' या विषयाचे विषयतज्ज्ञ डॉ. अॅड. शैलेश चांदजकर यांनी लोकांना माहिती दिली. व्याख्यानासाठी ३५ लोकांची उपस्थिती होती.

दिनांक २ फेब्रुवारी २०१९ रोजी आदरांजली सभा : यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मोफत कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला फोरमच्या वतीने दिवंगत मा. न्यायमूर्ती चंद्रशेखर धर्माधिकारी साहेब यांच्या आदरांजली सभेचे आयोजन दि. २ फेब्रुवारी, २०१९ रोजी रंगस्वर हॉल, चौथा मजला, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई येथे करण्यात आले होते. याप्रसंगी मा. सुजाता मनोहर (न्यायाधीश-सुप्रीम कोर्ट), मा. हेमंत गोखले (न्यायाधीश-सुप्रीम कोर्ट), मा. बी.व्ही.चव्हाण (न्यायाधीश - मुंबई हायकोर्ट), मा. अभय ठिपसे (न्यायाधीश - मुंबई हायकोर्ट), मा. एस.एस. परकार (न्यायाधीश - मुंबई हायकोर्ट), मा. डी.आर. धनुका (माजी न्यायाधीश - मुंबई हायकोर्ट), मा. आर. डी. धनुका (न्यायाधीश - मुंबई हायकोर्ट), मा. शरद काळे (सरचिटणीस, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई), मा. अॅड. विनायकराव कांबळे (सदस्य व सचिव, कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला फोरम) आदी मान्यवर या आदरांजली सभेसाठी उपस्थित होते. तसेच फोरमचे आजी माजी सदस्य, प्रतिष्ठानचे कार्यकर्ते, साहेबांचे हितरिक्तक इत्यादींची उपस्थिती होती.

१.५ रंगस्वर - सांस्कृतिक विभाग :

प्रतिष्ठानच्या रंगस्वरतर्फे नाट्य, चित्रपट, गायन आदी कार्यक्रम होतात. रंगस्वरची वार्षिक वर्गणी पती- पत्नीसाठी रु. २,०००/, वैयक्तिक रु. १,२००/, अपंगासाठी रु. ५००/- भरून रंगस्वरचे सभासद होता येते. रंगस्वरच्या सदस्यांना तसेच प्रतिष्ठानच्या सदस्यांना कार्यक्रमाचा आस्वाद घेता येतो. जानेवारी २०१९ मध्ये यशवंत आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सव याचे आयोजन करण्यात आले. यशवंतराव चव्हाण सेंटरच्या मुंबई येथील सभागृहात विविध सांस्कृतिक कार्यक्रम रंगस्वरच्या वतीने नियमितपणे सादर केले जातात. सर्व सभासद व रसिकांसाठी विनामूल्य प्रवेश दिला जातो. रंगस्वरसाठी सभासद नोंदणी सुरु आहे.

१.६ सृजन :

जानेवारीच्या पहिल्या आठवड्यात या उपक्रमाच्या वार्षिक कार्यक्रमाला सुरुवात होत असून मार्च ते जून या चार महिन्यात सृजनचे उपक्रम मुलांची वार्षिक परिक्षा आणि उन्हाळाच्या सुटीकरीता बंद ठेवण्यात येतात पुन्हा जुलै महिन्यात हा उपक्रम सुरु होऊन डिसेंबर महिन्यात या उपक्रमची वार्षिक सांगता होते.

दिनांक ८ जुलै २०१८ रोजी सृष्टीज्ञान पर्यावरण संस्थेचे श्री. प्रशांत शिंदे यांनी 'सागरी जैवविविधता' या विषयावर मुंबईच्या समुद्रकिनार्यावर आढणा या जीवसुष्ठीविषयी प्रबोधन कार्यशाळा घेण्यात आली. समुद्रातील मासे शंख, शिंपले, खेकडे, समुद्रफल, समुद्रकाठी इ जीवांपासून ते अगदी स्थलांतर करून येणाऱ्या फ्लेमिंगो पक्ष्यांपर्यंत अतिशय अदभुत निसर्ग मुंबईच्या समुद्रकिनारी आढळतो यांची मुलांना स्लाईड शो आणि फिल्मच्या माध्यमातून ओळख करून देण्यात आली.

५ ऑगस्ट २०१८ रोजी 'भौमितिक आकारमान' या विषयावर रचना संसद कॉलेज ऑफ अप्लाइड आर्ट्स चे सहप्राध्यापक श्री. विवेक टेटविलकर यांनी कार्यशाळा घेतली. या कार्यशाळेमध्ये द्विमितीय त्रिमितीय भौमितिक आकार यामधुन विविध भौमितिक रचना आकार यांची मुलभूत ओळख करून दिली त्याचबरोबर या आकाराचा आपल्या दैनंदिन जीवनात कसा वापर केला जातो यांचे प्रात्यक्षिक दाखविले.

दिनांक २ सप्टेंबर २०१८ रोजी मुर्तिकार श्री. देवदत्त मलमे यांनी मातीकाष्ठ या विषयावर कार्यशाळा घेतली. त्यांनी मुलांना मातीचे गोळे देऊन मुलाना विविध आकाराच्या वस्तूचे प्रात्याक्षिक करून दाखविले. गणपती मुर्ती कशी तयार करता येईल यांचे प्रात्याक्षिक दाखविले. मुलांकडून मातीच्या विविध वस्तू तयार करून घेतल्या.

दिनांक ७ ऑक्टोबर २०१८ रोजी आंतरराष्ट्रीय जे डब्लू टी या जाहिरात एजन्सीचे क्रिअेटिव्ह डायरेक्टर श्री. विवेक प्रभुकेळुसकर यांनी व्यंगचित्र या विषयावर कार्यशाळा घेतली. यामध्ये व्यंगचित्राचे प्रकार, व्यंगचित्र कसे काढावे यांचे प्रात्यक्षिकासह कार्यशाळा घेतली.

१८ नोव्हेंबर २०१८ रोजी नॉनल इन्स्टीटयुन ऑफफॅनन टेक्लानॉलिजी नवी मुंबई सहप्राध्यापक चित्रकार श्री. राजेश कांबळे यांनी 'स्केच' या विषयावर कार्यशाळा घेतली.

दिनांक ९ डिसेंबर २०१८ रोजी सृजन या वार्षिक कार्यक्रमाची सांगता आणि सृजन कार्यशाळेला १५ वर्ष पुर्ण होत असलेल्या कार्यक्रमाची सांगता जादुगार लालन गुप्ता यांनी यांच्या जादुच्या प्रयोगाने झाली. या कार्यक्रमांमध्ये मुलांच्या सांघिक आणि व्यक्तीगत बैठे खेळ घेऊन मुलांना बक्षीस वाटप करण्यात आले.

दिनांक ६ जानेवारी २०१९ रोजी 'प्रिंट मेकिंग' या विषयावर श्रीमती पुजा शिंदे, श्रीमती प्राची घाणेकर, श्रीमती शिवानी धनावडे यांनी कार्याशाळा घेतली. या कार्यशाळेत त्यांनी विविध वस्तुंची प्रिंट वेगवेगळ्या बाजूने घेऊन यांमधून घडणाऱ्या अविष्काराचा मुलांना अनुभव देऊन मुलांकडून करवून घेतले.

४ फेब्रुवारी २०१९ रोजी श्रीमती श्रध्दा पोळ, आदित्य बिल्हा एज्युकेशन ट्रस्ट एमपॉवर फाउंडेशन यांनी परिक्षेची भिती मनात न बाळगता परिक्षेला धीराने समोर कसे जावे. त्याचबरोबर मुलांनी अनेक परिक्षा दिलेल्या आहेत. त्यामुळे परिक्षेचा बाऊ करू नये. अवघड विषय का वाटतो तर आपण त्याकडे दुर्लक्ष केलेले असते. त्यामुळे त्या विषयाच्या मूळ गोष्टी आपणास ठाऊक नसतात. आरितने मुलांचे समुपदेन करून मुलांच्या मनातील परिक्षेच्या संदर्भातील असलेली भिती दूर करण्याचा प्रयत्न या कार्यशाळेमधून करण्यात आला.

१.७ शिक्षण विकास मंच :

महाराष्ट्राच्या शैक्षणिक क्षेत्रात वैशिष्ट्यपूर्ण योगदान देण्याचे काम २००८ पासून शिक्षण विकास मंचाने केले आहे. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे शिक्षण विषयक कार्यक्रम शिक्षण विकास मंचामार्फत आयोजित केले जातात. शिक्षण विकास मंचाच्या निमंत्रक मा. खा. सुप्रिया सुळे आहेत. डॉ. वसंत काळपांडे मुख्य संयोजक आणि बसंती रॉय या विशेष सल्लागार म्हणून जबाबदारी सांभाळत आहेत. दत्ता बाळसराफ हे संयोजक आहेत. नजमा काझी, शुभदा चौकर, सुरेश पाटील हे सदस्य आहेत. तर समन्वयक म्हणून माधव सूर्यवंशी, मीनल सावंत काम पाहतात. शिवाय विविध कार्यक्रमांनुसार महाराष्ट्रातील शिक्षण तज्ज्ञ, प्राचार्य, मुख्याध्यापक, शिक्षक यांचे वेळोवेळी सहकार्य मिळत असते.

कोचिंग क्लासेस मुलांच्या सृजनशीलतेला मारक...

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई आणि शिक्षण विकास मंच यांच्या संयुक्त विद्यमाने या वेळच्या शिक्षणकट्ट्यात 'खाजगी कोचिंग क्लासेस' या विषयावर चर्चा झाली. न्यायालयाकडून खाजगी कोचिंग क्लासेसवर नियंत्रण ठेवण्याचे निर्देश शासनास दिल्याने शासनातर्फे विधेयकाचा कच्चा मसुदा तयार झाला आहे. त्यावर शिक्षणकट्ट्यात चर्चा करण्यात आली.

ही चर्चा का ठेवण्यात आली ..? या विषयीची भूमिका श्रीमती बसंती रॉय यांनी उपस्थितांना सांगितली. कोचिंग क्लासेस ही आजच्या समाजाची भावनिक गरज बनली आहे. यास पालक, शिक्षक आणि आजची परीक्षा पद्धती कारणीभूत आहे. यामुळे विद्यार्थ्यांचा मानसिक छळ होतो. म्हणून हे धोरण ठरविताना विद्यार्थी केंद्रस्थानी ठेवावा. त्याचा विकास शाळा आणि क्लास दोघांच्याही समन्वयाने करावा. या विधेयकातून लहान आणि मराठी माध्यमाचे क्लासेस वगळण्यात यावेत; अशीही धारणा काही सदस्यांनी शिक्षणकट्ट्यात व्यक्त केली.

खाजगी क्लासेस मुलांना परीक्षार्थी बनवतात. तोच तो अभ्यासक्रम पुन्हा पुन्हा करून घेतात याने मुलांची सृजनशीलता मरून जाते याकडे शिक्षण विकास मंचचे संयोजक डॉ. वसंतराव काळपांडे यांनी लक्ष वेधले. या कार्यक्रमास मोठ्या प्रमाणात शिक्षक, मुख्याध्यापक, प्राध्यापक, पालक, पत्रकार यांची उपस्थिती होती. शेवटी उपस्थितांचे आभार समन्वयक माधव सूर्यवंशी यांनी मानले.

विशेष सभा: दिनांक २९ सप्टेंबर २०१८ रोजी 'शिक्षण विकास मंच'ची विशेष सभा झाली. ही सभा 'शिक्षण विकास मंच'चे मुख्य संयोजक डॉ. वसंतराव काळपांडे यांच्या अध्यक्षतेखाली पार पडली. या बैठकीस शिक्षण विकास मंचच्या सल्लागार बसंती रॉय, समन्वयक माधव सूर्यवंशी, नजमा काझी, सुचेता भवाळकर यांची उपस्थिती होती. या बैठकीत ऑक्टोबर महिन्यात जो शिक्षण कट्टा घेतला जाणार आहे. त्याचे पुर्ण नियोजन करण्यात आले. या कट्ट्याचा विषय ठरला. तो असा, 'सक्तीचे मोफत शिक्षण-मोफत आहे का?' या ठरलेल्या विषयावर सहभागी कोण होणार याचीही चर्चा करण्यात आली. सक्तीचा मोफत शिक्षणाचा कायदा, त्याची अंमलबजावणी या संदर्भातील चर्चा यावेळी करण्यात आली.

शिक्षण कट्ट्यासाठी जी उपस्थिती होणार आहे त्याची यादी बनवून त्यांना निरोप देण्याचे नियोजन करण्यात आले. प्रसारमाध्यमासाठी प्रसिद्धी पत्रक तयार करण्यात आले. याची चर्चा झाल्यानंतर २५ नोव्हेंबरला जी शिक्षण परिषद भरणार आहे व त्याच्या अनुषंगाने 'सेमी-इंग्रजी' विषयावरचे जे पुस्तक प्रकाशित होणार आहे त्याच्या लेखनाविषयी चर्चा यानंतर झाली. या संदर्भातील सर्व निर्णय घेऊन सभा समाप्त झाली.

शालेय खर्च भागवायचे कसे ?

'शिक्षणकट्टा'मध्ये अनुदानित शाळांची व्यथा

शासनाकडून शाळांना दिले जाणारे वेतनेतर अनुदान पूर्णपणे बंद करण्यात आले आहे. त्यामुळे रोजचा शालेय खर्च भागवताना शाळांच्या नाकीनऊ येतात. वीज देयक, शालेय उपक्रमाचा खर्च, परीक्षा आयोजन, ग्रंथालयीन पुस्तक खरेदी, खेळाचे साहित्य, शाळेची डागडुजी हे आणि असे अनेक खर्च कसे भागवायचे, असा प्रश्न यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या शिक्षण विकास मंचतर्फे आयोजित 'शिक्षणकट्टा' कार्यक्रमात उपस्थित करण्यात आला. 'सक्तीचे मोफत शिक्षण-मोफत आहे का?' या विषयावर बोलताना 'आयईएस' नवी मुंबई हायस्कूलचे किसन पवार, एकवीरा विद्यालयाचे नागेंद्र कागीनकर, बदलापूरच्या आदर्श विद्यालयाचे दाभाडे सर आणि वांद्रे येथील महात्मा गांधी विद्यालयाच्या दीपिका गावंडे यांनी ही व्यथा मांडली.

लोकसहभागातून निधी जमा करण्यास काही मर्यादा आहेत, असे मुख्याध्यापक संपदा जोशी यांनी सांगितले. मुंबई मनपाचे शिक्षण अधिकारी प्रकाश चन्हाटे यांनी मुंबई मनपा शाळांमध्ये इयत्ता पहिली ते दहावीपर्यंतचे शिक्षण नुसतेच मोफत नाही, तर गुणवत्तापूर्ण दिले जाते असे मत मांडले. सतीश मोरे यांनी पैशाअभावी शाळेच्या संगणक कक्षाची कशी दुरुवस्था झाली आहे याची उदाहरणे सांगितली. भांडुपच्या अमरकोर विद्यालयाचे सुनील वागळे, मोहिते पाटील विद्यालयाचे दहिफळे आणि सपकाळ सर यांनी विद्यार्थ्यांसाठीचे उपयोगी कार्यक्रम आयोजित करताना शालेय शुल्क आकारले जाते आणि पालक भविष्यातील तरतूद म्हणून सहज शुल्क भरतात, पण ते मर्यादित रूपात असायला हवे, असे मत व्यक्त केले. शिक्षण क्षेत्रातील अभ्यासू कार्यकर्त्या हेमांगी जोशी यांनी खासगीकरणाचा परिणाम जागतिक आणि देशपातळीवरील शिक्षणावर झाला आहे याकडे लक्ष वेधले. मुकुंद आंधळकर यांनी शिक्षण मोफत देऊ नये, माफक दरात द्यावे म्हणजे त्याचे मूल्य समजेल, असे मत व्यक्त केले. यावेळी भारतीय समाज व्यवस्था ही संमिश्र स्वरूपाची आहे. त्यामुळे शाळांची रचना आणि त्याची शुल्क आकारणीही संमिश्र पद्धतीची आहे. तरीही मनमानी करून पालकांकडून शिक्षणाच्या नावावर लाखो रुपयांची वसुली करू नये, शिक्षण मोफत देताना ते गुणवत्तापूर्ण असावे यावर सर्व निमंत्रितांचे एकमत झाले.

शिक्षण परिषद : नवी दिशा नवी आशा....

स्वर्गीय यशवंतराव चव्हाण यांच्या पुण्यतिथीचे औचित्य साधून 'शालेय शिक्षण-आज, उद्या' या परिषदेचे आयोजन शिक्षण विकास मंचाने केले होते.

परिषदेचे प्रास्ताविक करताना डॉ. वसंत काळपांडे यांनी शिक्षण विकास मंचाची स्थापना आणि गेल्या दहा वर्षातील मंचाच्या कार्यक्रमांचा आढावा घेतला. राज्याच्या शिक्षणामध्ये शिक्षण विकास मंचाने केलेली कामगिरी व भविष्यातील योजना याबाबत संवाद साधला.

शिक्षण विकास मंच आणि ज्ञानभाषा मराठी प्रतिष्ठान यांनी संयुक्तपणे संपादित केलेल्या "सेमी इंग्रजी : का आणि कसे?" या पुस्तकाचे प्रकाशन झाले. मराठी शाळांना जगाच्या स्पर्धेत मुकाबला करायचा असेल तर सेमी इंग्रजी हा एक चांगला पर्याय आहे ही या पुस्तकामागची प्रेरणा असल्याचे बसंती रॉय यांनी स्पष्ट केले. सेमी इंग्रजी राबवणाऱ्या शाळांना पहिल्यांदाच मार्गदर्शन ठरावे इतके सुंदर पुस्तक यानिमित्ताने शिक्षण विकास मंच व ज्ञानभाषा मराठी प्रतिष्ठानने उपलब्ध करून दिले. सेमी इंग्रजीचा वापर करणाऱ्या शाळा आजपर्यंत स्वतः जमेल त्या पद्धतीने त्याचे नियोजन करताना दिसायच्या. अशावेळी या शाळांना मार्गदर्शक ठरेल असा हा ग्रंथ आहे. ही पोकळी भरण्याचे काम या मंचाने केले.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईचे सरचिटणीस श्री. शरद काळे यांनी परिषदेस उपस्थित राहून शुभेच्छा दिल्या. शालेय शिक्षण व पालक यांच्या संबंधावर त्यांनी प्रकाश टाकला.

अर्थशास्त्रज्ञ अमर्त्य सेन म्हणतात की, देशाच्या प्रगतीची मुख्य दोन चाके म्हणजे Health (आरोग्य), आणि Education (शिक्षण). आपल्या देशात खर्च या दोन बाबींवर जास्त जोर दिला जातो का? असा सवाल रयत शिक्षण संस्थेचे कार्याध्यक्ष डॉ. अनिल पाटील यांनी आपल्या उद्घाटनपर भाषणात उपस्थित केला. ते म्हणाले, सर्वसामान्यांच्या घरात ज्ञानगंगा पोहोचवायचे काम 'रयत'ने केले आहे.

हे काम करत असताना स्वर्गीय यशवंतराव चव्हाण व माननीय शरद पवार यांच्या सहकार्याचा त्यांनी आदरपूर्वक उल्लेख केला. पालकांचा, शिक्षकांचा; मुलांच्या व्यक्तिमत्व विकासाबाबत दृष्टिकोन काय असावा याबाबत त्यांनी आपले मत व्यक्त केले.

प्रत्येक मूल शाळेत येताना ज्ञान घेऊन येते. त्यामुळे, 'मुले म्हणजे मातीचा गोळा असतो' हा विचार आता बदलला पाहिजे, असे मत शिक्षणतज्ज्ञ सुबीर शुक्ला यांनी आपल्या मनोगतात मांडले. 'लर्निंग स्टेटस ऑफ द फ्युचर' या विषया-संदर्भाने आपले मत मांडताना श्री. शुक्ला यांनी शिक्षणातील रूढ कल्पनांना छेद दिला. शालेय शिक्षणात वेळापत्रकास अनन्यसाधारण महत्त्व असते. मुख्याध्यापक किंवा व्यवस्थापक याबाबत खूपच दक्ष असतात; पण टाईम टेबल हे मॅनेजमेंट फ्रेंडली आहे, ते एज्युकेशन फ्रेंडली नाही, हे त्यांनी पटवून दिले. कुठेही असे सांगितलेले नाही, की ३० मिनिटांचे गणित शिकावे, ३० मिनिटांचे इंग्रजी, ३० मिनिटांचे मराठी शिकावे. वेळापत्रकाचा फोलपणा विषद करताना त्यांनी मानसशास्त्रातील सिद्धांतानुसार प्रत्येक मूल हे वेगळे असताना सर्वांना एक मान्य पद्धत कशी लागू होईल? हा महत्त्वपूर्ण प्रश्न उपस्थित केला.

शालेय शिक्षणात शिक्षक हा महत्त्वपूर्ण घटक असून त्यांनी सातत्याने नवनवीन गोष्टींचा स्वीकार केला पाहिजे व स्वतःचे ज्ञान अद्ययावत ठेवले पाहिजे. मुलांच्या स्मरणशक्ती आधारे अधिक प्रश्न विचारण्यापेक्षा त्यांच्या विचाराला चालना मिळेल, असे प्रश्न मुलांना विचारावेत! उदाहरणार्थ तुझे मत काय? किंवा तुला काय वाटते? असे प्रश्न विचारले पाहिजेत असा आग्रह धरला.

'निर्णय घेणे सोपे असते, पण तो राबवणे खरंच अवघड असते, कारण मी जेव्हा धोरण ठरवत असते तेव्हा राज्यकर्त्यांच्या भूमिकेत असते पण जेव्हा माझ्यावर वेळ येते तेव्हा मात्र माझ्यातील आई जागी होते,' हे द्वंद सातत्याने सुरू असते प्रांजळ कबुली मा. खासदार सुप्रियाताई सुळे यांनी यावेळी दिली. ताईच्या हस्ते डॉ. कुमुद बन्सल उत्कृष्ट शैक्षणिक ग्रंथ पुरस्कार सूर्यकांत कुलकर्णी यांच्या 'सल शिक्षणाचा' या ग्रंथास देण्यात आला. हाच धागा पकडून त्यांनी वाचनसंस्कृतीकडे लक्ष वेधले. 'जेव्हा आम्ही घरातून बाहेर जात असू तेव्हा पुस्तकांच्या दुकानात जात असू पण, आज आपण कुठे जातो? मुलांना वाचायला काय देतो? महागडे गॅझेट देण्यापेक्षा जीवनाला अर्थ देणारी पुस्तके मुलांना द्या,' असे आवाहन त्यांनी केले. त्यांचे भाषण सहज व उत्स्फूर्त होते.

'जडणघडण'चे संपादक डॉ. सागर देशपांडे यांनी अत्यंत खुमासदारपणे व जागोजागी विनोदाची पेरणी करत सभागृहाला 'शिक्षक व पालक यांची भूमिका' या विषयावर खिळवून ठेवले. त्यांचे हे कसब खरंच दाद देण्यासारखे होते. आजपर्यंतचा सारा अनुभव पणाला लावून, मिळालेल्या वेळेचा सदुपयोग कसा करायचा किंवा तो सत्कारणी कसा लावावा, याचे उत्तम उदाहरण म्हणजे डॉ. देशपांडे यांचे भाषण म्हणावे लागेल.

'शब्द पुस्तकात असतात; पण त्याचा अर्थ आयुष्यात असतो' या विनोदांच्या वाक्याच्याभोवती त्यांचे व्याख्यान होते. खरेतर विनोदांचे हे विचार शिक्षणाचे बीज असायला हवे. 'सोशल मीडियावर व्यक्त होणारी माणसे समोरासमोर आल्यावर अव्यक्त राहतात. मग मुलांशी काय बोलणार?' असा प्रश्न त्यांनी उपस्थित केला. पुढे त्यांनी सभागृहाला विचारले की, 'तुम्ही सांगा, तुमच्या मुलाला शेवटची गोष्ट केव्हा सांगितली? खरं तर किती साधा प्रश्न! पण, उत्तर मात्र किती अवघड आहे. मुलांना आपण शब्द शिकवतो; पण त्याचे अर्थ शिकवत नाही. ज्ञान व माहिती यात फरक आहे हे समजून आपण शिकवायला हवे, असे आवाहन त्यांनी शिक्षकांना केले. शिक्षणातील सर्व घटक महत्त्वाचे असून त्याकडे लक्ष द्यायला हवे' याकडेही त्यांनी लक्ष वेधले.

यानंतर 'शिक्षण काल-आज-उद्या' या विषयावर निमंत्रितांनी प्रकाश टाकला. सुचिकांत वनारसे, हेमांगी जोशी, रेश्मा शिवडेकर, नजमा काझी त्यांनी त्यात सहभाग घेतला. त्यांना सुदाम कुंभार यांनी बोलते केले. यानंतर राज्यभरातून आलेल्या प्रतिनिधींनी खुल्या चर्चेत सहभाग घेतला व आपले मनोगत व्यक्त केले.

शेवटी शिक्षण विकास मंचाचे समन्वयक श्री माधव सूर्यवंशी यांनी सर्व उपस्थितांचे आभार मानले व परिषदेची सांगता झाली. ही परिषद कमालीची यशस्वी झाली ती नेटके संयोजन, त्यावर डॉ. बसंती राय व माधव सूर्यवंशी यांची काटेकोर देखरेख वैशाली सरवणकर यांच्या आकर्षक सूत्रसंचालनामुळे.

९.८ अपंग हक्क विकास मंच :

महाराष्ट्रातील अपंग व्यक्तींच्या विविध समस्या, संवाद व समन्वयाच्या भूमिकेतून सोडविण्यासाठी अपंग हक्क विकास मंचाची निर्मिती झाली आहे. मंचाच्या निमंत्रक मा. सुप्रिया सुळे आहेत. मंचाचे संयोजक विजय कान्हेकर व दत्ता बाळसराफ तर समन्वयक सुहास तेंडुलकर, अभिजीत राऊत, विजय कसबे आणि या मंचाचे संघटक म्हणून सौ. सुकेशनी मर्चंडे-शेवडे हे काम पाहतात.

औरंगाबाद, दिनांक २० एप्रिल २०१८:

सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय भारत सरकार नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ परभणी, जिल्हा अपंग पुनर्वसन केंद्र परभणी आणि समाज कल्याण विभाग जिल्हा परिषद औरंगाबाद यांच्या संयुक्त विद्यमाने औरंगाबाद जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्याकरिता दिनांक २० एप्रिल, २०१८ रोजी सकाळी १० ते सायं. ५ या वेळेत गांधी भवन, सावरकर चौक, समर्थनगर, औरंगाबाद येथे दिव्यांगांची नांव नोंदणी व मोफत तपासणी करण्यात आली. यावेळी श्रीमती ज्योती राठोड, (समाजकल्याण अधिकारी - जिल्हा परिषद औरंगाबाद) श्री. पावरा (वै.सा.का. समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद औरंगाबाद,) ज्येष्ठ कार्यकर्ते श्री. राजाभाऊ गोकुळाष्टमी, श्री. विजय कान्हेकर (सचिव - महात्मा गांधी सेवा संघ) आदी मान्यवर उपस्थित होते. या शिबिरामध्ये एकूण ११२ दिव्यांगांची व्हील चेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम.आर.कीट इत्यादी करिता नाव नोंदणी तर जयपूर फुट, कॅलिपर, एफ.ओ.के. एफ.ओ. इत्यादींसारखे दिव्यांगांना आवश्यक असलेले कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांकरिता मोफत तपासणी करण्यात आली.

संगमनेर जि. अहमदनगर, दिनांक २१ एप्रिल २०१८:

सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय भारत सरकार, नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी, आणि समाज कल्याण विभाग जिल्हा परिषद, अहमदनगर यांच्या संयुक्त विद्यमाने अहमदनगर जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्याकरिता शनिवार दिनांक २१ एप्रिल, २०१८ रोजी सकाळी ११ ते सायं. ५ पर्यंत लोमपंचायत, संगमनेर, जिल्हा अहमदनगर येथे दिव्यांगांची नांव नोंदणी व मोफत तपासणी करण्यात आली. यावेळी श्री. सीताराम राऊत (सदस्य, जिल्हा परिषद अहमदनगर), लोमपंचायतचे श्री. सारंग पांडे, श्री. उल्हास पाटील, श्री. सोमेश कोटकर, श्रीमती शालन शेळके श्री. विजय कान्हेकर (सचिव - महात्मा गांधी सेवा संघ) आदी मान्यवर उपस्थित होते.

सदर शिबिरामध्ये एकूण १०२ दिव्यांगांची व्हीलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम.आर.कीट इत्यादी करिता नाव नोंदणी तर जयपूर फुट, कॅलिपर, एफ.ओ.के. एफ.ओ. इत्यादींसारखे दिव्यांगांना आवश्यक असलेले कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांकरिता मोफत तपासणी करण्यात आली.

पुणे, दिनांक २२ एप्रिल २०१८:

सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय भारत सरकार, नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ परभणी, आणि समाज कल्याण विभाग जिल्हा परिषद पुणे यांच्या संयुक्त विद्यमाने पुणे जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता मोफत कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्याकरिता रविवार दिनांक २२ एप्रिल २०१८ रोजी सकाळी ११ ते सायं. ५ पर्यंत जिल्हा अपंग पुनर्वसन केंद्र, औंध हॉस्पिटल, पुणे येथे दिव्यांगांची नांवनोंदणी व मोफत तपासणी करण्यात आली. यावेळी माजी उपायुक्त (अपंग कल्याण विभाग, महाराष्ट्र राज्य) मा. बी.एम.तायडे, श्रीमती मिनिता पाटील (माजी अध्यक्ष, बालकल्याण संस्था), मा. अन्वर राजन (महात्मा गांधी स्मारक निधी, पुणे), मा. दत्तात्रय भोसले, मा. नंदकुमार फुले (प्रकल्प संपालक, जिल्हा अपंग पुनर्वसन केंद्र, पुणे), श्री. विजय कान्हेकर (सचिव - महात्मा गांधी सेवा संघ) आदी मान्यवर उपस्थित होते.

सदर शिबिरामध्ये एकूण १०५ दिव्यांगांची व्हीलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम.आर.कीट इत्यादी करिता नाव नोंदणी तर जयपूर फुट, कॅलिपर, एफ.ओ.के.एफ.ओ. इत्यादींसारखे दिव्यांगांना आवश्यक असलेले कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांकरिता मोफत तपासणी करण्यात आली. कोल्हापूर, दिनांक २३ एप्रिल २०१८: सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, भारत सरकार नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई-अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ परभणी, आणि समाज कल्याण विभाग जिल्हा परिषद, कोल्हापूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने कोल्हापूर जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्याकरिता सोमवार दिनांक २३ एप्रिल, २०१८ रोजी सकाळी ११ ते सायं. ५ पर्यंत विनयकुमार लोहिया कर्णबधिर विद्यालय, न्यू महाद्वार रोड, पेटाळा, सिध्दाळा गार्डन समोर, कोल्हापूर येथे दिव्यांगांची नांव नोंदणी व मोफत तपासणी करण्यात आली. सदर शिबिरामध्ये एकूण ६६ दिव्यांगांची व्हीलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम.आर.कीट इत्यादी करिता नाव नोंदणी तर जयपूर फुट, कॅलिपर, एफ.ओ.के. एफ.ओ. इत्यादींसारखे दिव्यांगांना आवश्यक असलेले कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांकरिता मोफत तपासणी करण्यात आली.

परभणी, दिनांक २७ एप्रिल २०१८:

सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, भारत सरकार-नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ परभणी, जिल्हा अपंग पुनर्वसन केंद्र परभणी आणि समाज कल्याण विभाग जिल्हा परिषद परभणी यांच्या संयुक्त विद्यमाने परभणी जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्याकरिता दिनांक २७ एप्रिल, २०१८ रोजी सकाळी १० ते सायं. ५ पर्यंत जिल्हा अपंग पुनर्वसन केंद्र, योगक्षेम कॉलनी, जितूर रोड, परभणी येथे दिव्यांगांची नांवनोंदणी व मोफत तपासणी करण्यात आली. सदर शिबिरामध्ये एकूण ७० दिव्यांगांना व्हिलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम.आर.कीट इत्यादीकरिता नाव नोंदणी तर जयपूर फुट, कॅलिपर, एफ.ओ. के. एफ.ओ. इत्यादींसारखे दिव्यांगांना आवश्यक असलेले कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांकरिता दिव्यांगांची मोफत तपासणी करण्यात आली.

नांदेड, दिनांक १ मे, २०१८:

सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय भारत सरकार नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ परभणी, आणि समाज कल्याण विभाग जिल्हा परिषद नांदेड यांच्या संयुक्त विद्यमाने नांदेड जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्याकरिता मंगळवार दिनांक १ मे, २०१८ रोजी सकाळी १० ते सायं. ५ पर्यंत जिल्हा परिषद, नांदेड येथे दिव्यांगांची नांव नोंदणी व मोफत तपासणी करण्यात आली. यावेळी मा. गोडगोडवार (वै.सा.का., अपंग विभाग) जिल्हा परिषद नांदेड, मा. बापू दासरी (निरीक्षक, समाज कल्याण अधिकारी कार्यालय), मा. विठ्ठलरावजी मंगनाळे (जिल्हा अध्यक्ष, प्रहार अपंग क्रांती आंदोलन) नांदेड, श्रीमती मोरे मॅडम (महिला जिल्हा अध्यक्षा), मा. विष्णु वैरागडे यांच उपस्थित होत्या.

सदर शिबिरामध्ये एकूण ७० दिव्यांगांना व्हिलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम.आर.कीट इत्यादी करिता नाव नोंदणी तर जयपूर फुट, कॅलिपर, एफ.ओ.के. एफ.ओ. इत्यादींसारखे दिव्यांगांना आवश्यक असलेले कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांकरिता दिव्यांगांची मोफत तपासणी करण्यात आली.

धुळे, दिनांक ३ मे २०१८ :

सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय भारत सरकार नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ परभणी, आणि समाज कल्याण विभाग जिल्हा परिषद धुळे यांच्या संयुक्त विद्यमाने नांदेड जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्याकरिता गुरुवार दिनांक ३ मे २०१८ रोजी सकाळी ११ ते सायं. ५ पर्यंत रोटरी आय हॉस्पिटल, दोंडाईचा, जिल्हा धुळे येथे दिव्यांगांची नांव नोंदणी व मोफत तपासणी करण्यात आली.

या शिबिरामध्ये एकूण ७० दिव्यांगांची व्हिलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम.आर.कीट इत्यादी करिता नाव नोंदणी तर जयपूर फुट, कॅलिपर, एफ.ओ.के. एफ.ओ. इत्यादींसारखे दिव्यांगांना आवश्यक असलेले कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांकरिता दिव्यांगांची मोफत तपासणी करण्यात आली.

इस्लामपूर, जिल्हा-सांगली, दिनांक २८ मे २०१८ :

सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय भारत सरकार नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ परभणी, आणि समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, सांगली यांच्या संयुक्त विद्यमाने सांगली जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्याकरिता सोमवार दिनांक २८ मे २०१८ रोजी सकाळी ११ ते सायं. ५ पर्यंत राजारामबापू ज्ञानप्रबोधिनी इस्लामपूर, सांगली येथे दिव्यांगांची नांव नोंदणी व मोफत तपासणी करण्यात आली. यावेळी मा. श्री. जाधव साहेब (वैद्यकीय सामाजिक कार्यकर्ता- समाज कल्याण विभाग), प्रा. शामराव पाटील (अध्यक्ष, राजाराम बापू बँक), श्री. लक्ष्मण शिंदे, (समन्वयक- जयंत दारिद्र्य निर्मूलन अभियान) व सर्व कर्मचारी वर्ग उपस्थित होता.

या शिबिरामध्ये एकूण ६५ दिव्यांगांना व्हिलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम.आर.कीट इत्यादी करिता नाव नोंदणी तर जयपूर फुट, कॅलिपर, एफ.ओ.के. एफ.ओ. इत्यादींसारखे दिव्यांगांना आवश्यक असलेले कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांकरिता दिव्यांगांची मोफत तपासणी करण्यात आली.

कराड, जिल्हा-सातारा - दिनांक २९ मे २०१८ :

सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय भारत सरकार नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ परभणी, आणि समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, सातारा यांच्या संयुक्त विद्यमाने सातारा जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्याकरिता मंगळवार दिनांक २९ मे २०१८ रोजी सकाळी ११ ते सायं. ५ पर्यंत वेणुताई चव्हाण सभागृह, कराड, जिल्हा सातारा येथे दिव्यांगांची नाव नोंदणी व मोफत तपासणी करण्यात आली. यावेळी मा.श्री. मोहनराव डकरे (सचिव- यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान), श्री. विजय कान्हेकर (सचिव - महात्मा गांधी सेवा संघ), श्री. अशोक पोतदार (समन्वयक- वेणुताई चव्हाण सभागृह) कराड व त्यांचा कर्मचारी वर्ग उपस्थित होता.

शिविरामध्ये एकूण ७५ दिव्यांगांना व्हिलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम.आर.कीट इत्यादी करिता नाव नोंदणी तर जयपूर फुट, कॅलिपर, एफ.ओ.के., एफ.ओ. इत्यादींसारखे दिव्यांगांना आवश्यक असलेले कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांकरिता दिव्यांगांची मोफत तपासणी करण्यात आली.

ओतूर, जिल्हा-पुणे, दिनांक ३० मे २०१८ :

सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय भारत सरकार नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ परभणी, आणि समाज कल्याण विभाग जिल्हा परिषद पुणे यांच्या संयुक्त विद्यमाने पुणे जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्याकरिता बुधवार दिनांक २९ मे, २०१८ रोजी सकाळी ११ ते सायं. ५ पर्यंत पांढरी मारुती मंदिर येथे दिव्यांगांची नाव नोंदणी व मोफत तपासणी करण्यात आली.

शिविरामध्ये एकूण ७९ दिव्यांगांना व्हिलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम.आर.कीट इत्यादी करिता नाव नोंदणी तर जयपूर फुट, कॅलिपर, एफ.ओ.के. एफ.ओ. इत्यादींसारखे दिव्यांगांना आवश्यक असलेले कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांकरिता दिव्यांगांची मोफत तपासणी करण्यात आली.

अंध प्रवर्गासाठी चर्चासत्र :

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-अपंग हक्क विकास मंच आणि ब्लाईंड ग्रॅज्युएट फोरम यांच्या संयुक्त विद्यमाने गेल्या दोन वर्षांपासून दर महिन्याच्या चौथ्या शनिवारी नियमित अंध प्रवर्गासाठी चर्चासत्राचा उपक्रम राबविला जातो. या सत्रात अंधांना विविध क्षेत्रातील मान्यवर तज्ज्ञांना बोलावून त्यांच्या संबंधित विषयावर मार्गदर्शनपर चर्चा केली जाते. आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर, शिक्षणातल झालेले बदल, नोकरीत, सामान्य जीवनात येणारे अडथळे अशा विषयांवर चर्चा केली जाते. या प्रवर्गातील अपंगांना त्यांचे आयुष्य सोप्या पध्दतीने कसे जगता येऊ शकते, याबद्दल विशेष मार्गदर्शन मिळते आणि समाजाच्या मुख्य प्रवाहात येण्यास मदतही होते.

जिल्हा- धुळे : मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबीराचे आयोजन :

सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी, रोटरी क्लब, दोंडाईचा, आणि समाजकल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, धुळे यांच्या संयुक्त विद्यमाने धुळे जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप दिनांक २ जून, २०१८ रोजी सकाळी १०:०० ते सायं ५:०० पर्यंत तहसील रोटरी भवन, दोंडाईचा, जिल्हा धुळे येथे करण्यात आले. यावेळी श्री. पी. यु. पाटील, (समाजकल्याण अधिकारी - जिल्हा परिषद, धुळे) श्री. नामदेव थोरात (रोटरी सीनिअर्स अध्यक्ष,) डॉ. मुकुंद सोहोनी (सचिव, रोटरी क्लब) श्रीमती अनुराधा सोहोनी (प्रोजेक्ट चेअरमन,) श्री. हुसेन बिरदेलवाल आदी मान्यवर उपस्थित होते.

सदर शिविरामध्ये एकूण ५० दिव्यांगांना व्हीलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम. आर. किट, जयपूर फुट, कॅलिपर, एफ. ओ.के. एफ. ओ. इत्यादी कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्यात आले.

जिल्हा - परभणी : मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबीराचे आयोजन :

सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी, आणि समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, परभणी यांच्या संयुक्त विद्यमाने परभणी जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप दिनांक ५ जून,

२०१८ रोजी सकाळी १०:०० ते सायं. ५:०० पर्यंत लक्ष्मीनारायण मंदिर मंगल कार्यालय, परभणी येथे करण्यात आले. यावेळी ज्ञानोपासक शिक्षण संस्था अध्यक्ष श्रीमती संध्याताई दुधगांवर, श्री. भोजने, (समाजकल्याण अधिकारी - जिल्हा परिषद परभणी) श्री. आर.जी. गायकवाड, सुजीतकुमार जोशी, सुनील मुलगीर, राहुल शिवभगत, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी संस्थेचे सचिव श्री. विजय कान्हेकर आदी मान्यवर उपस्थित होते.

सदर शिबिरामध्ये एकूण ३७ दिव्यांगांना व्हीलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम. आर. किट, जयपूर फूट, कॅलिपर, एफ. ओ. के. एफ. ओ. इत्यादी कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्यात आले.

जिल्हा- कोल्हापूर: मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबीराचे आयोजन :

सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी, आणि समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, कोल्हापूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने कोल्हापूर जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप दिनांक २० जून, २०१८ रोजी सकाळी १०:०० ते सायं. ५:०० पर्यंत स्वयम् स्कूल, कोल्हापूर येथे करण्यात आले. यावेळी ज्ञानोपासक शिक्षण संस्था अध्यक्ष श्रीमती संध्याताई दुधगांवर, श्री. चंद्रकांत सूर्यवंशी, (समाजकल्याण अधिकारी- जिल्हा परिषद, कोल्हापूर), रेडक्रॉस संस्थेचे श्री. जगदाळे, श्री. एस.बी. फडतरे (वैसाका), श्री. प्रमोद भिसे (मुख्याध्यापक, स्वयम् स्कूल), श्रीमती स्वाती गोखले (सचिव, आस्था चॅरिटेबल ट्रस्ट) श्री. नंदकुमार फुले आदी मान्यवर उपस्थित होते.

सदर शिबिरामध्ये एकूण ६३ दिव्यांगांना व्हीलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम.आर. कीट जयपूर फूट, कॅलिपर, एफ.ओ.के.एफ. ओ. इत्यादी कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्यात आले.

जिल्हा - सातारा : मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबीराचे आयोजन :

सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी, आणि समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, सातारा यांच्या संयुक्त विद्यमाने सातारा जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप दिनांक २१ जून, २०१८ रोजी सकाळी १०:०० ते सायं ५:०० कै. वेणूताई चव्हाण सभागृह, ता. कराड येथे करण्यात आले. यावेळी ज्ञानोपासक शिक्षण संस्था अध्यक्ष श्रीमती संध्याताई दुधगांवर, श्रीमती अनुराधा कानडे, (समाजकल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद, सातारा) श्री. मोहनराव डकरे, श्रीमती भाग्यश्री काळभोर, श्री. नंदकुमार फुले आदी मान्यवर उपस्थित होते.

सदर शिबिरामध्ये एकूण ४७ दिव्यांगांना व्हीलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम.आर. किट, जयपूर फूट, कॅलिपर, एफ. ओ.के. एफ. ओ. इत्यादी कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्यात आले.

जिल्हा - पुणे: मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबीराचे आयोजन :

सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी आणि समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, पुणे यांच्या संयुक्त विद्यमाने पुणे जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता दिनांक २२ जून, २०१८ रोजी सकाळी १०:०० ते सायं. ५:०० पर्यंत जिल्हा अपंग पुनर्वसन केंद्र, औंध हॉस्पिटल, पुणे येथे त्यांच्या गरजेनुसार कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे मोफत वाटप करण्यात आले. यावेळी श्री. नितिन ढगे (उपायुक्त, अपंग कल्याण विभाग, महाराष्ट्र राज्य) श्रीमती मंजिरी देशपांडे (वैसाका), श्रीमती मिनिता पाटील, (माजी अध्यक्षा, बालकल्याण संस्था), मा. नंदकुमार फुले (प्रकल्प संचालक, जिल्हा अपंग पुनर्वसन केंद्र, पुणे), श्री. विजय कान्हेकर (सचिव-महात्मा गांधी सेवा संघ) आदी मान्यवर उपस्थित होते.

सदर शिबिरामध्ये एकूण ३० दिव्यांगांना व्हीलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम.आर. किट, जयपूर फूट, कॅलिपर, एफ. ओ. के. एफ. ओ. इत्यादी कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्यात आले.

जिल्हा - अहमदनगर : मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबीराचे आयोजन :

सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी, आणि लोकपंचायत, संगमनेर, समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, अहमदनगर यांच्या संयुक्त विद्यमाने अहमदनगर जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप दिनांक २४ जून, २०१८ रोजी सकाळी १०:०० ते सायं. ५:०० पर्यंत करण्यात आले. यावेळी श्री. सारंग पांडे (कार्यकारी विश्वस्त,

लोकपंचायत) श्री. उल्हास पाटील, श्री. तुळशीराम जाधव, श्रीमती शालन शेळके, श्री. सोमेश कोटकर, श्री. दिलीप शेळके, श्री. गंगाधर चारुडे, श्रीमती सुजाता गुंजाळ आदी मान्यवर उपस्थित होते.

सदर शिबिरामध्ये एकूण ३० दिव्यांगांना व्हीलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम. आर. किट, जयपूर फूट, कॅलिपर, एफ. ओ. के. एफ. ओ. इत्यादी कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्यात आले.

जिल्हा - पुणे (ओतूर): मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबीराचे आयोजन :

सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी, समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, पुणे यांच्या संयुक्त विद्यमाने पुणे जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे मोफत वाटप दिनांक २६ जून, २०१८ रोजी सकाळी १०:०० ते सायं ५:०० पर्यंत अहमदनगर येथे करण्यात आले. यावेळी श्री. वैभव तांबे (सचिव, गजानन महाराज शिक्षण प्रसारक मंडळ) श्री. नंदकुमार फुले (प्रकल्प संचालक) श्री. दत्ता बाळसराफ (यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान) श्री. विशाल तांबे (नगरसेवक), विजय कान्हेकर (सचिव, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी) आदी मान्यवर उपस्थित होते.

सदर शिबिरामध्ये एकूण १०३ दिव्यांगांना व्हीलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम.आर. किट, जयपूर फूट, कॅलिपर, एफ. ओ. के. एफ. ओ. इत्यादी कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्यात आले.

जिल्हा हिंगोली : मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबीराचे आयोजन :

सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी, आणि समाज कल्याण विभाग जिल्हा परिषद, हिंगोली, जिल्हा अपंग पुनर्वसन केंद्र, हिंगोली, यांच्या संयुक्त विद्यमाने हिंगोली जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप दिनांक २७ जून, २०१८ रोजी सकाळी १०:०० ते सायं. ५:०० पर्यंत जिल्हा रुग्णालय सभागृह, हिंगोली येथे करण्यात आले. यावेळी श्री. सुनिल देवडा (अध्यक्ष, ओमप्रकाश देवडा पीपल्स को. ऑप. बँक) श्रीमती संगीता गुट्टे (जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी), श्री. श्रीकांत कराले, श्री. हनुमान टेकाले आदी मान्यवर उपस्थित होते.

सदर शिबिरामध्ये एकूण ४९ दिव्यांगांना व्हीलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम. आर. किट, जयपूर फूट, कॅलिपर, एफ. ओ. के. एफ. ओ. इत्यादी कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे दिव्यांगांना वाटप करण्यात आले.

जिल्हा नांदेड : मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबीराचे आयोजन :

सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी, आणि समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, नांदेड, यांच्या संयुक्त विद्यमाने नांदेड जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे मोफत वाटप दिनांक ३० जून, २०१८ रोजी सकाळी १०:०० ते सायं. ५:०० पर्यंत जिल्हा रुग्णालय सभागृह, हिंगोली येथे करण्यात आले.

यावेळी श्री. डोंगरे (जिल्हाधिकारी), समाजकल्याण सभापती, श्री. ए. बी. कुंभारगावे, श्री. बापू दासरी (विशेष निरीक्षक), श्री. गोडगोडवार (वै.सा.का.), श्री. विठ्ठल मगनाळे, महात्मा गांधी सेवा संघ परभणी सचिव श्री. विजय कान्हेकर आदी मान्यवर उपस्थित होते.

सदर शिबिरामध्ये एकूण ३० दिव्यांगांना व्हीलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम. आर. किट, जयपूर फूट, कॅलिपर, एफ. ओ. के. एफ. ओ. इत्यादी कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्यात आले.

जिल्हा सांगली : मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबीराचे आयोजन :

सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी, आणि समाज कल्याण विभाग जिल्हा परिषद सांगली, यांच्या संयुक्त विद्यमाने सांगली जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे मोफत वाटप दिनांक १ जुलै २०१८ रोजी सकाळी १०:०० ते सायं ५:०० पर्यंत राजारामबापू ज्ञान प्रबोधिनी, इस्लामपूर येथे करण्यात आले. यावेळी श्री. शामराव पाटील (अध्यक्ष, राजारामबापू ज्ञान प्रबोधिनी) श्री. दत्ता बाळसराफ (संयोजक, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई), श्री. विशाल तांबे (महानगर पालिका सदस्य), श्री. आशिष दामले, श्री. दिपक हुबळ (मुख्याध्यापक), श्री. अजिंक्य कुंभार, डॉ. वृषाली आकळे, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी, संस्थेचे सचिव श्री. विजय कान्हेकर आदी मान्यवर उपस्थित होते.

सदर शिबिरामध्ये एकूण ६८ दिव्यांगांना व्हीलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम. आर. किट, जयपूर फूट, कॅलिपर, एफ. ओ. के. एफ.ओ. इत्यादी कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्यात आले.

जिल्हा-परभणी (सेलू) : मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबीराचे आयोजन :

सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी आणि समाज कल्याण विभाग जिल्हा परिषद औरंगाबाद, यांच्या संयुक्त विद्यमाने परभणी जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे मोफत वाटप दिनांक २६ जुलै २०१८ रोजी सकाळी १०:०० ते साय. ५:०० पर्यंत सेलू येथे करण्यात आले. यावेळी श्री. अशोक काकडे (सभापती, जिल्हा परिषद) श्री. विजय भांबळे, माऊली ताठे (तालुकाध्यक्ष) श्री. अॅड. बाळासाहेब रोडगे, महात्मा गांधी सेवा संघ परभणी संस्थेचे सचिव श्री. विजय कान्हेकर आदी मान्यवर उपस्थित होते.

सदर शिबिरामध्ये एकूण १२८ दिव्यांगांना व्हीलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड, एम.आर. किट, जयपूर फूट, कॅलिपर, एफ.ओ.के. एफ.ओ. इत्यादी कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्यात आले.

जिल्हा सिंधुदुर्ग : मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबीराचे आयोजन :

सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी, आणि समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, सिंधुदुर्ग यांच्या संयुक्त विद्यमाने सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप दिनांक ३० जुलै २०१८ रोजी सकाळी १०:०० ते सायं ५:०० पर्यंत सिंधुदुर्ग येथे करण्यात आले. यावेळी श्री. सूर्यवंशी (समाजकल्याण अधिकारी), यतीन अहिरे (वै. सा.का.), महात्मा गांधी सेवा संघ परभणी संस्थेचे सचिव श्री. विजय कान्हेकर आदी मान्यवर उपस्थित होते. सदर शिबिरामध्ये एकूण ३७ दिव्यांगांना व्हीलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड इत्यादी कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्यात आले.

जिल्हा औरंगाबाद : मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबीराचे आयोजन :

सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, अपंग हक्क विकास मंच, महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी, आणि समाज कल्याण विभाग, जिल्हा परिषद, औरंगाबाद, यांच्या संयुक्त विद्यमाने औरंगाबाद जिल्ह्यातील गरजू अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना मोफत कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप दिनांक २ ऑगस्ट, २०१८ रोजी सकाळी १०:०० ते सायं. ५:०० पर्यंत करण्यात आले. यावेळी श्रीमती ज्योती राठोड (समाजकल्याण अधिकारी), श्री. नासेर खान (महानगरपालिका सदस्य), महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी संस्थेचे सचिव श्री. विजय कान्हेकर आदी मान्यवर उपस्थित होते.

सदर शिबिरामध्ये एकूण २१ दिव्यांगांना व्हीलचेअर, श्रवणयंत्र, कुबडीजोड इत्यादी कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्यात आले.

जिल्हा पुणे : वयोश्री योजनेअंतर्गत ज्येष्ठ नागरिकांसाठी मोफत अवयव व साधने वाटप शिबीराचे आयोजन :

सामाजिक न्याय एवं अधिकारिता मंत्रालय, भारत सरकार, भारतीय कृत्रिम अंग निर्माण (अलिमको), कानपूर जिल्हा परिषद, पुणे जिल्हा परिषद, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, अपंग हक्क विकास मंच आणि जिल्हा अपंग पुनर्वसन केंद्र, पुणे यांच्या संयुक्त विद्यमाने पुणे जिल्ह्यातील ९ तालुक्यांमध्ये ज्येष्ठ नागरिकांसाठी वयोश्री योजनेअंतर्गत ६० वर्षावरील ज्येष्ठ नागरिकांसाठी मोफत कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधने वाटप शिबीराचे आयोजन शुक्रवार २४ ऑगस्ट, २०१८ रोजी ग. माडगूळकर सभागृह, विद्या प्रतिष्ठान, एम.आय. डी.सी. बारामती, पुणे येथे सकाळी १०:०० ते सायं ६:०० पर्यंत करण्यात आले. यापूर्वी झालेल्या तपासणी व मोजमाप शिबिरात एकूण ८००० ज्येष्ठ नागरिकांची तपासणी झाली. त्यापैकी त्यांच्या आवश्यकतेनुसार ३५०० ज्येष्ठ नागरिकांना कृत्रिम अवयव व साहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्यात आले.

महाराष्ट्र राज्य : मोफत डिजिटल श्रवणयंत्र वाटपासाठी कर्णबधिर मुलांसाठी व ज्येष्ठ नागरिकांसाठी कर्णसाच्यांचे नोंदणी व मोजमाप शिबिर:

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, अपंग हक्क विकास मंच, स्टार की फाऊंडेशन, अमेरिका, आरव्हीएस एज्युकेशनल अॅण्ड चॅरिटेबल फाऊंडेशन, मुंबई, टाटा ट्रस्ट, मुंबई, ठाकरसी ग्रुप मुंबई, विद्या प्रतिष्ठान, बारामती, आणि महात्मा गांधी सेवा संघ, जिल्हा अपंग पुनर्वसन केंद्र, पुणे यांच्या संयुक्त विद्यमाने सालाबादप्रमाणे २०१८ मध्ये महाराष्ट्र राज्यातील २२ जिल्ह्यांत मोजमाप शिबीराचे आयोजन करून जास्तीत जास्त कर्णबधिर विद्यार्थी आणि ज्येष्ठ नागरिक यांना मोफत अद्ययावत डिजिटल श्रवणयंत्राचा लाभ मिळावा याकरिता कर्णबधिर मुलांसाठी व ज्येष्ठ नागरिकांसाठी कर्णसाच्यासाठी नोंदणी, व मोजमाप शिबीराचे आयोजन करण्यात आले होते.

त्याच्या सविस्तर माहितीसाठी पुढील तक्ता पाहा.

क्र.	दिनांक	जिल्हा	एकूण लाभार्थी
१	२१.०९.२०१८	बारामती	५७३
२	२२.०९.२०१८	इंदापूर	५१
३	२२.०९.२०१८	दौंड	२०२
४	२३.०९.२०१८	बारामती	३०६
५	२६.०९.२०१८	पुणे	४५५
६	२७.०९.२०१८	सांगली	२०४
७	२७.०९.२०१८	कोल्हापूर	२३६
८	२८.०९.२०१८	रत्नागिरी	८९
९	२८.०९.२०१८	सिंधुदुर्ग	२५
१०	३०.०९.२०१८	उस्मानाबाद	१७४
११	३०.०९.२०१८	सोलापूर	२९४
१२	०१.१०.२०१८	लातूर	२६०
१३	०१.१०.२०१८	नांदेड	१८८

१४	०२.१०.२०१८	हिंगोली	१४२
१५	०२.१०.२०१८	परभणी	२४६
१६	०३.१०.२०१८	जालना	१३५
१७	०३.१०.२०१८	औरंगाबाद	५२०
१८	०४.१०.२०१८	अंबेजोगाई, बीड	२७५
१९	०४.१०.२०१८	पुणे	२३०
२०	०६.१०.२०१८	ठाणे	३०९
२१	०६.१०.२०१८	रायगड	१५९
२२	०९.१०.२०१८	जळगांव	२२६
२३	१०.१०.२०१८	बुलढाणा	३०९
२४	११.१०.२०१८	औरंगाबाद	२४७
२५	११.१०.२०१८	विद्या प्रतिष्ठान, पुणे	१४६
एकूण लाभार्थी			६००१

बालेवाडी, जिल्हा पुणे : दिनांक २६ ऑक्टोबर, २०१९: श्रवणबाधित ज्येष्ठ नागरिक व कर्णबधिर मुलांना मोफत आधुनिक डिजिटल श्रवणयंत्र वाटप शिबिर : ('गिनिज बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड')

अपंग हक्क विकास मंच, स्टार की फाऊंडेशन-अमेरिका, पवार पब्लिक चॅरिटेबल ट्रस्ट, आरव्हीएस एज्युकेशनल अॅण्ड चॅरिटेबल फाऊंडेशन मुंबई, ठाकरसी ग्रुप मुंबई, बी.जी. शिर्के ग्रुप, मुंबई आणि महात्मा गांधी सेवा संघ संचलित जिल्हा अपंग पुनर्वसन केंद्र, पुणे यांच्या संयुक्त विद्यमाने दिनांक २६ ऑक्टोबर, २०१८ रोजी पुणे येथे बालेवाडी क्रीडा संकुलात महाराष्ट्रातील १८ जिल्ह्यांतील एकूण ६ हजार कर्णबधिर विद्यार्थ्यांना आणि ज्येष्ठ नागरिकांना मोफत अत्याधुनिक डिजिटल श्रवणयंत्र बसविण्यात आली. यावेळी दुपारी १२ ते सायं. ६ या कालावधीमध्ये ४ हजार ८४० कर्णबधिरांना कर्णयंत्र लाऊन 'गिनिज बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड' ची नोंद झाली.

या शिबिरासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणून अमेरिकेहून स्टार की संस्थेचे अध्यक्ष बिल ऑस्टीन आणि त्यांच्या पत्नी टॅनी ऑस्टीन आणि इतर ३५ कार्यकर्त्यांची टीम स्वतः सहभागी झाली होती. माजी क्रिकेटपटू मा. रवी शास्त्री, मा. शरदचंद्रजी पवार, (अध्यक्ष, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान) माजी उपमुख्यमंत्री मा. अजितदादा पवार, मा. खा. श्रीमती सुप्रियाताई सुळे यांच्या पुढाकाराने हा कार्यक्रम घेण्यात आला तर यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान अपंग हक्क विकास मंच मुंबईचे संयोजक मा. श्री. विजय कान्हेकर, मा.श्री. दत्ता बाळसराफ, मा. विश्वास ठाकर, मा. श्री. निलेश राऊत, अपंग हक्क विकास मंच मुंबईचे समन्वयक मा. श्री. सुहास तेंडुलकर, अभिजीत राऊत, डॉ. कल्याणी मांडके आदी मान्यवर या प्रसंगी उपस्थित होते.

कार्यक्रमाच्या यशस्वितेसाठी विद्या प्रतिष्ठान, बारामती येथील नर्सिंग कॉलेजच्या विद्यार्थिनींचे सहकार्य लाभले. पुण्यातील विशेष शाळांचे शिक्षक व मदतनीस, महाराष्ट्रातील इतर जिल्ह्यातील एकूण १५०० स्वयंसेवक, कार्यकर्ते यांचे सहकार्य लाभले. विभागीय केंद्रातील स्वयंसेवक,

कार्यकर्ते उपस्थित होते. तसेच स्थानिक पातळीवर पोलीस सुरक्षा दल, अग्निशमन दल, रुग्णालय, यांनीही खूप मोठे सहकार्य दिले. ताईनी आपल्या भाषणात या सर्वांचे आणि सर्व टीमचे आभार मानले. आपल्या सहकार्याशिवाय ही सफलता अशक्य आहे, असे त्या म्हणाल्या.

बारामती, पुणे : दिनांक ८, ९ व १० जानेवारी, २०१९: ज्येष्ठ नागरिकांना वयोश्री योजनेअंतर्गत मोफत कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधने वाटप करण्यासाठी नोंदणी व मोजमाप शिबिर :

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई अपंग हक्क विकास मंच, सामाजिक न्याय एवं अधिकारिता मंत्रालय, भारत सरकार भारतीय कृत्रिम अंग निर्माण (अलिमको) कानपूर, जिल्हा परिषद, पुणे जिल्हा परिषद, आणि जिल्हा अपंग पुनर्वसन केंद्र, पुणे यांच्या संयुक्त विद्यमाने पुणे जिल्ह्यातील ३ तालुक्यांमध्ये ज्येष्ठ नागरीकांसाठी 'वयोश्री योजने' अंतर्गत ६० वर्षावरील ज्येष्ठ नागरिकांसाठी मोफत कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधने वाटप करण्यासाठी नोंदणी, तपासणी व मोजमाप शिबिराचे आयोजन करण्यात आले होते.

सविस्तर माहिती पुढील तक्त्याप्रमाणे :

क्र.	वार	दिनांक	ठिकाण
१.	मंगळवार	०८ जानेवारी, २०१९	खडकवासला
२.	बुधवार	०९ जानेवारी, २०१९	बारामती
३.	गुरुवार	१० जानेवारी, २०१९	दोंड

या ठिकाणी अनुक्रमे सकाळी १० ते सायं ६ या वेळेत करण्यात आले. शिबिरात एकूण १२ हजार ज्येष्ठ नागरिकांचा मोफत कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधने वाटप करण्यासाठी नोंदणी, तपासणी आणि मोजमाप करण्यात आले.

दिव्यांगांसाठी वर्ष २०१८-१९ मध्ये केलेल्या कामाची थोडक्यात माहिती पुढील तक्त्यात दिली आहे :

अ. क्र.	योजनेचे नाव	शिबिराचे नाव	एकूण लाभार्थी	एकूण खर्च रु.
१.	एडिप योजना	मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबिर	३,२००	२.५ कोटी
२.	वयोश्री योजना	मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबिर	३,५००	३.५ कोटी
३.	वयोश्री योजना	मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबिर	१२,०००	१२ कोटी
४.	खासदार निधीतून खर्च	मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबिर	१५०	१० लक्ष
१.	सी.एस.आर.	मोफत आधुनिक श्रवणयंत्र वाटप शिबिर (अमेरिकन टीम)	६०००	१५ कोटी
२.	स्टार की फाउंडेशन आणि यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई	मोफत आधुनिक श्रवणयंत्र वाटप शिबिर (इंडिया टीम)	१२००	४ कोटी

जिल्हा पुणे : दिनांक १२ फेब्रुवारी, २०१९ - वयोश्री योजने अंतर्गत ज्येष्ठ नागरीकांसाठी मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप शिबिराचे आयोजन :

सामाजिक न्याय एवं अधिकारिता मंत्रालय, भारत सरकार, भारतीय कृत्रिम अंग निर्माण (अलिमको) कानपूर जिल्हा परिषद, पुणे जिल्हा परिषद, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई अपंग हक्क विकास मंच आणि जिल्हा अपंग पुनर्वसन केंद्र, पुणे यांच्या संयुक्त विद्यमाने पुणे जिल्ह्यातील ९ तालुक्यांमध्ये ज्येष्ठ नागरीकांसाठी वयोश्री योजनेअंतर्गत ६० वर्षावरील ज्येष्ठ नागरीकांसाठी मोफत कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधने वाटप शिबिराचे आयोजन मंगळवार दि. १२ फेब्रुवारी, २०१९ रोजी स्थळ : ग. दि. माडगुळकर सभागृह, विद्या प्रतिष्ठान, एम.आय.डी.सी. बारामती, पुणे येथे सकाळी १०.०० ते सायं. ६.०० पर्यंत करण्यात आले. यापूर्वी झालेल्या तपासणी व मोजमाप शिबिरात तपासणी करून एकूण १२००० ज्येष्ठ नागरीकांना त्यांच्या आवश्यकतेनुसार कृत्रिम अवयव व सहाय्यभूत साधनांचे वाटप करण्यात आले.

९.९ वसुंधरा पर्यावरण संवर्धन अभियान:

जागतिक तापमानवाढीमुळे होणाऱ्या हवामानातील बदलांचा सामना करण्याची क्षमता निर्माण करणे ही या शतकातील अत्यंत आवश्यक गोष्ट बनली आहे. विशेषतः शेती-माती-हवा-पाऊस-पाणी-जैवविविधता-ऊर्जा यासंदर्भात बदलत्या हवामानाशी जुळवून घेणाऱ्या किंवा त्याविरुद्ध टिकून राहणाऱ्या उपाययोजना पुढे आणणे आणि त्यांची अंमलबजावणी करण्याचे आव्हान आपल्यासमोर उभे आहे. 'वसुंधरा अभियाना'मार्फत हे आव्हान पेलणारी भावी पिढी घडविण्याचा प्रयत्न शालेय पातळीवर केला जात आहे. याच उपक्रमांतील पुढील पाऊल म्हणजे मुलांचे हवामान अध्ययन केंद्र होय. हवामान बदलाचा परिणाम महाराष्ट्राचे पर्जन्यमान, शेती, माती, ऊर्जा, कचरा निर्मूलन आणि जैवविविधता यासंदर्भात ठळकपणे लक्षात येत आहे. गाव असो, की शहर, सर्वांनाच कमी-अधिक प्रमाणात हवामान बदलाचा फटका बसत आहे. हे लक्षात घेऊन मुंबई, ठाणे, पालघर आणि रायगड जिल्ह्यातील विविध शाळांमधील मुलांबरोबर स्थानिक पातळीवर साध्या-सोप्या पद्धतीने पाऊस मोजणे, तापमान मोजणे, मातीची व पाण्याची गुणवत्ता ओळखणे, वनस्पती व प्राण्यांच्या वाढीचा अभ्यास करणे, ऊर्जेचे पर्यायी स्रोत स्वीकारणे असे उपक्रम घेण्यात आले आहेत.

नोव्हेंबर महिन्यात सृष्टीज्ञान संस्थेकडे काम करण्यासाठी आलेल्या स्वीडन देशातील स्वयंसेविका टोवा आणि झेल्डा यांचे सर्व शाळांमध्ये हवामान बदल, कार्बन फूटप्रिंट या विषयावर सादरीकरण झाले. विद्यार्थ्यांनी त्यांना स्वीडन देशातील हवामान, हवामान विषयक समस्या याबाबत अनेक प्रश्न विचारले. त्याचप्रमाणे त्यांनी विचारलेल्या प्रश्नांनाही उत्तरे दिली. पवार पब्लिक स्कूलच्या भांडूप, डोंबिवली, कांदिवली, चांदिवली या सर्व शाळांमध्ये हे कार्यक्रम झाले. तसेच या महिन्यापासून रानपाखरे आश्रमशाळा, वरप आणि कस्तुरबा गांधी बालिका विद्यालय, तलासरी या शाळांनाही हवामान मापन उपकरणांचा संच देण्यात आला व तो कसा वपारावा याचे प्रात्यक्षिकही दाखवण्यात आले.

डिसेंबर महिन्यात शाळांच्या परिसरातील माती गोळा करून आणली गेली आणि मातीचे परीक्षण कसे करायचे याचे प्रात्यक्षिक दाखवले गेले. विविध प्रकारच्या चाळण्यांमधून माती चाळून दाखवली गेली. मातीची गुणवत्ता, तिची होणारी धूप, मातीचे प्रदूषण याबाबत विद्यार्थ्यांशी चर्चा करण्यात आली. जानेवारी महिन्यात हवामानाचे विविध घटक तापमान, आर्द्रता, हवेचा दाब, ढगांचे विविध प्रकार याबाबत प्लॉस्टिकच्या बॉटल्स आणि फुगे वापरून विविध प्रयोग करून दाखविण्यात आले. हे प्रयोग बघताना विद्यार्थ्यांना खूप मजा आली तसेच हवामानातील सर्व घटकांचा परस्परांशी काय आणि कसा संबंध आहे हेही लक्षात आले. त्याचबरोबर पवार पब्लिक स्कूल, चांदिवली यांची ऐरोली येथील सागरी आणि किनारी जैवविविधता केंद्राला क्षेत्रभेट आयोजित करण्यात आली होती.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-जिल्हा केंद्र रत्नागिरी तर्फे वसुंधरा दिनाच्या कार्यक्रमाचे आयोजन केंद्र शाळा निवेडी व शाळा गणपतीपुळे येथे केले होते. वसुंधरेच्या संवर्धनाचा जागतिक कार्यक्रम साजरा होत असताना राज्य शासनाने ५० कोटी वृक्षलागवड व प्लास्टिक बंदीचा संकल्प केला आहे. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान दरवर्षी वृक्ष लागवड करायची असेल तर चांगल्या बिया रुजवून नेटकी रोपे तयार करण्याचा कार्यक्रम राबवित असते. विश्वभर प्रचंड औद्योगिकीकरण झाले व तेवढ्याच प्रमाणात प्रदूषण झाल्याने वसुंधरेची अवहेलना झाली हे हेरून प्रतिष्ठान मानव जातीच्या कल्याणाचा, वसुंधरेच्या संवर्धनाचा कार्यक्रम राबवित असल्याचे उद्गार शिक्षक नेते हातखंबकर यांनी काढले. या दोन्ही शाळांत त्यांचे हस्ते बियांचे वाटप केले. कार्यक्रमासाठी माचाळ पर्यटन विकास केंद्राचे अध्यक्ष विवेक सावंत यांनी बियाणे पुरविले. चालू वर्षी प्लास्टिक बंदी असल्याने बिया रुजत घालण्यासाठी वापरलेल्या शहाळ्याचे कव्हर, रिकामे डबे याचा वापर करण्याचे ठरले व त्यासाठी लागणारे डबे शाळा व्यवस्थापन कमिटीचे अध्यक्ष विनायक सावंत, गणपतीपुळे सरपंच सौ. नूतन माईगडे व व्यवस्थापन कमिटीचे अध्यक्ष सुहास भाटलेकर यांच्या नेतृत्वाखाली सभा होऊन उपलब्ध करून देण्याचे ठरले. बिया रुजत घालण्याचे नियोजन व तयार रोपाला 'यशवंत' नाव देण्याचे बालकांनी आनंदाने ठरविले.

हा सर्व कार्यक्रम प्रतिष्ठानचे जिल्हा समिती अध्यक्ष श्री. कृ. आमदार पाटील यांचे नेतृत्वाखाली संपन्न झाला. राज्यशासनाच्या आदर्श शिक्षिका व निवेडीच्या केंद्रप्रमुख सौ. वैजयंती पाटील यांनी सौ. स्मिता जोशी (गणपतीपुळे), सुरेंद्र हातीसकर (निवेडी) या शाळा प्रमुखांसह अनिल शेट्ये, संतोष देवळेकर, गायकवाड या सहकाऱ्यांच्या मदतीने, आत्मविश्वासाने कार्यक्रम यशस्वी करण्याचा संकल्प केला. या कार्यक्रमाला ग्रामपंचायत सदस्य, गावातील जेष्ठ नागरिक भोसले इ. नागरिक उपस्थित होते.

क्लायमेट अँबॅसेडर्स स्टुडंट्स कॉन्फरन्स

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई आणि सृष्टीज्ञान संस्था यांच्या संयुक्त विद्यमाने Climate Ambassadors Mumbai - Stockholm (A Climate Education and Action Project with Young People) असे शिर्षक असलेला शैक्षणिक प्रकल्प जानेवारी ते डिसेंबर २०१८ या कालावधीमध्ये मुंबई आणि रत्नागिरी जिल्ह्यातील शाळांमध्ये राबवला गेला. या प्रकल्पामध्ये मुंबई आणि देवरुख येथील महाविद्यालये आणि शाळांमध्ये हवामान बदलविषयक विविध कृतीशील उपक्रम राबविण्यात आले. या प्रकल्पाकरता स्वीडनमधील 'क्लायमेट

अॅक्शन' आणि 'फ्युचर अर्थ' या संस्थांचेही सहकार्य लाभले होते. हवामान बदल या समस्येला सामोरे जाण्यासाठी स्थानिक पातळीवरील पर्यावरणीय उपाययोजना करण्याकरिता विद्यार्थी, शिक्षक आणि शाळांची तयारी करून घेतली गेली. या प्रकल्पात मुख्यतः हवामान मापन केंद्र, अर्थ अवर, जलसंवर्धन, सौर ऊर्जेचा प्रसार, रानभाजी महोत्सव, भरडधान्ये महोत्सव यासारखे विविध कृतीशील उपक्रम वर्षभर राबविण्यात आले.

प्रकल्पाचा समारोप मंगळवार दिनांक २९ जानेवारी २०१९ रोजी क्लायमेट अॅबॅसॅडर्स स्टुडन्ट्स कॉन्फरन्सने झाला. या वर्षीच्या परीषदेला डॉ. मोहसिना मुकादम आणि यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या कार्याध्यक्षा खासदार सुप्रियाताई सुळे या प्रमुख पाहुण्या म्हणून लाभल्या होत्या. त्याचबरोबर या परिषदेचे अध्यक्षपद चव्हाण प्रतिष्ठानचे सरचिटणीस श्री. शरद काळे यांनी स्वीकारले होते. प्रकल्पात सहभागी शाळा आणि महाविद्यालयाचे १५० विद्यार्थी आणि शिक्षक आले होते. त्याचबरोबर भरडधान्यांचे विविध पदार्थ बनविणारे अनुयोग विद्यालयाचे पालक आले होते. परिषदेच्या ठिकाणी सर्वप्रथम विद्यार्थ्यांनी मांडलेल्या हवामान बदल विषयक प्रकल्पांचे प्रदर्शन मांडले गेले. त्यांची पाहणी प्रमुख पाहुण्या डॉ. मोहसिना मुकादम यांनी केली. सौरऊर्जा, कापडी पिशव्या, भरडधान्ये-रानभाज्या, आदिम बियाणी संवर्धन, जलसंवर्धन, प्लास्टीक बॉटल्सचा बांधकामातील वापर, बर्ड फीडर, जलप्रदूषण, स्थानिक जैवविविधता दर्शवणारे फोटो प्रदर्शन अशा हवामान बदल रोखण्यासाठी उपयुक्त असणाऱ्या विविध प्रकल्पांची मांडणी करण्यात आली. त्यांची पाहणी करून झाल्यावर रंगस्वर हॉलमध्ये विद्यार्थ्यांनी विविध माध्यमातून हवामान बदल विषयक त्यांचे आकलन मांडले. प्रथम झुनझुनवाला महाविद्यालयाच्या गौरी नाडकर्णी हिने निसर्गातील वनस्पती, फुले, फळे, प्राणी, पक्षी अशा विविध घटकांचा मानवी चित्तवृत्तीवर होणारा परिणाम नृत्याद्वारे दाखवला. तर 'आमची शाळा'ची विद्यार्थिनी समीक्षा हेगिष्टे हिने पृथ्वीची पर्यावरण न्हासाबाबत कैफियत सादर केली. त्यानंतर प्रज्ञाबोधिनी हायस्कूलने रानभाज्यांचे महत्त्व पटवून देणारी नाटिका सादर केली. विविध रानभाज्या आणि भरडधान्याच्या वेशभूषेमध्ये फॅशन शो सादर केला. त्यांच्या प्रमाणेच अनुयोग विद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी रानभाज्यांची माहिती देणारा फॅशन शो सादर केला. एसआयइएस एपीजे अब्दुल कलाम मेमोरियल हायस्कूल आणि आर जे कॉलेजच्या विद्यार्थ्यांनी हवामानपूरक पारंपरिक कपडे घालून फॅशन शो केला. यानंतर सर्व शिक्षक आणि पालकही रॅपवर उतरले होते. अशा जोशपूर्ण वातावरणात सगळेजण असतानाच भरडधान्यांवरील कवितांचे सम्मेलन भरले आणि विद्यार्थ्यांनी ज्वारी, बाजरी, वरी, नाचणी यासारख्या विविध भरडधान्यांचे गुणधर्म वर्णन करणाऱ्या मराठी, हिंदी आणि इंग्रजी भाषेतील कविता सादर करून वाहवा मिळवली.

प्रास्ताविकात 'सृष्टीज्ञान'च्या संगीता खरात यांनी हवामान बदल विषयक राबविल्या जाणाऱ्या अशा प्रकल्पांची किती गरज आहे याबद्दल विवेचन केले. दहा वर्षांपूर्वी हवामान बदल हा विषय फारसा कोणाला माहिती नसताना खासदार सुप्रिया सुळे यांनी यांबाबत यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या माध्यमातून या विषयावर काम करावयास सुरुवात केली. त्याचाच परिणाम म्हणून हवामान बदल या विषयावर शिक्षक, विद्यार्थी आणि पालक, सर्वसामान्य लोक यांच्यामध्ये या समस्येबाबत जाणीव तयार होऊ लागली आहे. मात्र, याचा सामना कसा करायचा हे त्यांना कळत नाही. तेव्हा स्थानिक पातळीवर कृतीशील प्रकल्प राबवणाऱ्या यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान आणि सृष्टीज्ञान संस्था यांचे कार्य अधोरेखित होते अशी मांडणी संगीता खरात यांनी प्रास्ताविकामध्ये केली.

यानंतर एसआयइएस एपीजे अब्दुल कलाम मेमोरियल हायस्कूलच्या श्रीमती प्रतीक्षा टिकम यांनी २०१८ मध्ये प्रकल्पांतर्गत राबविलेल्या विविध उपक्रमांचा अहवाल सादर केला. या प्रकल्पामध्ये सहभागी विद्यार्थी आणि शिक्षक प्रतिनिधींनी त्यांना उपक्रम राबवून झालेले आकलन सर्वांना सांगितले. फ्युचर अर्थ, स्वीडनच्या प्रतिनिधी इसाबेल आणि सोफिया यांनीही त्यांचे या प्रकल्पांतर्गत शाळांमध्ये केलेल्या कामाबद्दल अनुभव कथन केले. यानंतर प्रकल्पात उल्लेखनीय कामगिरी केलेल्या विद्यार्थी आणि शिक्षकांचा प्रमाणपत्र आणि सोलार पॅनल देऊन प्रमुख पाहुण्या डॉ. मोहसिना मुकादम यांच्या हस्ते सत्कार करण्यात आला.

त्यानंतर झालेल्या अध्यक्षीय भाषणात श्री. शरद काळे यांनी सर्व मुलांचे कौतुक केले आणि अशाच प्रकारे हवामान बदलविषयक उपक्रम पुढे चालू ठेवण्यासाठी शुभेच्छा दिल्या. डॉ. मोहसिना मुकादम यांनी शालेय पातळीवर इतक्या उत्तम प्रतीचे उपक्रम विद्यार्थ्यांबरोबर राबविल्याबद्दल सर्व शिक्षक आणि विद्यार्थ्यांचे अभिनंदन केले. सर्वांत शेवटी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या कार्याध्यक्षा खासदार सुप्रियाताई सुळे यांच्या हस्ते शाळांना सन्मानचिन्हे आणि प्रमाणपत्रे प्रदान करण्यात आली. उपस्थित सर्व विद्यार्थी आणि शिक्षकांचे कौतुक करून हवामान शिक्षणाचे हे काम मुंबईपुरतेच मर्यादित न राहता ते संपुर्ण महाराष्ट्रात पसरवावे अशी इच्छा सुप्रियाताई सुळे यांनी व्यक्त केली. ही परिषद यशस्वीपणे पार पाडण्यासाठी सृष्टीज्ञान संस्था आणि यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या सर्व कार्यकर्त्यांनी विशेष परिश्रम घेतले.

*****

१०. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबईची विभागीय केंद्रे

१०.१ पुणे विभागीय केंद्र :

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठतर्फे वृत्तपत्र पदविका परिक्षेत सर्व प्रथम आल्याबद्दल व वरुण भिडे स्मृती पुरस्कारानिमित्ताने य.च.प्र. पुणे केंद्रातर्फे कु. चोभाई भाग्यश्री अतुल व वृत्तपत्र पदविका परीक्षेत चालु घडामोडी आणि आधुनिक महाराष्ट्र विषयात सर्व प्रथम आल्याबद्दल कु. काईल चंद्रकला पांडुरंग यांना रोख पारितोषिक देण्यात आले.

वारकरी अल्पोपहार कार्यक्रम (जुलै २०१८)

दरवर्षी प्रमाणे वारकऱ्यांसाठी अल्पोपहार, चष्मे, गॉगल वाटप व औषधे वाटप याचा कार्यक्रम, प्रतिष्ठान व रंगीलदास सुरतवाला ट्रस्ट यांचे संयुक्त विद्यमाने दि. ८ जुलै २०१८ रोजी पहाटे ५ वाजल्यापासून दुपार पर्यंत घेण्यात आला. स्थळ तिरंगा भवन, श्रीमंत दगडूठ हलवाई गणपती मंदिर परिसर, बुधवार पेठ, पुणे २. या कार्यक्रमासाठी संयोजक म्हणून मा. अजित निंबाळकर, मा. शांतीलाल सुरतवाला, मा. अंकुश काकडे यांनी काम पाहिले. मा. सुरतवाला यांचे कार्यकर्ते जनमोहन सुरतवाला, प्रल्हाद तापकीर, सुनिल खताळ, श्रीकांत सिन्नरकर, जाधव मामा, रुकुभाई शेख, राके कळमाणी, राजा परदेशी इत्यादी अनेक कार्यकर्त्यांनी सक्रीय सहभाग घेतला.

दिवाळी पहाट

दरवर्षीप्रमाणे यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानतर्फे रंगारंग दिवाळी पहाट हा कार्यक्रम दि. ७ नोव्हेंबर २०१८ रोजी पहाटे ५.१५ ते सकाळी १०.०० वाजेपर्यंत करण्यात आला. त्याला हजारो पुणेकर रसिकांनी उपस्थित राहून आनंद घेतला.

या कार्यक्रमात कु. आर्य काकडे व सहकारी प्रिया डान्स अॅकॅडमी यांचे ताशा वादन व सोलो डान्स, वंदन नगरकर यांचा रामनगरी हा कार्यक्रम आणि जितेंद्र भुरुक व सहकारी यांचा डोलायला लावणाऱ्या लावण्यांचा कार्यक्रम, श्रवणीय दिवाळी आणि फराळ यांची मेजवानी रसिक प्रेक्षक, श्रोते यांनी लुटली.

त्या कार्यक्रमात दिवाळी पहाट पुरस्कारही मा. श्रीमंत बाबासाहेब पुरंदरे यांचे हस्ते व मा. मेघराज भोसले यांचे प्रमुख उपस्थितीत खालीलप्रमाणे वाटण्यात आले :

(१) श्री. नागराज मंजुळे, (२) प्राजक्ता गायकवाड, संभाजी मालिकेमधील प्रसिध्द व्यक्तीरेखा महाराणी येसूबाई.

१०.२ विभागीय केंद्र कराड :-

अपंग हक्क शिबिर २९ मे २०१८

सामाजिक न्याय व अधिकारिता मंत्रालय भारत सरकार नवी दिल्ली, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, अपंग हक्क विकास मंच मुंबई, महात्मा गांधी सेवा संघ व समाजकल्याण विभाग जिल्हा परिषद सातारा यांच्या संयुक्त विद्यमाने दिव्यांग व्यक्तींना मुख्य प्रवाहामध्ये आणण्याकरिता त्यांना ऐडीप योजने अंतर्गत मोफत कृत्रिम अवयव व साधने वाटप करण्याकरीता पहिल्या टप्प्यामध्ये नाव नोंदणी व मोजमाप शिबिर दिनांक २९ मे २०१८ रोजी सौ. वेणूताई चव्हाण स्मारक, कराड येथे आयोजित करण्यात आले.

श्री. विजय कान्हेकर यांच्या हस्ते मा. यशवंतराव चव्हाण व स्व. सौ. वेणूताई चव्हाण यांच्या पुतळ्याला पुष्पहार घालून अपंग शिबीराचे उद्घाटन करण्यात आले. अपंग शिबीराची वर्तमानपत्रातून प्रसिद्धी करण्यात आली. त्यामुळे, शिबिराला भरपूर प्रतिसाद मिळाला. सातारा व सांगली जिल्हा, कराड शहर परीसर व सभोवतालच्या गरजू अपंग व्यक्तींनी या अपंग (दिव्यांग) शिबीराचा उपयोग करून घेतला. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईच्या कराड विभागीय केंद्र व सौ. वेणूताई चव्हाण पब्लिक चॅरिटेबल ट्रस्ट मधील सर्व कर्मचाऱ्यांनी उत्तम सहकार्य केले.

स्व. सौ. चव्हाण यांची ३५ वी पुण्यतिथी दिनांक १ जून २०१८:

स्व. सौ. वेणूताई चव्हाण यांची ३५ वी पुण्यतिथी दिनांक. १ जून २०१८ रोजी झाली. 'विरंगुळा' आणि स्व. सौ. वेणूताई चव्हाण पब्लिक चॅरिटेबल ट्रस्ट मधील मा. स्व. यशवंतराव चव्हाण व सौ. वेणूताई चव्हाण यांच्या प्रतिमेस व पुतळ्यांना श्री. अशोकराव गणपतराव चव्हाण यांच्या हस्ते पुष्पहार अर्पण करण्यात आले. स्व. सौ. वेणूताई यांच्या विरंगुळ्यातील वृंदावनाची फार आकर्षक रोषणाई करण्यात आली शेती. उपस्थितांनी वृंदावनास (तुळशीला) फुले अर्पण करून सौ. वेणूताईंना श्रध्दांजली वाहिली.

सालाबादप्रमाणे या वर्षी सौ. वेणूताई सभागृहात दि. १जून २०१८ रोजी सायंकाळी ६ ते ९ वाजेपर्यंत सुप्रसिध्द गायिका सौ. संपदा माने-कदम, मुंबई याचा कार्यक्रम आयोजित केला होता. श्री. ताम्हणकर साहेब यानी कार्यक्रमाचे सुसंबध्द आयोजन केले. मा. आमदार श्री. बाळासाहेब पाटील, श्री. नंदकुमार बटाणे संबंधित अनेक मान्यवर कार्यक्रमास आवर्जून उपस्थित होते.

सौ. वेणूताई यांना कार्यक्रमाच्या सुरवातीलाच श्रध्दांजली वाहण्यात आली. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे तथा सौ. वेणूताई चव्हाण ट्रस्टचे सर्व कर्मचारी या कार्यक्रमास आवर्जून उपस्थित होते. मा. डॉ. अशोक गुजर, मा. मुकुंदराव कुलकर्णी मा. किराप्पा ससुद्धी आदी मान्यवर या कार्यक्रमासाठी पुर्ण वेळ उपस्थित होते.

स्वातंत्र्य दिन १५ ऑगस्ट २०१८

महाराष्ट्र राज्याचे पहिले मुख्यमंत्री व देशनेते स्व. यशवंतरावजी चव्हाण साहेब यांचे निवासस्थान विरंगुळा आणि स्व. सौ. वेणूताई चव्हाण पब्लीक चॅरिटेबल ट्रस्ट या दोन्ही संस्थांच्या इमारतीवर विभागीय केंद्र कराडच्या सचिवानी राष्ट्रध्वज फडकविला. या कार्यक्रमाला दोन्ही संस्थाचे सर्व कर्मचारी आवर्जून उपस्थित होते. सचिव मोहनराव डकरे यांनी स्वातंत्र्यदिनानिमित्त आपले मनोगत व्यक्त केले.

सौ. वेणूबाई चव्हाण पब्लीक चॅरिटेबल ट्रस्ट मधील मा. यशवंतराव चव्हाण व स्व. सौ. वेणूताई चव्हाण यांच्या पुतळ्याला सचिव मोहनराव डकरे यांनी पुष्पहार अर्पण केले. इतर सर्व कर्मचारी व वाचक विद्यार्थी-विद्यार्थिनीना सुमनांजली वाहिली. सर्व कर्मचारी तथा वाचक विद्यार्थी-विद्यार्थिनीना स्वातंत्र्यदिनानिमित्त जिलेबी वाटण्यात आली. सायंकाळी ५ वाजता सलामी देऊन ध्वज उतरविण्यात आले.

स्व. विठामाता पुण्यतिथी १८ ऑगस्ट २०१८

मा. स्व. यशवंतरावजी चव्हाण साहेब यांच्या मातोश्री स्व. विठामाता यांच्या पुण्यस्मृतीस अभिवादन करून ती. स्व. विठामातांच्या फोटोस श्री. मोहनराव डकरे यांनी पुष्पहार घालून श्रद्धांजली वाहिली. ती. स्व. विठामाता यांच्या काही आठवणी सांगितल्या ती. विठामाता यांच्या प्रतिमेला उपस्थित सर्वांनी सुमनांजली वाहिली.

सन्माननीय शरदचंद्रजी पवार साहेब यांची विरंगुळा भेट २१/९/२०१८

फक्त अर्धा तास पूर्वसूचना देऊन सन्माननीय पवार साहेब यांनी विरंगुळ्याला धावती भेट दिली. यशवंतरावजी चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष मा. आमदार बाळासाहेब पाटील व त्यांचे अनेक सहकारी यावेळी उपस्थित होते. सन्माननीय पवारसाहेब यांनी समाधान व्यक्त केले.

स्व. यशवंतराव चव्हाण साहेब यांची ३४ वी पुण्यतिथी २५ नोव्हेंबर २०१८

स्व. यशवंतराव चव्हाण साहेब यांच्या ३४ व्या पुण्यतिथीनिमित्त त्यांच्या भव्य प्रतिमेला मा. श्री. अशोकराव गणपतराव चव्हाण यांच्या हस्ते पुष्पहार अर्पण करण्यात आले. सौ. वेणूताई चव्हाण स्मारक ट्रस्टमधील स्व. यशवंतराव चव्हाण व सौ. वेणूताई चव्हाण यांच्या पुतळ्यास सकाळी १० वाजता आदरणीय शरदचंद्रजी पवारसाहेब यांच्या हस्ते पुष्पहार घालण्यात आले. याप्रसंगी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र कराडचे अध्यक्ष व सौ. वेणूताई चव्हाण पब्लिक चॅरिटेबल ट्रस्ट कराडचे कार्याध्यक्ष मा. आमदार श्री. बाळासाहेब पाटील, मा. श्री. कल्लाप्पाणा आवडे, मा. श्री. सुनिल पवार, मा. श्री. राजेश पाटील (वाठारकर), मा. श्री. नंदकुमार बटाणे व इतर मान्यवर उपस्थित होते. त्याचबरोबर सौ. वेणूताई चव्हाण पब्लीक चॅरिटेबल ट्रस्टची वार्षिक सभा सन्माननीय श्री. शरदचंद्रजी पवारसाहेब यांच्या अध्यक्षतेखाली पार पडली.

२५ नोव्हेंबरला दुपारी ४ वाजता सजविलेल्या बग्गीमध्ये स्व. यशवंतराव चव्हाण साहेबांची प्रतिमा ठेवून मा. नंदकुमार बटाणे व यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे सचिव श्री. मोहनराव डकरे यांच्या हस्ते श्रीफळ वाढवून पदयात्रेला प्रारंभ झाला. सौ. वेणूताई चव्हाण पब्लीक चॅरिटेबल ट्रस्ट येथून या पदयात्रेस प्रारंभ झाला ही पदयात्रा विरंगुळा येथील साहेबांच्या प्रतिमेस पुष्पहार घालून, विजय दिवस चौकातून, पुढे टिळक हायस्कूल येथील स्व. लोकमान्य टिळक व स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या पुतळ्यास पुष्पहार अर्पण करण्यात आले. त्यानंतर स्व. पी. डी. पाटील यांच्या निवासस्थानातील त्यांच्या प्रतिमेस पुष्पहार घालण्यात आले. त्यानंतर कन्या शाळा, चावडी चौक, मार्गे पदयात्रा प्रीतीसंगम बागेतील स्व. यशवंतरावजी चव्हाण साहेबांच्या समाधी स्थळी पोहचली. या पदयात्रेस शिवाजी शिक्षण संस्थेच्या यशवंतराव चव्हाण सायन्स कॉलेज व सौ. वेणूताई चव्हाण कला व वाणिज्य कॉलेजचे प्राचार्य त्याचप्रमाणे सर्व प्राध्यापक बंधूभगिनी तसेच यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे व सौ. वेणूताई चव्हाण पब्लिक चॅरिटेबल ट्रस्ट या दोन्ही संस्थाचे कर्मचारी उपस्थित होते. समाधीस्थळी सर्व मान्यवरांनी पुष्पांजली वाहिली.

६९ वा प्रजासत्ताक दिन २६ जानेवारी २०१९

स्वतंत्र भारताच्या ६९ व्या प्रजासत्ताक दिनानिमित्त यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई, विभागीय केंद्र कराड व सौ. वेणूताई चव्हाण पब्लिक चॅरिटेबल ट्रस्ट कराड या दोन्ही ठिकाणी कराड केंद्राचे सचिव श्री. मोहनराव डाकरे यांच्या हस्ते ध्वजारोहण करण्यात आले. या कार्यक्रमासाठी दोन्ही संस्थांचे सर्व कर्मचारी तसेच सौ. वेणूताई चव्हाण स्मारक अभ्यासिकेतील विद्यार्थी व विद्यार्थिनी उपस्थित होते.

स्व. सौ. वेणूताई चव्हाण ९३ वी जयंती २ फेब्रुवारी २०१९

सौ. वेणूताई चव्हाण भारतीय स्त्री जीवनाचा आदर्श होत्या. यशवंतरावजींच्या राजकीय जडण-घडणीमध्ये मातोश्री ती. विठामाता यांच्याप्रमाणेच सौ. वेणूताईचा अग्रक्रमाने वाटा होता. स्व. वेणूताईच्या ९३ व्या जयंती दिनानिमित्त यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र कराड येथे सौ. वेणूताई व स्व. यशवंतरावजी साहेब यांच्या प्रतिमेस सचिव श्री. मोहनराव डाकरे यांच्या हस्ते पुष्पहार घालण्यात आले. तसेच सौ. वेणूताई चव्हाण पब्लिक चॅरिटेबल ट्रस्ट येथील स्व. यशवंतराव चव्हाण व सौ. वेणूबाई चव्हाण यांच्या पुतळ्यास पुष्पहार घालण्यात आले. यावेळी सर्व कर्मचारी वर्ग व अभ्यासिकेतील विद्यार्थी वर्गही उपस्थित होता.

स्व. यशवंतराव चव्हाण साहेब यांचा १०६ वा जयंती सोहळा १२ मार्च २०१९

स्व. यशवंतराव चव्हाण साहेब यांच्या १०६ व्या जयंतीनिमित्त त्यांच्या भव्य प्रतिमेस मा.श्री. अशोकराव गणपतराव चव्हाण यांच्या हस्ते पुष्पहार घालण्यात आला. सौ. वेणूताई चव्हाण स्मारक ट्रस्टमधील स्व. यशवंतराव चव्हाण व सौ. वेणूताई चव्हाण यांच्या पुतळ्यास सकाळी ८ वाजता मा. आमदार श्री. बाळासाहेब पाटील यांच्या हस्ते पुष्पहार घालण्यात आला. याप्रसंगी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र कराडचे अध्यक्ष व सौ. वेणूताई चव्हाण पब्लिक चॅरिटेबल ट्रस्ट कराडचे मा. श्री. राजेश पाटील (वाठारकर), मा.श्री. नंदकुमार बटाणे, सचिव श्री. मोहनराव डाकरे व इतर मान्यवर उपस्थित होते.

१२ मार्च सकाळी ८.३० वाजता सजविलेल्या बग्गीमध्ये स्व. यशवंतराव चव्हाण साहेबांची प्रतिमा ठेवून मा. नंदकुमार बटाणे व यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे सचिव श्री. मोहनराव डाकरे यांच्या हस्ते श्रीफळ वाढवून पदयात्रेस प्रारंभ केला. सौ. वेणूताई चव्हाण प. चॅ. ट्रस्ट येथून ही पदयात्रा सुरु होवून, विजय दिवस चौकातून, दत्त चौक, आज्ञाद चौक, नेहरु चौक, चावडी चौक, मार्गे पदयात्रा शिवाजी शिक्षण संस्थेच्या यशवंतरावजी चव्हाण साहेबांच्या समाधीस्थळी पोहोचली. या पदयात्रेस शिवाजी शिक्षण संस्थेच्या यशवंतराव चव्हाण सायन्स कॉलेज व सौ. वेणूताई चव्हाण कला व वाणिज्य कॉलेजचे प्राचार्य त्याचप्रमाणे सर्व प्राध्यापक बंधू भगिनी तसेच यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे व सौ. वेणूताई चव्हाण पब्लिक चॅरिटेबल ट्रस्ट या दोन्ही संस्थांचे कर्मचारी उपस्थित होते. समाधीस्थळी सर्व मान्यवरांनी पुष्पांजली वाहिली.

१०.३. विभागीय केंद्र नागपूर :

१. 'सत्कार व खुले कविसंमेलन' - रविवार, दिनांक २२ एप्रिल २०१८.

यशवंतराव चव्हाण विभागीय केंद्र, नागपूर व व्रत प्रतिष्ठान, नागपूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने स्वर्गीय कवयित्री सौ. अपर्णाताई सहस्त्रबुद्धे स्मृतीप्रित्यर्थ सत्कार व खुल्या कविसंमेलनाचे आयोजन श्रीमंत बाबुराव धनवटे सभागृह, नागपूर येथे मान्यवरांच्या उपस्थितीत करण्यात आले. याप्रसंगी कवयित्री, लेखिका व समाजसेविका मा. डॉ. संध्या पवार कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी होत्या. मा. डॉ. मदन कुलकर्णी व मा. मेजर हेमंत जकाते हे विशेष अतिथी म्हणून उपस्थित होते. मा. श्री. प्रमोद भागडे, कवी हे कविसंमेलनाचे अध्यक्ष म्हणून तर मा. श्री. प्रफुल्ल भुजाडे, चांदस वाठोडा, जिल्हा अमरावती, व मा.श्री. दीपक निलावार, उपाध्यक्ष, यशवंतराव चव्हाण विभागीय केंद्र, नागपूर हे अतिथी म्हणून कार्यक्रमास उपस्थित होते.

२. शिवराज्याभिषेक दिनाच्या पावन पर्वावर सह्याद्रीतील सातरत्ने - दिनांक ६ जून २०१८.

विदर्भ गौरव प्रतिष्ठान, नागपूर यशवंतराव चव्हाण विभागीय केंद्र, नागपूर यांच्या यांच्या संयुक्त विद्यमाने दिनांक सायंटिफिक सभागृह, नागपूर येथे रणशिंग, नागपूर निर्मित 'सह्याद्रीतील सात रत्ने' या दृक-श्राव्य आविष्काराचे आयोजन करण्यात आले. याप्रसंगी संस्कारभारती, नागपूरच्या अध्यक्षा मा. सौ. कांचनताई गडकरी प्रमुख अतिथी म्हणून तर विदर्भ गौरव प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष मा. श्री. दत्ताभाऊ मेघे अध्यक्षस्थानी होते. विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष, डॉ. गिरीश गांधी हे विशेष अतिथी म्हणून उपस्थित होते. या कार्यक्रमाची संकल्पना व प्रस्तुती प्रफुल्ल माटेगांवकर यांची तर संगीत शैलेश दाणी यांचे व पोवाडे डॉ. धनंजय मोडक यांचे होते.

३. कवयित्री शांता शेळके यांच्या भावगीतांचा नजराणा - शनिवार, दिनांक ९ जून २०१८.

निरागस आणि सोज्वळ चेहऱ्याच्या शांताबाई शेळके म्हणजे समूर्त भावकाव्य! त्यांच्या स्मृतिदिनानिमित्त त्यांच्या काव्य अन् चित्रपटगीतांची मैफील विदर्भ गौरव प्रतिष्ठान, नागपूर यशवंतराव चव्हाण विभागीय केंद्र, नागपूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने सायंटिफिक सभागृह, नागपूर येथे आयोजित करण्यात आली. याप्रसंगी शांताबाईंच्या चित्रपटगीतांवर नृत्याविष्कारही सादर करण्यात आला. कार्यक्रमाची संकल्पना, संहिता व लेखन रेखा दंडिगे-घिया यांचे आणि नृत्यदिग्दर्शन प्रियंका अभ्यंकर यांचे होते. विदर्भ गौरव प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष श्री. दत्ताभाऊ मेघे अध्यक्षस्थानी होते. तसेच विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष डॉ. गिरीश गांधी हे विशेष अतिथी म्हणून उपस्थित होते.

४. 'यशवंत महोत्सव' - दिनांक ४ जुलै ते १२ जुलै २०१८.

संयुक्त महाराष्ट्र राज्याचे पहिले मुख्यमंत्री व देशाचे उपपंतप्रधान स्व. यशवंतराव चव्हाण यांनी महाराष्ट्राला विकास आणि सांस्कृतिकदृष्ट्या घडविले. त्यांच्या कार्याप्रती कृतज्ञता व्यक्त करण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र नागपूरच्या वतीने 'यशवंत महोत्सवा'चे आयोजन करण्यात आले होते. या महोत्सवाचा उद्घाटन समारंभ दिनांक ४ जुलै २०१८ रोजी धनवटे सभागृह, नागपूर येथे ज्येष्ठ पत्रकार, विचारवंत मा. श्री. सुरेश द्वादशीवार यांच्या शुभहस्ते पार पडला. प्रतिष्ठानचे विश्वस्त व माजी विधानसभा अध्यक्ष, मा. श्री. दिलीप वळसे-पाटील हे कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी होते. यशवंत महोत्सवामध्ये खालीलप्रमाणे कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले होते:-

- ◆ दिनांक ६ जुलै २०१८ - धनवटे सभागृह येथे, अभिव्यक्ती 'जी.ए. कुळकर्णीची कथा' या कार्यक्रमाचे श्री. अजित दिवाडकर व श्री. दिनकर बेडेकर यांचे सादरीकरण पार पडले.
- ◆ दिनांक ७ जुलै २०१८ - सुरेश भट सभागृह येथे श्री. सचिन ढोमणे, श्री. महेंद्र ढोले व नागपूरमधील प्रथितयश कलावंतांनी पावसाची हिंदी गाणी 'सावनके झुले पडे' हा कार्यक्रम सादर केला.
- ◆ दिनांक ८ जुलै २०१८ - साई सभागृह येथे संगती संयोजक श्री. सचिन ढोमणे, श्री. महेंद्र ढोले व नागपूरमधील प्रथितयश कलावंतांनी 'श्रावणसरी' हा मराठी गीतांचा कार्यक्रम सादर केला. डॉ. गिरीश गांधी (अध्यक्ष, विभागीय केंद्र, नागपूर) हे अध्यक्षस्थानी तर मा. श्री. दत्ताभाऊ मेघे (अध्यक्ष, विदर्भ गौरव प्रतिष्ठान) हे विशेष अतिथी म्हणून उपस्थित होते.
- ◆ दिनांक ९ जुलै २०१८ - धनवटे सभागृह येथे 'युवा आमदारांचा युवकांशी संवाद' या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमात सर्व मा. आमदार, डॉ. आशिष देशमुख, प्रणिती शिंदे, यशोमती ठाकूर, प्रशांत बंब, बाळू धानोरकर, राणा जगजितसिंह पाटील यांचा सहभाग होता. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष स्थान कृष्णा इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्सचे कुलपती डॉ. वेदप्रकाश मिश्रा यांनी भूषविले.
- ◆ दिनांक १० जुलै २०१८ - धनवटे सभागृह येथे 'दलित पँथरचा उत्तरार्ध' या विषयावरील परिसंवादाचे आयोजन करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी ज्येष्ठ विचारवंत, साहित्यिक डॉ. यशवंतर मनोहर होते. यावेळी डॉ. प्रकाश खरात, डॉ. प्रदीप आगलावे, श्रीमती तक्षशीला वाघधरे, श्रीमती रश्मी सोवनी हे मान्यवर उपस्थित होते.
- ◆ दिनांक ११ जुलै २०१८ - धनवटे सभागृह येथे '२१व्या शतकातील भारतीय मुस्लीम महिलांचे स्थान' या विषयावरील परिसंवादाचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी विचारवंत डॉ. जुल्फी शेख होत्या. कार्यक्रमात श्री. जावेद पाशा, श्रीमती पद्मरेखा धनकर, अॅड. श्रीमती स्मिता कांबळे यांनी सहभाग घेतला.
- ◆ दिनांक १२ जुलै २०१८ - धनवटे सभागृह येथे 'मैफील-ए-मुशायरा' या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी अध्यक्षस्थानी माजी खासदार मा. श्री. दत्ताभाऊ मेघे, (अध्यक्ष, विदर्भ गौरव प्रतिष्ठान) हे होते. ज्येष्ठ पत्रकार संपादक श्री. बाळ कुळकर्णी यांनी कार्यक्रमाचे सादरीकरण केले.

५. 'डॉ. सुलभा हेल्लेकर स्मृती पुरस्कार वितरण सोहळा' - शनिवार, दिनांक ४ ऑगस्ट २०१८.

विदर्भातील ज्येष्ठ कवयित्री, डॉ. सुलभा हेल्लेकर यांच्या कविता मराठी काव्यक्षेत्रात स्वतःचे अढळ स्थान राखून आहेत. त्यांनी नव्या दमाच्या अनेक कवींना प्रोत्साहन देऊन घडविले म्हणूनच त्यांच्या स्मृतीप्रित्यर्थ यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूरच्या वतीने एका नवोदित कवीला दरवर्षी 'डॉ. सुलभा हेल्लेकर स्मृती पुरस्कार' देऊन गौरविण्यात येते. या वर्षीचा पुरस्कार रामटेकचे नवोदित कवी प्रा. डॉ. गिरीश नारायणराव सपाटे यांना देऊन गौरविण्यात आले. हा पुरस्कार वितरण सोहळा दिनांक ४ ऑगस्ट २०१८ रोजी

श्रीमंत बाबुराव धनवटे सभागृह, नागपूर येथे सुप्रसिद्ध कथाकार, श्रीमती आशाताई बगे यांच्या शुभहस्ते आणि सुप्रसिद्ध शेफ श्री. विष्णू मनोहर यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झाला. कार्यक्रमाच्या प्रमुख अतिथी म्हणून पद्मगंधा प्रतिष्ठानच्या अध्यक्षा श्रीमती शुभांगीताई भडभडे होत्या.

६. श्री. प्रभूजी देशपांडे अमृत महोत्सव सोहळा - शुक्रवार, दिनांक २४ ऑगस्ट २०१८.

नागपूर शहरातील सामाजिक, सांस्कृतिक, विशेष करून शिक्षण क्षेत्रात कार्य करणारे मा. श्री. प्रभूजी देशपांडे यांनी नागपूर शहरात मोठे योगदान दिले आहे. त्यांच्या ७५ व्या वर्षात पदार्पणानिमित्ताने यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूरच्या वतीने दिनांक ४ ऑगस्ट २०१८ रोजी धनवटे सभागृहात श्री. प्रभूजी देशपांडे अमृत महोत्सव सोहळा आयोजित करण्यात आला. हा सत्कार कृष्णा इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्सचे कुलपती डॉ. वेदप्रकाश मिश्रा यांच्या शुभहस्ते व कविकुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालयाचे माजी कुलगुरु डॉ. पंकज चांदे यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झाला.

७. कविता संग्रह प्रकाशन समारंभ - शनिवार, दिनांक २५ ऑगस्ट २०१८.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूर व आंबेडकरी साहित्य प्रबोधिनी, चंद्रपूरच्या संयुक्त विद्यमाने धनवटे सभागृह, नागपूर येथे डॉ. के. जमनादास आणि श्री. योगेश मैत्र यांनी 'लोकनाथ यशवंत' यांच्या कवितांचा केलेला इंग्रजी अनुवाद 'Broken man in search of homeland' या कविता संग्रहाच्या प्रकाशन सोहळ्याचे आयोजन करण्यात आले. हा प्रकाशन सोहळा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर विश्वविद्यालय, औरंगाबादच्या इंग्रजी विभागाचे प्रमुख डॉ. उत्तम आंभोरे, वर्धा येथील आंतरराष्ट्रीय हिंदी विश्वविद्यालयाचे प्रा. संदीप सपकाळ यांच्या शुभहस्ते व कविकुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. पंकज चांदे यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झाला.

८. गोष्ट एका लग्नाची (धम्माल विनोदी नाटक) - बुधवार, दिनांक ५ सप्टेंबर २०१८.

दिनांक ५ सप्टेंबर २०१८ रोजी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूरच्या वतीने फ्रि बर्ड प्रॉडक्शनस, नागपूर निर्मित, लेखक-दिग्दर्शक सारंग मास्ते यांच्या 'गोष्ट एका लग्नाची' या सुवर्ण महोत्सवी धम्माल विनोदी नाटकाचा प्रयोग सायंटिफिक सभागृह, नागपूर येथे आयोजित करण्यात आला. या नाटकाचे कलाकार सतीश ठेंगडी, कल्याणी गोखले, अनिकेत मुनशी, गौरव खोंड, वैष्णवी वखरे होते तर संगीत अभय पांडे, नेपथ्य स्वप्नील बोहाटे यांचे होते व प्रकाशयोजना ऋषभ धापोडकर यांची होती.

९. पं. जवाहरलाल नेहरू विशेष दोन दिवसीय व्याख्यान सत्र - दिनांक २१ व २२ सप्टेंबर २०१८.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूरच्या वतीने विचारवंत, कादंबरीकार, राज्यशास्त्राचे अभ्यासक ज्येष्ठ पत्रकार-संपादक, श्री. सुरेश द्वादशीवार यांचे दिनांक २१ व २२ सप्टेंबर २०१९ रोजी अनुक्रमे 'स्वातंत्र्यसेनानी जवाहरलाल नेहरू' व 'पंतप्रधान जवाहरलाल नेहरू' या दोन विषयांवर धनवटे सभागृह, नागपूर येथे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. या व्याख्यानसत्राचे अध्यक्षपद विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष डॉ. गिरीश गांधी यांनी भूषविले.

१०. अमृत महोत्सव व पुस्तक प्रकाशन समारंभ - मंगळवार, दिनांक ९ ऑक्टोबर २०१८.

बोली भाषेच्या संदर्भात, विशेषकरून झाडीपट्टीला राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय पातळीवर नेण्याचा सातत्याने प्रयत्न करणारे डॉ. हिरिचंद्र बोरकर यांच्या दिनांक ११ ऑक्टोबर २०१८ रोजी ७५ व्या वर्षात होणाऱ्या पदार्पणानिमित्ताने यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूरच्या वतीने धनवटे सभागृहात त्यांचा अमृत महोत्सवी सत्कार सोहळा आयोजित करण्यात आला. नागपूर विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष, डॉ. गिरीश गांधी यांनी या सत्कार समारंभाचे अध्यक्षस्थान भूषविले. याप्रसंगी प्रसिद्ध लेखक-कवी श्री. हिरामण लांजे यांच्या 'मराठी नाट्यसृष्टी' या अभ्यासपूर्ण पुस्तकाचा प्रकाशन समारंभ कवी कुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. पंकज चांदे यांच्या शुभहस्ते संपन्न झाला. अखिल भारतीय मराठी नाट्य परिषदेचे उपाध्यक्ष श्री. नरेश गडेकर याप्रसंगी उपस्थित होते तर अध्यक्षपदी विदर्भ साहित्य संघाचे उपाध्यक्ष, प्रसिद्ध कवी डॉ. राजन जयस्वाल होते.

११. गदिमा, सुधीर फडके आणि पु.ल. देशपांडे जन्मशताब्दी - दिनांक २७ - २८ ऑक्टोबर २०१८.

गीतकार ग.दि. माडगूळकर, संगीतकार सुधीर फडके आणि लेखक पु.ल. देशपांडे या दिग्गजांच्या जन्मशताब्दीचे औचित्य साधून विदर्भ गौरव प्रतिष्ठान, यशवंतराव चव्हाण विभागीय केंद्र, नागपूर व आधार, नागपूरच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित संगीत, नृत्य आणि दृकश्राव्य आविष्कार असलेल्या 'लेणे प्रतिभेचे' या अनोख्या कार्यक्रमाचे आयोजन दिनांक २७ ऑक्टोबर २०१९ रोजी टारुन हॉल,

अमरावती येथे आणि दिनांक २८ ऑक्टोबर २०१९ रोजी सकाळी १० वाजता दत्ता मेघे सभागृह, वर्धा येथे तर संध्याकाळी ५ वाजता पं. वसंतराव देशपांडे सभागृह, नागपूर येथे आयोजित करण्यात आले. कार्यक्रमाची निर्मिती सुनील महाजन, नृत्य दिग्दर्शन अक्षदा देशमुख व गायन राहूल घोरपडे, प्रतिभा थोरात, रमा कुळकर्णी यांचे होते. डॉ. गिरीश गांधी, डॉ. अविनाश येडे, श्री. हेमंत काळीकर, श्री. समीर सराफ, श्री. सोमेश्वर पुसतकर, श्री. संजय इंगळे-तिगावकर हे कार्यक्रमाचे संयोजक होते. निवेदन सौ. शुभदा फडणवीस यांनी केले.

१२. 'यशवंतराव चव्हाण गौरव पुरस्कार २०१८' - रविवार, दिनांक २५ नोव्हेंबर २०१८.

मागील तीन वर्षांपासून यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र नागपूरच्या वतीने सामाजिक क्षेत्रात कार्यरत असणाऱ्या व्यक्तीला दरवर्षी दिनांक २५ नोव्हेंबर या स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या पुण्यतिथीदिनी 'यशवंतराव चव्हाण गौरव पुरस्कार देऊन गौरविण्यात येते. रोख रुपये १५ हजार, शाल-श्रीफळ व सन्मानचिन्ह असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे. २०१८ सालचा हा पुरस्कार ज्येष्ठ सामाजिक कार्यकर्ते, 'आम्ही आमच्या आरोग्यासाठी' या संस्थेचे संयोजक, डॉ. सतीश गोगुलवार व सौ. शुभदा देशमुख-गोगुलवार यांना संयुक्तपणे देण्यात आला. ही संस्था महाराष्ट्र व मध्यप्रदेश राज्यात आदिवासी व दुर्गम भागातील गरीब नागरिकांना स्वयंपूर्ण करण्याचे कार्य करते. कार्यक्रम प्रसिद्ध समीक्षक, लेखक डॉ. कुमार शास्त्री यांच्या शुभहस्ते श्रीमंत बाबुराव धनवटे सभागृह, नागपूर येथे प्रसिद्ध कवी, सिनेदिग्दर्शक, जागतिक मराठी अकादमीचे अध्यक्ष श्री. रामदास फुटाणे यांच्या अध्यक्षतेखाली पार पडला.

१३. 'शेवटचा आरंभ' - कादंबरी प्रकाशन समारंभ - शनिवार, दिनांक १५ डिसेंबर २०१८.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र नागपूरच्या वतीने विद्या बुक्स, औरंगाबाद प्रकाशित 'बलात्कार : एक सामाजिक विकृती' या विषयावर सौ. ज्योती पुजारी लिखित 'शेवटचा आरंभ' या कादंबरीच्या प्रकाशन सोहळ्याचे आयोजन करण्यात आले. हा कार्यक्रम धनवटे सभागृह, नागपूर येथे डॉ. गिरीश गांधी, अध्यक्ष, विभागीय केंद्र नागपूर यांच्या अध्यक्षतेखाली पार पडला. कार्यक्रमास दैनिक सकाळचे संपादक श्री. शैलेश पांडे यांची प्रमुख उपस्थिती होती. तसेच दैनिक महाराष्ट्र टाईम्सचे निवासी संपादक श्री. श्रीपाद अपराजित व कवयित्री सौ. मनीषा अतुल यांनी कादंबरीवर आपले विचार मांडले.

१४. व्याख्यान व सत्कार समारंभ - रविवार, दिनांक २३ डिसेंबर २०१८.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र नागपूर व महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा, नागपूरच्या संयुक्त विद्यमाने 'समय, समाज और साहित्य' या विषयावर दिनांक २३ डिसेंबर २०१९ रोजी धनवटे सभागृह, नागपूर येथे व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले.

याप्रसंगी प्रा. डॉ. प्रमोद शर्मा यांची राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठ, नागपूरच्या प्रबंधन परिषदेच्या सदस्यपदी नियुक्ती झाल्याबद्दल व डॉ. वसंत त्रिपाठी यांची इलाहाबाद केंद्रीय विश्वविद्यालयाचे सहयोगी प्राध्यापक म्हणून नियुक्ती झाल्याबद्दल त्यांच्या सत्कार समारंभाचे आयोजन करण्यात आले. कार्यक्रमाचे प्रमुख अतिथी म्हणून महात्मा गांधी आंतरराष्ट्रीय हिंदी विश्वविद्यालयाचे कुलपती प्रा. गिरीश्वर मिश्र उपस्थित होते तर अध्यक्षस्थानी विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष डॉ. गिरीश गांधी होते.

१५. 'वणव्यातील उषःकाल' - रविवार, दिनांक ३ फेब्रुवारी २०१९.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र नागपूरच्या वतीने धनवटे सभागृह, नागपूर येथे कवी श्री. सुधाकर वि. पुंजे लिखित गजल संग्रह 'वणव्यातील उषःकाल' चे साहित्यिक, विचारवंत डॉ. यशवंत मनोहर यांच्या शुभहस्ते, विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष डॉ. गिरीश गांधी यांच्या अध्यक्षतेखाली प्रकाशन करण्यात आले. याप्रसंगी डॉ. देविदास इंदापवार, श्री. राजेश कुबडे, श्री. श्रीराम केदार व श्री. नागेश दंडे प्रमुख अतिथी म्हणून उपस्थित होते. डॉ. शैलेंद्र लेंडे, डॉ. मदन कुळकर्णी व श्री रमेशचंद्र दीक्षित यांनी या गजल संग्रहावर भाष्य केले.

१६. 'महाराष्ट्राला माहित नसलेले सम्राट शिवाजी' - शुक्रवार, दिनांक १५ फेब्रुवारी २०१९.

लेखक, विचारवंत, गोवा विद्यापीठातील इंग्रजी विभागाचे प्रमुख, डॉ. आनंद पाटील यांनी लिहिलेल्या 'महाराष्ट्राला माहित नसलेले सम्राट शिवाजी' या ग्रंथाचा प्रकाशन समारंभ धनवटे सभागृह, नागपूर येथे डॉ. बबनराव तायडे यांच्या शुभहस्ते आणि विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष, डॉ. गिरीश गांधी यांच्या अध्यक्षेखाली संपन्न झाला. यावेळी श्री. अशोक राणा यांनी ग्रंथाविषयी आपले विचार मांडले.

१७. 'यशवंतराव चव्हाण यांच्या विचारांची प्रासंगिकता' - मंगळवार, दिनांक १२ मार्च २०१९.

मा. यशवंतराव चव्हाण यांचा महाराष्ट्राची सांस्कृतिक जडणघडण करण्यात मोठा वाटा आहे. आज आपण तसा महाराष्ट्र घडवू शकतो काय? याचे चिंतन करण्यासाठी आधुनिक महाराष्ट्राचे शिल्पकार व संयुक्त महाराष्ट्र राज्याचे पहिले मुख्यमंत्री स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या

१०६ व्या जयंतीनिमित्त 'यशवंतराव चव्हाण यांचा सांस्कृतिक विचार आणि आजची स्थिती' या विषयावर श्रीमंत बाबुराव धनवटे सभागृह, नागपूर येथे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. याप्रसंगी ज्येष्ठ संपादक, विचारवंत श्री. मधुकर भावे हे प्रमुख वक्ते म्हणून उपस्थित होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी नागपूर विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष डॉ. गिरीश गांधी होते.

१८. 'महफिल-ए-मुशायरा' - शनिवार, दिनांक ३० मार्च २०१९.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र नागपूरच्या वतीने धनवटे सभागृह येथे 'महफिल-ए-मुशायरा' या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी नागपूर विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष डॉ. गिरीश गांधी होते. कार्यक्रमाचे संयोजन डॉ. सागर खादीवाला यांचे होते. संदीप सारथी, पलाश कोहली, रोहित बावने, जाफर खान, शाहबेज रईन, हृदय चक्रधर, निधी दुबे हे शायर कार्यक्रमात सहभागी झाले होते.

१०.४ विभागीय केंद्र कोकण :-

वसुंधरा दिन :

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-जिल्हा केंद्र रत्नागिरी तर्फे वसुंधरा दिनाच्या कार्यक्रमाचे आयोजन केंद्र शाळा निर्वेडी व शाळा गणपतीपुळे येथे केले होते. वसुंधरेच्या संवर्धनाचा जागतिक कार्यक्रम साजरा होत असताना राज्य शासनाने ५० कोटी वृक्षलागवड व प्लास्टीक बंदीचा संकल्प केला आहे. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान दरवर्षी वृक्ष लागवड करायची असेल तर चांगल्या बिया रुजवून नेटकी रोपे तयार करण्याचा कार्यक्रम राबवित असते. विश्वभर प्रचंड औद्योगिकीकरण झाले व तेवढ्याच प्रमाणात प्रदूषण झाल्याने वसुंधरेची अवहेलना झाली हे हेरून प्रतिष्ठान मानव जातीच्या कल्याणाचा, वसुंधरेच्या संवर्धनाचा कार्यक्रम राबवित असल्याचे उद्गार शिक्षक नेते हातखंबकर यांनी काढले. या दोन्ही शाळांत त्यांच्या हस्ते बियांचे वाटप केले. कार्यक्रमासाठी माचाळ पर्यटन विकास केंद्राचे अध्यक्ष विवेक सावंत यांनी बियाणे पुरविले. चालू वर्षी प्लास्टीक बंदी असल्याने बिया रुजत घालण्यासाठी वापरलेल्या शहाळ्याचे कव्हर, रिकामे डबे याचा वापर करण्याचे ठरले व त्यासाठी लागणारे डबे शाळा व्यवस्थापन कमिटीचे अध्यक्ष विनायक सावंत, गणपतीपुळे सरपंच सौ. नूतन माईगडे व व्यवस्थापन कमिटीचे अध्यक्ष सुहास भाटलेकर यांच्या नेतृत्वाखाली सभा होऊन उपलब्ध करून देण्याचे ठरले. बिया रुजत घालण्याचे नियोजन व तयार रोपाला 'यशवंत' नाव देण्याचे बालकांनी आनंदाने ठरविले.

हा सर्व कार्यक्रम प्रतिष्ठानचे जिल्हा समिती अध्यक्ष श्री. कृ. पाटील यांच्या नेतृत्वाखाली संपन्न झाला. राज्यशासनाच्या आदर्श शिक्षिका व निर्वेडीच्या केंद्रप्रमुख सौ. वैजयंती पाटील यांनी सौ. स्मिता जोशी (गणपतीपुळे), सुरेंद्र हातीसकर (निर्वेडी) या शाळा प्रमुखांसह अनिल शेट्टे, संतोष देवळेकर, गायकवाड या सहकाऱ्यांच्या मदतीने, आत्मविश्वासाने कार्यक्रम यशस्वी करण्याचा संकल्प केला. या कार्यक्रमाला ग्रामपंचायत सदस्य, गावातील जेष्ठ नागरिक भोसले इ. नागरिक उपस्थित होते.

शिक्षक दिन

विभागीय केंद्र रत्नागिरी व सह्याद्री शिक्षण संस्था यांच्या संयुक्त विद्यमाने माध्यमिक महिला विद्यालय पाग- चिपळूण येथे शिक्षक दिनाचे आयोजन केले होते.

प्रथम मा. यशवंतराव चव्हाण व डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन यांच्या प्रतिमेचे पूजन करण्यात आले या कार्यक्रमात मुख्याध्यापिका सौ. नलावडे यांनी 'शिक्षक दिनाचे महत्त्व' या विषयावर आपले विचार मांडले. विद्यार्थी व विद्यार्थिनी यांनी शिक्षकांबद्दल आपले विचार व्यक्त केले.

या कार्यक्रमाच्या प्रमुख पाहुण्या वनिता काशीद, सायली पंडित व क्षितिजा पांडे यांच्या हस्ते शिक्षकांना प्रशस्तिपत्रे देऊन गौरविण्यात आले.

वृक्ष लागवड व वृक्ष संवर्धन

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र रत्नागिरी व सह्याद्री शिक्षण संस्था सावर्डे यांच्या विद्यमाने चिपळूण तालुक्यातील काही गावांमध्ये वृक्ष वाटप (रोपे) या कार्यक्रमाचे आयोजन केले होते.

आकेशीया, साग, काजू, आंबा कलम व सुरु या रोपांचे वाटप दळवटणे, तिवडी, ओवळी, तिवरे, रिकटोली, टेरेव, आंबव या गावांमध्ये सुमारे ८००० रोपांचे वाटप करण्यात आले.

जास्तीत जास्त वृक्षलागवड करून निसर्गाचा समतोल कसा राखता येईल आणि वृक्ष लागवडीचे महत्त्व जन - मानसात निर्माण होणे यासाठी या कार्यक्रमाचे आयोजन केले होते.

१०.५ विभागीय केंद्र नाशिक :-

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई, विभागीय केंद्र नाशिक व विश्वास को- ऑप. बँक लि, नाशिक, विश्वास ज्ञानप्रबोधिनी अण्ड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, नाशिक, सारस्वत बँक व रेडिओ विश्वास ९०.८ कम्युनिटी रेडिओ यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'चित्रपट चावडी' हा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला.

चित्रपट चावडी - 'इनलँड एम्पायर' (शनिवार ०७ एप्रिल २०१८):

सुप्रसिद्ध अमेरिकन दिग्दर्शक डेव्हिड लींच यांचा 'इनलँड एम्पायर' हा चित्रपट दाखविण्यात आला. 'ए वूमन इन ट्रबल' ही 'इनलँड एम्पायर' हा चित्रपटाची टॅगलाईन आहे. हॉलीवूडच्या एका प्रसिद्ध अभिनेत्रीच्या आयुष्यातील विखुरलेल्या भयानक घटनांची गुंफण यात आहे. तिच्या भावविश्वाचे आणि समग्र स्त्रीच्या जगाण्याचा शोध यात आहे. कॅमेरा व संगीत यांचा विलक्षण वापर ते चित्रपटाचे वेगळेपणा आहे.

चित्रपट चावडी - 'अभिनेते भाऊराव दातार यांच्या कलाप्रवासावर लघुपटाचे आयोजन (बुधवार १८ एप्रिल २०१८)

मूकचित्रपटाचे नायक भाऊराव दातार यांच्या कला व जीवनप्रवासावर आधारित 'भाऊराव दातार - अ कर्टन कॉल' या लघुपटाच्या सादरीकरणाचे आयोजन नाशिक येथे आयोजित करण्यात आले आहे. भाऊराव दातार यांचे नातू सुप्रसिद्ध चित्रपट अभ्यासक्रम भरत कान्हेरे यांनी या लघुपटाचे दिग्दर्शन केले होते. लघुपटाचा कालावधी ५१ मिनिटांचा होता.

चित्रपट चावडी - 'अ फन्टॅस्टिक वुमन':

सुप्रसिद्ध दिग्दर्शक सेबस्टन लेलिओ यांचा 'अ फन्टॅस्टिक वुमन' हा चित्रपट दाखविण्यात आला.

मरीन नावाची एक स्त्री जी गायक व वेट्रेस म्हणून काम करते. एक दिवस ती क्लबमध्ये ऑरलांडो नावाच्या एका व्यावसायिकाच्या प्रेमात पडते. त्यानंतर मरीनाच्या वाढदिवशी ऑरलांडाचे अकस्मात निधन होते. त्यानंतर विलक्षण नाटय पडद्यावर साकार होते. स्त्रीचे जगणे, तिचे अधिकार, स्वातंत्र्य यांवर हा सिनेमा नेमका भाष्य करतो. बर्लिन इंटरनॅशनल फिल्म फेस्टीवल २०१७ मध्ये सर्वोत्कृष्ट पटकथा व टेडी पुरस्कार या चित्रपटाला प्राप्त झाला आहे. चिली येथे प्रदर्शित झालेल्या 'अ फन्टॅस्टिक वुमन' या सिनेमाचा कालावधी १०४ मिनिटांचा आहे.

चित्रपट चावडी - 'बॅबेल' (शनिवार ०५ मे २०१८)

सुप्रसिद्ध दिग्दर्शक अलेक्झांडर इनारीतु यांचा 'बॅबेल' हा चित्रपट दाखविण्यात आला. मेक्सिकन सिनेमाचा उत्तुंग प्रतिभेचा तसेच आंतरराष्ट्रीय सिनेमाच्या तसेच मेनस्ट्रीम हॉलीवूड मध्येही तितक्याच ताकदीने मिरविणारा अलेक्झांडर इनारीतु हा प्रतिभावंत दिग्दर्शक आहे. आधुनिक समाजामध्ये विशेषतः शहरी जीवनात माणसाची आयुष्य वरून जरी सुटी सुटी वाटली तरी एकमेकांशी घट्ट जोडलेली असतात. इनारीतु त्याच्या खास शैलीत कथानकांचे गोफ विणतो. त्यामध्ये त्यांची सुख:दु:खे, त्यांचे भोग, प्राक्तने, जन्म, मृत्यू सगळेच झपाटल्यासरखे विणलेले असतात.

चित्रपट चावडी - 'अमोरस पॅरॉस':

सुप्रसिद्ध मेक्सिकन सिनेदिग्दर्शक अलेक्झांडर इनारीतु यांचा 'अमोरस पॅरॉस' हा चित्रपट दाखविण्यात आला. इथेही बॅबेल चित्रपटासारखीच मांडणी आहे. चित्रपटाचे कथाकथन मेक्सिको महानगरात घडते. तीन स्वतंत्र कथानकांचे धागे एका अपघाताने जोडलेले असतात. चित्रपटात माणसाचा सहचर असलेला कुत्रा अत्यंत खुबीने प्रतिकात्मकरीत्या वापरला आहे. कुत्र्यांच्या झुंजीच्या खेळाची काही चित्तथरारक दृश्ये चित्रपट कारकीर्दीतील मानाचा तुरा आहेत. जगभर ५४ विविध पारीतोषिकांनी हा मानवी जीवन, त्यातील संघर्ष तसेच कुत्र्यासारखे मरण यावर भेदक भाष्य करतो. मेक्सिको येथे २००० मध्ये प्रदर्शित झालेल्या 'अमोरस पॅरॉस' या सिनेमाचा कालावधी १५३ मिनिटांचा आहे.

चित्रपट चावडी - 'ब्युटीफुल' (शनिवार ०२ जून २०१८)

सुप्रसिद्ध मेक्सिकन सिनेदिग्दर्शक अलेक्झांडर इनारीतु यांचा 'ब्युटीफुल' हा चित्रपट दाखविण्यात आला. 'ब्युटीफुल' सिनेमाचे कथाकथन बार्सिलोना (स्पेन) मध्ये घडते. कॅन्सरशी झगडणारा नायक अवैध मानवी व्यापारात गुंतलेला आहे. आफ्रिकेतून स्पेनमध्ये येणाऱ्या लोकांसाठी तो काम करतो. ही माणसे अंमली पदार्थांच्या व्यवहारात असतात. एकंदरीत सुंदर, रम्य, म्हणावे असे ह्या चित्रपटात काहीच नाही. नायकाची वैयक्तिक तसेच आफ्रिकेतून मोठ्या प्रमाणावर युरोपमध्ये येऊ पाहणाऱ्यांची शोकांतिक तथाकथित

सुंदर बार्सिलोनाच्या पार्श्वभूमीवर चितारली आहे. मेक्सिको येथे २०१० मध्ये प्रदर्शित झालेल्या 'ब्युटीफुल' या सिनेमाचा कालावधी १४८ मिनीटांचा होता.

बालनाटय शिबीर - (रविवार २२ ते शनिवार २८ एप्रिल २०१८)

सुप्रसिद्ध नाटयकलावंत लक्ष्मी पिंपळे यांच्या मार्गदर्शनाखाली रविवार २२ ते शनिवार २८ एप्रिल २०१८ रोजी 'बालनाटय शिबिराचे' आयोजन करण्यात आले होते. समारोप प्रसंगी श्री, विश्वास ठाकूर म्हणाले चांगल्या पुस्तकांचे वाचन हे जीवनाला दिशा देत असते. त्यातून चांगुलपणाचा शोध घेण्याची सवय लागते. त्यासाठी आत्मचरित्र, चरित्रांचे वाचन करावे व त्यांचा आदर्श घ्यावा. अभिनय ही कला असून त्यातून मिळणारा आनंद नवे शिकविणारा असतो. प्रत्येकात कलावंत दडलेला असतो आणि त्याचा शोध घेण्याचे काम अशी शिबीरे करतात. समारोपप्रसंगी मुलांनी दिवाकरांच्या नाटयछाटा, समूहनृत्य, नाटिका सादर केल्या व कलाविष्कार सादर केले. याप्रसंगी शिबिरार्थींना विश्वास ठाकूर यांच्या शुभहस्ते प्रमाणपत्रे देण्यात आली. याप्रसंगी नाटयलेखक राजा ठाकूर उपस्थित होते. शिबीरार्थींनी व पालकांनी यावेळी आपले मनोगत व्यक्त केले.

कॅशलेस व्यवहार - व्याख्याते : चंद्रशेखर ठाकूर (अर्थतज्ज्ञ) (शनिवार २८ एप्रिल २०१८)

नोटबंदीनंतर आता सर्व नागरीकांचा डिजिटल, कॅशलेस व्यवहारांकडे कल वाढत आहे. परंतु, कॅशलेस व्यवहाराविषयी असणाऱ्या अज्ञान, इच्छाशक्तीच्या अभावामुळे या व्यवहारांचा प्रसार होत नाही. मात्र, कॅशलेस (डिजिटल) व्यवहार अत्यंत सुलभ असून ते करणेही तितकेच सोपे आसल्याचे प्रतिपादन अर्थतज्ज्ञ चंद्रशेखर ठाकूर यांनी केले. श्री. ठाकूर यांनी उपस्थितांना ऑनलाईन व्यवहार म्हणजे काय, हे सांगून कॅशलेस व्यवहाराची पद्धती शिकता येते, असे प्रतिपादन केले. या प्रसंगी प्रतिष्ठानचे कार्याध्यक्ष विश्वास ठाकूर, सकाळ युनिटचे व्यवस्थापक राजेश पाटील, बरीष्ठ व्यवस्थापक राजेंद्र महाजन व विविध क्षेत्रातील मान्यवर उपस्थित होते.

कॅलीग्राफी (सुलेखन) कार्यशाळा - मार्गदर्शक : नंदू गवांदे (मंगळवार १५ ते गुरुवार १७ मे २०१८):

अक्षरांचे स्वभाव, अक्षरांचे कलात्मक अविष्कार कागदावर येतांनाचे रूप, अक्षरांची कविता होते, चित्र होतात. यांचा अनोखा अनुभव आणि कल्पकता साधण्याची अनोखी अनुभूती कॅलीग्राफी (सुलेखन) कार्यशाळेत आली. कार्यशाळेत नंदू गवांदे यांनी विविध कविता, उतारे यांवर सप्रयोग मार्गदर्शन केले व लेखनासाठी लागणाऱ्या विविध माध्यमांची माहिती दिली. शब्दांचे आकार, त्यातून प्रतित होणारे आशयगर्भ अर्थ शिबीरात उलगडले. सहभागींना यावेळी प्रमाणपत्रे देण्यात आली.

बालनाटय शिबीर (बुधवार १६ मे ते शुक्रवार १६ मे २०१८):

आजच्या स्पर्धेच्या युगात मुलांनी आपली स्पर्धा स्वतःशी करावी. अभ्यासाबरोबरच जीवनात आनंद निर्माण करणारी नाटयकला ही महत्त्वाची कला असून त्यातून व्यक्तिमत्व विकास होतो. त्याचबरोबर व्यक्त होण्यासाठी आत्मविश्वासासाठी, ही कला तितकीच उपयुक्त आहे. असे प्रिपादन यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र नाशिकचे कार्याध्यक्ष विश्वास ठाकूर यांनी केले.

सुप्रसिद्ध नाटयकलावंत लक्ष्मी पिंपळे यांच्या मार्गदर्शनाखाली 'बालनाटय शिबीराचे' आयोजन क्लब हाऊस सावरकरनगर येथे करण्यात आले होते. शिबीरात सहभागी झालेल्या मुलांनी विविध कलाविष्कार सादर केले. गणेशवंदनाने कार्यक्रमाची सुरुवात झाली. त्यानंतर मस्ती की पाठशाला या गीतावर नृत्य, विंदा करंदीकरांच्या बाल कवितांचे वाचन, एकपात्री प्रयोग, प्राण्यांची शाळा ही नाटके आदि अविष्कार सादर झाले.

वारली चित्रसृष्टी प्रशिक्षण कार्यशाळा (सोमवार २८ मे ते गुरुवार ३१ मे २०१८)

पत्रकार व वारली चित्रशैलीचे अभ्यासक संजय देवधर यांच्या मार्गदर्शनाखाली वारली चित्रसृष्टी प्रशिक्षण कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. सदर कार्यशाळेची संकल्पना कार्याध्यक्ष श्री. विश्वास ठाकूर यांची होती. संजय देवधर यांनी आदिवासी वारली चित्रशैलीचा ११०० वर्षांचा इतिहास थोडक्यात मांडला. पद्मश्री जिव्या सोमा मशे यांनी मोठे योगदान देऊन ही कला जगात लोकाभिमुख व लोकप्रिय केली, असे सांगून वारली चित्रांचे अनेक नमुने त्यांनी दाखवले. सहभागी शिबीरार्थींनी रंगीत टिंटेड पेपरावर मानवाकृतींचा आनंद घेतला. दुपारचा सत्रात अँडव्हान्स कोर्समध्ये कापडावर तसेच मातीच्या भांड्यावर वारली चित्रे कशी रंगवायची याची प्रात्यक्षिके दाखवून संजय देवधर यांनी वारली चित्रशैलीची तंत्रे समजावून दिली. तारपा नृत्याच्या चित्राने सर्वजण मोहित झाले. वारली चित्रकलेचे स्लाईड-शो व लघुपट दाखवून चित्रशैलीची माहिती देण्यात आली. दोन्ही कार्यशाळांच्या समारोप प्रसंगी सहभागी सर्वांना प्रमाणपत्रांचे वाटप करण्यात आले.

पॅन कार्ड शिबिर, सोमवार, ४ जून २०१८

पॅन कार्ड शिबिर या अभियानांतर्गत समाजाच्या तळागाळातील लोकांना आर्थिक विकास व त्याचे महत्त्व पटवून देण्याच्या हेतूने बँकेशी संबंधित मूलभूत बाबी जसे बँकेत खाते उघडणे, त्यासाठी लागणाऱ्या कागदपत्रांची जमवाजमव, बचत गट सुरु करणे, त्याचे खाते उघडणे, त्यासाठी लागणारे पॅन कार्ड काढणे, आधार कार्ड आदींचे महत्त्व यांवर भर देण्यात आला. या अभियानांतर्गत जो सर्व्हे करण्यात आला, त्यानुसार ५५ वसाहतींमध्ये जवळपास १७०० महिला, पुरुष, युवा वर्ग यांच्याकडे बँकेत खाते उघडण्यासाठी पॅन कार्ड उपलब्ध नव्हते. काही लोकांना पॅन कार्ड म्हणजे काय हेही माहिती नव्हते. ज्या लोकांना पॅन कार्ड काढायचे आहे, त्यातील काही महिला व युवा यांचा जन्माचा पुरावाच नाही असे लक्षात आले. काही लोकांना आधार कार्ड मध्ये दुरुस्ती करून मग पॅन कार्ड काढायचे होते. अशा प्रकारे सविस्तर सर्व्हे करण्यात आला. या सर्व्हेच्या आधारावर विश्वास आर्थिक साक्षरता अभियान, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-विभागीय केंद्र, नाशिक, विश्वास को-ऑप. बँक लि., नाशिक, विश्वास ज्ञानप्रबोधिनी अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, नाशिक, सारस्वत बँक व रेडिओ विश्वास ९०.८ कम्युनिटी रेडिओ यांच्या संयुक्त विद्यमाने ५५ वसाहतींमध्ये जून ते ऑगस्ट २०१८ या कालावधीत 'पॅनकार्ड कॅम्प' घेण्यात आला. या कॅम्पच्या माध्यमातून पॅन कार्ड काढून देण्यात आले.

'पर्यावरण संवर्धना'वर लघुपट : शनिवार ०९ जून, २०१८

जल-जंगल-जमीन यावर पृथ्वीतलावरील मानव जातीचा हक्क आहे. पण ते जपण्यासाठी आपण सर्वांनी प्रयत्न करण्याची गरज आहे. खेडे आणि महानगर यातील दरी दिवसेंदिवस रुंदावते आहे आणि त्यातून अनेक प्रश्न निर्माण होत आहेत. भौगोलिक परिस्थितीचा न्हास होणे म्हणजे मानवी अस्तित्वावर आक्रमण होणे होय, असे प्रतिपादन सुप्रसिद्ध चित्रपट दिग्दर्शक श्रीराम डाल्टन यांनी केले. 'चित्रपट चावडी' उपक्रमांतर्गत 'पर्यावरण संवर्धन' या विषयावर लघुपट दाखविण्यात आले. त्याप्रसंगी संवाद साधताना श्रीराम डाल्टन बोलत होते. ते म्हणाले, की जमिनीतील पाण्याची पातळी कमी होत असून त्यासाठी झाडे लावण्याची गरज आहे. तसेच प्लास्टिक मुक्ती, कचरा व्यवस्थापनाचेही समाजात प्रबोधन होणे आवश्यक आहे. १५ मे २०१८ पासून श्रीराम डाल्टन यांनी 'महाप्रकृतीपर्व' या अभिनव पदयात्रेची सुरुवात केली असून मुंबई ते झारखंड असा प्रवास ते करत आहेत. भारतातील सुमारे सात राज्यात ही पदयात्रा जाणार असून प्रत्येक ठिकाणी लघुपट दाखवण्यात आला. 'लोटपाणी', 'दुपट्टा', 'धुमकुडियाँ', 'द लॉस्ट बहुरुपिया' या लघुपटांबरोबरच 'स्प्रिंग थंडर' या चित्रपटाचा ट्रेलरही इथे दाखवण्यात आला. पाणीप्रश्न, पर्यावरण या माध्यमातून जनप्रबोधन केले जात आहे. या लघुपटातून 'पर्यावरण संतुलन आणि मानवाचे अस्तित्व' यावर प्रभावी भाष्य केले गेले.

चित्रपट चावडी : 'नाईन क्रीन्स', शनिवार १६ जून २०१८

अर्जेन्टिनाचे सुप्रसिद्ध दिग्दर्शक फेबियन बेलिन्स्की यांचा 'नाईन क्रीन्स' हा चित्रपट दाखविण्यात आला. दक्षिण अमेरिकेचा किंवा लॅटीन अमेरिकेचा सिनेमा खूप समृद्ध आहे. क्युबा, ब्राझील, चिली, अर्जेन्टिना, कोलंबिया व मध्य अमेरिकेतील ग्वाटेमाला व इतर देशांमधील सिनेमा विशेष उल्लेखनीय आहे. फेबियन बेलिन्स्की यांचा 'नाईन क्रीन्स' हा चित्रपट म्हणजे लोकांना गंडा घालणाऱ्या एका ठकसेनाची गोष्ट आहे. ब्युनॉस आयर्स या महानगरातील ही एका दिवसाची गोष्ट आहे. आपला चित्रपट नायक फसविण्यासाठी काय काय क्लृप्त्या करतो, सापळे रचतो यांची मालिकाच या चित्रपटात आहे. यात अर्जेन्टीनामध्ये राजकीय नेत्यांच्या नाकर्तेपणामुळे जे आर्थिक संकट आले होते, त्यावर खुसखुशीत भाष्य आहे. सन २००० मध्ये अर्जेन्टीना येथे प्रदर्शित झालेल्या या सिनेमाचा कालावधी ११४ मिनिटांचा आहे.

योगसाधनेतून मन चैतन्यमय होते : योगप्रशिक्षक रेवती नरवाडे, शुक्रवार २२ जून २०१८:

मनाला चैतन्यमय ठेवणाऱ्या व शारीरिक स्वास्थ्य उत्तम राखणाऱ्या 'योगसाधने'ला जीवनशैलीचा भाग बनवण्यासाठी प्रत्येकाने पुढे यावे. आजच्या 'धावपळीच्या व ताणतणावाच्या आयुष्यात योग जीवनात आनंद निर्माण करतो व मानसिक ऊर्जा प्राप्त करून देण्यासाठी महत्त्वपूर्ण भूमिका पार पाडतो असे प्रतिपादन योगप्रशिक्षक रेवती नरवाडे यांनी केले. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-विभागीय केंद्र, नाशिक व विश्वास को-ऑप. बँक लि., नाशिक, विश्वास ज्ञानप्रबोधिनी अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट नाशिक, सारस्वत बँक व रेडिओ विश्वास ९०.८ कम्युनिटी रेडिओ, निसर्गोपचार केंद्र यांच्या संयुक्त विद्यमाने जागतिक योग दिनानिमित्त सामूहिक योगाचे आयोजन करण्यात आले होते. यावेळी त्यांनी विविध आसने उपस्थितांकडून करून घेतली आणि आसनांची अभ्यासपूर्ण माहिती दिली. या सामूहिक योगसाधनेसाठी मोठ्या प्रमाणावर साधक उपस्थित होते.

९ वा यशवंत आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सव २०१९ च्या उद्घाटनावेळी प्रमुख ज्येष्ठ दिग्दर्शक श्री. श्याम बेनेगल यांना स्मृतिचिन्ह देताना प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष मा. शरदराव पवार सोबत महोत्सवाचे संचालक डॉ. जब्बार पटेल सरचिटणीस श्री. श. गं. काळे, महोत्सवाचे समन्वयक श्री. महेंद्र तेरेदेसाई

९ वा यशवंत आंतरराष्ट्रीय महोत्सवा दरम्यान 'स्मिता पाटील मेमोरीयल लेक्चर' साठी व्याख्यान देताना प्रसिद्ध अभिनेत्री व दिग्दर्शक श्रीमती नंदिता दास

नवमहाराष्ट्र युवा अभियानच्या वतीने स्वातंत्र्य दिनाच्या पुर्व संध्येला आयोजित युवा स्वातंत्र्य ज्योत रॅलीत उपस्थित कार्यकर्ते

शिक्षण विकास मंचाच्या वतीने आयोजित 'शालेय शिक्षण : आज आणि उद्या' या परिषदेसाठी उपस्थित मान्यवर तसेच डॉ. कुमुद बन्सल उत्कृष्ट शैक्षणिक ग्रंथ पुरस्कार प्राप्त सुर्यकांत कुलकर्णी आणि ग्रंथाली प्रकाशनचे सुदेश हिंगलासपूरकर

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई
पद्मश्री दया पवार प्रतिष्ठान आणि
ग्रंथाली वाचक चळवळ आयोजित
'बलुत'ची चाळीशी कार्यक्रम

विभागीय केंद्र कऱ्हाड मार्फत
स्व. यशवंतराव चव्हाण साहेबांची
१०६ जयंती साजरी करताना
उपस्थित मान्यवर

विभागीय केंद्र कऱ्हाड मार्फत
दि. १ जून २०१८ सौ. वेणूताई
चव्हाण यांची ३५ वी पुण्यतिथी
प्रसंगी दीप प्रज्वलित करताना
श्री. अशोकराव चव्हाण, सोबत
केंद्राचे सचिव श्री. मोहनराव डकरे व
इतर मान्यवर.

पं. जवाहरलाल नेहरू विशेष
व्याख्यानसत्राप्रसंगी मनोगत व्यक्त
करताना प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष
डॉ. गिरीश गांधी व्यासपीठावर
उपस्थित प्रा. सुरेश द्वादशीवार

स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या १०६ व्या जयंतीनिमित्त आयोजित व्याख्यानप्रसंगी मनोगत व्यक्त करताना प्रमुख वक्ते -
 श्री. मधुकरराव भावे व्यासपीठावर उपस्थित डावीकडून सौ. रेखा दंडिगे-घिया, अनिल ईदाणे, डॉ. प्रदीप विटाळकर, डॉ. गिरीश गांधी व डॉ. प्रमोद मुनघाटे

विभागीय केंद्र, लातूरच्यावतीने महात्मा गांधी यांच्या जयंतीच्या निमित्ताने आयोजित परिसंवादात बोलताना ज्येष्ठ राज्यशास्त्रज्ञ तथा गांधी अध्यासन केंद्राचे प्रमुख डॉ. अशोक चौसाळकर, अध्यक्ष माजी कुलगुरू डॉ. जनार्दन वाघमारे, डॉ. नागोराव कुंभार, अॅड मनोहर गोमारे व प्रा. श्याम आगळे.

विभागीय केंद्र लातूरच्यावतीने आयोजित व्याख्यान देताना वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणीचे कुलगुरु डॉ. अशोक ढवण

विभागीय केंद्र रत्नागिरी आयोजित सह्याद्री शिक्षण संस्था यांच्या सयुक्त विद्यमाने माध्यमिक महिला विद्यालय पाग चिपळूण येथे शिक्षण दिनाचे आयोजन

दि. १६ जानेवारी २०१९
विज्ञानगंगा अंतर्गत 'जेनेरिक
मेडिसीन' या विषयावर व्याख्यान
देताना शास्त्रज्ञ डॉ. उर्मिला जोशी.

दि. १५ मार्च २०१९ विज्ञानगंगा
अंतर्गत 'मेंदूतले डावे उजवे' या
विषयावरील व्याख्यान प्रसंगी
व्याख्याते संशोधक डॉ. उज्वला
दळवी यांना पुस्तक देऊन स्वागत
करताना प्रतिष्ठानचे सरचिटणीस
मा. श. गं. काळे

स्टारकी फौंडेशनचे डॉक्टर मूक व
कर्णबधिर मुर्लीना तपासताना सोबत
विभागीय केंद्र सोलापूरचे सदस्य
माजी खासदार धर्मण्णा सादूल
कोषाध्यक्ष राजशेखर शिवदारे व
सचिव दिनेश शिंदे

यशवंतराव चव्हाण गौरव पुरस्कार
प्रा. डॉ. शिवाजीराव देशमुख
यांना प्रदान करताना प्रा.अशोक
चौसाळकर, प्रा. डॉ. गो. मा. पवार,
राजशेखर शिवदारे, दत्ता गायकवाड,
राहुल शहा, युनुसभाई शेख,
दीपक साळुखे, प्रकाश यलगुलवार,
दिनेश शिंदे

अपंग हक्क विकास मंचातर्फे
राष्ट्रीय वयोश्री योजनेअंतर्गत
पुणे जिल्ह्यातील सर्व गरजू ज्येष्ठ
नागरिकांना त्यांच्या आवश्यकतेनुसार
लागणारी साहाय्यभूत साधने व
कृत्रिम अवयव यांचे वाटप करण्यात
आले. या प्रसंगी मा. शरदराव पवार,
मा. खासदार सुप्रियाताई सुळे व
इतर मान्यवर उपस्थित होते.

सृजन या उपक्रमा अंतर्गत
किनारी व सागरी जैव विविधता
यावर आयोजित कार्यशाळेत
उपस्थित विद्यार्थी

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई
रंगस्वरच्या वतीने प्रिंट मेकिंग या
विषयावर कार्यशाळा घेण्यात आली.
यावेळी मा. जॉन डगलस,
मा. शुभानंद जोग व इतर

विभागीय केंद्र, अहमदनगर
शेती कट्टा या उपक्रमा अंतर्गत
कार्यक्रम

शेतीकड्या विषय: 'खरीपातील
एकात्मिक पीक व्यवस्थापन'
तज्ञ मार्गदर्शक : श्री. युनुस खान,
कृषितज्ञ, अकोला दि. १८ ऑगस्ट
२०१८ रोजी सकाळी ९ वाजता
खडकवाडी ता. पारनेर येथे

ज्येष्ठ नागरिक आनंद मेळावा -
२०१८ अंतर्गत 'उत्कर्ष महिला
मंडळ' नेरूळ, नवी मुंबई यांचा
सत्कार करताना प्रमुख पाहुण्या
मीनाताई वैशंपायन व ज्येष्ठ नागरिक
संघटनेचे पदाधिकारी

ज्येष्ठ नागरिक आनंद मेळाव्यात
मार्गदर्शन करताना प्रमुख पाहुण्या
मीनाताई वैशंपायन व व्यासपीठावर
कर्तबगार ज्येष्ठ नागरिक म्हणून
सन्मान केलेल्या सन्मानार्थी बरोबर
प्रतिष्ठानचे सरचिटणीस
मा. श. गं. काळे

जिल्हा केंद्र ठाणे, आयोजित
'विचारकुंकू' या कार्यक्रमात
५ स्त्रियांचा सत्कार व
सौ. अलका कुबल यांची
सिनेपत्रकार दिलीप ठाकूर
यांनी घेतलेली मुलाखत.

जिल्हा केंद्र, ठाणे तर्फे
यशवंत आंतरराष्ट्रीय चित्रपट
महोत्सवांतर्गत 'चित्रपट रसग्रहण'
या कार्यशाळेत ज्येष्ठ चित्रपट
अभ्यासक समर नखाते व्याख्यान
देताना सोबत चित्रपट रसिक.

महाराष्ट्र महिला व्यासपीठ
आयोजित महिला दिनानिमित्त
सामाजिक क्षेत्रात विशेष काम
केल्याबद्दल महिला गौरव पुरस्कार
मा. अनुसया पाटील यांना प्रदान
करताना ज्येष्ठ साहित्यिका विजया
वाड, अभिनेत्री सीमा देशमुख व
संयोजिका सौ. रेखा नार्वेकर.

महाराष्ट्र महिला व्यासपीठ आयोजित
'आरती थाळी डेकोरेशन' प्रात्यक्षिक

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान माहिती
तंत्रज्ञान प्रबोधिनीची ऑगस्ट
२०१८ ची बैठ.

नाथ गुप व महात्मा गांधी मिशन प्रस्तुत व यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई - विभागीय केंद्र औरंगाबाद आयोजित सहाय्या औरंगाबाद आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सवाचे उद्घाटन प्रसिद्ध दिग्दर्शक मधुर भांडारकर यांच्या हस्ते करण्यात आले. यावेळी व्यासपीठावर (डावीकडून) उपस्थित मा. नंदकिशोर कागलीवाल, दिग्दर्शक एन चंद्रा, दिग्दर्शक गिरीष कासारवल्ली, किरण व्ही. शांताराम, अभिनेत्री राजश्री देशपांडे, युरोपीय अभिनेत्री मारियान बोगो आदी मान्यवर

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई - विभागीय केंद्र औरंगाबाद आणि महात्मा गांधी मिशन यांच्या संयुक्त विद्यमाने जेएनईसी महाविद्यालयाच्या आर्यभट्ट सभागृहात कचराकोडी 'जागर संवाद' कार्यक्रमात उपस्थित मान्यवर. व्यासपीठावर (डावीकडून) 'सकाळ' मराठवाडा आवृत्तीचे संपादक संजय वरकड, डॉ. भालचंद्र कांगो, महापौर नंदकुमार घोडेल, एमजीएमचे विश्वस्त तथा प्रतिष्ठानच्या औरंगाबाद केंद्राचे अध्यक्ष अंकुशराव कदम, मा. शरद काळे, विभागीय आयुक्त डॉ. पुरुषोत्तम भापकर, सचिन मुळे आदी.

कृषी व सहकार व्यासपीठ पुणे यांनी आयोजित केलेल्या विद्यार्थी निबंध स्पर्धेतील विजेत्या विद्यार्थिनीला पुरस्कार देताना डॉ. न. म. जोशी शेजारी श्री. एस.टी. भिडे

कृषी व सहकार व्यासपीठ पुणे यांनी आयोजित केलेल्या शिक्षक निबंध स्पर्धेतील प्रथम पारितोषिक सौ. अदिती उमराणीकर यांना देताना श्री. न. म. जोशी समवेत श्री. रवी चौधरी व श्री. डांगे.

विभागीय केंद्र पुणे तर्फे दि. ८ जुलै २०१८ रोजी पहाटे वारकऱ्यांसाठी अल्पोपहार, चष्मे व गॉगल वाटप करण्यात आले.

विभागीय केंद्र पुणे आयोजित दि. ७ ऑक्टोबर २०१८ च्या 'दिवाळी पहाट' या कार्यक्रमात सनई वादन करताना स्वप्नील होडे व त्यांचे सहकारी

विभागीय केंद्र नाशिकच्या वतीने स्वातंत्र्य दिनाच्या पूर्व संध्येला युवा स्वातंत्र्यता ज्योत रॅलीत उपस्थित कार्यकर्ते

विभागीय केंद्र नाशिक च्या वतीने मा. यशवंतराव चव्हाण यांच्या ३४ व्या पुण्यतिथीच्या पूर्वसंध्येला विंदा करंदीकर यांच्या समग्र साहित्य निर्मितीचे दर्शन घडविणाऱ्या स्वच्छंद कार्यक्रमाचे आयोजन.

नवी मुंबई केंद्राच्या वतीने 'ओम णमो' कादंबरी प्रकाशन सोहळा व प्रकट चिंतन कार्यक्रमात ज्येष्ठ पत्रकार श्री. कुमार केतकर, केंद्राचे अध्यक्ष श्री. प्रमोद कर्नाड

केंद्र नवी मुंबईच्या वतीने यशवंतराव चव्हाण गौरव पुरस्कार २०१८ 'मराठी साहित्य संस्कृती व कला मंडळ, वाशी, नवी मुंबई यांना प्रदान करण्यात आला. व्यासपीठावर प्रतिष्ठानचे विश्वस्त मा. श्री. दिलीप वळसे पाटील, मा. श्री. गणेश नाईक, ज्येष्ठ साहित्यिका विजया वाड, केंद्राचे अध्यक्ष श्री. प्रमोद कर्नाड

ग. दि. मा., पु. ल. देशपांडे व सुधीर फडके यांच्या जन्मशताब्दी वर्षानिमित्त मानाचा मुजरा - अमृतयोग कार्यक्रमात संबोधित करताना मा. श्री. शरदराव पवार

ग. दि. मा., पु. ल. देशपांडे व सुधीर फडके यांच्या जन्मशताब्दी वर्षानिमित्त मानाचा मुजरा - अमृतयोग कार्यक्रमाचा आस्वाद घेताना उपस्थित मान्यवर.

विभागीय केंद्र, अंबाजोगाई यांच्या वतीने आयोजित सिटा संवाद कार्यक्रमात उपस्थित मान्यवर

विभागीय केंद्र अंबाजोगाई मा. यशवंतराव चव्हाण यांच्या जयंतीनिमित्त आहारतज्ज्ञ डॉ. जगन्नाथ दीक्षित यांचे व्याख्यान संपन्न

दि. २६ ऑक्टोबर, २०१८ रोजी पुणे येथे बालेवाडी क्रीडा संकुलात महाराष्ट्रातील १८ जिल्ह्यातील एकूण ४८४० कर्णबधीर विद्यार्थ्यांना व ज्येष्ठ नागरिकांना मोफत अत्याधुनिक डिजिटल श्रवणयंत्र बसवून गिनिज बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड ची नोंद झाली. यावेळी प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष मा. शरदराव पवार, कार्याध्यक्षा सौ. सुप्रिया सुळे, स्टारकी संस्थेचे अध्यक्ष बिल ऑस्टीन व त्यांच्या पत्नी टॅनी ऑस्टीन तसेच इतर मान्यवर उपस्थित होते.

विभागीय केंद्र जळगाव व सिटा यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित केलेल्या कार्यशाळेमध्ये केंद्राचे अध्यक्ष रविंद्र पाटील, श्री. फिरोज मसानी, जिल्हाध्यक्ष कृषी अधिकारी, संभाजी ठाकूर व इतर मान्यवर उपस्थित होते.

विभागीय केंद्र, परभणी आयोजित
महिला आरोग्य तपासणी शिबिर

विभागीय केंद्र परभणी आयोजित
'जागर मायलेकींचा' कार्यक्रमात
अध्यक्ष मा. संध्याताई बुधगावकर व
इतर मान्यवर

पर्यावरण संवर्धन कक्षातर्फे
'क्लायमेट अंबेसिडर स्टुडन्ट
कॉन्फरन्स' साठी उपस्थित
मा. सुप्रिया सुळे, सहभागी
विद्यार्थी आणि शिक्षक

कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला
फोरमच्यावतीने 'आपला कायदा
जाणून घ्या' या व्याख्यानाला
उपस्थित मान्यवर

चित्रपट चावडी : 'सी यु इन मॉटेव्हीडीओ', शनिवार ०७ जुलै २०१८

सुप्रसिद्ध दिग्दर्शक ड्रॅगन जेलो ग्रिलीच यांचा 'सी यु इन मॉटेव्हीडीओ.' हा चित्रपट दाखविण्यात आला. २०१८ जागतिक फुटबॉल वर्ल्डकपची जोरदार हवा असताना हा युरोपियन चित्रपट असला तरी कथानक मॉटेव्हीडीओ, उरुग्वे, दक्षिण अमेरिका येथे घडते. युगोस्लाव्हियाची फुटबॉल टीम १९३० साली पहिली जागतिक फुटबॉल स्पर्धा खेळण्यासाठी पात्र होती व मॉटेव्हीडीओत दाखल होती. पण, मॅचेसच्या आधी व नंतर बऱ्याच गमतीदार नाट्यमय घडामोडी होतात व त्यातून खेळ व मनोरंजन असा एक आनंद रसिकांना मिळतो. सन २०१४ मध्ये प्रदर्शित झालेल्या या सिनेमाचा कालावधी १४१ मिनिटांचा होता.

वाहतूक सुरक्षा अभियान, गुरुवार ९ ऑगस्ट २०१८

नाशिकमधील रस्ते वाहतुकीची समस्या दिवसेंदिवस बिकट होत आहे. वाहनचालकांकडून होणारे नियमांचे उल्लंघन, बेशिस्तपणा हे यामागचे कारण आहे. रस्ते वाहतुकीमध्ये होणारे अपघात हाही एक प्रश्न यानिमित्ताने समोर आला आहे. हे अपघात कमी होण्यासाठी वाहनचालकाने काळजी घेण्याबरोबरच वाहतूक नियमांचे पालन करणे आवश्यक आहे. त्यामुळे निश्चितच अपघातांचे प्रमाण कमी होण्यास मदत होईल. वाहतूक सुरक्षा व हेल्मेट सक्तीविषयी जनप्रबोधन व्हावे या उद्देशाने विश्वास को-ऑप. बँक, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-विभागीय केंद्र नाशिक व विश्वास ज्ञानप्रबोधिनी अॅण्ड रिसर्च इन्स्टिट्यूट नाशिक, सारस्वत बँक व रेडिओ विश्वास ९०.८ कम्युनिटी रेडिओ यांचे संयुक्त विद्यमाने कशी गल्ली, नाशिक येथे विशेष कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. 'नाशिक फर्स्ट' या संस्थेतर्फे वाहतूक सुरक्षेविषयक प्रबोधन करण्यासाठी २४ सन्माननीय व्यक्तींमध्ये DON (Dost of Nashik) म्हणून विश्वास ठाकूर यांची निवड करण्यात आली होती. त्या माध्यमातून वाहतूक सुरक्षेविषयी ते अनेक उपक्रम राबवत असतात. कशी गल्ली सिग्रल, द्वारका येथे केरळ महिला विकास समितीतर्फे राबविण्यात येणाऱ्या 'हेल्मेट सक्ती'विषयीच्या उपक्रमाला १०० दिवस पूर्ण झाल्याचे औचित्य साधून या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. याप्रसंगी केरळ महिला विकास समितीच्या श्रीमती जया कुरूप व त्यांच्या सहकाऱ्यांचा सौ. ज्योती विश्वास ठाकूर यांच्या शुभहस्ते सत्कार करण्यात आला.

युवा स्वातंत्र्य ज्योत रॅली (मंगळवार, १४ ऑगस्ट २०१८):

देशासाठी लढणाऱ्या हुतात्म्यांचे स्मरण करून देश विकासासाठी व देशरक्षणासाठी प्रत्येकाने पुढे येणे गरजेचे असून लोकशाही मूल्यांची जपणूक करून समानता जोपासावी, असे प्रतिपादन यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-विभागीय केंद्र नाशिकचे कार्याध्यक्ष विश्वास ठाकूर यांनी केले. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई, विभागीय केंद्र नाशिक, नवमहाराष्ट्र युवा अभियान, विश्वास को-ऑप. बँक लि. नाशिक, विश्वास ज्ञानप्रबोधिनी अॅण्ड रिसर्च इन्स्टिट्यूट नाशिक, सारस्वत बँक व रेडिओ विश्वास ९०.८ कम्युनिटी रेडिओ यांच्या संयुक्त विद्यमाने ७२ व्या स्वातंत्र्य दिनाच्या पूर्वसंध्येला 'युवा स्वतंत्रता ज्योत रॅली'चे आयोजन करण्यात आले होते. सायंकाळी ७ वाजता हुतात्मा चौक, गंगापूर रोड येथून रॅलीला प्रारंभ झाला. गंगापूरनाका, के.टी.एच.एम. महाविद्यालय, अशोक स्तंभ, मेहेर सिग्रल अशी जाऊन हुतात्मा स्मारक, सीबीएस येथे रॅलीचा समारोप झाला. त्यावेळी अर्चना भागवत यांनी राज्यघटनेच्या सरनाम्याचे सामूहिक वाचन केले.

सजविलेल्या रथात भारतमातेच्या वेशातील मुलगी विराजमान झाली होती. उपस्थित युवकांनी देशभक्तीपर गीतांनी व घोषणांनी वातावरणात चैतन्य निर्माण केले. रॅलीत अनेक सामाजिक संस्था उत्स्फूर्तपणे सहभागी झाल्या होत्या. रॅलीच्या सुरुवातीला शिक्षण व आरोग्यविषयक प्रबोधनपर पथनाट्याचे सादरीकरण करण्यात आले. रॅलीमध्ये प्रतिष्ठानचे कोषाध्यक्ष डॉ. सुधीर संकलेचा, सदस्य अॅड. नितिन ठाकरे तसेच अमर भागवत, चंद्रशेखर ओढेकर, किरण निकम, प्रसाद पाटील, गोरख चव्हाण, विवेकराज ठाकूर, मंदार ठाकूर, कैलास सूर्यवंशी, किशोर त्रिभुवन, रमेश बागुल, सुरेश वाघ, पूनम काशीकर, प्रियंका ठाकूर तसेच विविध क्षेत्रातील मान्यवर सहभागी झाले होते.

चित्रपट चावडी : 'द मिस्टीक मॅस्युर' (शनिवार १८ ऑगस्ट २०१८):

सुप्रसिद्ध दिग्दर्शक ईस्माईल मर्चंट यांचा 'द मिस्टीक मॅस्युर' हा चित्रपट दाखविण्यात आला. नोबेल पारितोषिक विजेते लेखक विद्याधर सूरजप्रसाद नायपॉल (व्ही.एस.नायपॉल) यांचे नुकतेच निधन झाले. ते भारतीय वंशाचे; पण त्रिनिदाद, टोबॅगो येथील रहिवासी. त्यांच्या पहिल्याच कादंबरीवर आधारित 'द मिस्टीक मॅस्युर' हा चित्रपट आहे. साधारण १९४०चे त्रिनिदाद शहर हे एक ब्रिटीश वसाहत. तिथे गणेश रामसेयोर नावाचा भारतीय वंशाचा तरुण व त्याची पत्नी लीला राहात असतात. गणेश लेखक होण्याची स्वप्ने पाहताना हिंदू धर्माचा प्रचार करतो. परंतु, त्याची कीर्ती हळूहळू 'दैवी शक्ती असलेला' अशी होते. सन २००१ मध्ये प्रदर्शित झालेल्या या इंग्लिश चित्रपटाचा कालावधी ११७ मिनिटांचा आहे.

सुप्रसिद्ध लेखक श्याम मनोहर यांची जाहीर मुलाखत (शुक्रवार २४ ऑगस्ट २०१८):

आस्तिक-नास्तिक, हिंदुत्ववादी-बिगरहिंदुत्ववादी, विवेकवादी-देवभोळे अशा सर्वच प्रकारच्या माणसांची समाजात गरज असते. विचारसरणी कोणतीही असली, तरी माणसाच्या मूलभूत गरजा समानच असतात. त्यामुळे कोणत्याही गोष्टीचे टोक गाठण्यात अर्थ नाही, असे मत प्रख्यात लेखक श्याम मनोहर यांनी मांडले. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-विभागीय केंद्र नाशिक व कुसुमाग्रज प्रतिष्ठान नाशिक आयोजित प्रकट मुलाखतीत ते बोलत होते. कुसुमाग्रज स्मारकात हा कार्यक्रम झाला. ज्येष्ठ कवी, समीक्षक डॉ. चंद्रकांत पाटील यांनी श्याम मनोहर यांची मुलाखत घेतली. व्यासपीठावर लेखक सुनील तांबे उपस्थित होते. यावेळी श्याम मनोहर यांनी हिंदुत्व व भारतीयत्व, परंपरा व इतिहास, संस्कृती, जीवनपद्धती अशा अनेक विषयांवर दिलखुलासपणे व उपरोधिक शैलीत मते मांडली. आपल्या लेखन प्रेरणांचे विश्लेषणही त्यांनी केले. ते म्हणाले, "माणूस प्रसंगी आस्तिकत्व व नास्तिकत्व या दोन्ही बाबी बाजूला ठेवून जगू शकतो. कारण मूलभूत गरजा समान असतात. धर्म म्हटला, की आध्यात्मिकता येतेच. अध्यात्म म्हणजे अहंपणाचा लवलेशही नसणे. अशी अवस्था प्राप्त करणे शक्य नाही, हे प्रत्येकाला माहीत असते; पण त्या दिशेने प्रयत्न करित रहायला हवा. समाजात काही मोठे प्रश्न जिवंत असायला हवेत. संस्कृती या विषयाचा अनेक वर्षे अभ्यास केल्यानंतर लक्षात आले, की माणसाला दोन मूलभूत प्रेरणा असतात. एक म्हणजे चांगले जगणे व दुसरी या विश्वाविषयीचे कुतूहल शमविणे. यापैकी दुसऱ्या प्रेरणेतील कुतूहलांची उत्तरे शोधत राहणे म्हणजे संस्कृती होय. जशी माणसाला चांगले जगण्याची प्रेरणा आहे, तशीच जीवनाचा अर्थ काय आहे, हे शोधण्याचे कुतूहलही आहे." लिखाण पारदर्शी असायला हवे, असेही श्याम मनोहर म्हणाले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन व प्रास्ताविक दत्ता बाळसराफ यांनी केले. स्वागत विभागीय केंद्र, नाशिकचे कार्याध्यक्ष विश्वास ठाकूर यांनी केले.

चित्रपट चावडी 'दिग्दर्शक इनामर बर्गमन फिल्म उत्सव' (शनिवार १ सप्टेंबर व रविवार २ सप्टेंबर २०१८):

सुप्रसिद्ध स्विडीश इनामर बर्गमन फिल्म उत्सवाचे आयोजन करण्यात आले होते. बर्गमन यांच्या कारकीर्दीचा वेध घेणाऱ्या लघुपटाचे सादरीकरण करण्यात आले. बर्गमन यांचा सिनेमा जागतिक सिनेमा सृष्टीत क्लासिक किंवा अभिजात म्हणून ओळखला जातो. मानवी संबंधांची गुंतागुंत, अनेक मानव निर्मित संस्था व सामाजिक अनुबंध व त्यातील परस्पर व्यवहार यावर भाष्य करणारा त्यांचा सिनेमा अनुभवविश्व समृद्ध करणारा आहे. त्यांच्या सिनेमातील पात्रे व प्रतिमासृष्टी सिनेमाला एका वेगळ्याच उंचीवर घेऊन जातात. त्यापैकी १) वॉर्डल्ड स्ट्रॉबेरीज २) सेवन्थ सील ३) समर इंटरल्युड ४) ऑटम सोनाटा हे चित्रपट दाखविण्यात आले.

चित्रपट चावडी : 'पेशन्स स्टोन' (शनिवार १५ सप्टेंबर २०१८):

सुप्रसिद्ध दिग्दर्शक अतिकी रहिमी यांचा 'पेशन्स स्टोन' हा चित्रपट दाखविण्यात आला. अफगाणिस्तानमध्ये घडलेली ही एक नाजूक आणि हृदयद्रावक कहाणी आहे. एक स्त्री आपल्या मूक पतीजवळ तिच्या जगण्याचा रहस्यमय, रोमांचकारी सत्यप्रवास कथन करते. त्यातून हा चित्रपट पुढे सरकतो. यात स्त्रीचे बालपण, एकाकीपण, तिची अपुर्ण स्वप्ने, इच्छा आकांक्षा मांडते. नात्यामधील असलेली जगण्याची आस आणि प्रेमभावना याचे विलक्षण मिश्रण यात आहे. सन २०१२ मध्ये अफगाणिस्तान येथे प्रदर्शित झालेल्या या पर्शियन चित्रपटाचा कालावधी १०० मिनिटांचा आहे.

'पोषण अभियाना'विषयी कार्यक्रमांचे आयोजन (गुरुवार, २० सप्टेंबर २०१८):

'सही पोषण, देश रोशन-कुठेच राहणार नाही कुपोषण' या ब्रीदवाक्यांतर्गत आणि एकात्मिक बाल विकास सेवा प्रकल्प नाशिक, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-विभागीय केंद्र नाशिक व विश्वास को-ऑप. बँक लि. नाशिक, विश्वास ज्ञानप्रबोधिनी अॅण्ड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, नाशिक, सारस्वत बँक व रेडिओ विश्वास ९०.८ कम्युनिटी रेडिओ यांच्या संयुक्त विद्यमाने विविध स्पर्धांचे आयोजन तसेच कार्यक्रमांचे प्रसारण करण्यात आले. या कार्यक्रमांमध्ये गरोदर मातांपासून तर बालकांपर्यंत जसे 'बेटी बचाओ, बेटी पढाओ' याविषयांवर जनजागृतीपर व्याख्यान, ० ते ६ वर्ष वयोगटातील बालकांचे वजन किती असावे, त्यांना कोणता आहार द्यावा, संतुलित आहारात कोणकोणत्या घटकांचा समावेश असावा या विषयावर व्याख्यान झाले. पाककला स्पर्धेचे आयोजन ही करण्यात आले होते. महिलांना योग प्रशिक्षण देणे का गरजेचे आहे? पोषण आहारात कोणकोणत्या गोष्टींच्या समावेश असावा? अंगणवाडीच्या मुलांना विविध फळांच्या पोषण आहारासंदर्भात मार्गदर्शन व बालकांसाठी फॅन्सी ड्रेस स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. रेडिओ विश्वास ९०.८च्या माध्यमातून 'आरोग्यसखी' या कार्यक्रमांतर्गत 'गर्भवती महिलेचा आहार कसा असावा?' त्यांनी कोणकोणत्या तपासण्या करून घेणे गरजेचे आहे, या विषयांवर सुप्रसिद्ध स्त्रीरोगतज्ज्ञ डॉ. चंद्रकांत संकलेचा, डॉ. अश्विन मोरे यांचे अभ्यासपूर्ण मार्गदर्शनपर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते.

चित्रपट चावडी : 'अंडर द स्मोकी रूफ' (शनिवार ६ ऑक्टोबर २०१८):

सुप्रसिद्ध इराणी दिग्दर्शक पुरन दाराकशंदे यांचा 'अंडर द स्मोकी रूफ' हा चित्रपट दाखविण्यात आला. शिरीन नावाच्या महिलेचे नवऱ्या व मुलाबरोबरचे संबंध बिघडले आहेत. ते सुधारण्याचा व त्यांच्याशी संवाद साधण्याचा आटोकाट प्रयत्न करत आहे. पण, परिस्थिती आटोक्याबाहेर जाते आणि त्यातून नवीन प्रश्न उभे राहतात. स्त्री-पुरुष नातेसंबंधातील गुंतागुंतीचा वेध घेण्याचा प्रयत्न दिग्दर्शकाने यातून केला आहे. सन २०१५मध्ये इराण येथे प्रदर्शित झालेल्या या चित्रपटाचा कालावधी १०७ मिनिटांचा आहे.

'विश्वास आर्थिक साक्षरता' (शनिवार ६ ऑक्टोबर २०१८):

या उपक्रमांच्या माध्यमातून महिलांना आर्थिक साक्षर बनविण्यासाठी संस्था प्रयत्न करीत आहे. त्याकरता वसाहतींमध्ये सर्व्हे करण्यात आला, या सर्व्हेच्या माध्यमातून पॅन कार्ड कॅम्प घेण्यात आला. मात्र यातून असे लक्षात आले, की वसाहतीमध्ये महिलांची एक समिती असणे गरजेचे आहे, की ज्यामुळे महिलांना पॅन कार्ड काढणे, आधार कार्ड मध्ये दुरुस्ती करणे, नवीन आधार कार्ड काढणे, बचत गट चालू करणे, राज्य शासन व केंद्र शासनाच्या विविध योजनांची माहिती, इ. सारख्या अनेक कामांसाठी इतरत्र फिरण्याची गरज भासणार नाही व त्या स्वतः स्वतःच्या कामासाठी सक्षम होतील. त्यांना बँकिंग संदर्भात माहिती देण्याच्या हेतूनेही या समितीचा उपयोग होऊ शकतो. या हेतूने संस्थेने प्रत्येक वसाहतीमध्ये 'विश्वास समिती' स्थापन करण्याचे ठरविले.

१) वसाहतीमधील महिला एकत्रित याव्यात व स्वविकास साधून स्वावलंबी व्हाव्या या उद्देशाने विश्वास समितीची स्थापना करण्यात आली. २) विश्वास समितीच्या माध्यमातून महिलांनी आर्थिक साक्षर व्हावे, तसेच कोणत्याही प्रकारच्या सामाजिक कामांसाठी समितीमधील महिलांनी इतर महिलांसोबत संवाद साधावा. ३) विश्वास समितीच्या माध्यमातून वसाहत पातळीवर विविध शिबिरांचे उदा. पॅन कार्ड शिबिर, आधार कार्ड शिबिर, लघु उद्योग प्रशिक्षण, बचत गट स्थापना आदी कार्यक्रम आयोजित करणे. ४) राज्य शासन व केंद्र शासनाच्या योजनांचा लाभ वसाहती मधील महिलांना समितीच्या माध्यमातून घेता यावा या उद्देशाने समितीची स्थापना करण्यात आली.

आधार कार्ड शिबिर (सोमवार, ८ ऑक्टोबर २०१८ ते बुधवार, ३१ ऑक्टोबर २०१८):

आज आधुनिकीकरणाच्या काळात आपल्या देशात आर्थिक विकासाला खूप महत्त्व प्राप्त झाले आहे. आज आपल्या देशात होत असलेले डिजिटलायझेशन, मेक इन इंडिया (Make in India), स्मार्ट सिटी (Smart City), स्टार्ट अप (Start Up) हा आर्थिक विकासाचाच एक भाग आहे. आर्थिक विकास म्हणजे राष्ट्रीय उत्पन्न, दरडोई उत्पन्नात वाढ याबरोबर सामाजिक कल्याणात वाढ त्याचाच एक भाग म्हणून सामाजिक बांधीलकीच्या जाणीवेतून आधारकार्ड शिबिराचे आयोजन करण्यात आले आहे. त्यामध्ये नवीन आधारकार्ड काढणे, आधारकार्डमध्ये दुरुस्ती, आधारकार्ड संदर्भात सर्व शंकांचे निरसन करण्यात येत आहे. विश्वास को-ऑप. बँकेच्या ११ शाखांमध्ये हे शिबिर राबविण्यात आले. त्याला लोकांचा उत्स्फूर्त प्रतिसाद लाभला.

वाचन प्रेरणा दिन (शनिवार ६ ऑक्टोबर २०१८):

पुस्तके जीवनाला दिशा देणारी असतात. त्यामुळेच जगण्याच्या विचारांच्या, जाणिवांच्या कक्षा रुंदावण्याचे काम करतात. जितकी पुस्तके वाचू तितका जगण्याचा आशय कळत जातो. त्यासाठी पुस्तकांशी मैत्रीची शिदोरी जीवनभर पुरणारी असते, असे प्रतिपादन विश्वास जयदेव ठाकूर यांनी केले. भारताचे माजी राष्ट्रपती डॉ.ए.पी.जे अब्दुल कलाम यांचा जन्मदिवस 'वाचन प्रेरणा दिन' म्हणून आयोजित करण्यात येतो. त्यानिमित्ताने आयोजित कार्यक्रमात ते बोलत होते. श्री. ठाकूर म्हणाले, समाज घडविण्याची ताकद पुस्तकांमध्ये असते. थोर संत महात्मांच्या यांच्या विचारांचे, कार्याचे अवलोकन करावे असेही ते म्हणाले. राष्ट्रपती डॉ.ए.पी.जे अब्दुल कलाम यांच्या जीवनाचा वेधही त्यांनी घेतला. पु.ल. देशपांडे, ग.दि. माडगूळकर यांचे जन्मशतशब्दी वर्ष तर नाटककार राम गणेश गडकरी यांचे स्मृतीशताब्दी वर्ष असल्याने त्यांचे साहित्य प्रदर्शन मांडण्यात आले होते. विविध स्पर्धापरीक्षांना उपयुक्त पुस्तके, सहकार, बँकिंग विषयी संदर्भग्रंथही प्रदर्शनात मांडण्यात आले होते.

चित्रपट चावडी : 'द सिटीझन केन'

सुप्रसिद्ध दिग्दर्शक ऑरसन वेल्स यांचा 'द सिटीझन केन' हा चित्रपट दाखविण्यात आला. चार्ल्स फॉस्टर केन या एका अतिश्रीमंत आणि प्रभावशाली वृत्तपत्राच्या मालकाची ही कथा आहे. मृत्यूसमयी केन 'रोझ बड' हा शेवटचा शब्द उच्चारतो आणि मृत्यूनंतर पत्रकार त्याचे अर्थ लावतात. 'सिटीझन केन' ही या शब्दाचा अर्थ लावण्यासाठी केलेली धडपड आहे. एका माणसाचा उत्कर्ष आणि पतन यांची ही रोमहर्षक करुण कहाणी आहे. सन २०१५ मध्ये प्रदर्शित झालेल्या या अमेरिकन चित्रपटाचा कालावधी १२० मिनिटांचा होता.

चित्रपट चावडी : 'द ट्रायल'

सुप्रसिद्ध दिग्दर्शक ऑरसन वेल्स यांचा 'द ट्रायल' हा चित्रपट दाखविण्यात आला. 'द ट्रायल' हा चित्रपट सुप्रसिद्ध लेखक फ्रान्स काफका यांच्या कादंबरीवर आधारित होता. न्यायव्यवस्था व नोकरशाहीविरुद्ध लढणाऱ्या एका व्यक्तीची ही कहाणी होती. सर्वसामान्यांचे व्यक्तिगत अधिकार, अस्तित्व यांची चर्चा या चित्रपटात आहे. यातील नायकाला कुठलेही कारण न देता अटक होते. त्यानंतर चौकशीतून वेगळेच चित्र समोर येते. सन १९६२ मध्ये प्रदर्शित झालेल्या या अमेरिकन चित्रपटाचा कालावधी ११८ मिनिटांचा होता.

आहार, विहार, विचार, आचार मिळून स्वास्थ्याचा विचार : सेंद्रीय शेतीतज्ज्ञ जितुभाई कुटमुठीया

आहार, विहार, विचार, आचार मिळून स्वास्थ्याचा विचार पूर्ण होतो, त्यासाठी नकारात्मक विचार न करणे हा सर्वात मोठा सकारात्मक विचार आहे, त्याकरिता शरीरासाठी आवश्यक आणि मूलभूत गोष्टींचा विचार करणे म्हणजे निरोगी आयुष्य होय, असे प्रतिपादन सेंद्रीय शेतीतज्ज्ञ जितुभाई कुटमुठीया यांनी केले. आर्किटेक्ट मंजु बेळे-राठी यांनी या उपक्रमाचे आयोजन केले होते.

श्री. कुटमुठीया म्हणाले की, जगातील अशी एकही व्यक्ती नाही, ज्यांना एखादा विकार किंवा आजार नाही. वडापाव आपण अगदी चवीने खातो, पण आपलं पोट त्याला 'नाही' म्हणतं. तरीदेखील आपण चवीचवीने खातो आणि त्रास करून घेतो. आपल्यामध्ये कायम सकारात्मकता असावी. आपल्यातील नकारात्मकतेमुळे आपण मानसिक ताण वाढवून घेतो त्याचा शेवटी आपल्या शरीरावर विपरीत परिणाम होतो. मधुमेह असलेल्यांनादेखील तीन महिने औषध सेवन न करता बंद ठेवून त्यांची प्रकृती उत्तम राहिल्याचे त्यांनी उदाहरण दिले. औषधांच्या जास्त सेवनानेदेखील विविध आजार बळावतात. औषधांच्या सवयीमुळे त्यातील अनावश्यक घटक लिव्हरपर्यंत पोहोचतात. या सवयीमुळे विविध आजार वाढून माणसावर मृत्यूदेखील ओढवला जाऊ शकतो.

माजी कृषी मंत्री खा. शरद पवार यांनी जितुभाई यांच्या सेंद्रीय शेती प्रक्रियेची दखल घेतल्याचे त्यांनी यावेळी सांगितले. जेव्हा आमच्या पिकांवर बी-१२ रोग नव्हता, तेव्हा तेथील एका संस्थेच्या एचओडीकडून त्यांनी खात्री केली की बी-१२ चा प्रादुर्भाव राज्यात सर्वत्र असताना आमच्या शेतातील पिकांवर हा रोग नव्हता, ही खात्री होताच शरद पवार यांनी जितुभाई यांची प्रत्यक्ष भेट घेत त्यांची प्रशंसा केली. हा रोग आमच्या कोणत्याही पिकांवर नव्हता कारण कोणत्याही प्रकारचं रासायनिक खत आमच्या पिकांवर टाकत नसल्याचे ते म्हणाले. क्लोरीनचं पाणी आपल्या शरिराला खूप घातक असतं. जैन समाज बांधव पाण्यात राख टाकून पाणी पितात. त्याने पाण्यातील क्लोरीन कमी होऊन पाण्यातील मिनरल्स वाढतात. आपण देखील रोज सकाळी संध्याकाळी पाण्यात राख टाकून पाणी प्याले पाहिजे. देशी शुद्ध तूप, कच्च्या घाण्याचे खोबऱ्याचे तेल शरीरासाठी चांगले असते. रिफाईन तेल शरीरासाठी घातक असते. गहू, साखर, रिफाईन्ड ऑईल दूर केल्यास तुम्हाला कोणताही आजार होणार नाही. त्याऐवजी नागली, भात खावा, असेही ते म्हणाले.

'मेक वर्ल्ड बेटर' या संकल्पनेच्या माध्यमातून अशी अनेक व्याख्याने आणि पर्यावरण उपक्रम विनामूल्य स्वरूपात कोणताही आर्थिक उद्देश समोर न ठेवता पर्यावरणाच्या आणि मानवी आरोग्याच्या संरक्षणासाठी आपण यापुढे राबवणार असल्याचे मंजु बेळे-राठी म्हणाल्या.

चित्रपट चावडी : 'टच ऑफ एव्हील'

सुप्रसिद्ध दिग्दर्शक ऑरसन वेल्स यांचा 'टच ऑफ एव्हील' हा चित्रपट १७ नोव्हेंबर, २०१८ रोजी दाखविण्यात आला. मेक्सिकन अंमली पदार्थ विरोधी अधिकारी माईक व्हर्गास त्याची देखणी अमेरिकन बायको सुसान, अमेरिकन भ्रष्ट पोलीस अधिकारी हँक क्रीनलन आणि अंमली पदार्थांच्या तस्करीत गुंतलेले ग्रँडी कुटुंबीय अशी अनेक पात्रे या थरारपटात एकत्र येतात. एकमेकांवर कुरघोडी करण्याच्या प्रयत्नात नक्की काय होते हे पाहणे उत्कंठावर्धक आहे. कृष्णधवल रंगातील हा गुन्हेगारीपट वेल्सच्या कारकीर्दीतील एक महत्त्वाचा चित्रपट आहे. सन १९५८ मध्ये प्रदर्शित झालेल्या या अमेरिकन चित्रपटाचा कालावधी ९६ मिनिटांचा होता.

विंदांच्या समृद्ध व नाट्यमय सहित्य सादरीकरणाने रसिकांना अनोखी अनुभूती

महाराष्ट्राचे थोर शिल्पकार स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या ३४ व्या पुण्यतिथीच्या पूर्वसंध्येला, २४ नोव्हेंबर २०१८ रोजी कवी विंदा करंदीकर यांच्या समग्र साहित्य निर्मितीचे दर्शन घडविणाऱ्या 'स्वच्छंद' कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. विंदांच्या लेखनातील नाट्यमयता, चित्रमयता यांचे अनोखे दर्शन कार्यक्रमातून घडत होते. कवीला, लेखकाला दूरदृष्टी असावी आणि त्यातून काळाचे प्रश्न नेमकेपणाने मांडता येतात याचाच हा अनुभव होता. सर्वसामान्य माणूस हा केंद्रबिंदू असलेल्या विंदांचे लेखन म्हणूनच आपलेपणाची जाणीव करून देते, हाच प्रत्यय येत होता. विंदांच्या मनाची विशालता व जीवनप्रवास यातून समोर आला. वसंतराव आचरेकर सांस्कृतिक प्रतिष्ठान, कणकवली निर्मित 'स्वच्छंद' कार्यक्रमात ज्ञानपीठ पुरस्कार विजेते कवी विंदा करंदीकर यांच्या समग्र साहित्याचे दर्शन

घडविण्यात आले. यात विंदांचे ललित लेखन, नाटक, बालकविता अनुवाद, वैचारिक साहित्याचे प्रभावीपणे सादरीकरण करण्यात आले.

चित्रपट चावडी : 'चाईम्स अँट मिडनाईट'

सुप्रसिद्ध दिग्दर्शक ऑर्सन वेल्स यांचा 'चाईम्स अँट मिडनाईट' हा चित्रपट १ डिसेंबर, २०१८ रोजी दाखविण्यात आला. ऑर्सन वेल्सचा मालिकेतील हा चौथा व शेवटचा चित्रपट. शेक्सपीअरच्या चौथ्या हेन्री नाटकातील सर जॉम फालस्टाफ हे रंगतदार, चलाख व उमदे पात्र घेऊन चित्रपटाची कथा रचली आहे. उंच्यापुऱ्या, धिप्पाड व्यक्तिमत्त्वाचा सरदार, राजपुत्र हालचा शाळेतील सोबती आहे. त्याच्या अनेक करामतींनी नटलेला, मध्ययुगीन इंग्लंडची अस्सल पार्श्वभूमी असलेला हा चित्रपट. सन १९६५ मध्ये प्रदर्शित झालेल्या या अमेरिकन चित्रपटाचा कालावधी ११५ मिनिटांचा होता.

चित्रपट चावडी : 'विरीडीयाना'

सुप्रसिद्ध स्पॅनिश दिग्दर्शक लुई ब्युनेल यांचा 'विरीडीयाना' हा चित्रपट १५ डिसेंबर, २०१८ रोजी दाखविण्यात आला. सर्वश्रेष्ठ चित्रपट दिग्दर्शकांच्या यादीतील एक नाव म्हणजे स्पॅनिश लुई ब्युनेल. लेखक, दिग्दर्शक, नट, निर्माते अशा विविध भूमिकांत त्यांनी स्पेन व मेक्सिको मधून प्रदीर्घकाळ चित्रनिर्मिती केली. कलांमधील अतिवास्तववाद चित्रपटात आणणारे ते पहिले दिग्दर्शक होते. राजकारण, धर्म, नैतिकता, सामाजिक प्रश्न यांची परखड चिकित्सा त्यांच्या चित्रपटातून दिसते. विरीडीयाना ही एका तरुण ननची कथा आहे. मदरच्या विनंतीवरून ती तिच्या काकांना भेटण्यासाठी जाते. परंतु काकांच्या विपरीत वागणुकीमुळे तिच्यावर भलतेच धर्मसंकट ओढवते. त्यातून निर्माण झालेल्या अपराधी भावनेतून विरीडीयाना काय करते हे जाणून घेण्याचा प्रयत्न चित्रपटातून झाला आहे. सन १९६१ मध्ये प्रदर्शित झालेल्या या स्पॅनिश चित्रपटाचा कालावधी ९० मिनिटांचा आहे.

'विसर्जन' नाट्यप्रयोगाचे आयोजन

५८ व्या हौशी राज्य नाट्यस्पर्धेत नाशिक केंद्रातून सर्वोत्कृष्ट ठरलेल्या व तब्बल ७ पारितोषिक विजेत्या 'विसर्जन-डोहातील आकाश शोधाची गोष्ट' या नाटकाच्या खास प्रयोगाचे आयोजन २२ डिसेंबर, २०१८ रोजी करण्यात आले होते. विश्वास ज्ञान प्रबोधिनी अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, सपान व अश्वमेध थिएटर्स तर्फे विश्वास ठाकूर यांची निर्मिती असलेल्या या नाटकाचे लेखन दत्ता पाटील यांनी केले होते. दिग्दर्शक सचिन शिंदे आहेत, तर सूत्रधार विनायक रानडे आहेत. समकालीन जगणं, त्यातील अतोनात संघर्ष, नव्या पिढीपुढील अंधारयुग या सर्वातून सुरु होणारा प्रवास आणि त्या प्रवासासाठी हवं असणारं 'शोधाचं' निमित्त, आस या सर्व गोष्टी अतिशय साध्या, मनाला भावणाऱ्या अप्रतिम गोष्टीतून 'विसर्जन' हे नाटक दिमाखदारपणे साकारलं आहे. या नाटकाने पहिल्याच प्रयोगात गर्दीचे उच्चांक मोडले.

नाट्यप्रयोगानंतर आ. श्री. हेमंत टकले यांचे हस्ते 'विसर्जन' नाटकातील कलावंतांचा सत्कार करण्यात आला. याप्रसंगी ते म्हणाले की, नाशिककर कलावंतांना, त्यांच्या प्रतिभेला व्यासपीठ देण्यासाठी अशी नाटकं मोलाची भूमिका बजावत असतात. त्यातून त्यांच्या मूलभूत उर्जेला दिशा मिळत असते. कार्यक्रमाला लोकमतचे संपादक किरण अग्रवाल, रविंद्र पगार, डॉ. मनोज शिंपी आदी मान्यवर उपस्थित होते.

सुप्रसिद्ध लेखक वसंत वसंत लिमये यांची जाहीर मुलाखत :

काहीतरी नवीन घडवण्याची जिद्द आणि त्यासाठी करावी लागणारी धडपड या दोन गोष्टी माझ्या जीवनाला दिशा देणाऱ्या ठरल्या. आयुष्याच्या वळणावर आल्यावर नवा रस्ता दिसत गेला. वाट सापडत गेली. धडपड प्रामाणिकपणे केल्यास चांगली माणसे आपोआप भेटतात, असे प्रतिपादन सुप्रसिद्ध लेखक वसंत वसंत लिमये यांनी केले. लिमये यांची मुलाखत आ. हेमंत टकले यांनी घेतली. २३ डिसेंबर, २०१८ रोजी ही मुलाखत झाली. जीवनातील विविध अनुभवांचा प्रवास लिमये यांनी उलगडून दाखवला. ते म्हणाले की, वडिलांकडून मनस्वीपणा हा गुण घेतला. गिर्यारोहण, फोटोग्राफी, नाटकात अभिनय, साहस शिबिरे यात स्वतःला शोधत होतो. तो जगण्याचा आनंदाचा भाग होता, आय.आय.टी. मधील शिक्षण, स्कॉटलँड, सौदी अरेबिया, यु.के. अशा विविध देशात फिरून विविध अनुभव घेतले. डॉ. आनंद नाडकर्णी यांच्या सांगण्यावरून निखिल वागळेच्या 'महानगर' मधील 'धुंद-स्वच्छंद' या कॉलमचे लेखन आणि त्यानंतर दिनकर गांगल यांचा सहवास लेखनाकडे नेण्याची प्रक्रिया होती. आणि त्यानंतर 'लॉक ग्रिफिन', 'विश्वस्त' सारख्या कादंबऱ्यांचे लेखन आणि त्याला मिळालेली वाचकप्रियता माझ्या लेखनाला बळ देणारी होती. 'सत्य आणि कल्पित' या सीमारेषेवर घडणारे नाट्यमय खेळ हे माझ्या कादंबऱ्यांचे सूत्र आहे. लिमये यांच्या जीवनाचा वैविध्यपूर्ण सृजनशील प्रवास सर्वांसाठी प्रेरणादायी ठरेल, असाच आहे.

कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रास्ताविक विनायक रानडे यांनी केले. तर लिमये यांचा सन्मान डॉ. मनोज शिंपी यांनी केला. टकले यांचा सन्मान मिलिंद जहागीरदार यांनी केला. या कार्यक्रमास बी.जी.वाघ, गणेश ओतुरकर, नरेश महाजन, डी.जे. हंसवाणी, डॉ. राहूल पाटील, डॉ. शरद बिन्नोर, पंकज क्षेमकल्याणी, अश्विनी कुलकर्णी, रघुनाथ सावे, मिलिंद जहागीरदार आदी मान्यवर उपस्थित होते.

‘साहिर : हर पल का शायर’

रोजच्या जगण्यातल्या क्षणांचं हळुवार गाणं होतं. त्यातून जीवनाला व्यापून उरणारा आशय निर्माण होतो. शब्द व गीत यांतील अंतर सहज मिटूनही जातं आणि रसिकांना अनोखी अनुभूती येते. गुलाबी थंडीत स्वरांची भेट मिळते. गीतकार साहिर लुधियानवी यांच्या गीतांची ‘साहिर-हर पल का शायर’ मैफिलीने अनेक अर्थांनी समृद्ध केले. नातेसंबंधातील वीण उसवतानाच सामाजिक राजकीय भावनांचा उद्गार साहिर यांच्या गीतात होता. श्रमजीवी ते प्रेमाचे अनेक रंग त्यांनी आपल्या लेखनातून मांडले आणि वास्तवावर भाष्य केले.

निमित्त होते नववर्षाच्या पूर्वसंध्येला, ३१ डिसेंबर २०१८ रोजी नव्या संकल्पांची नवी मैत्री, नवी ओळख आनंदाची जाणीव असलेल्या नवीन वर्षाची सुरुवात ही थोड्याशा आगळ्यावेगळ्या पद्धतीने व्हावी, याकरिताच नववर्षाच्या पूर्वसंध्येला काही चांगले संकल्प घेऊन नवीन वर्ष आपण सर्वांनीच एका वेगळ्या प्रकारे साजरे करावे या संकल्पनेतून विश्वास ग्रुप, विश्वास हॅपीनेस सेंटर तर्फे व ‘विश्वास-संकल्प आनंदाचा’ उपक्रमांतर्गत गीतकार साहिर लुधियानवी यांच्या समधुर गीतांची मैफल ‘साहिर-हर पल का शायर’ या मैफिलीचे आयोजन करण्यात आले होते. मैफिलीची संकल्पना विश्वास ग्रुपचे कुटुंबप्रमुख विश्वास ठाकूर यांची होती.

चित्रपट चावडी : ‘द यंग अँड द डॅम्ड’

सुप्रसिद्ध दिग्दर्शक लुई ब्युनेल यांचा ‘द यंग अँड द डॅम्ड’ हा चित्रपट ५ जानेवारी, २०१९ रोजी दाखविण्यात आला.

त्यांचा हा दुसरा चित्रपट होता. ब्युनेल यांनी १९५० मध्ये मेक्सिको सीटी ह्या मेक्सिकोच्या राजधानीत बनविला. रस्त्यावर गुंडगिरी मवालीगिरी करत फिरणाऱ्या काहीशा उपेक्षित तरुण मुलांचे विश्व - चित्रपटात मांडले आहे. त्यांचा नेता आहे जयबो. पेड्रो हा लहान वयाचा मुलगा त्याच्या प्रभावाखाली येतो. घरी मायेची ऊब नसल्याने पेड्रोला रस्त्यावरील अमानुष वास्तवाला सामोरे जावे लागते. जयबोचा अहंकार आणि पाशवी वृत्ती त्या टोळक्याला हिंसेच्या गर्तेत घेऊन जाते. अतिवास्तववादाच्या अंगाने जाणारा हा मेलोड्रामा प्रेक्षकांना सुन्न करून टाकतो. सन १९५० मध्ये प्रदर्शित झालेल्या या स्पॅनिश चित्रपटाचा कालावधी ८० मिनिटांचा आहे.

चित्रपट चावडी : ‘नाझरीन’

सुप्रसिद्ध स्पॅनिश दिग्दर्शक लुई ब्युनेल यांचा ‘नाझरीन’ हा चित्रपट १९ जानेवारी, २०१९ रोजी दाखविण्यात आला.

अतिशय साध्या सरळ कथानकाचा ‘नाझरीन’ हा ब्युनेल यांचा मास्टरपीस समजला जातो. नाझरीन हा एक मेक्सिकोतील छोट्या शहरातील धर्मोपदेशक आहे. तो वेश्या, गुन्हेगार, भिकाऱ्यांच्या वस्तीत राहतो. त्याच्या आयुष्यात अनेक पात्रे व प्रसंग येतात व त्याची कसोटी पाहतात.... अत्यंत धार्मिक वृत्तीचा व दृढ श्रद्धा असलेला ‘नाझरीन’ आजूबाजूच्या विपरीत परिस्थितीने गांजून जातो. दिग्दर्शक ब्युनेल ह्या चित्रपटात श्रद्धा, सेवा, धर्म व परिस्थितीने निर्माण केलेली अगतिकता ह्यांचे द्वंद्व ताकदीने उभे करतो. सन १९५९ मध्ये प्रदर्शित झालेल्या या स्पॅनिश चित्रपटाचा कालावधी ९४ मिनिटांचा आहे.

विश्वास आर्थिक साक्षरता अभियान

‘विश्वास आर्थिक साक्षरता अभियान’ हे अभियान आर्थिक विकास हा फक्त वस्तू व सेवांच्या उत्पादनाशी निगडित नसून समाजाच्या सर्व क्षेत्रांमध्ये विकासात्मक बदल घडवून आणण्यासाठी कार्यरत आहे. यात समाजाच्या शेवटच्या घटकापर्यंत तळागाळातील घटकांपर्यंत विकासाचे फायदे पोहोचवणे, आर्थिक व्यवस्थापन, दारिद्र्य निर्मूलन, समाजातील सर्व घटकांचे जीवनमान उंचावणे, शासनाच्या योजनांची माहिती पुरविणे म्हणजे विश्वास ‘आर्थिक साक्षरता अभियान’ होय.

या अभियाना अंतर्गत ५५ वसाहतींमध्ये महिला, युवक, युवती, यांना पॅन कार्ड काढण्याकरिता त्यांच्या वसाहती मध्ये पॅन कार्ड कॅप राबविणे, आधार कार्ड अपडेट करणे, बँकेत खाते उघडणे, बचत गटांचे खाते उघडणे, बचत गटांना लघु उद्योगांचे प्रशिक्षण देणे, तसेच नाशिक मधील महानगर पालिकेच्या शाळांमध्ये, महाविद्यालयांमध्ये आणि वसाहतींमध्ये विश्वास समिती स्थापन करणे व तंबाखू मुक्त अभियान राबविणे, राज्य शासनाच्या आणि केंद्र शासनाच्या विविध योजनांची माहिती गरजू लोकांपर्यंत पोहोचवणे, किशोरवयीन मुलींकरिता आरोग्य विषयक कार्यक्रम राबविणे इ. कार्यक्रमांचे आयोजन १ ऑक्टोबर, २०१८ ते १० फेब्रुवारी, २०१९ दरम्यान या वर्षात करण्यात आले.

उत्कर्ष नगर, मिलिंद नगर, राहुल नगर, भारत नगर, शिवाजीवाडी, सिद्धार्थ नगर, नानावली, कस्तुरबा नगर, कोळीवाडा, वडाळा गांव, जुनी सावित्रीबाई फुले वसाहत, खडकाळी, मंगलवाडी, नागसेन नगर, सरोजबाबा नगर, सुयोग नगर, अण्णाभाऊ साठे नगर, नंदिनी नगर, काझीगडी, म्हसोबा वाडी, मल्हार खाण, बजरंग वाडी, पंचशील नगर, तिरुपती बालाजी मंदीर, भगतसिंग नगर, सहजीवन नगर, इंदिरा नगर, संत कबीर नगर, रामोशीवाडा, क्रांती नगर, पिंजुळबाग, किस्मत नगर, रामवाडी, क्रांती नगर, गोदावरी नगर, किस्मत

बाग, फकीर वाडी, मखमलाबाद, भगवती नगर, आदिवाशी पाडा, कोळीवाडा, मोठा राजवाडा इ. ठिकाणी सदर अभियान राबविण्यात आले.

चित्रपट चावडी : 'द डिस्क्रीट चार्म ऑफ द बुड्वा'

सुप्रसिद्ध स्पॅनीश दिग्दर्शक लुई ब्युनेल यांचा 'द डिस्क्रीट चार्म ऑफ द बुड्वा' हा चित्रपट २ फेब्रुवारी, २०१९ रोजी दाखविण्यात आला.

हा चित्रपट ब्युनेलच्या अतिवास्तवतावादाचे उत्कृष्ट उदाहरण आहे. पॅरीसमधील उच्चभ्रू श्रीमंत वर्गातील नगरजनांभोवती कथानक फिरते. जणू काही त्यांचे जीवन म्हणजे एक सातत्याने चाललेली पार्टीच आहे. पण ही पार्टी ही यजमानाविनाच आहे. अनेक चित्रविचित्र प्रसंगांनी भरलेला हा चित्रपट हा शोधाचा अनोखा प्रवास आहे. सन १९७२ मध्ये प्रदर्शित झालेल्या या फ्रेंच-स्पॅनिश चित्रपटाचा कालावधी १०२ मिनिटांचा आहे.

कोवळ्या स्वर तालांनी रंगली 'सूर विश्वास'ची मैफल :

विश्वास ग्रुपचे कुटुंबप्रमुख विश्वास ठाकूर हे या उपक्रमाचे आयोजक होते. संकल्पना विनायक रानडे यांची होती. उदयोन्मुख गायक प्रीतम नाकील यांनी आपल्या दमदार सादरीकरणाने मैफलीत रंग भरला. नाकील यांनी मैफलीची सुरुवात मियाँ की तोडी मध्ये विलंबित ख्यालाने केली. त्यानंतर तिलक कामोद राग गायला. संत तुकारामांच्या अभंगातून त्यांनी भाव-भक्ती रसाने स्वराभिषेक केला. 'हेचि माझे तप' व 'लक्ष्मी वल्लभा' ह्या दोन अभंगातून भक्ती रंगात सारे न्हाऊन निघाले. कुमार गंधर्वांच्या गायकीची आठवण प्रीतमने ताजी केली. दोन प्रसिद्ध निर्गुणी भजनांचे गायन केले. 'शून्य गढ शहर' व 'गुरूजी मै तो' या भजनांनी मनाच्या निर्गुणतेचा वेध घेतला. 'अवधूता गगन घटा' या भैरवीने मैफलीची सांगता केली. साथसंगत ईश्वरी दसकर (हार्मोनियम), दिगंबर सोनवणे (तबला), मृत्युंजय वाघ (तानपुरा), हिमांशू कुलकर्णी (तानपुरा) यांनी केली. या वेळी 'ग्रंथ तुमच्या दारी'चे शिल्पकार विनायक रानडे यांचा वाढदिवस साजरा करण्यात आला. कवी सी. एल. कुलकर्णी यांच्या हस्ते रानडे यांचा सत्कार करण्यात आला. सी. एल. कुलकर्णी यांनी विनायक रानडे यांच्या ग्रंथ चळवळीच्या वाटचालीचा प्रवास व त्यांची योजकता कथन केली. निरपेक्ष वृत्तीने कार्याचा गौरव केला.

विश्वास ठाकूर म्हणाले, नाशिक ही कलावंतांची भूमी असून त्यांचा शोध घेऊन त्यांच्या कलाविष्काराला दाद देण्याचा 'सूर विश्वास'च्या माध्यमातून हा प्रयत्नांचा भाग आहे. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. स्मिता मालपुरे यांनी केले. आभार प्रदर्शन डॉ. मनोज शिंपी यांनी केले. या कार्यक्रमासाठी राहुल भावे (पद्मावती केटरर्स), धनश्री भुसे (ज्युस लाईफ), स्टॅनले फर्नांडीस (टोकॅटो), संतोष देशपांडे (देशपांडे सोलकढी), अमोल कासार (आराधना परफ्यूम) यांचे सहकार्य लाभले.

चित्रपट चावडी: 'लॉ डॉल्चे विटा' (शनिवार १६ फेब्रुवारी २०१९)

सुप्रसिद्ध स्पॅनीश दिग्दर्शक लुई ब्युनेल यांचा 'लॉ डॉल्चे विटा' हा चित्रपट दाखविण्यात येणार आहे. 'लॉ डॉल्चे विटा' हा ऑस्कर विजेता फेडरीको फेलीनो यांचा एक प्रदिर्घ व मालीका युक्त असा चित्रपट आहे. इटलीचे प्रसिद्ध व जगभर नावाजलेले फेलीनी ह्यांचा हा अतिशय महत्त्वाचा चित्रपट.

मुसोलीनी, दुसरे महायुद्ध, त्यानंतरची आर्थिक दुरावस्था ह्यांनंतर इटली सावरू लागला आहे. त्या पार्श्वभूमीवर एक चंदेरी दुनियेचा पत्रकार कादंबरीच्या विषयाच्या शोधात रोममध्ये येतो. रोममधील जीवन विशेषतः रात्रीचे जीवन तेथील चकचकाट, प्रसिद्धी, बेगडीपणा, उथळपणा ह्यामध्ये तो गुरफटून जातो. सन १९६० मध्ये प्रदर्शित झालेल्या या इटालीयन चित्रपटाचा कालावधी १७४ मिनिटांचा होता.

चित्रपट चावडी: 'रोमा' (शनिवार २ मार्च २०१९)

सुप्रसिद्ध इटालीयन दिग्दर्शक फेडरीको फेलीनी यांचा 'रोमा' हा चित्रपट दाखविण्यात आला. 'रोमा' हे इटलीतील रोमचे एक स्वच्छंदी मनस्वी, कसलेही बंधन नसलेले दिग्दर्शकाच्या स्वानुभवानुसार उतरलेले चित्रशिल्प आहे.

मुसोलीनीच्या काळात तरुण फेलीनीचे रोममध्ये आगमन, तेथील वेश्यागृह, म्युझिकल हॉल्स, रोमचे पुरातन अवशेष ते आधुनिक रोम असा एक प्रसंग गोंधळाचा पण सर्वांगाने एका शहराला भिडणारा प्रवास आहे. दिग्दर्शक फेडरीको फेलीनी यांनी रोममधील जीवन व्यवहार व मानसिकता यांची सांगड या चित्रपटातून दाखविली आहे. सन १९७२ मध्ये प्रदर्शित झालेल्या या इटालीयन चित्रपटाचा कालावधी १२० मिनिटांचा आहे.

दिलखुलास - मैफल गप्पांची:

सादरकर्ते - मिलिंद कुलकर्णी (सुप्रसिद्ध निवेदक) (सोमवार, ११ मार्च २०१९)

महाराष्ट्राचे थोर शिल्पकार स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या १०६ व्या जयंतीच्या पूर्वसंध्येला सुप्रसिद्ध निवेदक, सूत्रसंचालक मिलिंद कुलकर्णी यांच्या 'दिलखुलास-मैफल गप्पांची' या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले आहे. जीवन हा आस्वाद घेण्याचा स्वर्ग आहे आणि या स्वर्गात अनेक कवी, कलावंत, साहित्यिकांनी आपल्या विलक्षण आविष्काराने रसिकांना अवरुणनीय आनंद दिला आणि त्यातून अनेकांचे जीवन समृद्ध केले. ग. दि. माडगूळकरांना काव्य, गीतांतून जीवनगाणे जगासमोर आणले. गुलजारांनी कवितेतून सामान्य माणसाची अस्वस्थता आपल्या गीतांतून संवेदनशीलतेने रेखाटली. पुस्तकांचे जग त्यांनी आपल्या कवितांतून दाखवले. विंदा करंदीकर, पु. ल. देशपांडे, कवी बा. भ. बोरकर यांनी आपल्या लेखनातून गावाकडचे जग, चालीरीती विविध शब्दांतून मनावर रेंगाळत ठेवण्याचे काम केले आहे.

यशवंतराव चव्हाणांनी महाराष्ट्राला सुसंस्कृत, समाजकारणाची दिशा दिली. कला-साहित्य-संस्कृतीच्या विकासासाठी मोठे योगदान दिले आहे. त्यांचे स्मरण म्हणजे त्यांच्या विचारांची जोपासना होय. मिलिंद कुलकर्णी यांनी शब्द-सूरांच्या आठवणींनी संध्याकाळ सोनेरी केली. यावेळी मिलिंद कुलकर्णी यांनी शांता शेळके, सुधीर मोघे, वैभव जोशी, लता मंगेशकर, वसंतराव देशपांडे यांच्या कलाकर्तृत्वाच्या आठवणींना उजाळा दिला.

विश्वास आर्थिक साक्षरता: महिला सबलीकरणाच्या चळवळीने समाज परिवर्तनाच्या उंबरठ्यावर... - विश्वास ठाकूर (शुक्रवार, १५ मार्च २०१९)

महिला आत्मबळ व सोशिकता घेऊन रोजच्या जगण्याशी संघर्ष करून असतात. कष्ट करणे आणि त्यातून कुटुंबाला रोज नव्याने उभारी देण्यासाठी त्यांची धडपड सुरू असते. म्हणूनच महिला सबलीकरणाची चळवळ तिच्या नव्या जाणिवांची आणि आधुनिक विचारांना संजीवनी देणारी आहे. स्वयंसिद्ध होण्याचा तिचा प्रवास प्रत्यक्षात आला आहे. असे प्रतिपादन विश्वास ठाकूर यांनी केले. विश्वास आर्थिक साक्षरता अभियानांतर्गत महिला मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले होते. त्याप्रसंगी ते मार्गदर्शन करतांना बोलत होते. रोटरी हॉल, गंजमाळ, नाशिक येथे हा कार्यक्रम संपन्न झाला. कार्यक्रमास मुक्तागण संस्थेचे माधुरी ढोली, मनिषा धाडगे, अविनाश ढोली अतिथी म्हणून उपस्थित होते. श्री. ठाकूर म्हणाले की, महिलांची सर्वच क्षेत्रात यशस्वी घोडदौड सुरू आहे. तिने आपले स्वतंत्र स्थान निर्माण केले आहे. समाज खऱ्या अर्थाने परिवर्तनाच्या उंबरठ्यावर आला आहे. मेळाव्याच्या निमित्ताने महिलांसाठी विविध मनोरंजनात्मक खेळांचे आयोजन करण्यात आले होते. याप्रसंगी उपस्थित निवडक महिलांनी मनोगत व्यक्त केले व विश्वास आर्थिक साक्षरता अभियानामुळे कौटुंबिक व सामाजिक पातळीवर झालेल्या बदलांचे अनुभव कथन केले.

'सूरविश्वास': आशिष रानडे यांचे गायन (शनिवार, १६ मार्च २०१९)

सकाळच्या धुंद अलवार वातावरणात कोवळ्या आणि तितक्याच प्रसन्न मधुर स्वरांनी रसिकांना अविस्मरणीय सुरांची अनुभूती मिळाली. स्वरांचं कौंदण घेऊन सूर तालाचेही वेगळेपण उपस्थितांना जाणवले. 'सूर विश्वास' उपक्रमाचे द्वितीय पुष्प आशिष रानडे यांनी गुंफले. त्यांनी आपल्या दमदार सादरीकरणाने मैफलीत रंग भरला. रानडे यांनी मैफलीची सुरुवात 'बैरागी भैरव' रागातील विलंबित एक तालाने केली. शब्द होते पिया के घर..., त्यानंतर त्यांनी छोटी तीन तालातील बंदिश सादर केली. शब्द होते 'सोहम हर डमरू बाजे'. भारदस्त आवाज आणि गाण्याची सशक्त बैठक याचीच ही प्रचिती होती. वातावरणानं सुमधूर तालाचा अनुभव होता. मैफलीची सांगता 'राम रंगी रंगले' या गीताने झाली. राम भक्तीच्या आर्ततेचा सूर येथे व्याकुळ करणारा होता. मैफिलीला साथसंगत ईश्वरी दसककर (हार्मोनियम), रसिक कुलकर्णी (तबला), तानपुरा साथ सिद्धार्थ निकम व हेमांगी कटारे यांनी केली. कार्यक्रमचे सूत्रसंचालन डॉ. स्मिता मालपुरे यांनी केले. ध्वनी व्यवस्था पराग जोशी यांची होती. विश्वास ग्रुपचे कुटुंबप्रमुख विश्वास ठाकूर हे या उपक्रमाचे आयोजक असून, संकल्पना विनायक रानडे यांची आहे. विश्वास ग्रुपतर्फे 'सूर विश्वास' या अनोख्या मैफलीचे आयोजन क्लब हाऊस येथे करण्यात आले होते. विश्वास ठाकूर म्हणाले की, नाशिक ही कलावंतांची भूमी असून त्यांचा शोध घेऊन त्यांच्या कलाविष्काराला दाद देण्याचा 'सूर विश्वास'च्या माध्यमातून हा प्रयत्नांचा भाग आहे.

आज मुझे कुछ कहना है (किशोर कुमार यांच्या संगीतमय आठवणी) (शनिवार, १६ मार्च २०१९)

'ख्वाब हो तुम या कोई हकिकत', नखरे वाली देखने में लों है कैसी', भोली भाली...' अशा एकाहून सरस लोकप्रिय गीतांनी ल आठवणींनी विश्वास गार्डन येथील रसिकांची संध्याकाळ सोनेरी झाली. किशोर कुमार यांच्या अष्टपैलू गायकाच्या स्वभावाचा पैलूचा अनोखा आविष्कार गायक मिलिंद इंगळे व आरजे दिलीप यांनी प्रभावीपणे सादर केला. आराधना चित्रपटाच्या यशानंतर किशोर कुमार यांची घोडदौड वेगाने सुरू झाली. माणूस व गायक असे अनेक पैलू मैफिलीत सहज उलगडत गेले. 'वो शाम कुछ अजीब है' अशा

सायंकाळच्या रम्य आठवणींची वीण हलकेच उलगडत जात होती. 'इना मिना डिका' सारख्या उडत्या चालीचे गाणं असो त्यातही किशोरदांनी रंग भरला. 'कहना है आज' सारख्या गीतांतून खूप काही सांगण्याची आर्तता शब्द व सूरांतून ओसंडून वाहत होती. 'रूप ते मस्ताना' मधून अवखळ प्रेमाचे रंग समोर आले. किशोर कुमार - हिंदी चित्रपटसृष्टीच्या सुवर्णकाळातील एक हरहुन्नरी व्यक्तिमत्व. विविध आविष्कारांनी त्यांनी चित्रपटसृष्टीवर अधिराज्य गाजवलं. त्यांच्या वैविध्यपूर्ण गाण्यांमुळे आजही सर्व आघाडीच्या गायकांना किशोरदांची गाणी सादर करण्याच मोह होतो. त्यातलाच एक प्रसिद्ध गायक म्हणजे गारवा फेम मिलिंद इंगळे. यांनी एका आगळ्यावेगळ्या संकल्पनेवर आधारित किशोरदांच्या गाण्यांच्या कार्यक्रमाची निर्मिती केली असून आज मुझे कुछ कहना है... किशोर कुमार दिल से... या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. विश्वास ग्रुपचे कुटुंबप्रमुख विश्वास ठाकूर हे या उपक्रमाचे आयोजक अजून, संकल्पना विनायक रानडे यांची होती.

चित्रपट चावडी: ला स्ट्राडा (शनिवार, २३ मार्च २०१९)

सुप्रसिद्ध इटालियन दिग्दर्शक फेडरीको फेलीनी यांचा 'ला स्ट्राडा' हा चित्रपट दाखविण्यात आला. 'ला स्ट्राडा' ही एक गरीब मुलगी जेल्सो मिना व डॉबारी झोम्पनो यांची गोष्ट आहे. हा या दोघांचा रस्त्यावरचा प्रवास आहे. हे दोघे एकमेकांत गुंतले आहेत आणि त्यातून थरारक नाट्य घटते. क्रूरकर्मा डॉबारीच्या मानसिकतेचा शोध घेणारा अनुत्तरीत करेल असा हा चित्रपट. सन १९५४ मध्ये प्रदर्शित झालेल्या या इटालियन चित्रपटाचा कालावधी १०८ मिनिटांचा आहे.

१०.६ विभागीय केंद्र, औरंगाबाद :

कचराकोंडी : जागर संवाद

कचऱ्याची कोंडी फक्त औरंगाबादेत नाही, संपुर्ण देशच डम्पिंग ग्राउंड झाल्याचे चित्र आहे. या संकटातून बाहेर पडण्यासाठी प्रत्येकाने 'मी महापालिकेला कचरा देणार नाही' यासह त्रिसूत्री अमलात आणावी, असे आवाहन पद्मश्री डॉ. शरद काळे यांनी सोमवार, दि. २ एप्रिल रोजी 'जागर संवाद' कार्यक्रमात केले.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-विभागीय केंद्र औरंगाबाद आणि महात्मा गांधी मिशन यांच्या संयुक्त विद्यमाने जेएनएसी महाविद्यालयाच्या आर्यभट्ट सभागृहात कचराकोंडी 'जागर संवाद' कार्यक्रम झाला. यावेळी डॉ. काळे बोलत होते. व्यासपीठावर महापौर नंदकुमार घोडले, विभागीय आयुक्त डॉ. पुरुषोत्तम भापकर, एमजीएमचे विश्वस्त तथा प्रतिष्ठानच्या औरंगाबाद केंद्राचे अध्यक्ष अंकुशराव कदम, 'सकाळ' मराठवाडा आवृत्तीचे संपादक संजय वरकड, सचिन मुळे, डॉ. भालचंद्र कांगो, सुनील कीर्दक, बिजली देशमुख, 'घाटी'च्या अधिष्ठाता डॉ. कानन येळीकर यांची उपस्थिती होती. डॉ. काळे पुढे म्हणाले, 'कचरा मानवाने निर्माण केलेला आहे, 'फेकण्या'ची प्रवृत्ती वाढत असल्याने प्रत्येक शहरात हा प्रश्न गंभीर बनला आहे. घरात निघणाऱ्या तीनशे ग्रॅम कचऱ्याची आपण विल्हेवाट लावू शकत नाही, महापालिकेला दोष देऊन काय फायदा? ओल्या कचऱ्यापासून घरातच खतनिर्मिती व सुक्या कचऱ्याची आपण विल्हेवाट लावल्यास कचऱ्याचा प्रश्न कायमस्वरूपी मिटेल. प्रत्येकाने 'माझा कचरा, माझी जबाबदारी' हा नारा दिला पाहिजे. प्लॅस्टिकबंदीसाठी शासनाला मदत करा,' असे आवाहन त्यांनी केले. भापकर म्हणाले, 'घनकचरा व्यवस्थापनाची चळवळ मराठवाडाभर पोहोचण्याची गरज निर्माण झाली आहे.' निलेश राऊत यांनी प्रास्ताविक केले. श्री. कदम यांनी आभार मानले. महेश अचिंतलवार यांनी सूत्रसंचालन केले.

...तरच शहर स्वच्छ होईल

डॉ. काळे यांनी उपस्थितांना तीन प्रकारे शपथ दिली. त्यात माझ्या घरातील कचरा बाहेर टाकणार नाही, अन्नाचा एक कणही वाया घालणार नाही, तीन झाडे लावणार, अशी शपथ घेऊन प्रत्येकाने त्याचे पालन केले तरच औरंगाबाद शहर स्वच्छ होईल, असे डॉ. काळे म्हणाले.

अजिंठा लेणीच्या पाहणी ची आठवण सांगताना डॉ. काळे म्हणाले, "विदेशी पाहुण्यांना घेऊन गेलो तेव्हा परिसरात मोठ्या प्रमाणात प्लॅस्टिक कचरा साचला होता. हा कचरा पाहून लाज वाटली व आधी कचरा गोळा केला, त्यानंतरच लेणी पाहिल्या."

जागर संवादाच्या दुसऱ्या सत्रात स्वच्छ पुणे, स्त्री मुक्ती संघटना-मुंबई, एमजीएम क्लीन इंडिया सेंटर-औरंगाबाद, सीआरटी-औरंगाबाद, औरंगाबाद कनेक्ट टीम, वायुमित्र, पुणे या महाराष्ट्रातील विविध स्वयंसेवी संस्थांनी त्या-त्या भागात राबविलेल्या यशस्वी प्रयोगांचे सादरीकरण केले. महापौर नंदकुमार घोडले यांनी कचऱ्याची विल्हेवाट लावण्यासंदर्भात करीत असलेल्या प्रयत्नांची माहिती दिली. नागरिक जागरूक आहेत, त्यामुळे आतापर्यंत कोणी रस्त्यावर उतरले नाही, यापुढेही असेच सहकार्य मिळेल, शासनाने घनकचरा व्यवस्थापनासाठी दिलेल्या निधीतून, येत्या काही दिवसांत प्रकल्प मार्गी लागेल, असे घोडले म्हणाले.

संजय वरकड यांनी 'औरंगाबाद शहर व कचरा' याविषयी सादरीकरण करताना कचऱ्यासंदर्भातील प्रमुख घडामोडी सांगितल्या. 'गोरगरीब राहतात या भागातच कचरा नेला जातो व त्यांना पोलिसांच्या तोंडी दिले जाते. कचरा ही महापालिकेची जबाबदारी असतानादेखील कधी नव्हे, तो राज्य शासनाला हस्तक्षेप करावा लागला, ही खेदाची बाब आहे. कचराकोंडीला विरोधकांसह सर्वच पक्ष जबाबदार आहेत. महापालिकेत कचऱ्यासारख्या गंभीर विषयावर चर्चा न होता, इतर विषयांना महत्त्व दिले जाते,' अशी खंतही त्यांनी व्यक्त केली.

शहराची कचराकोंडी फुटेपर्यंत महापालिकेचा कारभार प्रशासनाकडे देण्यात यावा. तुम्ही राजीनामा का देत नाही, कचऱ्यात मोठे अर्थकारण असल्यानेच हा प्रश्न सोडविला जात नाही असा थेट सवाल महापौर नंदकुमार घोडले यांना कचऱ्यासंदर्भात आयोजित 'जागर' संवादात नागरिकांनी केला.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, विभागीय केंद्र, औरंगाबाद व एमजीएम जनसंवाद व वृत्तपत्रविद्या महाविद्यालय यांच्या संयुक्त विद्यमाने चित्रपट चावडी अंतर्गत कार्यक्रम घेण्यात आले :

चित्रपट चावडी : फ्रेंच भाषेतील 'ब्लू' चित्रपट

१९९३ मधील फ्रेंच भाषेतील 'ब्लू' हा चित्रपट शनिवार २३ जून २०१८ रोजी सायं. ६ वा. आइनस्टाईन सभागृह, जेएनईसी महाविद्यालय, एमजीएम परिसर, औरंगाबाद येथे दाखविण्यात आला.

अशीच एक जगभर गाजलेली कलाकृती म्हणजेच Three Colours Trilogy. फ्रेंच भाषेतील ही ३ चित्रपटांची मालिका म्हणजे मानवी जीवन उलगडण्याचा एक यशस्वी प्रयत्न होय. krzysztof keeslowski हा पोलिश दिग्दर्शक फ्रान्स च्या ध्वजावरील ३ रंगांनुसार तयार केलेल्या Blue, White आणि Red या चित्रपटांमधून अनुक्रमे स्वातंत्र्य, समता व बंधुता या नैतिक मूल्यांवरचे तत्वज्ञान मांडतो. जीवनाचे अनेक अंग, त्याची प्रखरता आणि त्याच्याशी दिलेला लढा यांचे समग्र दर्शन ते krzysztof यांच्या खास दिग्दर्शन शैलीतून आणि अत्यंत वास्तवादी अशा कथांमधून पाहायला मिळते.

मालिकेतील पहिल्या चित्रपटातून kieslowski हे रस्त्यावरील एका दुर्दैवी अपघातामध्ये आपले संपुर्ण कुटुंब गमावलेल्या एका स्त्रीची गोष्ट सांगतो. ज्युली नावाशी ही स्त्री एका संगीतकारांची पत्नी असते. अपघातामध्ये मुलगा व पती यांच्या दुर्दैवी मृत्यूमुळे तिच्या आयुष्याचा अर्थच नष्ट झालेला असतो; म्हणून खचून जाऊन केलेला आत्महत्येचा प्रयत्न सुद्धा फोल ठरतो. मग अनिच्छेने का होईना पण परिस्थितीशी जुळवून घेत जगण्यासाठीची धडपड आणि पूर्वायुष्यातील अनेक प्रसंगांशी सतत होणाऱ्या संघर्षाला तोंड देत तिने घेतलेला स्वातंत्र्याचा शोध म्हणजेच Blue....

चित्रपट रसिकांनी या चित्रपटाला उत्स्फूर्त गर्दी केली होती. विभागीय केंद्राचे सचिव निलेश राऊत, डॉ. रेखा शेळके, सुहास तेंडूलकर, सुबोध जाधव, एमजीएम फिल्म आर्ट विभागप्रमुख शिव कदम आदींची उपस्थिती यावेळी होती.

मराठवाड्यातील महाविद्यालयांना 'दायाद' ग्रंथभेट

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई - विभागीय केंद्र औरंगाबादच्यावतीने मराठवाड्यात सातत्याने निरनिराळे सामाजिक, साहित्यिक, सांस्कृतिक व शैक्षणिक उपक्रम राबविले जातात. सर्वसामान्य विद्यार्थ्यांपासून ते ज्येष्ठ नागरिकांपर्यंत त्यांच्या प्रश्नांच्या सोडवणुकीच्या दृष्टीने व गुणवत्तावाढीच्या बाबतीत रचनात्मक कार्याच्या माध्यमातून कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते.

औरंगाबाद विभागीय केंद्राच्यावतीने दरवर्षी शैक्षणिक वर्षाच्या सुरुवातीला मराठवाड्यातील निवडक महाविद्यालयांना ग्रंथभेट दिली जाते. यंदा २०१८-१९ या वर्षाकरिता ज्येष्ठ नाटककार मा. प्रशांत दळवी संपादित 'दायाद-वारसा वाडा त्रयींचा....' या ग्रंथाची निवड भेटीकरिता करण्यात आली. ज्येष्ठ नाटककार मा. महेश एलकुंचवार यांच्या 'वाडा चिरेबंदी', 'मग्न तळ्याकशी' व 'युगान्त' या मराठीतील अतिशय गाजलेल्या नाट्यत्रयींच्या प्रवासाची ही विचारप्रक्रिया आहे. ज्येष्ठ नाट्य दिग्दर्शक मा. चंद्रकांत कुलकर्णी यांनी या ग्रंथाच्या निर्मितीकरिता विशेष प्रयत्न केले आहेत. लोकसत्ता संपादक शिफारस योजनेत या ग्रंथाची निवड करण्यात आली होती, हे विशेष!

औरंगाबाद विभागीय केंद्राच्यावतीने हा ग्रंथ मराठवाड्यातील वेगवेगळ्या ७० महाविद्यालयांना भेट देण्यात आला. यावेळी शिक्षण मंडळांचे प्राचार्य, प्राध्यापक यांनी या ग्रंथ ग्रंथालयात विद्यार्थ्यांना वाचनासाठी उपलब्ध करून दिला जाईल, असे आश्वासन दिले व प्रतिष्ठानचे आभार मानले. विभागीय केंद्राच्यावतीने सुबोध जाधव, मंगेश निरंतर, महेश अर्चितलवार, सचिन दाभाडे आदींची यावेळी उपस्थिती होती.

चित्रपट चावडी : फ्रेंच भाषेतील 'थ्री कलर्स व्हाईट' चित्रपट

फ्रेंच भाषेतील 'थ्री कलर्स व्हाईट' हा चित्रपट शनिवार, १४ जुलै २०१८ रोजी, सायं. ६ वाजता आइनस्टाईन सभागृह, जेएनईसी महाविद्यालय, एमजीएम परिसर, औरंगाबाद येथे दाखविण्यात आला.

पोलिश दिग्दर्शक Krzysztof Kieslowski यांच्या Three Colours च्या Blue या पहिल्या चित्रपटानंतर 'चावडी'च्या कट्ट्यावर द्वितीय भाग White दाखवण्यात आला. खरं तर स्वातंत्र्य, समता आणि बंधुता यावर सतत भाष्य होत असते; पण Krzysztof Kieslowski यांची शैली आणि तत्त्वज्ञान काही वेगळेच!

Three Colours Trilogy मधील पहिला चित्रपट Blue द्वारे स्वातंत्र्यावर, तर दुसरा चित्रपट White यातून krzysztof kieslowski आपल्याला समता या विषयावर चिंतन करायला लावतो. दैनंदिन जीवनात आर्थिक, सामाजिक, बौद्धिक समानता यांच्या मागे लागलेला मानव हा मुळात भावनिकदृष्ट्या समान होऊ पाहत असतो. अशाच एका समतेच्या मागे लागलेल्या व्यक्तीच्या गोष्टीमध्ये आपल्याला अडकवून टाकत आणि आपल्याही नकळत आपण समतेचा अर्थ, गरज आणि प्रमाण समजून घ्यायच्या प्रयत्न सुरू करतो.

चित्रपट रसिकांनी मोठी गर्दी केली होती. यावेळी विभागीय केंद्राचे सचिव निलेश राऊत, डॉ. रेखा शेळके, सुबोध जाधव, एमजीएम फिल्म आर्ट विभागप्रमुख शिव कदम, श्रीकांत देशपांडे, महेश अचिंतलवार, गणेश घुले आदींची उपस्थिती होती.

शेतकऱ्यांनी ई-साक्षर होणे ही काळाची गरज : फिरोज मसानी

शेतकऱ्यांचे काम पिकांपुरतेच मर्यादित राहिले नसून, आता शेतकऱ्यांच्या कंपनी स्थापन होऊ लागल्या आहेत. ई-कॉमर्स, वायदे बाजार, ऑनलाईन लिलाव-असे अनेक पर्याय शेतमाल विक्रीसाठी खुले झाले आहेत. त्यासाठी शेतकऱ्यांना सर्वप्रथम ई-साक्षर करणे ही काळाची गरज बनली आहे, असा सल्ला 'सेंटर फॉर इंटरनॅशनल ट्रेड इन अग्रिकल्चर अँड अॅग्रीबेस्ड इंडस्ट्रीज (सिटा)'चे कार्यकारी अधिकारी फिरोज मसानी यांनी दिला. एमजीएमच्या आर्यभट्ट सभागृहात यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या सहकार्याने आयोजित 'सिटा संवाद' कार्यक्रमात त्यांनी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. अध्यक्षस्थानी एमजीएमचे विश्वस्त अंकुशराव कदम होते. यावेळी ज्येष्ठ कृषीतज्ज्ञ विजयअण्णा बोराडे, महाबळकेचे व्यवस्थापक प्रदीप कुतवळ, एमजीएमचे गांधेली कॅम्पसचे संचालक डॉ. जी. आर. रेड्डी, जिल्हा व्यापारी महासंघाचे अध्यक्ष जगन्नाथ काळे आदींची प्रमुख उपस्थिती होती. मसानी पुढे म्हणाले, की शेतकऱ्यांनी आपल्या उत्पादनाचे योग्य नियोजन केले, तर हव्या त्या दरात त्यांना ते विकता येऊ शकते. त्यासाठी आणि शेती उद्योग यशस्वी होण्यासाठी सर्व शासन योजनांचा अभ्यास करणे आवश्यक आहे. बदलत्या काळानुसार शेतकऱ्यांनी आधुनिक होणे गरजेचे आहे. कारण, एखादा मेल करायचा म्हटले तरी शेतकऱ्यांना तो करता येत नाही. त्यासाठी, त्यांनी ई-साक्षर होणे आवश्यक आहे. जास्तीत जास्त नवीन तंत्रज्ञान अवगत केल्याशिवाय शेतकऱ्यांना पुढे जाता येणार नाही, असेही त्यांनी नमूद केले. 'सिटा'चे मुख्य कार्यकारी अधिकारी सुनील तांबे म्हणाले, की ई-कॉमर्सचा प्लॅटफॉर्म उभारणे व वायदेबाजारात उतरण्यासाठी शेतकरी कंपन्यांना सहकार्य करणे हे आमचे उद्दिष्ट आहे.

सरकारकडून दुर्लक्ष कशामुळे

कृषितज्ज्ञ विजयअण्णा बोराडे म्हणाले, की निवडणुकीमध्ये ग्रामीण भागातील मतदानाची टक्केवारी ५४ टक्क्यांवर आली आहे. यामुळे सरकारने ग्रामीण भागाकडे दुर्लक्ष करणे सुरू केले आहे. सरकार आता शहरीकरणावर भर देत आहे. सरकारकडून शेतकऱ्यांना सापत्न वागणूक मिळत आहे. त्यामुळे शेतकऱ्यांनी आता उत्तम शिक्षण घेऊन कंपनी स्थापण्यावर भर दिला आहे.

यानंतर शेतकरी कंपन्यांचे प्रतिनिधी भगवान म्हात्रे, दीपक चव्हाण यांनी प्रत्यक्ष काम करताना येणाऱ्या अडचणींचा पाढा वाचला. शिल्पा तरटे हिने सूत्रसंचालन केले, तर श्रीकृष्ण सोनावणे यांनी आभार मानले. कार्यक्रमासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे दत्ता बाळसराफ, निलेश राऊत, सुबोध जाधव आदींनी परिश्रम घेतले.

'बहुरी अकेला'

पं. कुमार गंधर्व यांनी गायन क्षेत्रात केलेले वेगवेगळे प्रयोग, गाण्याविषयीचे त्यांचे चिंतनशील विचार आणि दुर्मिळ चित्रफिती असा कुमार गंधर्वांच्या आठवणींचा समृद्ध ठेवा 'बहुरी अकेला' या दृक-श्राव्य कार्यक्रमाच्या माध्यमातून उलगडत गेला आणि त्यांच्या गायकीचा पटच डोळ्यासमोर उभा राहिला. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्र औरंगाबाद व स. भु. कला व वाणिज्य महाविद्यालय, औरंगाबाद यांच्या संयुक्त विद्यमाने ज्येष्ठ शास्त्रीय गायक पंडित कुमार गंधर्व यांच्या संगीतावर आणि साहित्यावर आधारित 'बहुरी अकेला' या दृक-श्राव्य कार्यक्रमाचे शनिवारी (दि. २१ जुलै) आयोजन करण्यात आले होते. गोविंदभाई श्रॉफ ललित कला अकादमी येथे झालेला हा दीड तासाचा अनोखा कार्यक्रम कुमार गंधर्वांच्या गाण्यांवर, गाण्यातील चिंतनशील निवडक पैलूंवर प्रकाशझोत टाकणारा ठरला.

पुणे येथील कलावंत सायली तामने व धनंजय मुळी यांनी हा कार्यक्रम सादर केला. यामध्ये कुमार गंधर्वांच्या मुलाखतीचे दुर्मिळ छायाचित्रण, वसंत बापट यांच्यासोबतचा त्यांचा संवाद, लोकधूनमधून रागांची निर्मिती कशी झाली, याबाबत कुमारांनी सांगितलेला सैद्धांतिक विचार, वेगवेगळ्या संतांच्या रचनांबद्दले कुमार गंधर्वांचे मत, संगीत कलेविषयीचे त्यांचे मत याविषयी दृक-श्राव्य माध्यमातून माहिती देण्यात आली. 'माया महा ठनगी हम जानी....', 'पियाजी मोरे नैना आगे राह ज्योजी....', 'गुरुजी जहाँ बैठू वहाँ छाया जी....', यासारख्या कुमार गंधर्वांच्या लोकप्रिय गाण्यांच्या रेकॉर्डिंगही ऐकविण्यात आल्या.

मला फक्त संगीत सापडते.

अनेक कलाकार संगीताकडे दैवी नजरेतून पाहतात, पण कुमार मात्र संगीताकडे इहवादी दृष्टीकोनातून पाहताना मानवनिर्मित मानतात. याविषयीची त्यांची चित्रफित दाखविण्यात आली. कुमार म्हणतात, की संगीतातून ईश्वर सापडतो की नाही, माहित नाही. मला फक्त संगीत सापडते. स्वरांची निर्मिती ही दैवी नसून, लोकधूनमधून आली आहे. लोकधून म्हणजे वरचेवर घुमवलेले मोजके स्वर होत. कुमार गंधर्वांचा जन्म मध्यप्रदेशातील माळवा प्रांतातला. हा प्रांत लोकगीतांसाठी समृद्ध असून, त्यांनी निर्मिती केलेल्या 'माळवा की लोकधुनें' या कार्यक्रमातील काही दृश्येही याप्रसंगी दाखविण्यात आली.

देवळी : भंडारेंच्या छायाकृतीत फ्रेमपलीकडील जगाचा शोध

विभागीय केंद्र, औरंगाबाद व एमजीएम वृत्तपत्रविद्या व जनसंवाद महाविद्यालयातर्फे आयोजित प्रसिद्ध छायाचित्रकार संदेश भंडारे यांचे 'देवळी-कोनाडा' छायाचित्र प्रदर्शन शनिवार, ११ ऑगस्ट ते रविवार १९ ऑगस्ट २०१८ रोजी एमजीएम कलादीर्घा आर्ट गॅलरी, एमजीएम स्टेडियम परिसर, औरंगाबाद येथे सकाळी १० ते रात्री ८ वाजेपर्यंत भरविण्यात आले होते. प्रदर्शनाचे उद्घाटन विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष मा. अंकुशराव कदम यांच्या हस्ते करण्यात आले.

प्रख्यात छायाचित्रकार संदेश भंडारे यांच्या छायाकृतींचे 'देवळी-कोनाडा' प्रदर्शन पाहताना भंडारे यांच्या विचारशक्तीतील वेगळेपण मनात ठसते. जुन्या आठवणी, बालपणाच्या गोष्टींत रमणे अनेकांना आवडत असते. विशेषतः वयाला चाळीशीचे वेध लागले, की आपला मूळ उगम, उदय येथे झाला तो परिसर खूणावू लागतो. त्यातील तपशील डोळ्यांसमोरून भिरभिरू लागतात. भंडारे यांनी देवळी प्रदर्शनात नेमका हाच वेध घेतला आहे. ५० वर्षापूर्वी गावांमधील शहरात वस्तीत आलेल्या लोकांचे बालपण वाडा संस्कृतीत गेले आहे. काळाच्या ओघात गावकरी वाडे सोडून गेले. हळूहळू वाड्यांना घरघर लागली. त्यातील स्थापत्य वैशिष्ट्यांच्या खुणा सांस्कृतिक वेगळेपण लयाला जाऊ लागले. आत तर वाडे नामशेषच झाले आहेत. एक प्रकारे आपली एक समृद्ध परंपरा आपण मोडीत काढली आहे. त्याचे प्रतीक म्हणून भंडारे यांनी शेकडो जुन्या वाड्यांतील देवळी, म्हणजे कोनाड्यांची विविध रूपे टिपली. त्याचे प्रदर्शन यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या औरंगाबाद विभागीय केंद्रातर्फे एमजीएमच्या कालदिर्घा दालनात भरवले. प्रत्येक फ्रेम पाहताना त्यातील भावार्थ अधिक व्यापक असल्याचे जाणवले. त्याकाळी वाड्याची देवळी म्हणजे एक जिवंत व्यक्तिमत्त्वच होते किंवा एक हक्काचा माणूसच समजा. कोणीही येता जाता देवळीत काहीही ठेवून जावे आणि तिने ते जिवाभावाने सांभाळावे, अशी स्थिती होती. त्यामुळे वाड्यांमध्ये देवळी तयार करताना तिच्यावर छानपैकी संस्कार केले जात. तिला विविध आकार दिले जात. कलाकुसरही केली जात असे. काही देवळ्या मोठ्या आकाराच्या विशाल हृदयाच्या, तर काही देवळ्या छोटेखानी, पण मनात अपार माया भरलेल्या, असे सारे चित्रण भंडारे यांच्या या प्रदर्शनात पाहण्यास मिळाले. अशा या आगळ्यावेगळ्या प्रदर्शनाचे आयोजन प्रतिष्ठानचे निलेश राऊत, सुबोध जाधव आणि त्यांच्या सर्व सहकाऱ्यांनी केले

चखोट झाले पाऊसपाणी, सरली कामे स्फुरली गाणी

पावसाने खंड दिल्यामुळे आपल्याकडच्या शेतकऱ्यांचे जीव कोरडे पडत असताना किमान विंदांच्या 'चखोट झाले पाऊसपाणी, सरली कामे स्फुरली गाणी' यासारख्या कवितांनी रसिकांची मने तर चिंब झाली!

कवी विंदा करंदीकर यांच्या जन्मशतशब्दी वर्षानिमित्त यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान आणि सरस्वती भुवन कला व वाणिज्य महाविद्यालयातर्फे रविवारी (दि. १९ ऑगस्ट) वसंतराव आचरेकर सांस्कृतिक प्रतिष्ठान, सिंधुदुर्गनिर्मित 'स्वच्छंद' या मंचीय कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. गोविंदभाई श्रॉफ ललित कला अकादमी सभागृहात झालेल्या या कार्यक्रमाचे उद्घाटन कवी दासू वैद्य यांच्या हस्ते करण्यात आले. विंदा कायमच समकालीन वाटणारे कवी होते, असे ते यावेळी म्हणाले.

यावेळी स.भु.चे सहसचिव डॉ. श्रीरंग देशपांडे, संगीत विभागप्रमुख डॉ. संजय मोहोड, सुबोध जाधव यांची उपस्थिती होती. वामन पंडित, अनिल फराकडे, प्रसाद घाणेकर, विद्यागौरी ताम्हणकर यांनी विंदांच्या प्रसिद्ध कवितांचे अभिवाचन केले. माधव गावकर यांनी काही गेय कवितांचेही सादरीकरण केले. 'माझ्या मना बन दगड', 'तेच ते, तेच ते', 'चेडवा ये गो माझ्या घरी', 'माझी राधा', 'आंबा' अशा कवितांच्या सादरीकरणासह त्यांचे निबंध आणि इतर चिंतनाचाही ऊहापोह यावेळी केला गेला.

चित्रपट चावडी : श्री कलर्स - रेड चित्रपट

फ्रेंच भाषेतील 'श्री कलर्स - रेड' हा चित्रपट शनिवार, २५ ऑगस्ट २०१८ रोजी, सायं. ६ वा., आईनस्टाईन सभागृह, जेएनईसी महाविद्यालय, एमजीएम परिसर औरंगाबाद येथे दाखविण्यात आला.

खूप कमी वेळा असं होतं, की एखाद्या कलाकाराची शेवटची कलाकृती सर्वोत्कृष्ट असते; पण २० वर्षांच्या कारकीर्दीमध्ये Krzysztof keislowski याने कीर्तीचे सर्वोच्च शिखर गाठले ते त्याच्या अकाली मृत्यूआधीच्या शेवटच्या चित्रपटामधूनच. Three Colours च्या अंतिम भागातून समाज आणि व्यक्तिमत्त्व यांच्यातील परस्परसंबंध चित्रित केल्यामुळे मैत्रीवरील सखोल तत्त्वज्ञान अनुभवायला मिळते. आपल्या आयुष्यातील नियतीची भूमिका आणि निवडीचे महत्त्व हे चित्रपटामधून जाणवत असूनदेखील सुरुवातीपासून शेवटपर्यंत Red आनंददायक व खिळवून ठेवणारा आहे, यावरून Keislowski यांची प्रतिभा लक्षात येते.

व्हॅलेंटायन नावाच्या एका तरुण मॉडेलच्या गाडीखाली एक कुत्रं येतं आणि त्यातून तिची ओळख होते ते कुत्र्याचे मालक निवृत्त न्यायाधीश कर्न यांच्याशी. Red ही या दोघांच्या विचित्र पण सुंदर नाते आणि नियतीच्या खेळाची जोड असलेली कथा. याचवेळी ऑगस्ट नावाच्या न्यायाधीश होऊ पाहणाऱ्या तरुणाची प्रेमकथादेखील पडद्यावर उलगडत जाते. ऑगस्ट आणि कर्न यांच्या जीवनातील साम्य; पण वयानुसार बदललेला दृष्टिकोन यामुळे Red बघणं हा एक अत्यंत सुखद अनुभव ठरतो.

चित्रपटास डॉ. रेखा शेळके, एमजीएम फिल्म आर्ट विभाग प्रमुख शिव कदम, सुबोध जाधव, उमेश राऊत, श्रीकांत देशपांडे, महेश अचिंतलवार, गणेश घुले आदी उपस्थित होते. चित्रपटाला रसिकांनी गर्दी केली होती.

प्रचंड प्रतिसादामुळे 'गावकथा' चा दुसरा प्रयोग

बदलत्या गावाशी कहाणी सांगणारा 'गावकथा' नाट्य प्रयोग विशेष रंगला. कविता, स्वगत, अभंग, संवादाच्या माध्यमातून खुमासदार शैलीत गावगाडा मांडण्यात आला. प्रयोगाला रसिकांची भरभरून दाद मिळाली. रसिकांची प्रचंड गर्दी झाल्यामुळे पहिला प्रयोग संपल्यानंतर आयोजकांना लगेच दुसरा प्रयोग घ्यावा लागला.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्र औरंगाबाद व स. भु. कला व वाणिज्य महाविद्यालयाच्यावतीने बालाजी सुतार लिखित 'गावकथा' या नाट्य संहितेचा प्रयोग स.भु. महाविद्यालयाच्या गोविंदभाई श्रॉफ ललित कला अकादमी सभागृहात रविवारी (दि. ९ सप्टेंबर) सायंकाळी रंगला. ग्रामीण महाराष्ट्रातील भोवताल दोन-तीन दशकांत अतिशय बदलला. तसेच सामाजिक, सांस्कृतिक, शैक्षणिक मूल्यभानाचा न्हासही झाला. शेतीच बिकट अवस्था, स्त्रियांचे अवघड आयुष्य, दिशाहीन तरुणाई आणि मूल्यविहीन ग्रामीण राजकारणाच्या अंगाने 'गावकथा' सादर झाली. 'रंगदृष्टी', पुणे यांची निर्मिती असलेल्या प्रयोगाचे दिग्दर्शन संजय मोरे यांचे होते. या प्रयोगाला तांत्रिक साधसंगत मयुर मुळे, दीप डबरे, शिवानी कंधारकर, अनिरुद्ध गोरे, गोपाळ तिवारी यांनी केली. संजय ठाकूर, महेंद्र प्रकाश, विनोद वणवे, अनिता डेंगळे, श्रीकांत शिवाजी, ऋताली वैद्य, रश्मी साळवी, तुषार हांडे, हर्षा ए.जी., अरबाज मुलाणी यांनी भूमिका साकारल्या.

प्रतिष्ठानच्या विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष अंकुशराव कदम, प्रा. रा. रं. बोराडे, श्रीरंग देशपांडे, दासू वैद्य यांच्या हस्ते सर्वांचे सत्कार करण्यात आले. यावेळी निलेश राऊत, सुहास तेंडुलकर, शिव कदम, सुबोध जाधव, मंगेश निरंतर, दीपक जाधव, गणेश घुले, उमेश राऊत, सचिन दाभाडे, श्रीकांत देशपांडे, महेश अचिंतलवार आदींची उपस्थिती होती.

चित्रपट चावडी : अमेरिकन फिल्म 'नटोरियस'

१९४६ मधील अमेरिकन निर्माता व दिग्दर्शक अल्फ्रेड हिचकॉक यांचा 'नटोरियस' चित्रपट शनिवार, २९ सप्टेंबर २०१८ रोजी, आईनस्टाईन सभागृह, जेएनईसी विद्यालय, एमजीएम परिसर, औरंगाबाद येथे दाखविण्यात आला.

चित्रपटात कॅरी ग्रॅंट, इन्ग्रिड बर्गमन आणि क्लाउड पाऊन्स यांनी अभिनय केला आहे. नटोरियस हा चित्रपट अल्फ्रेड हिचकॉकच्या व्हिज्युअल शैलीतील मोहक अभिव्यक्ती आहे. यामध्ये त्याच्या कारकिर्दीतील सर्वात प्रभावी कॅमेरा शॉट्स आहेत आणि ते सर्व उत्कृष्ट अंतिम परिच्छेदांमध्ये पोहोचतात, ज्यात दोन माणसे दोघे किती चुकीचे आहेत हे शोधून काढतात. कॅसाब्लॅंकासह हा चित्रपट अॅलिसिया हर्बर्न (इंग्रिड बर्गमन) अमरत्वाचे आश्वासन देतो. ती एक महिला आहे, जिची गुन्हेगार अमेरिकन मुलगी अशी ओळख आहे. यू.एस.सहकारी एजंट टी. आर. डेव्हलिन (कॅरी ग्रॅंट) अॅलिसिया हर्बर्न गुप्तचर म्हणून नियुक्ती करतो. त्यावेळी अॅलिसियाला ब्राझीलमध्ये लपवलेल्या नाझी अलेक्झांडर सेबास्टियन (क्लाउड पाऊन्स) यांचे प्रेम जिकण्याचे निर्देश दिले जातात. जेव्हा सेबास्टियन अॅलिसियाबरोबरच्या नातेसंबंधांबद्दल गंभीर ठरतो, तेव्हा त्याची भागीदारी अधिक वाढते आणि डेव्हलिनला मोठा धोका असतानाही प्रेमासाठी गुप्त माहिती देणे भाग पडते. त्यात तिचा मृत्यू होतो. त्यांचा चुकीचा समज एका प्लॉटच्या मध्यभागी आहे ज्यामध्ये सर्व तुकडे एकत्रितपणे एकत्र येतात, जेणेकरून दोन लोक त्यांच्या स्वातंत्र्यासाठी एक पायऱ्या खाली पळतात आणि तिसरा माणूस त्याच्या दंडापर्यंत पाऊल उचलतो.

चित्रपट रसिकांनी या चित्रपटास उत्स्फूर्त प्रतिसाद दिला. चित्रपटास डॉ. रेखा शेळके, सुहास तेंडुलकर, एमजीएम फिल्म आर्ट विभाग प्रमुख शिव कदम, सुबोध जाधव आदींची उपस्थिती होती.

अल्फाजने अल्फाज को छुआ : 'सहर होने तक'

उर्दू शायरी ज्या विशेष शैलीमध्ये लिहिली आहे, त्यातील सर्वात पहिल्या शायरा म्हणजे औरंगजेबाची मोठी कन्या झेबुन्निसा. झेबुन्निसा यांच्या शायरीपासून ते अगदी आताच्या शायरा मोनिका सिंह यांच्या शायरीपर्यंतचा प्रवास 'सहर होने तक' या कार्यक्रमातून अलगद उलगडत गेला आणि प्रत्येक शायरीला 'वाह वा...', 'क्या बात है....' अशी मनसोक्त दाद मिळून सारे सभागृहच 'शायराना' रंगात रंगले होते. शायरी, नृत्य आणि गायन यांचा तिहेरी मिलाफ असलेल्या या कार्यक्रमात उर्दू-फारसी शायरीचे वेगळेपण उलगडताना तिची नजाकत जपत कलाकारांनी लक्षवेधी सादरीकरण केले.

नीरजा आपटे यांची संकल्पना, दिग्दर्शन आणि संचालन असलेल्या या कार्यक्रमाचे वेगळेपण दीप प्रज्वलनाने झाले. कथक नृत्य सादर करत अबोली अभ्यंकर यांनी प्रेक्षकांमधून प्रवेश करून नृत्य करतच दीप प्रज्वलन करून मैफलीची सुरुवात केली. पुण्याच्या जिल्हाधिकारी तथा शायरा मोनिका सिंह यांच्या दमदार उच्चारातील पंजाबी लहेजा आणि गायिका गायत्री सप्रे यांच्या सुरांचा गोडवा कार्यक्रम रंगतदार करून गेला. 'अल्फाजने अल्फाज को छुआ, सहर होने तक' असे म्हणत कार्यक्रमाची सुरुवात झाली. यानंतर कैसरजहाँ यांची 'मैंने ढूँढा साज ए फिदरत के तरन्नम में उसे....' ही शायरी सादर झाली. 'जुदा हो मुझसे मेरा यार ये खुदा ना करे....' ही झेबुन्निसा यांची शायरी, 'भूलकर के भी न दर्द को दिल से कभी जुदा समझ..' ही ताजबुद यांची तर 'खामोशी के पेड से मैंने अक्षर नहीं तोडे...' ही अमृता प्रीतम यांची शायरी, 'लो बुलबुलो चलो बे दिन आए बहारके...' ही शायरी कार्यक्रमाला नव्या उंचीवर नेणारी ठरली. यावेळी श्रीकांत देशपांडे, गणेश घुले, महेश अचिंतलवार, सुबोध जाधव आदी मान्यवर उपस्थित होते.

अमृत महोत्सव वर्षानिमित्त मा. अंकुशराव कदम यांचा सत्कार

औरंगाबाद विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष मा. अंकुशराव कदम यांच्या अमृतमहोत्सवी वर्षानिमित्त त्यांचा यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या कार्याध्यक्षा मा. खा. सुप्रियाताई सुळे यांच्या हस्ते ९ ऑक्टोबर २०१८ रोजी सत्कार करण्यात आला.

मा. अंकुशराव कदम हे मराठवाड्यातील अग्रगण्य शैक्षणिक संस्था म्हणून नावारूपास आलेल्या महात्मा गांधी मिशनचे विश्वस्त तथा सचिव आहेत. शिक्षण संस्थेच्या माध्यमातून मराठवाड्यातीलच नव्हे तर विविध राज्यातील मुलेदेखील या शिक्षण संस्थेत दर्जेदार, उच्च शिक्षण घेत आहेत. मुळातच सामाजिक कार्याची आवड असल्याने आणि त्यातही यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या विभागीय केंद्राच्या अध्यक्षपदाची जबाबदारी आल्याने त्यांच्या सामाजिक कार्यातही उल्लेखनीय बाबी घडत आहेत. मराठवाड्यातील दुष्काळग्रस्त परिस्थिती, नापिकी, कर्जबाजारीपणा यामुळे त्रस्त असणाऱ्या मराठवाड्यातील शेतकऱ्यांसाठी विविध विषयांवरील कार्यशाळा आयोजित करून या परिस्थितीशी दोन हात करण्यासंदर्भात त्यांनी उचललेली पावले महत्त्वपूर्ण आहेत. शहरातील कचराकोडीमुळे शहरवासीयांचा गुदमरलेला श्वास मोकळा करण्यासाठी एमजीएम आणि यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान यांनी घेतलेली मेहनत फळाला आली आहे.

सामाजिक, शैक्षणिक क्षेत्रात कार्यरत असणाऱ्या मा. अंकुशराव कदम यांचे यंदा वयाचे पंचाहत्तरावे वर्ष आहे. त्यानिमित्ताने त्यांचे अभीष्टचिंतन करून त्यांना पुढील कार्यासाठी व दीर्घ आयुष्यासाठी मा. खा. सुप्रियाताई सुळे यांनी शुभेच्छा दिल्या. यावेळी विभागीय केंद्राचे सचिव निलेश राऊत, अपर्णा कक्कड, सुबोध जाधव, महेश अचिंतलवार, एमजीएम फिल्म अँड आर्ट विभागाचे प्रमुख शिव कदम, प्रा. रेखा शेळके आदींची उपस्थिती होती.

चित्रपट चावडी : फ्रेंच चित्रपट : 'ब्रेथलेस'

१९६० मधील जीन-लुक-गोडार्ड दिग्दर्शित व लिखित 'ब्रेथलेस' हा फ्रेंच चित्रपट मंगळवार, दि. २० नोव्हेंबर २०१८ रोजी सायं. ६ वा., आईनस्टाईन सभागृह, जेएनईसी महाविद्यालय, एमजीएम परिसर, औरंगाबाद येथे दाखविण्यात आला.

गोदार्डच्या ब्रेथलेसचा या चित्रपटानिमित्त रसिकांना शुद्ध, कच्च्या, अराजक नवजातपणावर आश्चर्यचकित होण्याची एक संधी आहे. जीन-पॉल बेल्मोन्डो हा एक धडकी भरवणारा माणूस असून बोगार्ट याने पोलिसांना ठार मारले आहे; जीन सेबर्ग ही अमेरिकन गायक असून पत्रकार आणि कादंबरीकारही आहे. जी जीन-पॉल बेल्मोन्डो यासोबत प्रेमात आहे. पण ती खरोखरच प्रेमात आहे का हे पाहण्यासाठी तिच्या अपार्टमेंटमध्ये बेल्मोन्डो आणि सेबर्गची निरूपयोगी, सुस्त, कामुक संभाषण एक तेजस्वी रीफ आहे; प्रत्यक्षात संपूर्ण चित्रपट प्रेरणादायक आहे. तरुण आणि प्रेम हे कसे असते हे अगदी स्पष्टपणे दर्शविणारा हा चित्रपट आहे.

आदरणीय यशवंतराव चव्हाणसाहेब यांना आदरांजली

राज्याचे पहिले मुख्यमंत्री, आदरणीय यशवंतराव चव्हाण साहेबांच्या ३४ व्या पुण्यतिथीनिमित्त यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई, विभागीय केंद्र औरंगाबादच्या वतीने रविवार, दि. २५ नोव्हेंबर २०१८ रोजी मराठवाडा साहित्य परिषद येथील साहेबांच्या पुतळ्याला पुष्पहार अर्पण करून अभिवादन करण्यात आले. यावेळी मा. सुहास तेंडुलकर, मा. दामोदर जाधव, सुबोध जाधव, दीपक जाधव, विजय मगरे, राजेंद्र वाळके, प्रतिक राऊत आदींची उपस्थिती होती. उपस्थितांना मा. सुहास तेंडुलकर यांनी मार्गदर्शन केले.

मागील वर्षी आदरणीय चव्हाण साहेबांच्या पुण्यतिथीचे औचित्य साधून औरंगाबाद विभागीय केंद्र व मराठवाडा साहित्य परिषदेच्या वतीने यशवंतराव चव्हाण नाट्यगृहात सुरु केलेल्या रेखाचित्र प्रदर्शनास सर्वांनी भेट दिली व त्यांच्या कार्याला उजाळा दिला.

सहावा औरंगाबाद आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सव

देशविदेशातील चाळीसहून अधिक चित्रपटांचे प्रदर्शन,

गिरीश कासारवल्ली यांना जीवन गौरव पुरस्कार प्रदान

न्यूड'ला गोल्डन कैलासा, तर 'सावित्री' सर्वोत्कृष्ट लघुपट

जगभरातील व देशातील सर्वोत्कृष्ट चित्रपट रसिकांपर्यंत पोहोचवणास सहावा औरंगाबाद आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सव बुधवार, दि. ९ ते रविवार, दि. १३ जानेवारी २०१९ या दरम्यान आयनॉक्स थिएटर, प्रोजोन मॉल, औरंगाबाद येथे राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय पातळीवरील कलावंतांच्या मांदियाळीत सिनेरसिकांच्या तुडुंब गर्दीत संपन्न झाला.

नाथ ग्रुप व महात्मा गांधी मिशन प्रस्तुत व यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय औरंगाबाद केंद्र आयोजित औरंगाबाद इंटरनॅशनल फिल्म फेस्टिव्हल हा महाराष्ट्र शासनाच्या सहकार्याने संपन्न झाला असून प्रोजोन मॉल यांचे विशेष सहकार्य या फेस्टिव्हलला लाभले होते. तसेच राष्ट्रीय चित्रपट संग्रहालय, पुणे व स्वीडिश राजदूतावास यांनी महोत्सवात विशेष सहभाग नोंदविला.

पोस्टर प्रदर्शन (७ जानेवारी २०१९)

राष्ट्रीय चित्रपट संग्रहालय, भारत सरकार, पुणे यांच्या सहकार्याने देश विदेशातील ख्यातनाम व्यक्तींच्या चित्रपटांवर आधारित पोस्टर प्रदर्शनाचे आयोजन महोत्सवादरम्यान करण्यात आले होते. यामध्ये महात्मा गांधी यांच्या १५० व्या जयंतीनिमित्त तसेच ग. दि. माडगूळकर, पु. ल. देशपांडे, सुधीर फडके, जागतिक ख्यातीचे स्वीडिश दिग्दर्शक इग्मान बर्गमन, हिंदी चित्रपट संगीत क्षेत्रातील महान कलावंत संगीतकार नौशाद, संगीतकार स्नेहल भाटकर, गीतकार कैफी आझमी, मझरूह सुल्तानपुरी, पार्श्वगायिका शमशाद बेगम या दिग्गज कलाकारांच्या जन्मशतशब्दी निमित्त हे प्रदर्शन आयोजित करण्यात आले होते. या व्यक्तींच्या मोजक्या चित्रपटांची पोस्टर या प्रदर्शनात मांडले होते.

उद्घाटन सोहळा व जीवनगौरव पुरस्कार प्रदान (९ जानेवारी २०१९):

सहाव्या औरंगाबाद आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सवाचे उद्घाटन बुधवार, ९ जानेवारी २०१९ रोजी आयनॉक्स, प्रोजोन मॉल येथे प्रसिद्ध दिग्दर्शक मधुर भांडारकर यांच्या हस्ते करण्यात आले. याप्रसंगी प्रसिद्ध दिग्दर्शक गिरीश कासारवल्ली, दिग्दर्शक एन. चंद्रा, निर्माते किरण शांताराम, दिग्दर्शक चंद्रकांत कुलकर्णी, अभिनेत्री राजश्री देशपांडे, युरोपीय अभिनेत्री मारियान बोगो, लेखक दासू वैद्य यांची प्रमुख उपस्थिती होती. प्रारंभी भांडारकर यांच्या हस्ते दीप प्रज्वलन करून महोत्सवाची टाळ्यांच्या गजरात सुरवात झाली. यावेळी भांडारकर म्हणाले की, देश-विदेशातील चाळीसहून अधिक चित्रपट या महोत्सवात दाखविण्यात येणार आहेत; ही चित्रपट रसिकांसाठी पर्वणीच होय. यातील काही भाषा रसिकांना समजणार नाहीत, पण चित्रावरून व त्यातील कलाकारांचे हावभाव यावरून त्या चित्रपटाचे कथानक लक्षात येते व त्यातील संदेश रसिकांच्या मनाला भिडतोच. मात्र आता बदलत्या तंत्रज्ञानानुसार चित्रपट क्षेत्राने बदलणे आवश्यक आहे, असेही त्यांनी नमूद केले. महोत्सवाच्या आयोजनाचे कौतुक करीत अशा आयोजनांच्या पाठीशी समाजाने उभे रहाणे आवश्यक असल्याचे एन. चंद्रा यांनी नमूद केले. दिग्दर्शक आणि प्रेक्षक यांच्यातील अंतर कमी व्हावे, असे मत किरण शांताराम यांनी मांडले. मराठी चित्रपटांचा स्वतंत्र सशुल्क महोत्सव भरवावा, अशी सूचना चंद्रकांत कुलकर्णी यांनी केली. उद्घाटनानंतर कोल्ड वॉर (पोलंड) या चित्रपटाने महोत्सवाला सुरवात झाली. शीतयुद्धाच्या पार्श्वभूमीवर फुलणारी प्रेमकथा चित्रपटात प्रभावीपणे दाखविण्यात आली.

गिरीश कासारवल्ली यांना 'पद्मपाणी' जीवनगौरव पुरस्कार

चित्रपट महोत्सव उद्घाटन समारंभात प्रसिद्ध दिग्दर्शक गिरीश कासारवल्ली यांना पद्मपाणी जीवनगौरव पुरस्कार प्रदान करण्यात आला. यास उत्तर देताना कासारवल्ली म्हणाले की, माझ्या चित्रपट कारकीर्दीच्या चाळीसाव्या वर्षात मिळालेल्या या पुरस्काराने इतर सर्व पुरस्कारांच्या तुलनेत अधिक आनंद झाला आहे. मानवी मनाच्या विकासात चित्रपट हे प्रभावी माध्यम आहे. मराठी चित्रपटाचे भवितव्य उज्ज्वल असल्याचा उल्लेखही त्यांनी केला.

चित्रपट सृष्टीतील दिग्गज आणि शहरातील जाणकार रसिकांच्या उपस्थितीत बुधवारी थाटात सुरु झालेल्या सहाव्या औरंगाबाद आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सवाचा दुसरा दिवस दर्जेदार देशी चित्रपटांनी गाजला. त्याचबरोबर स्वीडिश आणि जपानी चित्रपटालाही प्रेक्षकांनी गर्दी केली.

गुरुवारी (दि. १० जानेवारी २०१९) महोत्सवात सकाळी सव्वादहापासून 'मंटो', हा नंदिता दास दिग्दर्शित हिंदी, 'घटश्राद्ध' हा गिरीश कासारवल्ली दिग्दर्शित कन्नड, 'आमृत्यू' हा अरूप मन्ना दिग्दर्शित आसामी, 'आम्ही दोघी' हा प्रतिमा जोशी दिग्दर्शित मराठी, 'अब्बू' हा अर्षद खान दिग्दर्शित कॅनडियन, तर 'वाईल्ड स्ट्रॉबेरी' हा इंगमार बर्गमन यांचा स्वीडिश सिनेमा दाखविण्यात आला. रात्री 'कोल्ड वार' या पोलिश सिनेमाचा रिपीट शो झाला. तसेच 'सिन्सीअरली युवर्स ढाका' ही अकरा दिग्दर्शकांच्या अकरा कथा असलेली बांगलादेशी फिल्म प्रदर्शित करण्यात आली.

लघुपटांना रसिकांची गर्दी

शॉर्ट फिल्म स्पर्धेतील विशेष ठरलेले नितीन गोजे दिग्दर्शित 'कविता', मदन काळे यांचा 'सावित्री', डॉ. गणेश शिंदे यांचा 'ओझ', क्षितीज जोशी यांचा 'मैं और मेरी कहानी', अविनाश भोसले यांचा 'झलक', रोहित काळे यांचा 'आविष्कारी', रामेश्वर झिंजुर्डे यांचा 'शेण', सुमित पाटील यांचा 'तरंग' आणि श्रीकांत जामुंडे यांचा 'जंटलमन' हे लघुपट सायंकाळी दाखविण्यात आले.

महात्मा गांधींना अनोखी आदरांजली

महात्मा गांधींच्या शतकोत्तर सुवर्णमहोत्सवी जयंती वर्षानिमित्त त्यांना फिल्म फेस्टिव्हलमध्ये अनोखी आदरांजली अर्पण करण्यात आली. 'गांधी आणि सिनेमा' या विषयावर अमृत गांगर यांनी विशेष दृक्श्राव्य व्याख्यानात उदयोन्मुख भारतीय चित्रपटसृष्टीवरील गांधींच्या स्वदेशी, साधेपणा आणि राष्ट्रीय विचारांचा प्रभाव सोदाहरण स्पष्ट केला. यासाठी 'राजा हरिश्चंद्र' या चित्रपटाचे उदाहरण दिले. 'गांधी', 'खिडकी' 'सत्याग्रह' मधील दृश्येही दाखवली.

तिसऱ्या दिवशी 'भोर', 'आरोन', 'न्यूड' आणि बरेच काही...(११ जानेवारी २०१९)

चीन, श्रीलंका, स्वीडन, अर्जेन्टिना, जपान या देशांतील सरस चित्रपटांची मजा शहरातील चित्रपट रसिकांनी महोत्सवाच्या तिसऱ्या दिवशी शुक्रवारी दि. ११ जानेवारी २०१९ ला अनुभवली. दिवसभरातील दहाही शोज प्रेक्षकांनी हाऊसफुल्ल केले. या महोत्सवात शुक्रवारी रवी जाधव दिग्दर्शित 'न्यूड' हा मराठी सिनेमा, 'अॅश इज प्युअरेस्ट व्हाईट' हा चायनीज सिनेमा, कामाख्या सिंग दिग्दर्शित 'भोर', 'आरोन' हा ओंकार शेटी दिग्दर्शित मराठी सिनेमा, 'अण्डरपॅट्स थीफ' हा श्रीलंकेन सिनेमा, 'परसोना' हा इंगमार बर्गमन दिग्दर्शित 'द सेव्हन्थ सील' हा स्वीडिश सिनेमा, 'थिंकिंग ऑफ हिम' हा अर्जेन्टिना इंडिया सिनेमा, 'परसोना' हा इंगमार बर्गमन दिग्दर्शित स्वीडिश सिनेमा, द स्वीट रिक्कियन ही रितू सरीन व टेंगझीन सोनम दिग्दर्शित इंडो-यू.एस.ए. फिल्म, तर द बॅड पोएट्री टोकियो हा अंशुल चौहान दिग्दर्शित जपानी सिनेमा दाखविण्यात आला.

एमजीएम शॉर्ट फिल्म कॉम्पिटिशन शोमध्ये सदरा, राखोळी, वजू आणि द लास्ट मिस्टेक हे लघुपट दाखविले गेले. त्याचबरोबर आदित्य केळगावकरांच्या 'साऊंडप्रुफ' या लघुपटबरोबरच अनिलकुमार साळवे यांचा १५ ऑगस्ट हा लघुपट दाखवला गेला.

बहुभाषिक सिनेमाचा दिवस

चंदेरी दुनियेतील एकाहून एक सरस कलाकृतींचा आस्वाद आणि सिनेमातंत्राचा अभ्यास शहरातील चित्ररसिकांना करण्याची संधी शनिवार, दि. १२ जानेवारी २०१९ रोजी मिळाली. शनिवारी महोत्सवात अव्यक्तो हा अर्जुन दत्ता दिग्दर्शित बंगाली, लव्हेलेस हा अॅण्ड्यू इवांगस्तेव दिग्दर्शित बहुभाषिक, पेटिंग लाईफ हा बिजुकुमार दामोदरन् दिग्दर्शित इंडो-यू.एस.ए., बंदिशाळा हा मिलींद लेले दिग्दर्शित मराठी, सॅराबॅण्ड हा इंगमार बर्गमन दिग्दर्शित स्वीडिश, भुवन शोम हा मृणाल सेन दिग्दर्शित हिंदी, व्हॉट विल पीपल से हा इरमान हक दिग्दर्शित बहुभाषिक, तर गुड लक अल्जेरिया हा फ्रेंच-बेल्जीयम चित्रपट दाखविण्यात आला. अॅश इज प्युअरेस्ट व्हाईट या सिनेमाच्या रिपीट शोलाही प्रेक्षकांची चांगलीच गर्दी केली होती.

‘विथ मोबाईल फोन : एव्हरीवन इज अ फिल्ममेकर’ या विषयावर परिसंवाद

‘विथ मोबाईल फोन : एव्हरीवन इज अ फिल्ममेकर’ या विषयावरील परिसंवादात अभिनेते संदीप कुलकर्णी, अमरजित आमले, दिग्दर्शक तेज देऊसकर, समीक्षक अमोल उदगीरकर व एमजीएम फिल्म आर्ट्सचे संचालक शिव कदम सहभागी झाले होते. महोत्सवाचे संचालक अशोक राणे यांनी सर्वांना बालेके केले.

मा. खा. सुप्रिया सुळे यांची महोत्सवाला सदिच्छा भेट.

मा. खा. सुप्रिया सुळे यांनी शनिवार, दि. १२ जानेवारी २०१९ रोजी दुपारी महोत्सवाला सदिच्छा भेट दिली. त्या म्हणाल्या, राजकारणात असलो, तरी सिनेमे बघणे आमच्यासाठी इतरांपेक्षा जास्त महत्त्वाचे असते. नेटफ्लिक्ससारख्या साधनांनी सिनेमा बघण्याचा अर्थच बदलून टाकला आहे. इथून पुढे सिनेमा आणि नेटफ्लिक्स यांच्यातील अंतर दूर करण्याचे आव्हान फिल्म फेस्टिव्हलच्या आयोजकांपुढे असणार आहे. माध्यमांमधले बदल सिनेमातही दिसतील. पुण्यापेक्षा मोठा प्रतिसाद या महोत्सवाला मिळालेला दिसत आहे, असे निरीक्षण त्यांनी नोंदविले.

समारोप व पुरस्कार वितरण सोहळा

शहरासह मराठवाड्यातील सिनेरसिकांच्या अपूर्व उत्साहात गेल्या पाच दिवसांपासून सुरु असलेल्या सहाव्या औरंगाबाद आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सवाचा ता. १३ रोजी समारोप झाला. भारतीय चित्रपट प्रकारातील सर्वोत्कृष्ट चित्रपटासाठी एक लाख रुपयांचा गोल्डन कैलास पुरस्कार ‘न्यूड’ला मिळाला. तर ‘मंटो’ने तीन पुरस्कार पटकावले.

ज्युरी कमिटीचे चेअरमन, प्रसिद्ध दिग्दर्शक एन. चंद्रा, मारियान बोगो, गीतकार दासू वैद्य, अभिनेते संदीप कुलकर्णी, दिग्दर्शक उमेश कुलकर्णी, तेजस देऊसकर, सिराज सय्यद, फैजल खान, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष अंकुशराव कदम, कोषाध्यक्ष सचिन मुळे, नाथ ग्रुपचे संतोष जोशी, विजय कान्हेकर, अहमद जलील, सिद्धार्थ मनोहर, आदींची मंचावर उपस्थिती होती. संयोजन समितीचे नीलेश राऊत यांनी प्रास्ताविक केले. औरंगाबादच्या रसिकांनी या महोत्सवाला दिलेला प्रतिसाद अद्भुत आहे. गेली चाळीस वर्ष मी सिनेचळवळीत काम करतो आहे; पण इथल्या लोकांची चांगल्या सिनेमाची तहान भागवता येणं माझ्यासाठी फार मोठी गोष्ट ठरली आहे. अगदी ऐंशीपार जोडप्यानेही दाखवलेली जिज्ञासा मला महत्त्वाशी वाटली,’ असे मनोगत अशोक राणे यांनी व्यक्त केले.

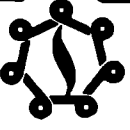
शॉर्ट फिल्म स्पर्धेचे प्री-ज्युरी प्रो. एस.के. देशमुख, महेश देशमुख आणि पवन गंगावणे यांचा; तसेच प्रथमच लघुपट बनवणाऱ्या एमजीएम फिल्म आर्टच्या विद्यार्थ्यांचा सत्कार करण्यात आला. त्यानंतर पुरस्कारांचे वितरण करण्यात आले. २५ हजार रुपयांचा ‘सिल्व्हर कैलास’ पुरस्कार ‘सावित्री’ या लघुपटासाठी मदन काळे यास देण्यात आला.

मास्टर क्लासद्वारे उमेश कुलकर्णी यांचे मार्गदर्शन

इंग्रजांनी लावून दिलेल्या शिक्षण पद्धतीमळे नवीन काही शोधण्याचा विश्वास आपण गमावून बसलो आहोत. लोक काय म्हणतील, हा प्रश्न कलाकाराने सोडून दिला पाहिजे. दडपणातून मुक्त व्हा. कलेचा एकच मार्ग नाही. सर्व कला आतून परस्परांशी जोडलेल्या आहेत. फक्त प्रकाश, रेषा, पोत या अंगाने आपली स्पेस शोधता आली पाहिजे, असा सल्ला उमेश कुलकर्णी यांनी मास्टर क्लासमध्ये दिला. कुठलाही कलाकार हा एक तत्त्वज्ञ असतो. सैद्धांतिक मांडणी करतानाच काही सिद्धांत तो शोधतही असतो. कथा मांडणे हा सिनेमाचा मूळ उद्देश नाही. ते आवरण आहे. त्याच्या आत दडलेले सूत्र ओळखणे आणि ते काय पद्धतीने मांडता येईल याचा विचार करणे, शक्यतांचा नवनवीन पद्धतीने शोध घेणे म्हणजे सिनेमा बनवणे, असे त्यांनी सांगितले. या मास्टर क्लासमध्ये त्यांची ‘गिरणी’ ही शॉर्ट फिल्म दाखवण्यात आली.

सर्वोत्कृष्ट पुरस्कार

संगीत: स्नेहा खानविलकर, झाकीर हुसेन (मंटो), **ध्वनी:** अनमोल भावे (न्यूड), **संकलन:** सुजय दत्ता रे (अव्यक्त), **छाया:** अमलेन्दू चौधरी (न्यूड), **पटकथा:** बिजुकुमार दामोदरन् (पेंटिंग लाइफ), **अभिनेता:** नवाजुद्दीन सिद्दिकी (मंटो), **अभिनेत्री:** कल्याणी मुळे (न्यूड), **दिग्दर्शक:** नंदिता दास (मंटो), **उल्लेखनीय:** आम्ही दोघी (प्रतिमा जोशी), **प्रेक्षक पसंती:** द स्वीट रिक्वियम (रितू सरीन)

चित्रपट चावडीत: अमेरिकन चित्रपट 'रोप' चे प्रदर्शन

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, विभागीय केंद्र औरंगाबाद व एमजीएम पत्रकारीता महाविद्यालय संचलित एमजीएम फिल्म आर्ट्स विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित चित्रपट चावडी उपक्रमांतर्गत, शनिवार दि. २३ फेब्रुवारी २०१९ रोजी सायं. ६ वा. 'रोप' हा चित्रपट चित्रपती व्ही. शांताराम प्रेक्षागृह, एमजीएम फिल्म आर्ट विभाग, एमजीएम पत्रकारीता महाविद्यालय, औरंगाबाद येथे दाखविण्यात आला.

'पॅट्रिक हॅमिल्टन' या नाटकावर आधारीत १९४८ ला प्रदर्शित अल्फ्रेड हिचकॉक दिग्दर्शित 'रोप' हा चित्रपट मानसीक गुन्हेगारीवर आधारीत असून यामध्ये जेम्स स्टीवर्ट, जॉन डेल आणि फर्ली ग्रॅगर यांच्या प्रमुख भूमिका आहेत. ब्रॅडन शॉ (जॉन डेल) आणि फिलीप मॉर्गन (फर्ली ग्रॅगर) हे दोघे हार्डवर्क विद्यापीठातील जुना मित्र डेविड कॅटली (डिक हॉगन) याच्या छोट्या दोरीच्या साहाय्याने गळा दाबून खून करतात. आणि हे सिद्ध करण्यासाठी प्रेत एका मोठ्या लाकडी पेटीत बंद करून त्या पेटीवरच एका छोट्या पार्टीचे आयोजन करतात आणि तिथूनच सुरु होतो एक थ्रिलर चित्रपट...

चित्रपटास रसिक, विद्यार्थी ज्येष्ठ नागरिक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. यावेळी डॉ. रेखा शेळके, सुहास तेंडूलकर, एमजीएम फिल्म आर्ट विभाग प्रमुख शिव कदम, सुबोध जाधव आदींची उपस्थिती होती.

निवडणुकीच्या धुराळ्यात दुष्काळाच्या झळा

जाणीवपूर्वक दुर्लक्षित होतील : आसाराम लोमटे (सोमवार, ११ मार्च २०१९)

औरंगाबाद : संपूण देशात आता लोकसभा निवडणुकांचे बिगुल वाजले आहेत आणि याच काळात मराठवाडा भीषण दुष्काळाला तोंड देतोय, निवडणुकीच्या धामधुमीत दुष्काळग्रस्तांचे प्रश्न बाजूला पडण्याची भीती आहे. परंतु ते प्रश्न सजग नागरिक म्हणून आपण लावून धरायला हवे, असे प्रतिपादन ज्येष्ठ पत्रकार व साहित्यिक आसाराम लोमटे यांनी केले.

आधुनिक महाराष्ट्राचे शिल्पकार यशवंतराव चव्हाण यांच्या १०६ व्या जयंतीच्या निमित्ताने यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई - विभागीय केंद्र औरंगाबाद व एमजीएम जनसंवाद व वृत्तपत्रिका महाविद्यालयाच्या संयुक्त विद्यमाने सोमवार, दि. ११ मार्च २०१९ रोजी आयोजित विशेष व्याख्यानात ते बोलत होते. या प्रसंगी प्राचार्य प्रतापराव बोराडे, विभागीय केंद्राचे सचिव नीलेश राऊत, प्राचार्या डॉ. रेखा शेळके, सुहास तेंडूलकर, शिव कदम, डॉ. संदीप शिसोदे प्रमुख उपस्थित होते.

याप्रसंगी बोलतांना श्री. लोमटे यांनी महाराष्ट्रात आजवर पडलेल्या दुष्काळाचा आढावा घेतला व त्या त्या वेळी त्यावेळच्या सुधारकांनी व राज्यकर्त्यांनी दुष्काळाबाबत काय दूरगामी विचार केला होता याची मांडणी केली. यात प्रामुख्याने महात्मा फुले, महाराजा सयाजीराव गायकवाड, राजर्षी शाहू महाराज यांच्या कारकिर्दीचा समावेश होता. 'मराठवाड्याच्या दुष्काळाचा निवारणाचा सातत्याने विचार झाला निर्मूलनाचा आता व्हायला हवा', असे मत त्यांनी मांडले.

कार्यक्रमास मोठ्या संख्येने नागरिक, विद्यार्थी, अभ्यासक उपस्थित होते. यावेळी मॅट्रिक एकांकिका सवाई नाट्य स्पर्धेत प्रथम आल्याबद्दल नाटकाचे लेखक दिग्दर्शक प्रवीण पटेकर यांचा सत्कार आसाराम लोमटे यांच्या हस्ते करण्यात आला. कार्यक्रम यशस्वीतेसाठी सुबोध जाधव, विशाखा गारखेडकर, उमेश राऊत, अक्षय गोरे आदींनी परिश्रम घेतले.

चित्रपट चावडीत ऑस्कर पुरस्कार प्राप्त

अमेरिकन चित्रपट 'ला ला लॅण्ड'चे प्रदर्शन (शनिवार, २३ मार्च २०१९)

औरंगाबाद : यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, विभागीय केंद्र औरंगाबाद व एमजीएम पत्रकारीता महाविद्यालय संचलीत एमजीएम फिल्म आर्ट्स विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित चित्रपट चावडी उपक्रमांतर्गत, शनिवार, दि. २३ मार्च २०१९ रोजी सायं. ६ वा. 'ला ला लॅण्ड' हा अमेरिकन चित्रपट चित्रपती व्ही. शांताराम प्रेक्षागृह, एमजीएम फिल्म आर्ट विभाग, एमजीएम पत्रकारीता महाविद्यालय, औरंगाबाद येथे दाखविण्यात आला.

'ला ला लॅण्ड' हा चित्रपट लॉस एंजेलिसमध्ये आपल्या स्वप्नांचा पाठपुरावा करतना कळत नकळत प्रेमात पडलेल्या दोन प्रेमविरांची संगीत प्रेमकहाणी आहे. डिसेंबर २०१६ ला प्रदर्शित या चित्रपटास ऑस्कर पुरस्काराने १४ वेगवेगळ्या गटात सन्मानित केले आहे. या चित्रपटासाठी मुख्य भूमिकेत असलेल्या अभिनेत्री एम्मा स्टोन व रयॉन गॉसलिंग यांनी सर्वोत्कृष्ट अभिनेत्री व सर्वोत्कृष्ट अभिनेत्याचे पुरस्कार मिळालेले आहेत तर चित्रपटास सर्वोत्कृष्ट चित्रपट म्हणून गौरविण्यात आलेले आहे.

१०.७. विभागीय केंद्र लातूर :

राजर्षी शाहू महाराज जयंती (व्याख्यान)

विभागीय केंद्राच्यावतीने लोकराजा राजर्षी शाहू महाराज यांच्या जयंतीच्या निमित्ताने दि. २६ जून २०१८ रोजी 'राजर्षी शाहू महाराजांचे शैक्षणिक कार्य व धोरण' या विषयावर लातूर येथील भालचंद्र ब्लड बँकेच्या सभागृहात जाहीर व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष डॉ. जनार्दन वाघमारे तर प्रमुख व्याख्याते म्हणून कर्नाटक राज्य मराठी साहित्य परिषदेचे अध्यक्ष प्रा. शिंदे होते. प्रा. शिंदे म्हणाले, की शाहू महाराज हे एक द्रष्टे राज्यकर्ते असून शिक्षणाच्या सार्वत्रिकीकरणासाठी 'मोफत व सक्तीच्या प्राथमिक शिक्षणाचा कायदा' पारित करणारे देशातील ते पहिले राष्ट्रपुरुष होते. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. जनार्दन वाघमारे यांनी शाहू महाराजांचे शैक्षणिक कार्य व धोरण यावर सार्वत्रिक प्रकाश टाकला.

याच कार्यक्रमात ज्येष्ठ कवी शशिकांत हिंगोणेकर यांच्या 'ऋतुपूर्व' या काव्यसंग्रहाचे प्रकाशन झाले. या प्रसंगी प्रमुख अतिथी ज्येष्ठ साहित्यिक प्रा. फ. म. शहाशिंदे उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक विभागीय केंद्राचे सचिव हरिभाऊ जवळगे, सूत्रसंचालन केंद्राचे कोषाध्यक्ष विवेक सौताडेकर व आभार सदस्य प्राचार्य डॉ. नागोराव कुंभार यांनी मानले.

श्रद्धांजली सभा

लातूर विभागीय केंद्राचे सचिव, एक यशवंतप्रेमी व्यक्तिमत्त्व, ज्येष्ठ समाजसेवक, नाट्य कलावंत श्री. हरिभाऊ जवळगे यांचे २४ जुलै २०१८ रोजी कर्करोगाच्या प्रदीर्घ आजाराने दुःखद निधन झाले. ७४ वर्षीय हरिभाऊ जवळगे यांनी प्रतिष्ठानच्या स्थापनेपासून शेवटच्या श्वासापर्यंत सचिवपदी पाहून प्रामाणिकपणे प्रतिष्ठानचे कार्य केले.

विभागीय प्रतिष्ठानच्यावतीने २६ जुलै २०१८ रोजी भालचंद्र ब्लड बँक सभागृह, येथे श्रद्धांजली सभेचे आयोजन करण्यात आले होते. श्रद्धांजली सभेचे अध्यक्ष डॉ. जनार्दन वाघमारे होते. याप्रसंगी माजी खासदार डॉ. गोपाळराव पाटील, अॅड. मनोहरराव गोमारे, प्राचार्य डॉ. नागोराव कुंभार, कॉंग्रेस विठ्ठल मोरे, ज्येष्ठ सामाजिक कार्यकर्त्या सुनिता आरळीकर, प्रा. श्याम आगळे आदींसह सामाजिक, शैक्षणिक, राजकीय व सांस्कृतिक क्षेत्रातील अनेक मान्यवर कार्यकर्ते मोठ्या संस्थेने उपस्थित होते.

लो. टिळक पुण्यतिथी, अण्णाभाऊ साठे जयंती:

१ ऑगस्ट २०१८ रोजी विभागीय केंद्राच्यावतीने लोकमान्य बाळ गंगाधर टिळक यांच्या प्रतिमेला पुष्पहार वाहून अभिवादन करण्यात आले. तसेच लोकशाहीर अण्णाभाऊ साठे यांच्या संसगोलाई जवळील पुर्णाकृती पुतळ्यास पुष्पहार अर्पण करून अभिवादन करण्यात आले. साठे यांच्या विचारांचे अनुयायी याप्रसंगी मोठ्या संस्थेचे उपस्थित होते. या अनुयायांना, तरुणांना प्राचार्य डॉ. नागोराव कुंभार, अॅड. मनोहरराव गोमारे, विवेक सौताडेकर, रामकुमार रायवाडीकर यांनी संबोधित केले. शेवटी विभागीय केंद्राचे कोषाध्यक्ष विवेक सौताडेकर यांनी उपस्थितांचे आभार मानले.

स्वातंत्र्यदिनी अभिवादन

१५ ऑगस्ट २०१८ रोजी भारतीय स्वातंत्र्यदिनानिमित्त तिरंग्यास व राष्ट्रपुरुषांना अभिवादन केले व शहरातील सार्वजनिक महारॅलीत सहभाग नोंदविला.

हैदराबाद मुक्तीसंग्राम दिन

लातूर येथील हुतात्मा स्मारक येथे जाऊन हैदराबाद मुक्ती लढ्यात मृत्यू पावलेल्या शहीदांच्या कार्याचे स्मरण करून दि. १७ सप्टेंबर २०१८ पुष्पांजली वाहण्यात आली. ज्येष्ठ स्वातंत्र्य सैनिक जीवनधर शहरकर, मुर्गाप्पा खुमासे इत्यादींचा सत्कारही करण्यात आला.

महात्मा गांधी जयंती-परिसंवाद

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई विभागीय केंद्र, लातूरच्यावतीने दि. २ ऑक्टोबर २०१८ रोजी महात्मा गांधींच्या शतकोत्तर सुवर्ण महोत्सवी वर्षानिमित्ताचे 'एकविसाव्या शतकात महात्मा गांधींजीच्या विचारांची प्रासंगिकता' या विषयावर मंगळवार २ ऑक्टोबर २०१८ रोजी परिसंवादाचे आयोजन करण्यात आले होते.

परिसंवादाच्या अध्यक्षस्थानी विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष डॉ. जनार्दन वाघमारे व प्रमुख वक्ते ज्येष्ठ राज्यशास्त्रज्ञ तथा माजी विभागीप्रमुख राज्यशास्त्र, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर व प्राचार्य डॉ. नागोराव कुंभार होते.

डॉ. चौसाळकर म्हणाले की, स्त्रीमुक्ती, स्त्री-पुरुष, समानता, वर्ण व्यवस्था, धर्माचे महत्त्व अशा कितीतरी प्रथाबाबतच्या चौकटी गांधींनी तोडल्या असून त्यांच्या विचारांची प्रासंगिकता आपल्याला वेळोवेळी जाणवणार आहे, 'डॉ. कुंभार म्हणाले की, गुजरातचे असूनही 'मोदी' आणि 'शहा' यांना अजून गांधी समजलेच नाहीत.' कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक विभागीय केंद्राचे सदस्य अॅड मनोहरराव गोमारे आणि आभार व सूत्रसंचालन विभागीय केंद्राचे कोषाध्यक्ष विवेक सौताडेकर यांनी केले.

यशवंतराव चव्हाण पुण्यतिथी :

विभागीय केंद्र, लातूरच्या वतीने संयुक्त महाराष्ट्राचे शिल्पकार यशवंतराव चव्हाण यांच्या पुण्यतिथीनिमित्ताने, दि. २५ नोव्हेंबर २०१८ रोजी 'यशवंतराव चव्हाण यांचे शेतीविषयक धोरण व आजचे शेतीचे प्रश्न' या विषयावर लातूर येथील मानस फंक्शन हॉल, बार्शी रोड, लातूर येथे जाहीर व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते.

कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष तथा माजी खासदार डॉ. जनार्दन वाघमारे होते. प्रमुख वक्ते म्हणून वसंतराव नाईक कृषी विद्यापीठ, परभणीचे कुलगुरु मा. डॉ. अशोक ढवण होते.

डॉ. ढवण म्हणाले की, शेतीला चांगले दिवस यावेत म्हणून यशवंतरावांनी शेती क्षेत्रात आमूलाग्र बदल केले. नवनवीन कायदे आणले. सहकाराचे जाळे विणून शेतकऱ्यांच्या जीवनात क्रांती घडवून आणण्याचा प्रयत्न केला. सध्या बदलत्या काळानुसार, बदलत्या हवामानानुसार शेतीसमोर वेगवेगळे प्रश्न आपल्याला दिसत असले तरी त्याला यशवंतरावांच्या शेतीविषयक धोरणातून उत्तरे शोधता येतात. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. वाघमारे म्हणाले की, महाराष्ट्राला योग्य दिशा देण्याचे काम यशवंतरावांनी केले. त्यांचा शेतीविषयक सखोल अभ्यास होता. त्यामुळेच त्यांनी भक्कम धोरण आखले. मंचावर अॅड. मनोहरराव गोमारे यांचीही उपस्थिती होती. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. नागोराव कुंभार यांनी केले; सूत्रसंचालन प्रा. श्याम आगळे यांनी केले.

महात्मा फुले पुण्यतिथी :

महात्मा जोतिराव फुले यांच्या पुण्यतिथीचे औचित्य साधून विभागीय केंद्राच्या वतीने २८ नोव्हेंबर २०१९ रोजी शहरातील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर पार्क येथील महात्मा ज्योतिबा फुले यांच्या पुर्णाकृती पुतळ्याला पुष्पहार घालून अभिवादन केले. याप्रसंगी प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष डॉ. जनार्दन वाघमारे, सचिव डॉ. नागोराव कुंभार, खजिनदार सौताडेकर, सदस्य अॅड. मनोहरराव गोमारे, तसेच पुरोगामी चळवळीतील प्रतिष्ठानशी संलग्न असलेले अनेक कार्यकर्ते उपस्थित होते. यावेळी डॉ. कुंभार यांनी महात्मा फुले यांच्या जीवनचरित्रावर आपल्या प्रास्ताविकातून प्रकाश टाकला. खजिनदार विवेक सौताडेकर यांनी आभार मानले.

अवयवदान व देहदान जनजागृती पदयात्रा :

अवयवदान व देहदान यासंबंधी जनजागृती व्हावी, या उद्देशाने आणि नागरिकांच्या मनातील गैरसमज दूर व्हावेत यासाठी मुंबई येथील 'द फेडरेशन ऑफ ऑर्गन अॅड बॉडी डोनेशन' या संस्थेचे पुरुषोत्तम पवार यांच्या पुढाकारातून लातूर येथील मांजरा आयुर्वेदिक महाविद्यालय ते राजर्षी शाहू महाविद्यालय या दरम्यान दि. १९ डिसेंबर २०१८ रोजी 'अवयवदान व देहदान जनजागृती पदयात्रा' व राजर्षी शाहू महाविद्यालय येथे व्याख्यानाचे आयोजन शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र लातूर, राष्ट्रीय अंधत्व निवारण संस्था (नॅब) आदींच्या वतीने करण्यात आले होते. रॅली व व्याख्यानाला उत्तम प्रतिसाद मिळाला. नॅबचे विजयकुमार राठी, विभागीय केंद्राचे खजिनदार विवेक सौताडेकर, डॉ. जयंत पाटील आदी कार्यकर्ते मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

जिजाऊ व स्वामी विवेकानंद जयंती :

विभागीय केंद्राच्या वतीने दि. १२ जानेवारी २०१९ रोजी राष्ट्रमाता जिजाऊ व स्वामी विवेकानंद यांच्या जयंती निमित्ताने प्रतिष्ठानच्या कार्यालयात जिजाऊ व स्वामी विवेकानंद यांच्या प्रतिमेला पुष्पहार घालून अभिवादन करण्यात आले. प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष डॉ. जनार्दन वाघमारे, सचिव डॉ. नागोराव कुंभार, खजिनदार विवेक सौताडेकर, प्रा. श्याम आगळे, अॅड. मनोहरराव गोमारे, अरविंद कांबळे, विक्रम कदम या प्रसंगी उपस्थित होते.

१०.८ विभागीय केंद्र, अमरावती :

१०.९ विभागीय केंद्र, अहमदनगर :

महात्मा ज्योतिबा फुले जयंती :

बुधवार, दि. ११ एप्रिल २०१८ रोजी कृषी महाविद्यालयामध्ये महात्मा ज्योतिबा फुले जयंतीचा कार्यक्रम पार पडला.

कार्यक्रमाचे उद्घाटन डॉ. हरी मोरे, प्राचार्य, कृषी महाविद्यालय, सोनई यांनी करून प्रतिमेला पुष्पहार घालून पूजन केले. त्यानंतर महात्मा फुले यांनी केलेल्या सामाजिक, शैक्षणिक कार्याचा थोडक्यात आढावा व त्यांचा पुर्ण जीवनपट विद्यार्थ्यांना सविस्तर समजावून सांगितला.

या कार्यक्रमाप्रसंगी विद्यार्थी कल्याण अधिकारी प्रा. तांबे उपस्थित होते. महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक तसेच कर्मचारी वृंद, विद्यार्थी-विद्यार्थिनी मोठ्या संख्येने उपस्थित होत्या. मा. श्री प्रशांत पाटील गडाख, सचिव, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान - मुंबई, यांच्या मार्गदर्शनाखाली हा कार्यक्रम यशस्वीरित्या पार पडला.

शेतीकट्टा

विषय: ऊस उत्पादन तंत्रज्ञान (१५.०६.२०१८)

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई-विभागीय केंद्र, अहमदनगर अंतर्गत 'ऊस उत्पादन तंत्रज्ञान' या विषयावर शेती कट्ट्याचे आयोजन आश्वी ता. संगमनेर येथे करण्यात आले. या कार्यक्रमासाठी प्रमुख तज्ज्ञ मार्गदर्शक म्हणून श्री. नारायण निबे (विषय विशेषज्ञ, कृषी विद्या विभाग, कृषी विज्ञान केंद्र, दहिगावने ता. शेवगाव) हे उपस्थित होते. त्यांनी ऊसामध्ये आंतरपीक लागवड, ऊसाचे वेगवेगळे वाण, वाणांचा उतारा, ऊसाचे उत्पादन, पाणी व्यवस्थापन, लागवड व्यवस्थापन, कीड व रोग व्यवस्थापन, आंतर मशागत आणि तण व्यवस्थापन याविषयी शेतकऱ्यांना बहुमोल मार्गदर्शन करून शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांचे निरसन केले.

कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून प्रगतशील शेतकरी श्री. अशोक म्हसे (आश्वी ता. संगमनेर) हे होते. या प्रसंगी डॉ. हरी मोरे (प्राचार्य, कृषी महाविद्यालय, सोनई) श्री. रविंद्र मोरे, श्री. गणेश घावटे, प्रा. योगेश जाधव, प्रा. सोमनाथ दरंदले, डॉ. सारीका वाद्रे, प्रा. सुजाता पेरणे, प्रा. राजेंद्र लिपणे व परिसरातील प्रगतीशील ऊस बागायतदार शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. हा शेतीकट्टा यशस्वीरित्या पार पाडण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-विभागीय केंद्र, अहमदनगर सर्व सन्माननीय सदस्य तसेच श्री. अशोक पाटील म्हसे व ग्रामस्थांचे विशेष सहकार्य लाभले.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. मोरे, तर सूत्रसंचालन प्रा. लिपणे यांनी केले.

विषय : हवामान बदल (०१.०७.२०१८)

महाराष्ट्र राज्याचे माजी मुख्यमंत्री स्व. वसंतरावजी नाईक यांच्या जयंतीनिमित्त कृषी दिन व शेती कट्टा कार्यक्रमाचे आयोजन यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्र, अहमदनगर अंतर्गत 'हवामान बदल' या विषयावर कृषी महाविद्यालय, सोनई येथे करण्यात आले होते. कार्यक्रमासाठी प्रमुख तज्ज्ञ मार्गदर्शक म्हणून मा. डॉ. रामचंद्र साबळे, माजी कृषी हवामान विभाग प्रमुख व मा. डॉ. शरदराव गडाख, संशोधन संचालक, म. फु. कृ. वि. राहुरी हे उपस्थित होते. तज्ज्ञ मार्गदर्शक डॉ. साबळे यांनी वातावरणातील हवेचा दाब तयार होण्याची कारणे, पावसाच्या वितरणातील असमानता, जागतिक तापमानवाढ, गारपीट, अतिवृष्टी, जगातील, भारतातील व मुख्यत्वे महाराष्ट्रातील हवामानाचा अचूक अंदाज कसा काढला जातो तसेच हवामानाचा अंदाज व्यक्त करणाऱ्या देशातील विविध संस्था हवामानातील बदलांना सामोरे जातांना शेतकऱ्यांनी काय काळजी घ्यावी, याविषयी या प्रसंगी सविस्तर मार्गदर्शन करून उपस्थित शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांचे निरसन केले. डॉ. शरदराव गडाख यांनी हवामान बदलामुळे पिकांवर होणारे परिणाम, शासनाच्या खरीप पिकासंबंधीत विविध योजना, हवामान बदल व विद्यापीठातील संशोधन याविषयी मार्गदर्शन केले. या प्रसंगी नेवासा तालुक्यातील विविध गावातील एकूण ५१ शेतकरी व कृषी महाविद्यालय, सोनईतील प्राध्यापक, कर्मचारी वृंद व विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

कार्यक्रमासाठी अध्यक्ष म्हणून मा. श्री. उत्तमराव लोंढे (सचिव, मुळा एज्युकेशन सोसायटी, सोनई) तसेच मुळा सह. सा. का. लि. सोनई येथील पदाधिकारी, मुळा एज्युकेशन सोसायटीचे पदाधिकारी व नेवासा तालुक्यातील विविध क्षेत्रातील पदाधिकारी उपस्थित होते.

हा शेतीकट्टा यशस्वीरित्या पार पाडण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई-विभागीय केंद्र अहमदनगरच्या सर्व सन्माननीय सदस्यांचे विशेष सहकार्य लाभले. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक प्रा. हरी मोरे (प्राचार्य, कृषी महाविद्यालय, सोनई) यांनी केले कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन प्रा. योगेश जाधव व आभार प्रदर्शन प्रा. संदीप तांबे यांनी केले.

विषय: खरीपातील एकात्मिक पीक व्यवस्थापन (१८.०८.२०१८)

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्र अहमदनगर अंतर्गत 'खरीपातील एकात्मिक पीक व्यवस्थापन' या विषयावर शेती कट्ट्याचे आयोजन खडकवाडी ता. पारनेर येथे करण्यात आले होते. या कार्यक्रमासाठी प्रमुख तज्ज्ञ मार्गदर्शक म्हणून श्री. युनुस खान (कृषितज्ज्ञ, अकोला) हे उपस्थित होते. या प्रसंगी तज्ज्ञ मार्गदर्शकांनी जमिनीची मशागत, पिकासाठी पाणी व्यवस्थापन, रासायनिक व सेंद्रीय खतांचा समतोल वापर, तण नियंत्रण तसेच कीड व रोग नियंत्रण करत असताना शेतकऱ्यांनी काय काळजी घ्यावी, फवारणी करताना लागणाऱ्या आवश्यक निविष्ठा त्यांचा योग्य वापर व फवारणीनंतर त्यांची योग्य विल्हेवाट करताना घ्यावयाची काळजी या विषयावर सखोल मार्गदर्शन केले. फवारणी करताना शेतकऱ्यांनी परिधान करावयाचा सर्व पोषाख व त्याचा उपयोग याबद्दल माहिती देऊन शेतकऱ्यांना प्रात्यक्षिक करून दाखवण्यात आले. प्रातिनिधीक स्वरूपात पाच शेतकऱ्यांना फवारणी करताना लागणाऱ्या उपयुक्त पोषाखाचे (किट) वितरण करण्यात आले. त्यांनी शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांचे निरसनही केले.

कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून मा. श्री. सखाराम पाटील तमणर उपस्थित होते. गावच्या सरपंच श्रीमती शारदाताई तमणर, सोनईच्या कृषी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. हरी मोरे, तसेच डॉ. माने व्यासपीठावर उपस्थित होते. शेतीकट्टा यशस्वीरित्या पार पाडण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई-विभागीय केंद्र अहमदनगरचे सर्व सन्माननीय सदस्य तसेच श्री. रावसाहेब पाटील तमणर व ग्रामस्थांचे विशेष सहकार्य लाभले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. मोरे तर सूत्रसंचालन प्रा. राजेंद्र लिपणे यांनी केले. प्रा. जयसिंग वाघमारे यांनी आभार व्यक्त केले.

विषय: कांदा उत्पादन तंत्रज्ञान (१९.९.२०१८)

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई-विभागीय केंद्र अहमदनगर अंतर्गत 'कांदा उत्पादन तंत्रज्ञान' या विषयावर शेती कट्ट्याचे आयोजन गटेवाडी ता. पारनेर येथे करण्यात आले. कार्यक्रमासाठी प्रमुख तज्ज्ञ मार्गदर्शक म्हणून प्रा. एम. एच. गावडे साहाय्यक प्राध्यापक, उद्यान विद्या विभाग म. फु. कृ. वि., राहुरी हे उपस्थित होते. या प्रसंगी तज्ज्ञ मार्गदर्शकांनी कांदा लागवड संबंधी खरीप व रब्बी हंगामातील अधिक उत्पादन देणारे वाण, गादी वाफा तयार करताना घ्यावयाची काळजी, जैविक खते व त्यांचे प्रमाण, सरी वरंबा पद्धतीने लागवड करण्याचे फायदे, पाणी व्यवस्थापन, तण नियंत्रण, हिरवळीच्या खताचे महत्त्व, कीड व रोग व्यवस्थापन, पिकाची काढणी व साठवण करताना काय काळजी घ्यावी इ. विषयी शेतकऱ्यांना बहुमोल मार्गदर्शन करून शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांचे निरसन केले.

कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून गटेवाडी गावचे सरपंच श्री. दशरथ गट उपस्थित होते. तसेच श्रीमती शुभांगी औटी, ग्रामसेवक, गटेवाडी, प्रा. योगेश जाधव कृषी महाविद्यालय, सोनई, श्री. आप्पासाहेब गट कृषी साहाय्यक व परिसरातील प्रगतशील शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

हा शेतीकट्टा यशस्वीरित्या पार पाडण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई-विभागीय केंद्र अहमदनगरचे सर्व सन्माननीय सदस्य, श्री. आप्पासाहेब गट, श्री. रामचंद्र गट व गटेवाडी ग्रामस्थांचे विशेष सहकार्य लाभले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक प्रा. योगेश जाधव यांनी तर सूत्रसंचालन प्रा. राजेंद्र लिपणे यांनी केले.

विषय : कांदा उत्पादन तंत्रज्ञान

ठिकाण : सावरगांव, ता. जामखेड, जि. अहमदनगर

वार व दिनांक : दि. ०९.१०.२०१८ वार - मंगळवार

प्रमुख व्याख्याते : १. प्रा. एम. एच. गावडे (साहाय्यक प्राध्यापक, उद्यान विद्या विभाग, म. फु. कृ. वि. राहुरी)

सहभागी शेतकरी वर्ग : ५३

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र, अहमदनगर अंतर्गत "कांदा उत्पादन तंत्रज्ञान" या विषयावर शेती कट्ट्याचे आयोजन सावरगांव ता. जामखेड येथे करण्यात आले होते. या कार्यक्रमासाठी प्रमुख तज्ज्ञ मार्गदर्शक म्हणून प्रा. एम. एच. गावडे (साहाय्यक प्राध्यापक, उद्यान विद्या विभाग, म. फु. कृ. वि., राहुरी) हे उपस्थित होते. तज्ज्ञ मार्गदर्शकांनी कांदा लागवडसंबंधी खरीप व रब्बी हंगामातील अधिक उत्पादन देणारे वाण, गादी वाफा तयार करताना घ्यावयाची काळजी, जैविक खते व त्यांचे प्रमाण, सरी वरंबा पद्धतीने लागवड करण्याचे फायदे, पाणी व्यवस्थापन, तण नियंत्रण, हिरवळीच्या खताचे महत्त्व, कीड व रोग व्यवस्थापन, पिकाची काढणी व साठवण करताना काय काळजी घ्यावी इ. विषयी शेतकऱ्यांना बहुमोल मार्गदर्शन करून शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांचे निरसन केले.

कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून सावरगांवचे सरपंच श्री. काकासाहेब चव्हाण होते. तसेच श्री. व्ही. एस. साळवे, (कृषि साहाय्यक) प्रा. योगेश जाधव (कृषि महाविद्यालय सोनई) व परिसरातील प्रगतशील शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

हा शेतीकड्या यशस्वीरित्या पार पाडण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र-अहमदनगरचे सर्व सन्माननीय सदस्य, डॉ. हरी मोरे (प्राचार्य, कृषि महाविद्यालय, सोनई) श्री. काकासाहेब चव्हाण, श्री. शेषराव चव्हाण, श्री. व्ही. एस. साळवे (कृषि सहाय्यक) व सावरगाव ग्रामस्थांचे विशेष सहकार्य लाभले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक प्रा. योगेश जाधव यांनी तर सूत्रसंचालन प्रा. राजेंद्र लिपणे यांनी केले.

विषय : ऊस उत्पादन तंत्रज्ञान

ठिकाण : भामाठाण, ता. श्रीरामपूर

वार व दिनांक : मंगळवार, दि. २७ नोव्हेंबर २०१८

प्रमुख व्याख्याते : श्री. नारायण निबे, विषय विशेषज्ञ, कृषि विद्या विभाग कृषि विज्ञान केंद्र, दहिगावणे

सहभागी शेतकरी वर्ग : ४४

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र, अहमदनगर अंतर्गत ऊस उत्पादन तंत्रज्ञान या शेती कट्ट्याचे आयोजन भामाठाण (ता. श्रीरामपूर) येथे करण्यात आले. या कार्यक्रमासाठी प्रमुख तज्ज्ञ मार्गदर्शक म्हणून श्री. नारायण निबे, (विषय विशेषज्ञ, कृषि विद्या विभाग, कृषि विज्ञान केंद्र, दहिगावणे) हे होते. या प्रसंगी तज्ज्ञ मार्गदर्शकांनी ऊस उत्पादनासाठी योग्य वाणाची निवड, हंगामाची निवड, खते व पाणी व्यवस्थापन, कीड व रोग नियंत्रण, काढणीची वेळ तसेच कमी खर्चात अधिक उत्पादन या विषयी शेतकऱ्यांना बहुमोल मार्गदर्शन केले. श्री. सुनिल बनसोडे, श्री. दत्तात्रय गोरे, श्री. संभाजी बनसोडे, प्रा. योगेश जाधव, प्रा. राजेंद्र लिपणे व भामाठाण, ता. श्रीरामपूर परिसरातील प्रगतशील ऊस बागायतदार शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

हा शेतीकड्या यशस्वीरित्या पार पाडण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र, अहमदनगर येथील सर्व सन्माननीय सदस्य श्री. तुकाराम भवार, श्री. सुनिल बनसोडे व भामाठाण ग्रामस्थांचे विशेष सहकार्य लाभले.

विषय : एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन.

ठिकाण : मु. पो. बाभूळगाव, ता. राहुरी

वार व दिनांक : सोमवार, दि. १७ डिसेंबर २०१८

प्रमुख व्याख्याते : डॉ. सारीका वांद्रे, साहाय्यक प्रा.कृ.मा.वि.सोनई, प्रा. योगेश जाधव, साहाय्यक प्रा.कृ.मा.वि.सोनई

सहभागी शेतकरी वर्ग : ४१

एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन या विषयाचा शेतीकड्या डॉ. सारीका वांद्रे व प्रा. योगेश जाधव यांच्या प्रमुख मार्गदर्शनाखाली मु. पो. बाभूळगाव, ता. राहुरी येथे संपन्न झाला. या शेतीकट्ट्यामध्ये एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापनाच्या सहाय्याने पीक उत्पादनात कशा प्रकारे भरघोस वाढ होऊ शकते, एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन म्हणजे काय, त्याचे जमिनीवर होणारे फायदेशीर परिणाम, त्यासाठी लागणाऱ्या विविध निविष्टा, एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन करताना घ्यावयाची काळजी इत्यादींसह अनेक बाबींवर तज्ञांनी सखोल चर्चा करून मार्गदर्शन केले, व उपस्थितांना आपल्या जमिनीमध्ये एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापनाचा अवलंब करण्याचे आवाहन केले.

या प्रसंगी शारदा थोरात (सरपंच बाभूळगाव), श्री. मंजाबापू वाघमारे, श्री. जीजाराम पाटोळे, श्री. विठ्ठल ढवण, आदींसह शेतकरी बांधव मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. हा शेतीकड्या यशस्वीरित्या पार पाडण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र, अहमदनगरचे सर्व सन्माननीय सदस्य व ग्रामस्थांचे विशेष सहकार्य लाभले.

विषय : डाळींब उत्पादन तंत्रज्ञान

ठिकाण : मु. पो. औरंगपूर, ता. पाथर्डी

वार व दिनांक : मंगळवार, दि. १५ जानेवारी २०१९

प्रमुख व्याख्याते : डॉ. अनिल दुरगूडे, मृदा व रसायनशास्त्र विभाग म.फु.कृ.वि. राहुरी

सहभागी शेतकरी वर्ग : ४२

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र, अहमदनगर अंतर्गत डाळींब उत्पादन तंत्रज्ञान या विषयावर शेती कट्ट्याचे आयोजन मु.पो. औरंगपूर, ता. पाथर्डी येथे करण्यात आले. या कार्यक्रमासाठी प्रमुख तज्ज्ञ मार्गदर्शक म्हणून डॉ. अनिल दुरगूडे, (मृदा व रसायनशास्त्र विभाग, म.फु.कृ.वि., राहुरी) उपस्थित होते. या प्रसंगी तज्ज्ञ मार्गदर्शकांनी डाळींब फळाचे महत्त्व, रोपांची निवड, पाणी व्यवस्थापन, रोग व कीड नियंत्रण, फळांची प्रतवारी, विक्री व बहार व्यवस्थापन याविषयी शेतकऱ्यांना बहुमोल मार्गदर्शन केले.

या प्रसंगी श्री. शिवाजी पाटील काकडे, श्री. संपतराव शेळके, श्री. भाऊसाहेब जावळे, डॉ. हरी मोरे, (प्राचार्य, कृषी महाविद्यालय, सोनई) प्रा. योगेश जाधव, प्रा. राजेंद्र लिपणे व औरंगपूर (ता. पाथर्डी) परिसरातील प्रगतशील डाळींब उत्पादक शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

हा शेतीकट्टा यशस्वीरित्या पार पाडण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र, अहमदनगरचे सर्व सन्माननीय सदस्य श्री. शिवाजी पाटील काकडे, श्री. संपतराव शेळके व औरंगपूर ग्रामस्थांचे विशेष सहकार्य लाभले.

विषय : कृषी शिक्षण – व्यवसाय व संधी

ठिकाण : कृषी महाविद्यालय सोनई, ता. नेवासा, जि. अहमदनगर

वार व दिनांक : शुक्रवार, दि. ०८ फेब्रुवारी २०१९

प्रमुख व्याख्याते : मा. अनुराधाताई नागवडे, सभापती महिला व बालकल्याण समिती जि.प. अहमदनगर, मा. मनोहर भोळे, संचालक युनिक अॅकॅडमी पुणे

सहभागी शेतकरी वर्ग : ५३

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र, अहमदनगर अंतर्गत “कृषी शिक्षण – व्यवसाय व संधी” या विषयावर शेती कट्ट्याचे आयोजन कृषी महाविद्यालय सोनई, (ता. नेवासा, जि. अहमदनगर) येथे करण्यात आले होते. कार्यक्रमासाठी प्रमुख तज्ज्ञ मार्गदर्शक म्हणून मा. अनुराधाताई नागवडे, (सभापती, महिला व बालकल्याण समिती जि. प. अहमदनगर) मा. मनोहर भोळे, (संचालक, युनिक अॅकॅडमी, पुणे) हे उपस्थित होते. या प्रसंगी तज्ज्ञ मार्गदर्शकांनी उपस्थित विद्यार्थी व प्रगतीशील शेतकऱ्यांना कृषी शिक्षणाचे महत्त्व, कृषी शिक्षणाची व्याप्ती, महाराष्ट्रासह देशातील कृषी शिक्षणाचा लोखाजोखा तसेच कृषी शिक्षण घेतल्यानंतर व्यावसायिकदृष्ट्या उपलब्ध होणाऱ्या संधीविषयी सखोल मार्गदर्शन केले. मा. सुनिताताई गडारख (माजी पंचायत समिती सदस्य, नेवासा तालुका) कार्यक्रमाच्या अध्यक्ष म्हणून व्यासपीठावर उपस्थित होत्या. त्यांनी आपल्या मार्गदर्शनात पंचायत समिती अंतर्गत शेतकऱ्यांसाठी शासन राबवत असलेल्या विविध शासकीय योजना व त्यांची अंमलबजावणी, योजनेविषयी माहिती मिळवण्याची विविध माध्यमे तसेच कृषी क्षेत्रात महिलांचा उल्लेखनीय सहभाग इत्यादीबद्दल माहिती दिली.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. हरी मोरे (प्राचार्य, कृषी महाविद्यालय सोनई) व सूत्रसंचालन प्रा. योगेश जाधव यांनी केले. हा शेतीकट्टा यशस्वीरित्या पार पाडण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र-अहमदनगरचे सर्व सन्माननीय सदस्य, तसेच मुळा एज्युकेशन सोसायटीचे सचिव, सहसचिव, सदस्य आणि कृषी महाविद्यालय सोनई येथील प्राध्यापक व कर्मचारी यांचे विशेष सहकार्य लाभले.

१०.१० विभागीय केंद्र अंबाजोगाई, बीड:

भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जयंतीनिमित्त व्याख्यान

‘समतेचे मूल्य नाकारण्यासाठी समरसतेचे ढोंग केले जातेय. संविधानाला विरोध करणारे, ते बदलू पहाणारे लोक आज सत्तेत बसले आहेत. त्यामुळे संविधानाची मिरवणूक काढण्यापेक्षा संविधान आज प्रत्येकाच्या मनात रुजवावे लागेल. भारतीय संविधानातील मूल्ये नव्या पिढीपर्यंत पोहोचविण्यासाठी प्रबोधन करावे लागेल. कारण, हा देश वाचवायचा असेल तर संविधान वाचले पाहिजे’ असे प्रतिपादन सुरेश सावंत (मुंबई) यांनी केले. त्यांचे व्याख्यान मंगळवार, १७ एप्रिल २०१८ रोजी सायं. ५ वाजता विलासराव देशमुख सभागृहात आयोजित करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्रा. एस. के. जोगदंड तर विचारपीठावर केजचे माजी आमदार पृथ्वीराज साठे, दत्ता बाळसराफ (कार्यक्रम संयोजक, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई), डॉ. नरेंद्र काळे (यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई केंद्र अंबाजोगाईचे सचिव) यांची प्रमुख उपस्थिती होती.

श्री. सावंत यांनी ‘भारतीय संविधानासमोरील आव्हाने’ या विषयावर आपले मौलिक विचार मांडले. सावंत म्हणाले, आज सभोवतालचे वर्तमान अस्वस्थ आहे. ‘ऐपतीप्रमाणे शाळा’ हे नवे धोरण आले आहे. स्वायत्तता दिली जात आहे. ज्यांना आरक्षण तेही त्रस्त व ज्यांना आरक्षणच नाही तेही त्रस्त आहेत. व्यक्तीऐवजी जात व धर्म महत्त्वाचे ठरू लागलेत. वैयक्तिक जीवनात अद्यापही लोकशाही आली नाही. भारतीयांसमोर घटना मूळ स्वरूपात आली पाहिजे. विषमता संपवली पाहिजे. सावंत यांनी संविधान प्रास्ताविकेतील प्रत्येक शब्दाचा अर्थ सांगून श्रोत्यांनी विचारलेल्या विविध प्रश्नांना उत्तरेही दिली. अध्यक्षीय मनोगत व्यक्त करताना प्रा. एस. के. जोगदंड यांनी ‘संविधान बदलू पहाणारे लोक सत्तेत आल्याने गेल्या चार वर्षांत वंचित घटकांतील विद्यार्थ्यांची शिष्यवृत्ती तसेच व्यावसायिक अभ्यासक्रमाची फी बंद केली आहे. एकीकडे बाबासाहेबांचे स्मारक, पुतळे उभे करायचे; तर दुसरीकडे आंबेडकरी, अल्पसंख्याक समाजाला दडपणे सुरू आहे. हिंदुत्ववादी विचारांना भारतीय संविधान हेच अडचण वाटू लागल्यांचे मत प्रा. जोगदंड यांनी मांडले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक करून श्री.

बाळसराफ यांनी सभागृहाला प्रमुख वक्त्यांचा परिचय करून दिला. सूत्रसंचालन अभिजीत जोंधळे यांनी केले. उपस्थितांचे आभार मानताना यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान- मुंबई, केंद्र अंबाजोगाईचे सचिव डॉ. नरेंद्र काळे म्हणाले, 'भारतरत्न डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या १२७ व्या जयंतीनिमित्त प्रतिष्ठानच्या वतीने आज व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाला अंबाजोगाईकरांनी उत्स्फूर्त प्रतिसाद दिल्याने पुढील काळात याच विषयांवर कार्यशाळा घेण्याचा प्रयत्न करू.'

प्रारंभी मान्यवरांनी दीपप्रज्वलन करून भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या प्रतिमेस अभिवादन केले. अनंत कांबळे यांनी भारतीय संविधान प्रास्तविकेचे वाचन केले.

यशवंत बाल चित्रपट चावडी:

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, विभागीय केंद्र - अंबाजोगाईच्या वतीने दिनांक १५ मे २०१८ ते १७ मे २०१८ या कालावधीत 'यशवंत बाल चित्रपट चावडी'चे आयोजन करण्यात आले होते. या चित्रपट चावडीमध्ये किशोरवयीन मुलांना चित्रपटातून सुप्त गुण, त्यांना देशाच्या वास्तवाशी कल्पना यावी, यासाठी काही ठराविक चित्रपटांची निवड करण्यात आली होती. यावेळी बाल चित्रपट चावडी मध्ये 'आय अॅम कलाम' हा राजस्थानमधील एका बालकामगारावर आधारित चित्रपट दाखवण्यात आला. या चित्रपटामध्ये राजस्थान येथील संस्कृतीचे दर्शन, बालमजूरीची दाहकता, शिक्षण घेण्याची जिद्द, स्वप्न, आदी गोष्टी दाखवण्यात आल्या. दुसरा चित्रपट 'फादर अँड डॉक्टर' दाखवण्यात आला. या चित्रपटातून मुलांनी कशा पद्धतीने वागावे, कशा पद्धतीने जगावे, हे दाखवण्यात आले.

तिसरा चित्रपट 'जलपरी' होता. यामध्ये दोन लहान बहिण- भावाशी कथा दाखवण्यात आली. ग्रामीण भागात मुलींना समाजात कशी हीन वागणूक मिळते, हे यात दाखवण्यात आले. ग्रामीण भागात अंधश्रद्धा कशापद्धतीने जोपासल्या जातात, याची दाहकता दाखवण्यात आली. स्त्री भ्रूणहत्या कशाप्रकारे समाजात गैरसमज पसरवून केली जाते, हे या चित्रपटात दाखवण्यात आले. चौथा चित्रपट 'जुता' दाखवण्यात आला. यामध्ये शाळेतील एका गरीब विद्यार्थ्याची परिस्थिती जाणीव व शिक्षणाची आवड दाखवून मुलांचे मनोरंजन करण्यात आले.

बाल चित्रपट चावडी मध्ये रोज ५५ ते ६० किशोरवयीन व बालगटातील मुलांनी चित्रपटाचा आनंद घेतला. चित्रपट दाखवल्यानंतर चित्रपटामधील कथेवर मुलांमधील तर्क, आवडलेले पात्र, आदींवर चर्चा घडवून आणली गेली. बाल चित्रपट चावडी यशस्वी करण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान- मुंबई, विभागीय केंद्र अंबाजोगाईचे सचिव डॉ. नरेंद्र काळे, कोषाध्यक्ष अभिजीत जोंधळे, रणजित मोरे, गोंविंद टेकाळे, आशिष जाधव, केदार वाघमारे, सुमंत केदार, कृष्णा सापते, सलीम शेख आदींनी परिश्रम घेतले.

वृद्धांना काथ्या वाटप

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई, अपंग हक्क विकास समिती व मानवलोक, अंबेजोगाई यांच्यावतीने दि. १९ जुलै २०१८ रोजी गरजू वृद्धांना चालण्यासाठी आधाराच्या काथ्या वितरीत करण्यात आल्या.

त्यावेळी अपंग हक्क विकास समितीचे मा. विजय कान्हेकर, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई केंद्र, अंबेजोगाईचे अध्यक्ष डॉ. द्वारकादास लोहिया, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईचे कार्यक्रम संयोजक मा. दत्ता बाळसराफ, 'मानवलोक'चे कार्यवाह मा. अनिकेत लोहिया, मा. निलेश राऊत, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई केंद्र, अंबेजोगाईचे सचिव डॉ. नरेंद्र काळे, सौ. आशाताई भिसे, मा. जयसिंग चव्हाण, जन सहयोगचे श्याम सरवदे इ. सह गरजू वृद्ध मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

सिटा संवाद

शेतकऱ्यांना शेतीविषयी काय वाटते? शेतकऱ्यांच्या समस्या, प्रश्न समजावून घेण्यासाठी लोकनेते शरदचंद्र पवार यांच्या सूचनेवरून 'सिटा संवाद' कार्यक्रम राबवत आहे. शेतकऱ्यांनी एकत्र येऊन गटशेती, समूह शेती करावी, शेतीचे उत्तम व्यवस्थापन करावे, जो पिकवतो तो विक्री करू शकत नाही हे वास्तव आहे. तेव्हा जोपर्यंत शेतीसमोरचे प्रश्न भारताच्या पंतप्रधानांपर्यंत पोहोचणार नाहीत तोपर्यंत शेतकऱ्यांचा विकास होणार नाही, असे प्रतिपादन सिटाचे कार्यकारी संचालक फिरोज मसानी यांनी केले.

सिटा (सेंटर फॉर इंटरनॅशनल ट्रेड इन अॅग्रीकल्चर अँड अॅग्री बेस्ड इंडस्ट्रीज), यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्र, अंबेजोगाई (बीड जिल्हाकरिता), मानवलोक, अंबेजोगाई व कृषी उत्पन्न बाजार समिती, अंबेजोगाई, खरेदी विक्री संघ, अंबेजोगाई यांच्या संयुक्त विद्यमाने गुरुवार, १९ जुलै रोजी मानवलोक मुख्यालय, रिंग रोड, अंबेजोगाई येथे 'सिटा संवाद' हा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला. शेतकरी कंपन्या वा फार्मर प्रोड्यूसर कंपन्या आणि शेतमालाचे ठोक खरेदीदार यांच्यासाठी ई-कॉमर्स प्लॅटफॉर्मची निर्मिती, शेतकरी कंपन्यांचे सक्षमीकरण या विषयावर 'सिटा संवाद' कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते.

कार्यक्रमात सिटाचे कार्यकारी संचालक ज्येष्ठ कृषीतज्ज्ञ फिरोज मसानी, सिटाचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी सुनील तांबे, दत्ता बाळसराफ, मा. विजय कान्हेकर, मा. निलेश राऊत, प्रा.अरुण गुट्टे (विस्तार कृषी विद्यावेत्ता, वसंतराव नाईक कृषी विद्यापीठ, परभणी), तसेच बीड जिल्हा बँकेचे संचालक दत्तात्रय पाटील, खरेदी विक्री संघाचे अध्यक्ष जयसिंग चव्हाण, मानवलोकचे कार्यवाह अनिकेत लोहिया, आशाताई भिसे (लातूर), यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्र, अंबाजोगाईचे अध्यक्ष डॉ.द्वारकादास लोहिया, सचिव डॉ.नरेंद्र काळे, माजी सदस्य आ. उषाताई दराडे, अमर हबीब, अभिजीत जोंधळे आदींची प्रमुख उपस्थिती होती. प्रारंभी थोर नेते यशवंतरावजी चव्हाण यांच्या प्रतिमेस अभिवादन व दीपप्रज्वलन करण्यात आले. संयोजकांनी मान्यवरांचे स्वागत केले.

प्रास्ताविकात अनिकेत लोहिया यांनी गटशेतीची संकल्पना रुजली पाहिजे हे सांगून 'मानवलोक' पुढील काळात शेतीपूरक उद्योगांची उभारणी करणार असल्याचेही सांगितले. जनावरांसाठी सामूहिक गोठा उभारण्याची अपेक्षा व्यक्त केली. तर कृषी पत्रकार सुनील तांबे यांनी माजी केंद्रीय कृषिमंत्री शरदचंद्र पवार यांच्या पुढाकाराने सेवा सिटाच्या माध्यमातून शेतकरी व शेतकरी कंपन्यांच्या मार्गदर्शनासाठी प्रकल्प अहवाल तयार करणे, केंद्र व राज्य सरकार तसेच नाबाईच्या विविध योजना व कार्यक्रमांचा लाभ मिळवणे, सल्लागार सेवा या सुविधा सुरू करण्यात येणार आहेत. शेतकरी कंपन्या आणि कॉर्पोरेट वा मोठे खरेदीदार यांनी शेतकरी कंपन्यांकडून थेट खरेदी करावी, यासाठी ई-कॉमर्सचा प्लॅटफॉर्म उभारण्यासंबंधात सिटा पुढाकार घेणार आहे, अशी माहिती दिली. ज्या शेतकरी कंपन्या वायदेबाजारात उतरतात, त्यांच्यासाठी माहिती सेवा-कमोडिटी इंटेलिजन्स - पुरवण्यासंबंधात सिटा उत्प्रेरकाची भूमिका पार पाडेल. याअनुषंगाने शेतकरी कंपन्यांना उपरोक्त विषयांची माहिती व्हावी याकरिता या 'सिटा संवाद कार्यक्रमा'चे आयोजन करण्यात आले आहे असे सांगितले. डॉ.अरुण गुट्टे यांनी सरकारच्या सुधारणावादी धोरणांमुळे कृषी विद्यापीठातून शेतकऱ्यांचे प्रश्न सोडविले जातात, असे सांगितले.

या कार्यक्रमात फार्मर प्रोजेक्ट्स कंपनीचे प्रतिनिधी दत्ता काकडे, अभिमान आवचार, बाळासाहेब चव्हाण, रवि गोरे तसेच सीएम फेलो दादासाहेब गायकवाड यांनीही मनोगत व्यक्त केले. उपस्थित शेतकऱ्यांनी कृषी तज्ञांना विविध प्रश्न विचारले. पॉवरपॉइंट प्रेझेंटेशनद्वारे सिटा संवाद व सेंट्रीय शेतीबाबत मार्गदर्शन करण्यात आले.

अध्यक्षीय समारोप यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्र, अंबेजोगाईचे अध्यक्ष डॉ. द्वारकादास लोहिया यांनी केला, तर कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन निलेश राऊत यांनी केले. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्र, अंबेजोगाईचे सचिव डॉ.नरेंद्र काळे यांनी उपस्थितांचे आभार मानले. सिटा संवाद कार्यक्रमास बीड, लातूर, उस्मानाबाद जिल्ह्यातील प्रगतिशील शेतकरी, शेतकरी कंपन्यांचे व शेतकरी गटाचे प्रतिनिधी, शेतमालाचे व्यापारी, शेतमाल प्रक्रिया उद्योगांचे प्रतिनिधी, कृषी उत्पन्न बाजार समितीचे संचालक, कमिशन एजंट, नाबाई तसेच शेतीकर्ज पुरवठा करणाऱ्या बँका, कृषी विद्यापीठातील विस्तार विभागाचे अधिकारी वा प्राध्यापक, कृषी विभागाचे अधिकारी, विद्यार्थी, महिला, स्वयंसेवी संस्था, प्रसारमाध्यमांचे प्रतिनिधी मोठ्या संख्येने सहभागी झाले. सदरील कार्यक्रमास प्रवेश विनामूल्य होता.

कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी अभिजीत जोंधळे, रणजित मोरे, गोविंद टेकाळे, सलीम शेख, कृष्णा सापते, 'मानवलोक'च्या सर्व कार्यकर्त्यांनी पुढाकार घेतला.

युवा स्वातंत्र्य ज्योत रॅली

मागील अनेक वर्षांपासून 'नवमहाराष्ट्र युवा अभियाना'तर्फे दरवर्षी युवकांमध्ये राष्ट्रभावना जागृत होण्यासाठी युवा स्वातंत्र्य ज्योत रॅलीचे आयोजन करण्यात येते. ही रॅली यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई केंद्र, अंबाजोगाईच्यावतीने नवमहाराष्ट्र अभियानांतर्गत आयोजित करण्यात येते. यावर्षीही ही रॅली स्वातंत्र्य दिनाच्या पूर्वसंध्येला मंगळवार, दि. १४ ऑगस्ट रोजी अंबाजोगाईत काढण्यात आली. युवा स्वातंत्र्य ज्योत रॅलीत अंबाजोगाईकर मोठ्या संख्येने सहभागी झाले. रॅली आयोजनाचे यंदाचे हे अकरावे वर्ष होते. स्वातंत्र्य दिनाच्या पूर्वसंध्येला दरवर्षी राज्यातल्या २५ शहरांत ही रॅली काढण्यात येते. अंबेजोगाईत रॅलीचे उदघाटन अपर पोलीस अधीक्षक अजित बोन्हाडे यांच्या हस्ते करण्यात आले. नगरपरिषद कार्यालय परिसरातील दै. विवेकसिंधू कार्यालयासमोरून रॅलीस प्रारंभ होऊन ही रॅली सावरकर चौक - मंडीबाजार - योगेश्वरी देवी मंदीर - शिवाजी चौक - पंचायत समिती - बसस्टॅंड मार्गे निघून वेणूताई चव्हाण कन्या शाळेच्या प्रांगणात रॅलीचा समारोप झाला. रॅलीच्या समारोपप्रसंगी भारतीय संविधानाच्या सरनाम्याचे सामूहिक वाचन करण्यात आले व त्यानंतर राष्ट्रगीत झाले.

रॅलीमध्ये यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्र, अंबाजोगाईचे डॉ. द्वारकादास लोहिया (अध्यक्ष), ज्येष्ठ नेते नंदकिशोर मुंदडा, डॉ. नरेंद्र काळे (सचिव), दगडू लोमटे (उपाध्यक्ष), अभिजीत जोंधळे (कोषाध्यक्ष), मुजीब काझी, अनिकेत लोहिया (मानवलोक),

अॅड. जयसिंग चव्हाण, अक्षय मुंदडा, उपनगराध्यक्ष सारंग पुजारी, पंचायत समितीचे उपसभापती तानाजी देशमुख, काॅ. अजय बुरांडे, अंकुशराव काळदाते, मधुकर काचगुंडे, वाजेद खतीब, वैजेनाथ देशमुख, अॅड.संतोष लोमटे, डॉ.राहुल धाकडे, डॉ.मुकुंद राजपंखे, प्रा. भगवान शिंदे, प्रविण चौकडा, मोईन शेख, एस.बी.सय्यद, प्रा. सुलभाताई सोळंके, प्रा. प्रशांत जगताप, शाम सरवदे, प्रज्ञाताई आपेगावकर, अनंत अरसुडे, गोपाळ मस्के, अमोल पवार, रणजित मोरे, गोविंद टेकाळे, आशिष जाधव, नेताजी साळुंके, कृष्णा सापते आदींसह अंबेजोगाई शहर व परिसरातील महाविद्यालयीन विद्यार्थी, युवक, युवती, प्राध्यापक, सर्वसामान्य नागरिक, महिला, स्वयंसेवी सामाजिक संस्था, संघटना, राजकीय पक्ष, प्रशासकीय अधिकारी यांचा मोठ्या संख्येने सहभाग होता.

कर्णबधिर विद्यार्थ्यांसाठी...

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, स्टार्की फाऊंडेशन-अमेरिका, अपंग हक्क विकास मंच, जिल्हा अपंग पुनर्वसन केंद्र, पुणे, महात्मा गांधी सेवा संघ यांच्या संयुक्त विद्यमाने अंबाजोगाईत गुरुवार, दि.४ ऑक्टोबर रोजी मनस्विनी महिला प्रकल्प, धडपड कार्यालय, सायगांव नाका, पोखरी रोड येथे कर्णबधिर विद्यार्थ्यांची नावनोंदणी, पूर्व तपासणी व मोजमाप शिबीर आयोजित करण्यात आले होते. या शिबिरात ३०० कर्णबधिर विद्यार्थ्यांची मोफत तपासणी करण्यात आली. या शिबिराच्या उद्घाटन प्रसंगी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्र, अंबाजोगाईचे अध्यक्ष डॉ. द्वारकादास लोहिया, उपाध्यक्ष दगडू लोमटे, सचिव डॉ.नरेंद्र काळे, कोषाध्यक्ष अभिजीत जोधळे यांच्यासह प्रतिक निर्मळ व तज्ज्ञांचा संच उपस्थित होता.

तज्ज्ञांनी ३०० कर्णबधिर विद्यार्थ्यांची तपासणी केली व मोजमाप घेतले. शिबिराच्या यशस्वितेसाठी मानवलोक (अंबाजोगाई), यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई विभागीय केंद्र-अंबाजोगाई, यशवंतराव चव्हाण महाविद्यालय (अंबाजोगाई), अनुसया कॉम्प्युटर्स (अंबाजोगाई) इत्यादी संस्थांनी मोलाचे सहकार्य केले, तर कार्यक्रमाच्या यशस्वितेसाठी रणजित मोरे, गोविंद टेकाळे, प्रा. डॉ.दिलीप भिसे, प्रा.टी.एन.चव्हाण, सलीम शेख, कृष्णा सापते, वाघ सर आदींनी विशेष प्रयत्न केले.

यशवंतराव चव्हाण विभागीय वक्तृत्व स्पर्धा

“बोलता आलं म्हणजे भावना आणि विचार व्यक्त करता येतात. मत मांडता येतं. आपली भूमिका ठणकावून मांडता येते. ‘बोलणाऱ्यांच्या आंबाड्या विकतात पोरं हो!’ असे प्रतिपादन अंबानगरीचे ज्येष्ठ नेते मा. दत्तात्रय (आबा) पाटील यांनी केले. ते स्थानिक यशवंतराव चव्हाण महाविद्यालयात यशवंतराव चव्हाण महाविद्यालय तथा यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान केंद्र अंबाजोगाई यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित करण्यात आलेल्या कार्यक्रमाचे उद्घाटक म्हणून बोलत होते. अध्यक्षस्थानी प्राचार्या डॉ. वनमाला गुंडरे होत्या. विचारमंचावर प्रमुख पाहुणे म्हणून केज विधानसभा मतदार संघाचे माजी आमदार पृथ्वीराज साठे, सहसंयोजक डॉ. नरेंद्र काळे, परीक्षक प्रा. डॉ. अशोक नारनवरे, (औराद शहाजनी), प्रा. डॉ. राजकुमार यल्लावाड (परळी) श्री. हनुमंत घाडगे (केज) आणि संयोजन समिती अध्यक्ष प्रा. डॉ. मुकुंद राजपंखे होते.

स्पर्धेची सुरुवात राष्ट्रमाता जिजाऊ, स्वामी विवेकानंदांच्या आणि यशवंतरावजींच्या प्रतिमांना पुष्प अर्पण करून झाली. स्पर्धेचे प्रास्ताविक डॉ. काळे यांनी केले. वक्तृत्वाचे कौशल्य विद्यार्थ्यांनी आत्मसात करायला हवे आणि अशा स्पर्धांमधे सहभागी होऊन ते सहज साध्य करता येते, असे ते म्हणाले. प्रमुख पाहुणे म्हणून मा. पृथ्वीराज साठे यांनी नेतृत्वाला वक्तृत्वाशी झालर असायला हवी, असे सांगून उत्तम संवादाच्याच बळावर उत्तम जनसंपर्क ठेवता येऊ शकतो, असे सांगून विद्यार्थ्यांनी हे वक्तृत्व कौशल्य आत्मसात करायला हवे, अशी भूमिका घेतली.

प्राचार्य डॉ. वनमाला गुंडरे यांनी नियमित अभ्यास, अभ्यासपूरक आणि अभ्यासेत्तर उपक्रमांमध्ये विद्यार्थ्यांनी हिरीरीने सहभाग घेऊन स्वतःचा व्यक्तीमत्त्व विकास करून घ्यायला हवा, हवे असे सांगून यशवंतरावजींनी कसे आपले आयुष्य घडवले याची झलक विद्यार्थ्यांना सांगितली.

कार्यक्रमाच्या सूत्रसंवादाचा भार प्रा. डॉ. मुकुंद राजपंखे यांनी उचलला तर आभार प्रा. डॉ. दिलीप भिसे यांनी मानले. कार्यक्रमाच्या यशस्वितेसाठी प्रा. डॉ. मुकुंद राजपंखे यांच्या अध्यक्षतेखाली स्पर्धा संयोजन समिती गठीत करण्यात आली होती. ज्यात प्रा. डॉ. दिलीप भिसे, प्रा. डॉ. रमेश शिंदे, प्रा. डॉ. अहिल्या बरुरे, प्रा. डॉ. विठ्ठल केदारी, प्रा. चांदणे आणि प्रा. केशव हमडीबाग हे होते. याशिवाय स्पर्धा सुरळीत पार पाडण्यासाठी इतर चौदा समित्यांचे प्रमुख व सहकारी यांनी कल्पकरित्या आपली भूमिका बजावली; ज्यात उपप्राचार्य प्रा. के. डी. गाडे, उपप्राचार्य प्रा. डॉ. डी. डी. तांदळे, उपप्राचार्य प्रा. भगवानराव शिंदे, डॉ. तांदुळजेकर, डॉ. रमेश शिंदे, डॉ. अहिल्या बरुरे, प्रा. केशव हंडीबाग, डॉ. अरविंद घोडके, प्रा. सुजाता पाटील. प्रा. स्वप्निल राजपंखे, अधीक्षक श्री. लक्ष्मण वाघमारे, श्री. कापसे, श्री. शेख अली आणि सर्व सदस्यांनी चोख भूमिका बजावली.

अंबाजोगाईत ३०० कर्णबधिर विद्यार्थ्यांची मोफत तपासणी

खासदार सुप्रियाताई सुळे यांच्या पुढाकाराने व यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, स्टार्की फाऊंडेशन, अमेरिका, अपंग हक्क विकास मंच, जिल्हा अपंग पुनर्वसन केंद्र, पुणे, महात्मा गांधी सेवा संघ यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाराष्ट्रातील सुमारे १५ हजार कर्णबधिर विद्यार्थ्यांना मोफत श्रवणयंत्र देण्यात येणार आहेत त्याकरीता अंबाजोगाईत गुरुवार दि. ४ ऑक्टोबर रोजी मनस्विनी महिला प्रकल्प, धडपड कार्यालय, सायगांव नाका, पोखरी रोड, अंबाजोगाई येथे कर्णबधिर विद्यार्थ्यांचे नांवोदणी, पुर्व तपासणी व मोजमाप शिबिर आयोजित करण्यात आले होते. या शिबिरात ३०० कर्णबधिर विद्यार्थ्यांची मोफत तपासणी करण्यात आली. या शिबिराच्या उद्घाटन प्रसंगी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई विभागीय केंद्र, अंबाजोगाईचे अध्यक्ष डॉ. द्वारकादास लोहिया, उपाध्यक्ष दगडू लोमटे, सचिव डॉ. नरेंद्र काळे, कोषाध्यक्ष अभिजित जोधळे यांच्यासह प्रतिक निर्मळ व तज्ञांचा संच उपस्थित होता.

यशवंतराव चव्हाण यांच्या जयंतीनिमित्त आहारतज्ज्ञ डॉ. जगन्नाथ दीक्षित यांचे व्याख्यान संपन्न

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई केंद्र अंबाजोगाई यांच्या वतीने दि. १२ मार्च २०१९ रोजी यशवंतराव चव्हाण यांच्या जयंतीनिमित्त विनासायास वेटलॉस व मधुमेह प्रतिबंध या विषयावर व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. यावेळी व्यासपीठावर डॉ. प्रवीण शिनगारे, बी.बी. ठोंबरे, आ. विक्रम काळे, नंदकिशोर मुंदडा, राजकिशोर मोदी, पृथ्वीराज साठे, दत्तात्रय पाटी, डॉ. सुधीर देशमुख, अंकुश काळदाते, अनिकेत लोहिया, डॉ. नरेंद्र काळे, दगडू लोमटे, डॉ. संदिप थोरात, अभिजित जोधळे उपस्थित होते.

यावेळी आहारतज्ज्ञ डॉ. जगन्नाथ दीक्षित यांनी उपस्थित जनसमुदायाला आहारविषयक सल्ला व दिक्षित डायट प्लानविषयी मार्गदर्शन केले. या व्याख्यानासाठी अंबाजोगाई व परिसरातील नागरिकांनी मोठी गर्दी केली होती. यावेळी कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन ज्योती शिंदे यांनी केले. तर कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. नरेंद्र काळे यांनी केले. तर उपस्थितांचे आभार अभिजित जोधळे यांनी मानले.

१०.११ विभागीय केंद्र, ठाणे :

जेष्ठ साहित्यिक श्री अशोक शहाणे यांची मुलाखत

दिनांक १ एप्रिल २०१८ रोजी सायंकाळी ठिक ५ वाजता नरेंद्र बल्लळ सभागृह, ठाणे येथे विद्रोही लेखक श्री. अशोक शहाणे यांची मुलाखत ज्येष्ठ पत्रकार अंबरीश मिश्र यांनी घेतली. अशोक शहाणे यांनी त्यांच्या पूर्वायुष्याबद्दल, त्यांच्या विद्रोही लेखक होण्यामागची पार्श्वभूमी तसेच लेखक कॅव्हा व का लिहितो आदि अनेक प्रश्नांची उत्तरे दिली. त्यांच्यावर कुठल्याही साहित्याचा प्रभाव नसून भाषा ही लिहीण्याची नव्हे तर बोलण्याची गोष्ट आहे, अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य हे पूर्वीपासून चालत आले आहे. प्रत्येक लेखक हा स्वतंत्र असून त्याचा वाचकही स्वतंत्र असतो, मात्र राजकीय विचार मांडताना त्यात उथळपणा नसावा, असे ते म्हणाले.

वक्तृत्व स्पर्धा

दिनांक २२ ऑगस्ट २०१८ रोजी मो.ह. विद्यालय, ठाणे येथे नववी ते बारावी अ गट व पदवीधर ब गट अशा दोन गटात वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. या स्पर्धेसाठी ठाणे, शहापूर, पनवेल, चेंबूर, घाटकोपर तसेच नवी मुंबई परिसरातील विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला. परीक्षक म्हणून प्रा. आदित्य देसाई, प्रा. जयश्री जंगले, प्रा. अनुया धारप आणि प्रा. मानसी वाळींबे यांनी काम पाहिले. स्पर्धेच्या अ गटात २८ तर ब गटात २२ विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला. स्पर्धेचा बक्षीस समारंभ मा. अॅड. मुक्ता दाभोळकर यांच्या हस्ते करण्यात आला. दोन्ही गटातील प्रथम तीन व उत्तेजनार्थ विद्यार्थ्यांना प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते रोख रक्कम तसेच प्रमाणपत्र देऊन सत्कार करण्यात आला. स्पर्धेत भाग घेतलेल्या सर्वांना परीक्षकांच्या हस्ते प्रमाणपत्र देण्यात आली. यावेळी प्रमुख पाहुण्या अॅड. दाभोळकर यांनी 'विवेकवादाच्या चळवळीला हवी तरुणांची साथ' या विषयावर मत मांडताना आजच्या तरुणांची लढाई आपल्या विचारांशी असली पाहिजे, आपले प्रश्न सोडवताना आपण अविवेकाची साथ न देता विवेकाने पुढे गेले पाहिजे, आपल्याला जगताना प्रश्न पडले पाहिजेत आणि ते विचारले गेले पाहिजेत. जात, धर्म यात न अडकता देशातील विविधतेच्या आचारांचा विचार केला पाहिजे, समाजातील अंधश्रद्धा नष्ट झाल्या पाहिजेत, त्यासाठी तरुणांनी अनिस मध्ये सहभागी व्हावे, असे आवाहन त्यांनी केले.

शिक्षक दिन

दिनांक ८ सप्टेंबर २०१८ रोजी सकाळी ११ वाजता शिक्षक दिनानिमित्त महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाचे प्रभारी अध्यक्ष श्री. चंद्रशेखर ओक यांच्या अध्यक्षतेखाली विविध क्षेत्रात काम करणारे मान्यवर ज्येष्ठ पत्रकार श्री. नरेंद्र वाबळे, सौ. प्राजक्ता सामंत, प्रा. भगवान चक्रदेव, सौ. वंदना मिश्रा-चतुर्वेदी तसेच डॉ. मृदुला निळे या मान्यवरांचा सत्कारसमारंभ मो.ह. विद्यालय, ठाणे येथील सभागृहात आयोजित करण्यात आला होता. श्री. नरेंद्र वाबळे यांनी याप्रसंगी पत्रकारीतेच्या जुन्या व नवीन कल्पना कशा बदलत गेल्या याचे सुरस

वर्णन केले. प्रा. चक्रदेव यांनी भौतिक शास्त्र शिकवताना प्रयोगाची प्रात्यक्षिके गावोगावी जाऊन कशी केली त्याचे महत्त्व विषद केले. सौ. प्राजक्ता सामंत यांनी परिचारिकेची (नर्सिंग) पदवी कशी मिळवली व त्यावेळी त्यांना आलेल्या अनुभवांवर सविस्तर माहिती दिली. जीवनाचा प्रवास पोटापासून सुरु होतो हे तत्त्व अंगी बाणलेल्या व सामान्य कुटुंबातून आलेल्या सौ. वंदना मिश्रा-चतुर्वेदी यांनी डी.वाय. पाटील कॉलेजला संचालक असूनही इतर अभ्यासक्रमापेक्षा हॉस्पिटॅलिटी व टुरिझम हा विषय व्यक्तिमत्त्व विकासाला कसा उपयुक्त आहे हे सविस्तर सांगितले, तर डॉ. मृदुला निळे यांनी आदिवासी भागातील जीवनाचे वर्णन करताना ती व्यक्तिचित्रे नजरेसमोर उभी केली. सत्कारमूर्तींना शाल-श्रीफळ व मानपत्र देऊन गौरविण्यात आले.

ज्येष्ठ नागरीक दिन

दिनांक २ ऑक्टोबर २०१८ रोजी ज्येष्ठ नागरिक दिनानिमित्त नरेंद्र बल्लाळ सभागृह, ठाणे येथे मा. श्री. महेश झगडे, सेवानिवृत्त प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन यांच्या अध्यक्षतेखाली वेगवेगळ्या क्षेत्रात आपल्या कार्याचा ठसा उमटविणाऱ्या पाच ज्येष्ठ नागरिक - श्री. विश्वंभर दास, डॉ. दामोदर खडसे, फादर फ्रान्सिस दिब्रिटो, श्री. अरविंद हेब्बर व डॉ. भगवान नागापूरकर - यांचा सत्कार करण्यात आला. डॉ. लतिका भानुशाली यांनी या पाचही मान्यवरांच्या मुलाखती घेतल्या. मान्यवरांना शाल-श्रीफळ, गौरवपत्र, स्मृतीचिन्ह व पुस्तकभेट देऊन गौरविण्यात आले. आपल्या अध्यक्षीय भाषणात श्री. झगडे यांनी स्वतंत्र्यत्तोर काळात मानवाचे आयुष्य कसे वाढत चालले आहे ते सांगितले व त्यामुळे ज्येष्ठ नागरिकांची जबाबदारी कशी वाढत चालली आहे हे स्पष्ट करताना ज्येष्ठ नागरिकांनी जर यात सहभाग घेतला नाही तर निर्माण होणाऱ्या बेरोजगारीच्या संकटाचा मुकाबला करणे समाजाला कठीण जाईल असे प्रतिपादन केले. सामाजिक प्रश्न केवळ भौतिक प्रगतीमुळे सुटणारे नसून राजकीय शक्ती या प्रश्नाकडे गांभीर्याने पहात नाहीत या मुद्यावर त्यांनी भर दिला.

यशवंत व्याख्यानमालेचे तिसरे पुष्प..

दिनांक २६ नोव्हेंबर २०१८ रोजी यशवंतराव चव्हाण साहेबांच्या पुण्यतिथीनिमित्त ठाण्याच्या बा.ना. बांदोडकर महाविद्यालयात ज्येष्ठ पत्रकार श्री. राजू परुळेकर यांच्या व्याख्यानाने 'यशवंत व्याख्यानमाले'च्या तिसऱ्या पुष्पाचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी 'सत्याविरुद्धचे प्रचारयुग' या विषयावर बोलताना श्री. राजू परुळेकर यांनी सत्य हे शांत असते परंतु असत्याचा प्रचार मोठा प्रमाणावर होत असल्यामुळे सत्याचा विसर पडतो. दहा वेळा एखादी गोष्ट सांगितल्यावर ती खरीच असेल असा समज होतो. पूर्वी वर्तमानपत्र हे प्रमाण मानले जाई, त्यामुळे, तेच खरे आहे असा समाजात समज होत असे. तसा माणूस हा असत्यप्रमाण असून आपण सर्वचजण असत्याशी जास्त जवळचे असतो. आपल्यातील दुर्गुण म्हणजेच असत्य. सध्या इलेक्ट्रॉनिकचे युग असल्यामुळे सततच्या बातम्या खऱ्या वाटू लागतात. एखादी व्यक्ती चांगली आहे किंवा तिचे कार्य महान आहे यापेक्षा त्या व्यक्तीच्या बाहेर भानगडी आहेत हे कळल्यावर त्याच्या कायपेक्षा त्याच्या भानगडीचाच प्रचार अधिक होतो, अशा वेळी शहानिशा न करता लोक त्याकडे दोषी म्हणून पाहू लागतात. सत्याचा प्रचार करतो म्हणणारे देखील खरे तर असत्याचाच प्रचार करत असतात. त्यामुळे खरे सत्य अंधारातच दडून रहाते, असे श्री. परुळेकर यांनी सांगितले. यावेळी मान्यवरांचा शाल-श्रीफळ व पुस्तक भेट देऊन सत्कार करण्यात आला. कार्यक्रमास महाविद्यालयातील ११० विद्यार्थी उपस्थित होते.

चित्रपट रसग्रहण शिबीर..

दिनांक १ डिसेंबर २०१८ रोजी मांगला हायस्कूल हॉल, ठाणे (पूर्व) येथे 'चित्रपट रसग्रहण' शिबीराचे आयोजन करण्यात आले. त्यासाठी ज्येष्ठ चित्रपट अभ्यासक श्री. समर नखाते यांना पाचारण करण्यात आले होते. कार्यक्रमाची वेळ सकाळी १० ते संध्याकाळी ५ अशी होती. श्री. नखाते यांनी चित्रपट निर्मितीच्या विविध अंगांबद्दल तपशिलवार चर्चा केली. चित्रपट निर्मितीमधील कथा, संगीत, गाणी, पार्श्वसंगीत, वेशभूषेतील रंगसंगती यांचा संबंध त्यांनी लघुपटाद्वारे दाखवून दिला. पटकथाकाराला अपेक्षित असलेले भाव प्रत्यक्ष चित्रीकरणात उमटतात की नाही आणि त्याचा योग्य परिणाम साधला जातो की नाही हे प्रामुख्याने चित्रपटाच्या संपादनावर (एडिटिंग) कसे अवलंबून असते, हे त्यांनी सोदाहरण दाखविले. प्रत्यक्षात चित्रीकरण हे कितीतरी पटीने जास्त झालेले असते, परंतु योग्य तो परिणाम साधण्यासाठी त्याचे संपादन केले जाते. अशाप्रकारे त्यांनी सिनेमातील बारकावे विस्ताराने नमूद करून सिनेमा कसा बघावा याचे मर्म उलगडून दाखविले. या शिबीराचा ९० रसिकांनी लाभ घेतला. यावेळी मान्यवरांचा शाल-श्रीफळ तसेच पुस्तक भेट देऊन सत्कार करण्यात आला.

विचारकुंकू

दिनांक १५ जानेवारी २०१९ रोजी सहायोग मंदिर हॉल, ठाणे येथे सायंकाळी ५ वाजता ठाणे महानगरपालिकेच्या महापौर, सौ. मिनाक्षीताई शिंदे व ज्येष्ठ सिनेअभिनेत्री अलका कुबल यांच्या उपस्थितीत 'विचारकुंकू' या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमात हिंदी साहित्यिका श्रीमती सुलभा कोरे, सामाजिक क्षेत्रात काम करणाऱ्या सौ. वृषाली मुगदूम, पत्रकार सौ. अनुपमा गुंडे, घरकाम करणाऱ्या सौ. शोभाताई बांदेकर आणि सहकार क्षेत्रात काम करणाऱ्या सौ. शिल्पा शिनगारे यांचा सत्कार करण्यात आला. श्रीमती कुबल यांची मुलाखत ज्येष्ठ सिनेपत्रकार श्री. दिलीप ठाकूर यांनी घेतली. गेल्या ३५ वर्षात आलेले विविध अनुभव श्रीमती कुबल यांनी उपस्थितांसमोर विषद केले. आजची चित्रपटसृष्टी आणि पूर्वीची चित्रपटसृष्टी यातील तफावत सांगतानाचा 'माहेरची साडी' या चित्रपटाने दिलेल्या यशाबद्दलचे काही किस्सेही त्यांनी यावेळी सांगितले. अभिनेत्यांबरोबर काम करत असतानाच्या आठवणींबद्दल बोलतांना त्यांनी लक्ष्मीकांत बेर्डे यांच्याबरोबर काम करताना आलेल्या आठवणींना उजाळा दिला. माहेरच्या आणि सासरच्या मंडळींनी चांगली साथ दिली म्हणून इथपर्यंत पोहचल्याची कबुलीही त्यांनी यावेळी दिली. अभिनेत्री असूनही परिवाराकडे कधीही दुर्लक्ष केले नाही व मुलांनाही उच्चशिक्षित केल्याचे त्यांनी आवर्जून सांगितले. यावेळी मा. महापौरांनीही आपले सामाजिक व प्रशासकीय अनुभव सांगून उपस्थितांचे लक्ष वेधून घेतले.

अनाथ मूल दत्तक योजना

दिनांक २९ जानेवारी २०१९ रोजी 'अनाथ मूल दत्तक योजने' अंतर्गत कातकरीपाडा, कोरप्याचीवाडी, विकासवाडी, हान्याचीवाडी, खोडाचापाडा, बंधनवाडी तसेच सावरेवाडी येथील आदिवासी अनाथ मुलांसाठी एका विशेष कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. अनाथ मुलांना सोलापुरी चादरी, सतरंजी, खेळणी, कपडे तसेच किराणामाल, तांदूळ, डाळ, शेंगदाणे, गूळ, खोबरे, रवा, साबण, टूथपेस्ट, ब्रा, खोबरेलतेल, इत्यादि दैनंदिन जीवनात लागणाऱ्या गरजेच्या वस्तूंचे वेगवेगळ्या दात्यांकडून जमा करण्यात आलेल्या वस्तूंतून वितरण करण्यात आले. ठाणे जिल्हा कार्यकारिणी सदस्य डॉ. अरुण पाटील यांचा यावेळी मोलाचा सहभाग होता. डॉ. पाटील यांनी वेगवेगळ्या दात्यांकडून सर्व वस्तूंची जमवाजमव केल्यामुळे हा कार्यक्रम नियोजनबद्ध व यशस्वीरित्या पार पडला.

१०.१२ विभागीय केंद्र सोलापूर :

जिल्ह्यातील सहकारी बँकासाठी कार्यशाळा

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्र, सोलापूर आणि जिल्हा नागरी सहकारी बँक्स असोसिएशन लि. सोलापूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने सोलापूर जिल्ह्यातील सहकारी बँकांचे अध्यक्ष, संचालक व व्यवस्थापक यांच्याकरिता एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते.

शनिवारी २९ एप्रिल २०१८ रोजी सकाळी ९ ते २ यावेळेत हॉटेल साईप्रसाद कॉन्फरन्स हॉल, रेल्वे लाईन्स, रामलाल चौक, सोलापूर येथे आयोजित केलेल्या कार्यशाळेत 'सहकारी बँका संबंधित कामगार कायदे' या विषयावर अॅड. श्री. आर. आर. गानू यांनी मार्गदर्शन केले. त्यानंतर प्रश्नोत्तरे, चर्चा व आभार प्रदर्शन आणि स्नेहभोजन अशाप्रकारे दिवसभराची कार्यशाळा संपन्न झाली.

डॉ. गो. मा. पवार (अध्यक्ष), राजशेखर शिवदारे (कोषाध्यक्ष), राहूल शहा (यशवंतराव चव्हाण विभागीय केंद्र-सोलापूर) आणि राजगोपाल झंवर (अध्यक्ष), कल्याणराव काळे (उपाध्यक्ष), आणि प्रकाश सोनटके (सी.ई.ओ.) सोलापूर जिल्हा नागरी सहकारी बँक्स असोसिएशन लि. सोलापूर यांच्यासह जिल्ह्यातील सर्व सहकारी बँकांचे अध्यक्ष, संचालक, व वरिष्ठ अधिकारी उपस्थित होते.

महाराष्ट्राची निर्मिती आणि यशवंतराव चव्हाण हे समीकरण - महाराष्ट्र दिन कार्यक्रम

यशवंतराव चव्हाण साहेबांनी महाराष्ट्राला नेहमीच 'भारत सेवक महाराष्ट्र' म्हणून मानले. स्व. प्र.के.अत्रे, एस.एम.जोशी, शाहीर अमर शेख यांनी संघर्ष उभा केला आणि १०५ हुतात्म्यांच्या बलिदानानंतर देखील राज्याची निर्मिती अवघड झाली, तेव्हा चव्हाणसाहेबसुद्धा अस्वस्थ झाले होते. हा जनक्षोभ दिल्लीकरांना समजला पाहिजे. म्हणून यशवंतराव चव्हाण साहेबांनी पं. जवाहरलाल नेहरू यांना प्रतापगडावर छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या पुतळ्याच्या अनावरणासाठी बोलावले. महाराष्ट्राच्या निर्मितीचा तो जनक्षोभ आणि तीव्र भावना पाहून पं. नेहरूंनी स्वतंत्र महाराष्ट्राच्या निर्मितीला १ मे १९६० रोजी मान्यता दिली. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई विभागीय केंद्र-सोलापूरच्या वतीने १ मे २०१८ रोजी महाराष्ट्र दिनानिमित्त 'महाराष्ट्राची निर्मिती आणि समकालीन समस्या' या विषयावर आयोजित कार्यक्रमात प्रमुख वक्ते म्हणून प्रा. राजेंद्र दास यांनी आपले विचार मांडले.

यशवंतराव चव्हाण साहेबांनी महाराष्ट्र सर्वगुणसंपन्न, समृद्ध आणि अत्यंत कल्पकतेने उभा केला. त्यासाठी सहकार, शेती आणि उद्योग ही तीनही क्षेत्रे अव्वलस्थानी राहतील यासाठी विशेष काळजी घेतली आणि हे तीनही क्षेत्रे समृद्ध होण्यासाठी शिक्षण क्षेत्र देखील समृद्ध झाले पाहिजे म्हणून शिक्षण समाजातील सर्व घटकांना मिळाले पाहिजे म्हणून विशेष काळजी घेतली. एवढ्या विशाल विचारांचे चव्हाणसाहेब होते. हे करत असताना राजकारणात त्यांनी मानापमानापेक्षाही राज्याचे सार्वजनिक हित महत्त्वाचे मानले. म्हणूनच 'राज्य मराठ्यांचे की मराठीचे?' असा प्रश्न विचारला तेव्हा 'हे राज्य बहुजनांचे' असे उत्तर यशवंतराव चव्हाण साहेबांनी दिले, म्हणूनच आजही राज्याच्या आणि देशाच्या गर्भकाळात यशवंतराव चव्हाण विचार जिवंत आहेत.

कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी माजी आमदार युनुसभाई शेख होते. स्वागत व प्रास्ताविक विभागीय केंद्राचे सदस्य दत्ता गायकवाड यांनी केले. जुळे सोलापूर महाराष्ट्र साहित्य परिषदेचे अध्यक्ष पद्माकर कुलकर्णी प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. याप्रसंगी विभागीय केंद्राचे सदस्य माजी खासदार धर्मण्णा सादूल यांची प्रमुख उपस्थिती होती. निर्मलकुमार फडकुले सभागृहात संपन्न झालेल्या या कार्यक्रमास नागरिक उपस्थित होते.

वाहतूक सुरक्षा कार्यशाळा

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, विभागीय केंद्र, सोलापूर, सारथी सुरक्षा मुंबई व सोलापूर जिल्ह्यातील सहा महाविद्यालये यांच्या संयुक्त विद्यमाने ६,७ व ८ सप्टेंबर २०१८ रोजी वाहतूक सुरक्षा कार्यशाळेचे आयोजन सोलापूरातील सहा महाविद्यालयांमध्ये करण्यात आले होते.

६ सप्टेंबर २०१८ रोजी संगमेश्वर महाविद्यालयामध्ये पहिली कार्यशाळा घेण्यात आली. यात २५० विद्यार्थी आणि विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला. या प्रसंगी प्राचार्या सौ. राजमान्य तर प्रमुख पाहुण्या म्हणून श्रीमती वैशाली शिंदे (सहाय्यक पोलीस आयुक्त, वाहतूक शाखा, सोलापूर) 'सारथी सुरक्षा' या संस्थेचे प्रमुख श्री. विनय मोरे आणि त्यांचे सहकारी आनंद राजेभोसले तसेच विभागीय केंद्राचे सदस्य श्री. दत्ता गायकवाड उपस्थित होते.

त्यानंतर 'सारथी सुरक्षा'चे विनय मोरे यांनी कार्यशाळेस प्रारंभ केला आणि आपल्या व्याख्यानातून आपल्या देशामध्ये रोज सरासरी ४०० अपघात होतात. त्याची कारणे अनेक असल्याचे त्यांनी सांगितले. १८ ते ४० वयोगटातील नागरिकांचे अधिक बळी जातात, ही बाब लक्षात घेऊन या उपक्रमाच्या निमंत्रक खासदार सौ. सुप्रियाताई सुळे यांनी राज्यातल्या महाविद्यालयांमध्ये जाऊन तरुण व तरुणींना याबाबत जागरूकता निर्माण व्हावी म्हणून या उपक्रमाचे आयोजन केले आहे.

संवाद स्वरूपात कार्यशाळा पार पडल्या. त्यामुळे गंभीर आणि करमणूक याची जोड या कार्यशाळेत जाणवली. वाहतुकीचे नियम नीट समजावून सांगितले. फुटपाथवरूनच का चालावे, तसेच फुटपाथ नसल्यास कोणती काळजी घ्यावी आणि न घेतल्यास कशाप्रकारे अपघात होऊ शकतात याची माहितीसुद्धा त्यांनी दिली. त्याचबरोबर वाहन चालवताना वेग, वाहतुकीचे नियम का पाळले जावेत, तसे न केल्यास कोणत्या गंभीर परिणामांना सामोरे जावे लागते. त्यामुळे, अपघात कसे होतात याची माहिती व्याख्यानातून आणि दृकश्राव्याच्या माध्यमातून मोरे यांनी करून दिली. अपघात टाळण्यासाठी किती बारकाव्याने काळजी घेतली पाहिजे याचे विस्तृत विवेचन श्री. विनय मोरे यांनी आपल्या २ तासांच्या व्याख्यानातून दिले. संवादाच्या माध्यमातून विद्यार्थी व विद्यार्थिनींनी अनेक प्रश्न विचारून आपल्या शंका दूर केल्या. त्यानंतर प्रमुख पाहुणे श्रीमती शिंदे (सहाय्यक पोलीस आयुक्त, वाहतूक शाखा) यांनी मार्गदर्शन केले. मोलाच्या सूचना दिल्या. तरुण पिढी ही देशाची संपत्ती आहे. आपण सर्वजण याच वयोगटातले आहात वाहतुकीचा कायदा असो, अथवा इतर कायदे किंवा नियम आपण जरूर पाळले पाहिजेत. एक चांगला नागरिक म्हणून या देशाच्या विकासात योगदान दिले पाहिजे. म्हणूनच यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या वतीने हा उपक्रम आयोजित केल्याचे सोलापूर विभागीय केंद्राचे सदस्य श्री. दत्ता गायकवाड यांनी याप्रसंगी सांगितले.

दि. ०७ सप्टेंबर २०१८ रोजी सकाळी वि. गु. शिवदारे कला व विज्ञान महाविद्यालय दुपारी शंकरराव पाटील विज्ञान महाविद्यालय अनगर ता. मोहोळ व सायंकाळी छत्रपती शिवाजी राव महाविद्यालय येथे सदर कार्यशाळा संपन्न झाली. दि. ०८ सप्टेंबर रोजी सकाळी नागेश करजगी ओर्चिड महाविद्यालय आणि दुपारी कुचन महाविद्यालय येथेही कार्यशाळा झाली.

सप्टेंबर ६,७,८ या तीन दिवसात सहा महाविद्यालयात एकूण सहा कार्यशाळा संपन्न झाल्या. हा तीन दिवसांचा उपक्रम यशस्वी करण्यासाठी संगमेश्वर महाविद्यालयाचे प्रा. मोहोरकर, शिवदारे महाविद्यालयाच्या प्रा. सौ. शिवपुजे, छत्रपती शिवाजी रात्र महाविद्यालयाचे प्रा. गवळी, ओर्चिड महाविद्यालयाचे प्रा. राजाराम चव्हाण तर कुचन महाविद्यालयाचे प्रा. निंबाळकर आणि त्या त्या महाविद्यालयाचे प्राध्यापक यांनी मोलाचे सहकार्य केले. कार्यशाळा यशस्वी होण्यासाठी 'सारथी सुरक्षा'चे आनंदराजे भोसले, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे दिनेश शिंदे, प्रशांत बाबर आणि दत्ता भोसले यांनी परिश्रम घेतले.

‘वंचित बालकांचे हक्क, विकासा’बाबत परिसंवाद

वंचित बालकांचे हक्क विकासाच्या केंद्रस्थानी असले पाहिजेत. वंचित मुलांच्या शाश्वत पुनर्वसनासाठी समाज व शासनाने सक्रीय पुढाकार घ्यावा या दृष्टिकोनातून यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई विभागीय केंद्र सोलापूर, आपले घर बालगृह, नळदुर्ग आणि वालचंद कला व शास्त्र महाविद्यालय यांच्या संयुक्त विद्यमाने व ‘आपलं घर’च्या रौप्यमहोत्सवानिमित्त ३० सप्टेंबर रोजी ‘वंचित मुले व समाज’ या विषयावर आयोजित एकदिवसीय परिसंवादाचे बीजभाषण श्री. भा.ल. कोरगांवकर यांनी केले. पोषण आहार व बालशिक्षण हा भारतीय बालकांच्या संदर्भात जीवन-मरणाचा प्रश्न बनला आहे. सारे जग अक्षर साक्षरता साध्य करून डिजिटल साक्षरतेकडे वाटचाल करताना भारतातील मुले मुलभूत हक्कांपासून वंचित आहेत. बालपण निर्देशांकात ब्रिक्स देशांत भारताचा सर्वांत शेवटचा क्रमांक आहे. वंचित मुलांचा प्रश्न समाजाच्या दया व सहानुभूतीवर अवलंबून न ठेवता कायद्यानेच शाश्वत पुनर्वसन करण्याकरिता शासनाने पावले उचलली पाहिजेत, असे प्रतिपादन त्यांनी केले.

परिसंवादाचे उद्घाटन शुभांगी बुवा यांच्या हस्ते झाले. उद्घाटन सोहळ्याच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. संतोष कोटी होते. विचारमंचावर साथी पन्नालाल सुराणा विभागीय केंद्राचे सदस्य दत्ता गायकवाड. प्रा. डॉ. अबोली सुलाखे उपस्थित होत्या. ‘युवाशक्ती हीच राष्ट्रशक्ती आहे. युवकांच्या सहभागानेच वंचित मुलांचा प्रश्न सुटू शकेल व भविष्यात ‘पाखर’सारख्या संस्थांची गरज राहू नये, अशी अपेक्षा श्रीमती बुवा यांनी व्यक्त केली.

अध्यक्षीय भाषणात प्राचार्य डॉ. कोटी म्हणाले, समाजकार्याच्या विद्यार्थ्यांनी शिक्षण पूर्ण झाल्यावर काही महिने वंचित बालकांसाठी काम करणाऱ्या संस्थेत विनामूल्य काम करावे. किल्लारी भूकंपात अनाथ झालेल्या बालकांच्या पालकत्वाची जबाबदारी साथी पन्नालाल सुराणा व ‘आपलं घर’ने घेतली. सदर प्रकल्प उभारणीसाठी मा. शरद पवार साहेबांनी मोलाची भूमिका बजावली आहे. हे ऐतिहासिक व अभिनंदनीय समाजकार्य आहे. आदिवासी समाजात एकही अनाथ बालक आढळत नाही. मात्र सुशिक्षित समाजातील वंचित व अनाथ बालकांची संख्या समाजाच्या सुसंस्कृतपणावर प्रश्न निर्माण करते, असे प्रतिपादन प्राचार्य डॉ. कोटी यांनी केले.

उद्घाटनाच्या सत्रात प्रा. डॉ. अबोली सुलाखे यांनी ‘वंचितांच्या पुनर्वसनात संगीताचे योगदान’ या विषयावर मार्गदर्शन केले. मनोरंजनासोबत संगीत जीवन जगण्याचा आधार मिळवून देते, असे त्या म्हणाल्या. उद्घाटन सोहळ्याची प्रस्तावना पन्नालाल सुराणा यांनी केली. ‘आपलं घर’च्या स्थापना व रौप्य महात्सवी वाटचालीचा त्यांनी आढावा घेतला. पाहुण्यांचा परिचय प्रा. डॉ. अभय जाधव व प्रा. श्रीकांत धारूरकर यांनी करून दिला. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन प्रा. ज्योती वाघमारे यांनी केले; तर आभारप्रदर्शन निलेश ठाकूर यांनी केले.

कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेसाठी समाजकार्य विभागातील सर्व प्राध्यापक डॉ. इंदिरा चौधरी, डॉ. निशा वाघमारे, डॉ. विजया महाजन, डॉ. संदीप जगदाळे, डॉ. जितेंद्र गांधा व डॉ. अभय जाधव आणि समाजकार्य विद्यार्थी स्वयंसेवक यांनी विशेष परिश्रम घेतले.

युवा ज्योत रॅली

प्रतिष्ठानच्या नवमहाराष्ट्र युवा अभियान आणि सोलापूर विभागीय केंद्राच्या वतीने १४ ऑगस्ट रोजी सायंकाळी ६.३० ते ७.३० या कालावधीत १०० युवांनी ‘युवा ज्योत रॅली’चे आयोजन केले होते. हुतात्मा स्तंभ येथे अभिवादन करून रॅली सम्राट चौक, शिवाजी चौक, सरस्वती चौक, यामार्गे चार हुतात्मा पुतळा येथे आली. युवांच्या हस्ते चार हुतात्म्यांना पुष्पहार अर्पण करून अभिवादन करण्यात आले. त्यानंतर राष्ट्रगीत आणि संविधानाचे वाचन करून रॅलीची समाप्ती झाली.

मूक व कर्णबधीर मुलांचे तपासणी शिबीर

खा. सौ. सुप्रियाताई सुळे यांच्या प्रेरणेने ३० सप्टेंबर रोजी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, स्टार्की फाऊंडेशन अमेरिका आणि विभागीय केंद्र सोलापूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने मूक व कर्णबधीर मुलांची तपासणी व मोजमाप शिबीर नु. म. वि. प्रशाळेंमध्ये संपन्न झाले. शिबीराचे उद्घाटन माजी खासदार तथा विभागीय केंद्राचे सदस्य श्री. धर्मण्णा सादून विभागीय केंद्राचे कोषाध्यक्ष राजशेखर शिवदारे यांच्या हस्ते करण्यात आले. संपूर्ण जिल्ह्यातील लोक शिबिरात सहभागी झाले. २९४ मुलांनी या शिबीराचा लाभ घेतला. शिबिर ० ते १२ वयोगटातील मुलांसाठी होते. स्टार्की फाऊंडेशनच्या सर्व सहकार्यांनी अत्यंत उत्तमरित्या हे शिबीर हाताळले. या शिबिरासाठी सोलापूर जिल्हा परिषदेच्या समाज कल्याण अंपंग विभाग, जिल्हा अंपंग पुनर्वसन केंद्र, मंगळवेढेकर इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट यांचे सहकार्य लाभले. शिबीर यशस्वी करण्यासाठी आनंद कोलारकर, रोहन उत्तरकर, आकाश कोळी आणि त्यांच्या सहकार्यांनी परिश्रम घेतले.

यशवंतराव चव्हाण गौरव पुरस्कार, २०१८

विभागीय केंद्र सोलापूर आणि यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईतर्फे पहिला यशवंतराव चव्हाण गौरव पुरस्कार प्रा. डॉ. शिवाजीराव देशमुख यांना महाराष्ट्रातील ज्येष्ठ विचारवंत प्रा. डॉ. अशोक चौसाळकर यांच्या शुभहस्ते हिराचंद नेमचंद वाचनालयाच्या डॉ. वा. का. किलोस्कर सभागृहात प्रदान करण्यात आला. रोख रु. १५,०००/- मानपत्र शाल व श्रीफळ व पुष्पहार असे या पुरस्काराचे स्वरूप होते. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. गो. मा. पवार होते. कार्यक्रम २४ नोव्हेंबर रोजी यशवंतराव चव्हाण साहेबांच्या पुण्यतिथीच्या पूर्वसंध्येला झाला.

प्रा. डॉ. शिवाजीराव देशमुख यांनी यशवंतराव चव्हाणसाहेबांच्या साहित्यावर संशोधन केले असून त्यासाठी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठाने त्यांना पीएचडी ही पदवी बहाल केली आहे. चव्हाणसाहेबांच्या साहित्यावर पीएचडी करणारे देशमुख हे पहिले पीएचडी धारक आहेत. यशवंतराव चव्हाण यांच्या साहित्यावर त्यांचे ३ ग्रंथ प्रकाशित झाले आहेत. यशवंतराव चव्हाण यांच्या जन्मशताब्दीनिमित्त त्यांनी महाराष्ट्रात ३०० हून अधिक व्याख्याने दिली आहेत. त्यांच्या एकूण साहित्य सेवेबद्दल त्यांना यंदाचा यशवंतराव चव्हाण गौरव पुरस्कार देण्यात येत असल्याचे मा. दत्ता गायकवाड यांनी सांगितले.

'महाराष्ट्र निर्मितीचा पाया आणि यशवंतराव चव्हाण' या विषयावर प्रमुख पाहुणे प्रा. डॉ. चौसाळकर यांनी आपल्या व्याख्यानातून सखोल माहिती दिली. विभागीय केंद्राचे कोषाध्यक्ष राजशेखर शिवदारे, सदस्य युनुसभाई शेख, दत्ता गायकवाड, राहुल शहा, दीपक साळुंखे आणि प्रकाश येलगुलवार यांच्यासह साहित्य कला सामाजिक व राजकीय क्षेत्रातील मंडळी या समारंभात उपस्थित होते.

जयंती निमित्त व्याख्यान

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, विभागीय केंद्र सोलापूर आणि श्री संत दामाजी महाविद्यालय, मंगळवेढा यांच्या संयुक्त विद्यमाने १३ मार्च रोजी यशवंतराव चव्हाण साहेबांच्या जयंतीनिमित्त 'यशवंतराव चव्हाण यांच्या संकल्पनेतला महाराष्ट्र' या व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. 'राजकारणापेक्षा समाजकारणात त्यांनी जास्त लक्ष घातले. जातीच्या कोणत्याच कप्प्यात ते अडकले नाहीत. राजकारणाचा, सत्तेचा उपयोग सामान्यांना कसा होईल यावर त्यांचा भर होता. प्रशासन, शिक्षण, सहकार, ग्रामीण महाराष्ट्र, उद्योग व्यवसाय या प्रत्येक क्षेत्रात ते महाराष्ट्राचा विकास पाहत होते. साहित्य, कला आणि सांस्कृतिक क्षेत्रात त्यांचे योगदान मोलाचे आहे त्यामुळे तरुण पिढीने यशवंतराव चव्हाण कोण होते हे जाणून घेणे गरजेचे आहे,' असे प्रतिपादन प्रा. राजेंद्र दास यांनी केले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी ज्येष्ठ विचारवंत मनोहरपंत धोगडे व प्रमुख पाहुणे म्हणून विभागीय केंद्राचे सदस्य राहुल शहा उपस्थित होते. प्राचार्य यांच्यासह विद्यार्थी व प्राध्यापक ही उपस्थित होते.

१०.१३ विभागीय केंद्र, जळगाव :

दि. २५.११.२०१८ रोजी स्व. यशवंतराव चव्हाणसाहेब यांची पुण्यतिथी प्रतिष्ठान व आधार ज्येष्ठ नागरीक संघ यांच्या संयुक्त विद्यमाने साजरी करण्यात आली. स्व. यशवंतराव चव्हाण साहेबांच्या जीवन कार्याला कविवर्य ज्ञानेश मोरे यांनी उजाळा दिला. या कार्यक्रम प्रसंगी विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष अॅड. रवींद्र पाटील, सचिव प्रा. एन.डी. पाटील, सदस्य सौ. निशाताई जैन, अपर्णा भट, ज्ञानेश मोरे, शंभू पाटील, व प्रा. सुनिल पाटील, अशोक सोनवणे तसेच खूप मोठ्या संख्येने ज्येष्ठ नागरीक व विद्यार्थी वर्ग उपस्थित होते.

दि. ०५.१२.२०१८ रोजी जागतिक मृदादिन (माती) दिवस विभागीय केंद्र पाळधी येथे स्व. अण्णासाहेब साहेबराव पाटील सहकारी फ्रुट सेल सोसायटी व विभागीय केंद्र, जळगाव यांच्या संयुक्त विद्यमाने साजरा करण्यात आला. शेतकऱ्यांना मातीचे महत्त्व पटवून देण्यात आले. क्षेत्रीय अधिकारी संजीव पाटील, धरणगांवचे तालुका कृषी अधिकारी सदर प्रसंगी इफकोचे आर.एच. माळीसाहेब, कृषी सहाय्यक आय.बी.पवारसाहेब, सहकारी सोसायटीचे चेअरमन प्रा. एन.डी. पाटील, व्हाईस चेअरमन डॉ. विकास पाटील, संचालक रवींद्र पाटील व सभासद तसेच शेतकरी उपस्थित होते.

जळगाव शहरात एस.एम.आय.टी. कॉलेज जळगाव मुक्ताईनगर परिसरात पहिल्यांदाच स्व. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान तर्फे ३ दिवस 'स्मृती परिवर्तन महोत्सव' साजरा करण्यात आला. त्यात ३ दिवस रोज संध्याकाळी ६.३० ते रात्री ९.०० वाजे दरम्यान नाटक संगीत, साहित्य तसेच सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर करण्यात आले. दि. ०२.०२.२०१९ रोजी श्रीकांत देशमुख लिखित व शंभू पाटील यांच्या संकल्पनेतून साकारलेले योगेश पाटील यांनी दिग्दर्शित केलेले एकलनाट्य 'नली' चा प्रयोग सादर करण्यात आला.

दि. ०३.०२.२०१९ रोजी पुरुषोत्तम चौधरी यांच्या संकल्पनेतून साकारलेला मंजुषा भिडे मॅडम यांनी दिग्दर्शित केलेला 'अमृताहूनही गोड' हा ८०० वर्षांचा मराठी कवितेचा संगीतमय प्रवास सादर केला. तसेच दि. ०४.०२.२०१९ रोजी वारेन हेस्टींग्साचा 'सांड' हे बावस्कर यांनी दिग्दर्शित केलेले अभिवाचन सोनाली पाटील यांच्या संकल्पनेतून साकारले मंजुषा भिडे यांनी दिग्दर्शित केलेले 'कुरु क्षेत्रानंतर' हे

अभिवाचन रसिकांना अनुभवायला मिळाले. याप्रसंगी मा. आमदार राजूमामा भोळे, माजी पालकमंत्री गुलाबराव देवकर, मा. जिल्हाधिकारी किशोरराजे निबाळकर, पोलीस अधिक्षक दत्तात्रय शिंदे, अध्यक्ष मा. अॅड रविंद्र पाटील, सचिव प्रा. एन.डी. पाटील, नगरसेवक मयुर कापसे, ज्योतीताई चव्हाण, प्रतिभा देशमुख, दुर्गेश पाटील, परिवर्तन संस्थेचे शंभू पाटील व त्यांची टीम, परिसरातील नागरीक उपस्थित होते.

‘सीटा’ची कार्यशाळा

दि. ०६.०२.२०१९ रोजी शेतकरी उत्पादक कंपनी सीटा यांची कार्यशाळा जळगाव येथील जिल्हाधिकारी कार्यालयातील अल्प बचत भवन येथे घेण्यात आली. सदर कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी जिल्ह्याचे माजी पालकमंत्री मा. गुलाबराव देवकर साहेब होते. प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून फिरोज एस. मसानी, जिल्हाअधिक्षक, श्री. संभाजी ठाकूर कृषी अधिकारी श्री. अनिल भोकरे साहेब आत्माचे प्रकल्प संचालक श्री. श्रीकांत झाबरे, जिल्हाविकास प्रबंधक नाबार्डचे अरुण प्रकाश, लीड बँक जळगाव, सुनिल तांबे (मुख्य कार्यकारी अधिकारी, सीटा) श्री. अमित नाफडे, कृषी ग्रामीण प्रशिक्षण संस्था इ. शेतकरी उत्पादक कंपनीच्या स्थापनेनंतर येणाऱ्या अडी-अडचणी उपाय योजना इ. बाबतीत मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमास जिल्हा भरातील शेतकरी उत्पादक कंपन्यांचे अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, सदस्य मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. शेतकऱ्यांना येणाऱ्या अडचणी व समस्या सोडविण्यासाठी कायम स्वरूपी फोरम स्थापन करावा असे ठरले. हा कार्यक्रम यशस्वी करण्याकरीता प्रतिष्ठानचे जळगाव विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष, सचिव, सदस्य यांनी परिश्रम घेतले.

१०.१४ विभागीय केंद्र, नवी मुंबई :-

१४ जुलै २०१८ कवी कुसुमाग्रज वाचनालय नेरुळ यांचे बरोबर संयुक्त विद्यमाने सायं.६.०० वा. कवीवर्य कालीदास जयंती निमित्त ‘आषाढस्य प्रथम दिवसे’ हा कवी संमेलनाचा कार्यक्रम स्टर्लिंग कॉलेजच्या वर्गात संपन्न झाला. यावेळी कवीयत्री डॉ. प्रतिभा सराफ, चेंबूर यांचे व्याख्यान झाले.

१५ ऑगस्ट २०१८ नूतन मराठी विद्यालय यांचे संयुक्त विद्यमाने ‘स्वातंत्र्य दिन’ साजरा करण्यात आला. या प्रसंगी श्री. प्रमोद कर्नाड, अविनाश शिंदे व प्रा. वृषाली मुगदूम यांनी आपल्या भाषणातून कै. यशवंतराव चव्हाण यांच्या आठवणींना उजाळा दिला.

१५ सप्टेंबर २०१८ कवी कुसुमाग्रज वाचनालय, नेरुळ यांचे संयुक्त विद्यमाने स्टर्लिंग कॉलेजच्या वर्गामध्ये वक्ते श्री.जयवंत पाटील यांचे ‘सामाजिक माध्यमे’ या विषयावर वैविध्यपूर्ण व्याख्यान झाले.

६ ऑक्टोबर २०१८ साहित्य अकादमी पुरस्कार प्राप्त मूळ कांदबरी ‘ओम णमो’ या डॉ. शांतीनाथ देसाई यांच्या कांदबरीचा अनुवाद डॉ. अजित मुगदूम यांनी केला. ओम णमो’ या मराठी अनुवादाच्या पुस्तकांचे प्रकाशन अखिल भारतीय साहित्य संमेलनाचे विद्यमान अध्यक्ष श्री. लक्ष्मीकांत देशमुख यांचे हस्ते करण्यात आले. या कार्यक्रमात जेष्ठ पत्रकार व खासदार पद्मश्री कुमार केतकर यांचे ‘वर्तमान देश कालपरिस्थिती’ या विषयावर व्याख्यान संपन्न झाले. स्टर्लिंग कॉलेजच्या वातानुकुलीत सभागृहात झालेल्या या कार्यक्रमास सुमारे ३०० रसिक श्रोते उपस्थित होते.

२५ नोव्हेंबर २०१८ मराठी साहित्य, संस्कृती व कलामंडळ, वाशी, नवी मुंबई या सर्वोत्तम संस्थेस नवी मुंबई केंद्रातर्फे ‘यशवंतराव चव्हाण गौरव पुरस्कार’ रोख रु.१५,०००/- (चेक स्वरूपात) व मानपत्र मा. श्री. दिलीप वळसे-पाटील व मा. श्री. गणेश नाईक यांच्या हस्ते साहित्य मंदीर (वाशी) येथील वातानुकुलीत सभागृहात दर्जेदार समारंभ आयोजित करून साय. ७.००वा.प्रदान करण्यात आला.

या प्रसंगी जेष्ठ साहित्यीक डॉ. विजया वाड व कवीवर्य प्रा. अशोक बागवे यांची भाषणे झाली.

१२ जानेवारी २०१९ चित्रपट दिग्दर्क श्री. मेहेंद्र तेरेदेसाई यांच्या “Introduction to Film Making” या विषयावरील कार्यशाळेचे आयोजन स्टर्लिंग कॉलेजच्या वातानुकुलीत सभागृहात संपन्न. या कार्यशाळेसाठी ७५ युवक युवतींना आपली नोंदणी करून कार्यशाळेस हजेरी लावली.

२३ फेब्रुवारी २०१९ महाराष्ट्राचे ३ थोर विभूती पु. ल. देशपांडे, सुधीर फडके व ग. दि. माडगुळकर यांची जन्मशतशब्दी या वर्षात आल्याने त्यांच्यावरील एक दर्जेदार कार्यक्रम साजरा करण्याची सूचना आमचे मार्गदर्शक मा. श्री. दिलीप वळसे-पाटील यांनी केली. त्यानुसार स्वप्नील पंडित यांच्या मेघ मल्हार, मुंबई या नामांकित ग्रुपचा ‘स्वरतिर्थ’ हा संगीतमय कार्यक्रम वाशी, नवी मुंबई येथील साहित्य मंदिराच्या सभागृहात सांयकाळी संपन्न झाली. सभागृह पूर्णपणे भरल्याने अनेक रसिकांना हा कार्यक्रम उभे राहून पाहावा लागला.

१०.१५ जिल्हा केंद्र परभणी

अपंगांना मोफत साहित्य वाटप:

सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, जिल्हा केंद्र परभणी, समाज कल्याण विभाग, जि.प. परभणी व महात्मा गांधी सेवा संघ, परभणी यांच्या संयुक्त विद्यमाने परभणी जिल्ह्यातील अपंगांना मोफत साहित्य वाटप दि. ०६ जून २०१८ रोजी श्री लक्ष्मीनारायण मंदिर, मंगल कार्यालय, स्टेशन रोड, परभणी येथे करण्यात आले. या कार्यक्रमास अध्यक्ष म्हणून मा. डॉ. सौ. संध्याताई दुधगांवकर (अध्यक्ष यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान जिल्हा केंद्र परभणी) मा. श्रीमती एस. के. भोसले (समाज कल्याण अधिकारी, जि. प. परभणी) मा. श्री. विजय कान्हेकर (सचिव, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान जिल्हा केंद्र परभणी), श्री. आर. जी. गायकवाड (व.सा.का.जि.प. परभणी) व श्री. सुजितकुमार जोशी (प्रसिद्ध उद्योगपती) यांच्या हस्ते परभणी जिल्ह्यातील अपंगांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहात आणण्यासाठी तीन चाकी सायकल, व्हिल चेअर, कुबडी जोडी, श्रवण यंत्र, जयपूर फूट, कॅलीफर इत्यादी ६० अपंगांना मोफत साहित्य वाटप करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन श्री. विष्णू वैरागड (समन्वयक) तक आभार प्रदर्शन श्री. आर.जी. गायकवाड यांनी केले.

दिव्यांगांना मोफत साहित्य वाटप:

सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान जिल्हा केंद्र परभणी, जिल्हा समाज कल्याण विभाग जि. प. परभणी, महात्मा गांधी सेवा, परभणी, मा. आ. विजयरावजी भांबळे यांच्या संयुक्त विद्यमाने परभणी जिल्ह्यातील दिव्यांगांना वाटप दि. १५ जुलै २०१८ रोजी उपजिल्हा रुग्णालय, सेलू येथे करण्यात आले. या कार्यक्रमास अध्यक्ष म्हणून मा. आ. विजयरावजी भांबळे तर प्रमुख पाहुणे म्हणून मा. श्री. विजय कान्हेकर, (सचिव जिल्हा केंद्र परभणी), तसेच डॉ. हरबडे (वैद्यकीय अधिकारक, सेलू) श्री. राजेंद्र लाहणे (जि. प. सदस्य), श्री. माऊली ताटे, श्री. सुधाकर रोकडे यांच्या प्रमुख उपस्थितीत २८० दिव्यांगांची तपासणी करून व्हिलचेअर, जयपूर फूट, श्रवण यंत्र, कुबडी जोडी, तीन चाकी सायकल, क्रलीफर, लिकेज इतदी साहित्यांचे वाटप करण्यात आले. या कार्यक्रमास शहरातील विविध अपंग क्षेत्रातील सामाजिक कार्यकर्ते व विशेष शाळेतील कर्मचारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र व चतुरंग प्रतिष्ठान परभणी यांच्या संयुक्त विद्यमाने यशवंतराव चव्हाण व्याख्यानमाला चे आयोजन

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र व चतुरंग प्रतिष्ठान परभणी यांच्या संयुक्त विद्यमाने यशवंतराव चव्हाण व्याख्यानमाला चे आयोजन दि. २१/१२/२०१८ रोजी सायं. ७ वा. शिवाजी महाविद्यालय, परभणी येथिल सभागृहात घेण्यात आली या व्याख्यान मालेचा विषय वेदनाच झाली साधना हा विषय घेवून मुंबई येथून महाराष्ट्राचा प्रसिद्ध वक्ता ज्यू. श्री. सागर रेड्डी यांना आपल्या जीवनातील वेदनाच कशा प्रकारे ती साधना झाली याचे सुंदर प्रकारे उपस्थित प्रेक्षकांना पटवून दिले. या कार्यक्रमाच्या उद्घाटनाला अध्यक्ष म्हणून मा. सौ. संध्याताई दूधगांवकर, अध्यक्ष यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान जिल्हा केंद्र, परभणी इतर प्रमुख पाहुणे म्हणून मा. ना. श्री. विजय कान्हेकर (सचिव जिल्हा केंद्र परभणी) इतर प्रमुख वक्ते म्हणून मा. श्री. सागर रेड्डी मा. विलासजी पानखडे (अध्यक्ष चतुरंग प्रतिष्ठान परभणी) हे होते. या व्याख्यानमालेत शहरातील प्रतिष्ठित नागरीक, कर्मचारी, शिक्षक व विद्यार्थी मोठ्या प्रमाणात उपस्थित होते.

पाथरी तालुक्यातील दिव्यांग व्यक्तींना मोफत वैश्विक ओळखपत्र वाटप नोंदणी शिबिर

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान जिल्हा केंद्र परभणी तर्फे दि. २२ फेब्रुवारी २०१९ रोजी पंचायत समिति पाथरी ता. पाथरी जि. परभणी येथे 'दिव्यांगअस्मिता' अभियानांतर्गत पाथरी तालुक्यातील दिव्यांग व्यक्तींना मोफत वैश्विक ओळखपत्र वाटपासाठी नोंदणी शिबिर आयोजित करण्यात आले होते. या शिबिराच्या उद्घाटनाला मा. श्री. राजेश ढगे (सभापती पंचायत समिती, पाथरी) अध्यक्ष म्हणून तर प्रमुख पाहुणे मा. श्री. घुगे साहेब (गट विकास अधिकारी पंचायत समिती पाथरी) मा. श्री. तांगडे (उपसभापती, पंचायत समिती पाथरी), मा. श्री. गुंडरे साहेब (प्रशासन अधिकारी, पंचायत समिती पाथरी) तर प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून मा. श्री. आर. जी. गायकवाड (वै.सा.का. जि.स.क.जि.प. परभणी) व मा. श्री. विष्णू आर. वैरागड (समन्वयक, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान जिल्हा केंद्र, परभणी) मा. देवल्लींग अप्पा देवडे (जिल्हा अध्यक्ष, प्रहार अपंग क्रांती आंदोलन, परभणी) व मा. संजय भोसले (टेक्निशियन प्रमुख कम्प्युटर ऑपरेट जि. प. परभणी) यांच्या प्रमुख उपस्थितीत सात दिव्यांगांना प्रातिनिधिक स्वरूपात वैश्विक कार्ड वाटप करण्यात आले. या कार्यक्रमासाठी पाथरी तालुक्यातील २७५ दिव्यांगांनी वैश्विक ओळखपत्रासाठी (UDID) नोंदणी केली. यावेळी मा. सौ. भावनाताई नखाते (उपाध्यक्ष, जि.प. परभणी) तथा महिला व्यासपीठ प्रमुख य.च.प्र.वि.केंद्र, परभणी) यांनी शुभेच्छा दिल्या. या कार्यक्रमासाठी पाथरी तालुक्यातील दिव्यांग संघटनेचे विविध पदाधिकारी व विशेष शाळेतील कर्मचारी या प्रसंगी मोठ्या प्रमाणात उपस्थित होते.

प्रतिष्ठानची विक्रीसाठी असलेली प्रकाशने

१. यशवंतराव चव्हाण : विधिमंडळातील निवडक मराठी भाषणे : भाग १ - संकलन : डॉ. व्ही जी खोबरेकर	२५०.००
२. वाय. बी. चव्हाण : सिलेक्टेड स्पीचेस - विधिमंडळ - भाग २ - संकलन : डॉ. व्ही. जी. खोबरेकर	२५०.००
३. सिलेक्टेड स्पीचेस इन पार्लमेंट - वाय. बी. चव्हाण - खंड १ ते ४ संपादक : राम प्रधान (प्रत्येकी २५०.००)	
४. यशवंतराव चव्हाण यांचे मौलिक विचार संकलन - ना. धों. महानोर	१.००
५. सह्याद्रीचे वारे - यशवंतराव चव्हाण	२५०.००
६. म. जोतिबा फुले यांचे निवडक विचार संकलन - प्रा. गजमल माळी	१२.००
७. बेकारी निर्मूलनातून ग्रामीण विकास - संपादक - वि. स. पागे	३५.००
८. महाराष्ट्रातील दुष्काळ आणि जलसंपत्तीचे नियोजन - संपादन : अण्णासाहेब शिंदे	२००.००
९. महाराष्ट्र : एक दृष्टिकोन (शरदराव पवार भाषणसंग्रह) संपादन : दादासाहेब रुपवते	७५.००
१०. पंचायत राज, जिल्हा नियोजन आणि ग्रामीण विकास-संपादन : पी. बी. पाटील	१००.००
११. नवभारत : परिवर्तनाची दिशा - संपादन : पी. बी. पाटील	
१२. विमुक्तायन : महाराष्ट्रातील विमुक्त जमाती : चिकित्सक अभ्यास-संशोधक / लेखक - लक्ष्मण माने	२५०.००
१३. महिलांसंबंधीचे धोरण : स्वयंसिद्धतेकडे वाटचाल - डॉ. नीलम गोन्हे	१५.००
१४. यशवंतराव चव्हाण (चरित्र) - लेखक - अनंतराव पाटील	८०.००
१५. शब्दाचे सामर्थ्य - संपादन : राम प्रधान	३७५.००
१६. महाराष्ट्राची चार दशकांतील वाटचाल : एक आढावा (इंग्रजी) (यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई व महाराष्ट्र आर्थिक विकास मंडळ यांचे संयुक्त प्रकाशन)	२५०.००
१७. बाउंटोफुल बनियान - डॉ. कर्मवीर भाऊराव पाटील चरित्र - खंड ४ (इंग्रजी) बॅ. पी. जी. पाटील	८००.००
१८. ज्येष्ठ नागरिकांसाठी पुस्तिका	३५.००
१९. अर्जिठा - (काव्यसंग्रह) लेखक : ना. धों. महानोर (इंग्रजी)	१५०.००
२०. 'ई'बुक (मराठी/इंग्रजी) (यशवंत साहित्य / फोटो)	१५०.००
२१. न्यायालयीन व्यवहार आणि मराठी भाषा	४००.००
२२. शैक्षणिक गुणवत्ता : आव्हान आणि आवाहन - डॉ. वसंत काळपांडे	२००.००
२३. हवामान बदल आणि महाराष्ट्र	५०.००
२४. उपक्रम : वेचक-वेधक - डॉ. वसंत काळपांडे	१००.००
२५. स्त्रीरत्न सावित्रीबाई फुले - श्रीनिवास भालेराव	२०.००
२६. स्त्रियांचे कायदे, आरोग्य आणि योजना - सुप्रिया सुळे	२०.००
२७. संवादिनी - सुप्रिया सुळे	२०.००
२८. शाळांचे प्रगतिपुस्तक-डॉ. वसंत काळपांडे, बसंती रॉय, शुभदा चौकर	२००.००

२९. Yashwantrao Chavhan : an Autobiography	३९५.००
३०. यशवंतराव चव्हाण (आत्मचरित्र) - कृष्णाकाठ	३००.००
३१. यशवंतराव चव्हाण : व्यक्तिमत्त्व आणि कर्तृत्व	५००.००
३२. शिक्षणवृत्ती - डॉ. कुमुद बन्सल	२००.००
३३. शिक्षणकट्टा - बसंती रॉय	२००.००
३४. वाटचाल ई-शिक्षणाची - बसंती रॉय	२००.००
३५. हवामान बदलास आमचे उत्तर	१००.००
३६. विचारसूत्रे - संपादन : पद्मभूषण देशपांडे	२००.००
३७. पाणीबाणी - प्रभाकर साळगावकर	१६०.००
३८. पर्व : प्रगतीचे परिवर्तनाचे - पद्मभूषण देशपांडे (मराठीबरोबरच हिंदी, इंग्रजी, ऊर्दूतही उपलब्ध) खाजगी वितरणासाठी	
३९. Whats App चर्चा- शिक्षण विकासाच्या - संपादक : माधव सूर्यवंशी, नितीन खंडागळे, किशोर भागवत	२००.००
४०. सेमी इंग्रजी - का आणि कसे ?	२००.००

- डीव्हीडी व ऑडीओ कॅसेट्स
- १. मी एस. एम. : एस. एम. जोशी यांचा जीवनपट
- २. तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी : तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी यांचा जीवनपट
- ३. प्रवासी पक्षी : सुप्रसिद्ध साहित्यिक कुसुमाग्रज यांचा जीवनपट
- ४. पु. ल. वृत्तान्त : पु. ल. देशपांडे यांचा जीवनपट
वरील चारही व्हिडिओ कॅसेट्सची निर्मिती दिग्दर्शक डॉ. जब्बार पटेल यांची
- ५. कॉ. केशवराव जेधे : कॉ. केशवराव जेधे यांचा जीवनपट, दिग्दर्शक - श्री. राम गबाले
- ६. येस, आय अॅम कम्युनिस्ट : कॉ. श्रीपाद अमृत डांगे यांच्या जीवनावरील अनुबोधपट, दिग्दर्शक : विनय नेवाळकर
- ७. 'बशर नवाज : ख्वाब, जिंदगी और मै' माहितीपट, दिग्दर्शक - जयप्रद देसाई
- ८. 'जागर हा जाणिव्यांचा....' लघुपट, दिग्दर्शक - चंद्रकांत कुलकर्णी
- ९. 'कृष्णाकाठ' : ऑडीओ सी. डी. (ध्वनिमुद्रिका)

चित्रपट

- यशवंतराव चव्हाण... बखर एका वादळाची : दिग्दर्शक - जब्बार पटेल

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई निर्मित संकेतस्थळे

- यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे संकेतस्थळ - <http://ybachavanpratishtan.org/>
- यशवंतराव चव्हाण यांचे समग्र संदर्भ साहित्य - <http://ybachavan.in>
- धर्मानंद कोसंबी यांचे समग्र साहित्य - <http://dharmanandkosambi.com/>
- केतकरकृत महाराष्ट्रीय ज्ञानकोश - <http://ketkardnyankosh.com/>
- महर्षि विठ्ठल रामजी शिंदे समग्र साहित्य - <http://virashinde.com/>
- इतिहासाचार्य वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळाकडे उपलब्ध दुर्मिळ कागदपत्रांचे डिजिटायझेशन - <http://vkrajwade.com>

COURSES OFFER BY

**Eligibility
12th
Appeared**

HURRY UP!

**SPECIAL
YCP COURSES**

PRE-DACA

DACA

**Diploma In Advanced Computer Arts
Be a Part of Gaming & Animation Industry**

**Auditor's Report of YASHWANTRAO CHAVAN PRATISHTHAN, MUMBAI
for the Year ended 31st March, 2019**

[Annexure to Report under Section 33(2) and Rule 19 of the Bombay Public Trust Act, 1950]

Report on the Financial Statements

We have audited the accompanying financial statements of **Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai** for the year ended **31st March, 2019** which comprise the Balance Sheet as at 31st March, 2019 and the Income and Expenditure Account for the year then ended, and a summary of significant accounting policies and other explanatory information.

Trust Management's Responsibility for the Financial Statements

Trust Management is responsible for the preparation of these financial statements that give a true and fair view of the financial position and financial performance in accordance with accounting standards generally accepted in India. This responsibility includes the design, implementation and maintenance of internal control relevant to the preparation and presentation of the financial statements that give a true and fair view and are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

Auditor's Responsibility

Our responsibility is to express an opinion on these financial statements based on our audit. We conducted our audit in accordance with the Standards on Auditing issued by the Institute of Chartered Accountants of India. Those Standards require that we comply with ethical requirements and plan and perform the audit to obtain reasonable assurance about whether the financial statements are free from material misstatement.

An audit involves performing procedures to obtain audit evidence about the amounts and disclosures in the financial statements. The procedures selected depend on the auditor's judgment, including the assessment of the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error. In making those risk assessments, the auditor considers internal control relevant to the Trust's preparation and fair presentation of the financial statements in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances. An audit also includes evaluating the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of the accounting estimates made by Trust Management, as well as evaluating the overall presentation of the financial statements.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion.

Opinion

In our opinion and to the best of our information and according to the explanations given to us, the financial statements give the information required by the relevant sections and rules of the Bombay Public Trust Act, 1950 in the manner so required and give a true and fair view in conformity with the accounting principles generally accepted in India:

- i. In the case of the Balance Sheet, of the State of Affairs of the Trust as at 31st March, 2019 and
- ii. In the case of the Income and Expenditure Account, of the Deficit for the year ended on that date.

Report on Other Legal and Regulatory Requirements

In addition to our report attached in the prescribed form under relevant sections and rules of the Bombay Public Trust Act, 1950 and subject to notes on the above.

We report that:

- a. We have obtained all the information and explanations which to the best of our knowledge and belief were necessary for the purpose of our audit;
- b. In our opinion proper books of account as required by law have been kept by the Trust so far as appears from our examination of those books;
- c. The Balance Sheet and Income and Expenditure Account dealt with by this Report are in agreement with the books of account;
- d. In our opinion, the Balance Sheet and Income and Expenditure Account comply with the Accounting Standards to the extent applicable;

For CVK & ASSOCIATES,
Chartered Accountants
FIRM Regn. No. 101745W

Place: Mumbai
Date: 20th August, 2019

Sd/-
S. Y. JOSHI (PARTNER)
Membership No.032523

YASHWANTRAO CHAVAN
Balance Sheet

Previous Year Rs.	FUNDS & LIABILITIES	Schedule	Rs.	Current Year Rs.
3,50,95,342	Trust Fund or Corpus		4,51,25,342	
1,00,30,000	Balance as per last Balance Sheet		<u>2,48,000</u>	
4,51,25,342	Add: Corpus Donations			4,53,73,342
	Other Earmarked Funds:			
	Yashwantrao Chavan Centre Building Fund			
7,39,79,834	1) Contribution Received		7,39,79,834	
3,00,00,000	2) Grant Received from Government		3,00,00,000	
5,25,00,000	3) Transfer from Income & Expenditure A/C		<u>5,25,00,000</u>	
15,64,79,834			15,64,79,834	
9,74,47,759	Less: Transferred to Income & Expenditure A/c against provision for depreciation on building constructed out of funds		<u>10,04,73,584</u>	
5,90,32,075				5,60,06,250
50,00,000	Contingency Reserve Fund		<u>50,00,000</u>	
5,00,00,000	Contingency Fund for Lease Rent		5,00,00,000	
1,00,00,000	Contingency Fund for Property Tax		1,00,00,000	
1,00,00,000	National & State Awards Fund		<u>1,00,00,000</u>	
7,50,00,000				7,50,00,000
6,140	Donation Received in Kind - Books			6,778
	Current Liabilities			
2,46,947	For Expenses	1a	2,97,478	
-	For Advances	1b	-	
8,37,78,310	For Rent and Other Deposits	1c	8,62,45,145	
1,32,355	For Sundry Credit Balances	1d	51,953	
-	GST Payable		<u>10,90,409</u>	
8,41,57,612				8,76,84,985
	Notes to the Accounts	11		
26,33,21,169				26,40,71,355

Place: Mumbai
Dated: 20th August, 2019

As per our report of even date
C.V.K Associates
Chartered Accountants
Firm Registration No. 101745W
Sd/-
S.Y.Joshi
(Partner)
Membership No.32523

PRATISHTHAN, MUMBAI
As at 31st March, 2019

Charity Comm.Reg. No.F10643
Dated 17-9-1985

Previous Year	Property & Assets Rs.	Schedule	Rs	Current Year Rs.
13,26,49,061	Immoveable Properties			
-	Opening Balance	2	13,26,49,061	
-	Add: Additions		-	
-	Less: Deductions		-	
10,16,91,672	Less: Accumulated Depreciation		10,47,87,411	
3,09,57,389				2,78,61,650
	Landscaping Work			
27,84,215	Opening Balance	2	27,84,215	
-	Add: Additions		-	
16,40,922	Less: Accumulated Depreciation		17,55,251	
11,43,293				10,28,964
	Furniture, Fixtures, Generator, Computers & Allied Equipments etc.:			
10,59,89,546	Opening Balance	3a	10,74,47,828	
15,85,661	Add: Additions		7,53,395	
35,233	Less: Deductions		-	
7,41,96,698	Less: Accumulated Depreciation		7,88,21,095	
3,33,43,277				2,93,80,128
	Library Books:			
65,81,120	Opening Balance	3b	67,97,649	
2,16,529	Add: Additions		2,82,712	
45,46,831	Less: Accumulated Depreciation		48,00,184	
22,50,818	Add: Received as Donation		22,80,177	
6,140			6,778	
22,56,958				22,86,955
	Y.B.Chavan Film			
1,06,66,981	Opening Balance	3c	1,06,66,981	
-	Add: Additions		-	
-	Less: Other Deductions		-	
96,85,998	Less: Accumulated Depreciation		1,06,66,981	
9,80,983				
15,15,37,559	Investments (at cost)	4		15,01,56,386
	Advances:			
-	Trustees	5A	-	
4,87,489	Employees	5B	3,77,097	
3,21,417	Contractor	5C	-	
-	Lawyers	5D	-	
1,29,57,952	TDS		1,57,83,609	
1,62,893	ITC Available		-	
1,80,845	Others	5D	4,71,616	
1,41,10,596				1,66,32,322
55,68,720	Service tax Recoverable from various parties		36,92,564	
25,66,137	Service tax Receivable - paid under protest		25,66,137	
3,61,573	Service tax Receivable - paid in advance		3,61,573	
84,96,430				66,20,274
18,54,157	Deposits			18,54,157
	Cash & Bank Balances			
58,44,275	Savings Bank A/c	6A	73,23,989	
11,62,245	Current Account	6B	7,74,703	
83,747	Cash in hand	6C	55,022	
70,90,267				81,53,713
	Income & Expenditure Account			
(1,71,22,896)	Balance as per last		1,15,50,260	
98,68,953	Balance sheet (Surplus) / Deficit		1,15,72,369	
1,80,00,000	Add: Deficit of the Year		-	
1,07,46,057	Less: Transferred to contingency fund		2,31,22,629	
-8,04,203	Less: Transfer from Building Fund		30,25,825	
1,15,50,260				2,00,96,804
26,33,21,169				26,40,71,355

For Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

Sd/-
Hemant Takle
(Treasurer)

Sd/-
S.G.Kale
(General Secretary)

**YASHWANTRAO CHAVAN PRATISHTHAN,
Income & Expenditure Account for the**

Previous Year Rs.	Particulars	Schedule	Rs.	Current Year Rs.
	Expenditure in respect of properties			
12,26,310	Rates, Taxes and Cesses		12,26,310	
95,51,937	Repairs and Maintenance		1,03,19,691	
56,80,890	Salaries (Watch & Ward)		54,95,961	
35,233.00	Loss on assets written off		0	
1,63,663	Insurance		<u>1,40,632</u>	
1,66,58,033			1,71,82,594	
1,47,08,378	Establishment Expenses	10	<u>1,73,72,308</u>	
3,76,431	Legal & Professional expenses		<u>10,33,300</u>	
3,17,42,842			3,55,88,202	
(1,49,46,450)	Less: Reimbursement		<u>(1,53,46,380)</u>	
1,67,96,392				2,02,41,822
1,18,49,677	Depreciation			91,60,947
65,32,603	Auditorium Expenses	7		70,54,723
	Expenditure on Objects of Trust:			
1,09,19,930	Education excluding common expenses and depreciation		1,01,39,029	
<u>1,83,32,654</u>	Others	8	<u>1,53,20,804</u>	
2,92,52,584				2,54,59,834
	Surplus carried over to Balance Sheet			
	Notes to the Accounts	11		
6,44,31,256				6,19,17,326

Place: Mumbai
Dated: 20th August, 2019

As per our report of even date
C.V.K Associates
Chartered Accountants
Firm Registration No. 101745W

Sd/-
S.Y.Joshi
(Partner)
Mumbership No.32523

MUMBAI
year ended 31st March, 2019

Charity Comm.Reg. No.F10643
Date 17-09-1985

Previous Year Rs.	Particulars	Schedule	Rs.	Current Year Rs.
1,12,96,138	Income Interest			1,21,31,609
2,54,18,314	Donations Auditorium Donations		2,24,20,118	
<u>17,93,127</u>	Other Donations		<u>40,44,486</u>	
2,72,11,441				2,64,64,604
1,15,04,452	Educational Receipts			83,98,324
-	Profit on sale of fixed assets			-
	Income from other sources:			
68,550	Library Membership fees		53,600	
68,089	Sale of Books		47,388	
37,11,966	Miscellaneous Receipts Auditorium		28,10,619	
7,01,667	Miscellaneous Receipts Others	9	4,36,813	
-	Rangswar Membership fees		2,000.00	
<u>-</u>	Caretaker management fees		<u>-</u>	
45,50,272				33,50,420
98,68,953	Deficit carried over to Balance Sheet			1,15,72,369
6,44,31,256				6,19,17,326

Income outstanding – Interest – Rs./- 29,95,945
For Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

Sd/-
Hemant Takle
(Treasurer)

Sd/-
S.G.Kale
(General Secretary)

SCHEDULE 1

YASHWANTRAO CHAVAN PRATISHTHAN, MUMBAI
Current Liabilities As On 31-03-2019

2017-18 (Rs.)	Sr. No.	PARTICULARS	(Rs.)	2018-19 (Rs.)
	A	Expenses		
25,919	1	Vibhagiya Kendra Ambajogai	25,919	
28,923	2	Vibhagiya Kendra Latur	49,213	
79,000	3	Vibhagiya Kendra Ahmednagar	49,500	
1,00,000	4	Vibhagiya Kendra Nashik	1,25,000	
1,500	5	Vibhagiya Kendra Solapur	1,500	
5,605	6	Vibhagiya Kendra Aurangabad	5,605	
	7	Vibhagiya Kendra Jalgaon	741	
		Vibhagiya Kendra Parbhani	40,000	
<u>6,000</u>	8	Vibhagiya Kendra Thane	-	
2,46,947				2,97,478
	B	Advances		
	C	Rent and Other Deposits		
2,21,00,000	1	The Council of E.U. Chambers of Commerce in India	2,21,00,000	
90,00,000	2	Maharashtra Economic Development Council	90,00,000	
1,01,00,000	3	Mumbai First	1,01,00,000	
3,01,00,000	4	Pratham Mumbai Education Initiative	3,26,00,000	
10,00,000	5	The Maharashtra State Co-op Bank Ltd.	10,00,000	
-	6	CITA	2,00,000	
30,00,000	7	Central Caterers	40,00,000	
70,47,113	8	Hall, Art Gallery and Rangswar, Sanskritik Sabhagrih Deposits	58,03,634	
3,13,900	9	Library Deposit	3,29,050	
<u>11,17,298</u>	10	Security, Retention, Earnest Money Deposit	11,12,462	
8,37,78,310				8,62,45,145
	D	Sundry Credit balances		
1,32,355	1	TDS Payable	51,928	
-	2	Others	25	
<u>1,32,355</u>				51,953
8,41,57,612		TOTAL		8,65,94,576

YASHWANTRAO CHAVAN PRATISHTHAN, MUMBAI.

Statement of Immoveable Properties And Depreciation As on 31st March, 2019

SCHEDULE - 2

Sr. No	Particulars	Rate of Depreciation	ORIGINAL COST				DEPRECIATION				W.D.V as on 31-03-2019 Rs.	W.D.V as on 31-03-2018 Rs.
			Op. Balance 04-01-2018 Rs.	Addition Rs.	Deduction Rs.	Total Rs.	Op. Balance 04-01-2018 Rs.	Addition Rs.	Deduction Rs.	Total Rs.		
A.)	Immoveable Properties											
1	Yashwantrao Chavan Centre Bldg.	10%	12,77,06,008	-	-	12,77,06,008	9,74,47,759	30,25,825	-	10,04,73,584	2,72,32,425	3,02,58,250
2	Virangula Banglow Karad	10%	49,43,052	-	-	49,43,052	42,43,913	69,914	-	43,13,827	6,29,225	6,99,139
	Total as on 31st March 2019		13,26,49,061	-	-	13,26,49,061	10,16,91,672	30,95,739	-	10,47,87,411	2,78,61,650	
	Total as on 31st March 2018		13,26,49,061	-	-	13,26,49,061	9,82,51,962	34,39,710	-	10,16,91,672		3,09,57,389
B.)	Landscaping Work											
4	Total as on 31st March 2019	10%	27,84,215	-	-	27,84,215	16,40,922	1,14,329		17,55,251	10,28,964	
	Total as on 31st March 2018	10%	27,84,215	-	-	27,84,215	15,13,889	1,27,033		16,40,922		11,43,293

SCHEDULE – 3

YASHWANTRAO CHAVAN PRATISHTHAN, MUMBAI.
Statement of Moveable Properties And Depreciation As On 31st March, 2019

Sr. No.	Particulars Depreciation	Rate of 04-01-2018 Rs.	ORIGINAL COST				DEPRECIATION				W.D.V as on 31/3/2019 Rs.	W.D.V as on 31/3/2018 Rs.
			Op. Balance Rs.	Addition Rs.	Deduction Rs.	Total 04-01-2018 Rs.	Op. Balance Rs.	Addition Rs.	Deduction Rs.	Total		
A) Furniture, Fixtures, Generator, Computers & Allied Equipments etc.												
1	Furniture & Fixture	10%	2,71,24,151	68,632		2,71,92,783	1,71,19,787	10,05,261		1,81,25,048	90,67,735	1,00,04,364
2	Office Equipment	15%	94,39,907	3,60,701		98,00,608	61,81,694	5,42,479		67,24,173	30,76,435	32,58,213
3	Computer & Allied Equipment	60%	1,69,86,670	29,237		1,70,15,907	1,61,45,917	3,48,213		1,64,94,130	5,21,777	8,40,753
4	Air-Conditioners	15%	1,46,61,659			1,46,61,659	94,97,729	7,74,589		1,02,72,318	43,89,341	51,63,930
5	Electric Installation	15%	1,64,77,024			1,64,77,024	1,02,20,566	9,38,469		1,11,59,035	53,17,989	62,56,458
6	Auditorium Equipments	15%	1,34,06,144			1,34,06,144	1,01,68,157	4,85,619		1,06,53,776	27,52,368	32,37,987
7	Generator	15%	10,98,795			10,98,795	9,13,074	27,858		9,40,932	1,57,863	1,85,721
8	CCTV Camera	15%	35,00,000	2,94,825		37,94,825	20,63,504	2,37,586		23,01,090	14,93,735	14,36,496
9	Ringwell	15%	6,48,475			6,48,475	3,35,355	46,968		3,82,323	2,66,152	3,13,120
10	Auditorium Elevator	15%	15,80,000			15,80,000	6,82,456	1,34,632		8,17,088	7,62,912	8,97,544
11	Devarashtre JanmSmarak	10%	25,25,000			25,25,000	7,76,312	1,74,869		9,51,181	15,73,819	17,48,688
Total as on 31st March, 2019			10,74,47,828	7,53,395	-	10,82,01,223	7,41,04,552	47,16,543	-	7,88,21,095	2,93,80,128	
Total as on 31st March, 2018			10,59,89,546	15,85,661	1,27,380	10,74,47,828	6,81,25,823	60,70,875	92,147	7,41,04,551		3,33,43,277
B) Library Books												
12	Total as on 31st March, 2019	10%	67,97,649	2,82,712	-	70,80,361	45,46,831	2,53,353	-	48,00,184	22,80,177	
Total as on 31st March, 2018			65,81,120	2,16,529	-	67,97,649	42,96,740	2,50,091	-	45,46,831		22,50,818
C) Y.B.Chavan Film												
13	Total as on 31st March 2019	20%	1,06,66,981	-	-	1,06,66,981	96,85,998	9,80,983	-	1,06,66,981	-	
Total as on 31st March 2018			1,06,66,981	-	-	1,06,66,981	77,24,030	19,61,968	-	96,85,998		9,80,983

SCHEDULE 4

YASHWANTRAO CHAVAN PRATISHTHAN, MUMBAI
Investment As On 31-03-2019

2017-18 (Rs.)	Sr. No.	PARTICULARS	(Rs.)	2018-19 (Rs.)
14,54,00,000	1	Government of India 8% (Taxable) Bond 2003		14,24,00,000
35,42,700	2	Fixed Deposit with The Maharashtra State Co-op. Bank Ltd.		24,67,700
5,00,000	3	Fixed Deposit with State Bank of India		5,00,000
16,96,803	4	Fixed Deposit with Karad Janata Sahakari Bank Ltd.		17,40,630
2,98,056	5	Fixed Deposit with Vishwas Co-op. Bank Ltd.		2,98,056
1,00,000	6	Fixed Deposit with Ratnagiri D.C.C.Ltd.		1,00,000
	7	Bank of Baroda		26,50,000
15,15,37,559		Total		15,01,56,386

SCHEDULE 5

**YASHWANTRAO CHAVAN PRATISHTHAN, MUMBAI
ADVANCES AS ON 31ST MARCH, 2019**

2017-18 (Rs)	Sr No.	PARTICULARS	(Rs)	2018-19 (Rs)
-	A	TRUSTEES		-
4,87,489	B	EMPLOYEES		3,77,097
	C	CONTRACTOR		
2,31,417	1	Protech Solutions	-	
<u>90,000</u>	2	Tulsi Enterprises	-	
3,21,417				
-	D	LAWYERS		-
	E	OTHERS		
6,823	1	Maharashtra Mahila Vyaspeeth	2,823	
4,553	2	AIT Advance	-	
11	3	Shikshan Vikas Manch	1,561	
	4	Y.B.Chavan Pune Kendra	2,35,000	
	5	Vibhagiya kendra Karad	75,387	
184	6	Nav Maharashtra Yuva Abhyan	10,184	
59,434	7	Service Tax	59,434	
<u>1,09,840</u>	8	Others	<u>87,227</u>	
1,31,38,797				4,71,616
9,89,751		TOTAL		8,48,713

SCHEDULE-6

**YASHWANTRAO CHAVAN PRATISHTHAN, MUMBAI
CASH & BANK BALANCES AS ON 31ST MARCH, 2019**

2017-18 (Rs)	Sr No.	PARTICULARS	(Rs)	2018-19 (Rs)
	A	SAVINGS BANK		
	1	The Maharashtra State Co-op. Bank Ltd.		
56,345		(a) Interest Account No.-49	67,602	
1,87,799		(b) Corpus Account No.-50	4,56,098	
3,019		(c) Foreign Contribution.-19775	-	
3,20,470	2	State Bank of India- A/c. No. 31501872983	64,120	
16,08,256	3	Bank of Baroda -Auditorium	13,17,009	
20,74,721	4	Bank of Baroda	27,87,458	
46,760	5	The Karad Janata Sahakari Bank Ltd. A/c 6488 (Karad Regional Centre)	84,464	
54,201	6	The Karad Janata Sahakari Bank Ltd. A/c 15811 (Karad Regional Centre)	91,562	
21,776	7	Union Bank of India Nagpur (Nagpur Regional. Centre)	30,923	
3,57,103	8	Pune Dist. Central Co-op. Bank Ltd. (Krishi Sahakar Vyas Peeth)	2,83,555	
39,151	9	Pune Peoples Co-op Bank Ltd. A/c- 2458 (Pune Regional Centre)	39,151	
45,160	10	Dena Bank, Mumbai	46,714	
19,781	11	Standard Urban Co. Op. Bank(Aurangabad Regional Centre)	2,07,437	
2,49,269	12	Ratnagiri Dist. Central Co-op. Bank (Ratnagiri Regional Centre)	3,09,334	
2,13,045	13	Latur Dist. Central Co-op. Bank Ltd. (Latur Regional Centre)	-	
40,787	14	Vishwas Co-op. Bank Ltd., Nashik (Nashik Regional Centre)	96,486	
1,05,109	15	Union Bank of India -Amhednagar Kendra	49,047	
2,136	16	Bank of Maharashtra-Thane Kendra	15,466	
2,50,574	17	Solapur Dist. Central Co-op. Bank-Solapur Kendra	2,95,965	
2	18	State Bank of India - Karad	26,218	
-	19	Bank of Baroda FCRA A/C 16307	1,003	
-	20	State Bank Of India A/C 28 Latur	2,82,094	

Schedule 6 continued on Pg 103

-	21	State Bank Of India - Jalgaon	67,308	
-	22	SVC Bank LTD Navi Mumbai	3,40,219	
	23	Parbhani Dist. Central Co-op Bank Ltd.	1,35,572	
<u>1,48,812</u>	24	State Bank of Hyderabad-Ambajogai Beed Kendra	2,29,185	
58,44,275				73,23,989
	B	CURRENT ACCOUNT		
29,656	1	The Maharashtra State Co-op. Bank Ltd. Account No. 2	28,712	
70,375	2	State Bank of India -A/c. No.- 31504352950	3,47,422	
8,44,470	3	Bank of Baroda-Auditorium	3,98,465	
<u>2,17,744</u>	4	Bank of Baroda	105	
11,62,245				7,74,703
	C	CASH BALANCE		
52,001	1	Main Office	11,547	
10,000	2	YCP Academy of Information Technology	10,000	
10,174	3	Krishi Sahakar Vyas Peeth,Pune	1,371	
6	4	Konkan Regional Office	-	
146	5	Aurangabad Regional Office	146	
3,993	6	Nagpur Regional Office	3,193	
701	7	Thane Kendra	781	
	8	Navi mumbai Kendra	7,618	
	9	Parbhani vibhagiya kendra	15,547	
	10	Solapur Kendra	435	
580	11	Ahmednagar Kendra	95	
5,343	12	Ambajogai Kendra	1,943	
<u>803</u>	13	Karad	2,346	
83,747				55,022
70,90,267		TOTAL		81,53,713

SCHEDULE-7

YASHWANTRAO CHAVAN PRATISHTHAN, MUMBAI
EXPENDITURE RELATING TO AUDITORIUM OF TRUST AS ON 31ST MARCH 2019

2017-18 (Rs)	Sr No.	PARTICULARS	(Rs)	2018-19 (Rs)
44,38,959	1	Salary		50,04,160
3,05,269	2	Conveyance		2,87,831
5,84,760	3	Electricity Charges		5,09,920
67,207	4	Printing & Stationary		-
10,702	5	Telephone Charges		11,814
5,18,539	6	Audio Visual Operating Charges		5,46,400
4,95,446	7	Volunteering Charges		4,53,300
1,11,723	8	General Expenses		2,41,298
65,32,603		TOTAL		70,54,723

SCHEDULE-8**YASHWANTRAO CHAVAN PRATISHTHAN, MUMBAI
EXPENDITURE ON OBJECTS OF TRUST AS ON 31ST MARCH 2019**

2017-18 (Rs)	Sr No.	PARTICULARS	(Rs)	2018-19 (Rs)
3,23,539	1	Birth and Death Anniversary of late Shri Y.B. Chavan.		1,13,265
	2	NATIONAL / STATE AWARDS		
2,00,000	1	Vidharbh Sanshodhan Mandal, Nagpur - State Award 2018	2,00,000	
<u>5,00,000</u>	2	Dr. Raghuram Rajan- National Award 2018	<u>5,00,000</u>	7,00,000
7,00,000				
	3	PROGRAMME / WORKS ORGANISED BY KENDRA / UNITS OF PRATISHTHAN		
5,06,216	1	7th Yashwant International Film Festival	-	
12,36,795	2	8th Yashwant International Film Festival	2,00,000	
-	3	9th Yashwant International Film Festival	13,98,442	
83,460	4	Srujan	95,195	
10,27,226	5	Aurangabad Vibhagiya Kendra	2,36,629	
9,60,799	6	Karad Vibhagiya Kendra	3,39,502	
3,34,244	7	Konkan Vibhagiya Kendra	1,38,942	
3,75,335	8	Nagpur Vibhagiya Kendra	2,98,179	
5,89,837	9	Nashik Vibhagiya Kendra	2,73,756	
2,61,534	10	Pune Vibhagiya Kendra	-	
1,88,968	11	Latur Vibhagiya Kendra	1,96,211	
1,76,729	12	Ambajogai Vibhagiya Kendra	1,46,540	
2,29,061	13	Ahmednagar Vibhagiya Kendra	2,17,047	
2,81,144	14	Thane Vibhagiya Kendra	2,13,959	
1,06,529	15	Solapur Vibhagiya Kendra	1,62,824	
1,00,000	16	Navi Mumbai Vibhagiya Kendra	71,613	
-	17	Jalgaon Vibhagiya Kendra	1,43,433	
-	18	Parbhani Vibhagiya Kendra	78,881	
3,70,639	19	Krishi & Sahakar VyasPeeth	4,92,064	
1,79,108	20	Legal Aid & Advice Forum	3,15,578	
5,89,099	21	Maharashtra Mahila VyasPeeth	5,29,131	
20,18,893	22	Nav Maharashtra Yuva Abhiyan	16,49,982	
6,83,865	23	Sanskritik Vibhag	5,59,978	
7,88,789	24	Shikshan Vikas Manch	3,77,594	
24,84,603	25	Apang Hakka Vikas Manch	44,36,282	
2,70,986	26	Paryavaran Sanvardhan Kaksha	50,000	
1,35,872	27	Senior Citizens Programme	1,60,544	
28,400	28	Govind Talwalkar Shraddhanjali programme	-	
18,530	29	N.D. Manohar Satkar Programme	-	
1,64,500	30	Vartapatra Expenses	1,47,250	
2,68,426	31	Vidnyanganga	2,65,474	
3,72,671	32	Devarashtre Expenses	3,58,498	
5,50,000	33	YCP Website	-	
14,200	34	Defence Seminar	-	
53,625	35	National Association for the Blind-CD-Sahyadriche Vare	-	
14,700	36	Aditya Prakashan Books	-	
17,000	37	Aksharmaya Expenses	-	
1,43,125	38	Ramesh Chavan Books	1,02,000	
14,237	39	Bhishmaraj Bam Smruti Sabha	-	
10,000	40	Madhav Santaji Atkore books	-	
-	41	Anand Granthsagar Prakashan	20,625	
15,502	42	Medical Camp	-	
31,142	43	Rohan Prakashan Expenses	-	
1,40,000	44	Vishwas kashyap books	-	
18,326	45	Yoga Classes Expenses	71,320	
-	46	Book discussion	19,865	
-	47	Digital Classroom Karad Exp	4,42,400	
2,00,000	48	Sakal Papers Pvt. Ltd. Lokmanya to Mahatma-Translation of Book in English	-	
	49	Manch Mujara	2,500	
	50	Mehta publication books	35,300	
	51	Smita amar shende books	7,500	
	52	Videsh Darshan	22,500	
	53	Y V Chandrachur Awards	10,000	
<u>1,60,54,115</u>				<u>1,42,87,539</u>
	4	DONATIONS		
1,75,000	1	Sarvajanik Utsav Samiti, New Delhi	2,00,000	
10,00,000	2	Pradnya Pathshala Mandal - Computerisation of Dharmakosh	-	
40,000	3	Balgandharva Sangeet Rasik Mandal	-	
40,000	4	Indian Institution of Public ADMN	20,000	
<u>12,55,000</u>				<u>2,20,000</u>
1,83,32,654		TOTAL		1,53,20,804

**YASHWANTRAO CHAVAN PRATISHTHAN, MUMBAI
DETAILS OF MISCELLANEOUS RECEIPTS OF TRUST AS ON 31ST MARCH 2018**

2016-17 (Rs)	Sr No.	PARTICULARS	(Rs)	2018-19 (Rs)
-	1	MISC RECEIPTS- KRISHI AND SAHAKAR		-
3,16,101	2	MISC RECEIPTS OTHERS		69,475
	4	MISC. RECEIPTS-DEVRASTRE		
33,959	5	YCP MAHA MAHILA VYASPEETH RECEIPTS		2,09,914
2,32,497	6	YCPMAHA SAHAKARI GRIHA NIRMAN VYASTHAPAK VARG RECEIPTS		-
-	7	7TH YIFF RECEIPTS		-
2,198	8	ROYALTY		2,619
48,200	9	8TH YIFF RECEIPTS		-
		9TH YIFF RECEIPTS		37,784
33,512	10	Nava Maharashtra Yuva Abhyan Receipts		-
35,200	11	Yoga Class Receipts		1,17,021
7,01,667		TOTAL		4,36,813

SCHEDULE-10

**YASHWANTRAO CHAVAN PRATISHTHAN, MUMBAI
ESTABLISHMENT EXPENSES AS ON 31ST MARCH 2019**

2016-17 (Rs)	Sr No.	PARTICULARS	(Rs)	2018-19 (Rs)
61,77,123	1	Salary		
64,62,334				
24,630	2	Bank Charges		12,359
-	3	Consulting Engineers		15,000
70,959	4	Conveyance Expenses		72,438
16,225	5	Dr. Anand Patil Donation		-
42,37,544	6	Electricity Charges		36,29,810
4,76,368	7	Employees Contribution to Provident Fund		4,98,047
4,19,642	8	General Charges		2,73,369
1,00,000	9	Gratuity A/c		6,09,750
1,000	10	GST Late Fees		-
2,890	11	Internet Expenses		12,390
55,202	12	ITC Reversal		-
5,750	13	M.E.D.C. Subscription		-
2,15,000	14	Medical Expenses		-
6,22,700	15	Mediclaime		6,56,750
2,56,450	16	Postage		1,95,848
4,29,923	17	Printing & Stationery		5,75,551
86	18	PWD Licence Charges		-
-	19	Purchase of Software A/c		17,646
39,808	20	Subscription-Magzines		69,704
1,000	21	TDS AY 2015-16		-
438	22	TDS Interest		1,984
2,05,184	23	Telephone Charges		2,00,240
7,56,756	24	Water Charges		6,78,462
5,93,700	25	Website Development Expenses		17,02,296
-	26	Service Tax written off		16,76,156
-	27	GST Interest		12,174
1,47,08,378		TOTAL		1,73,72,308

**YASHWANTRAO CHAVAN PRATISHTHAN, MUMBAI
ACCOUNTS FOR THE YEAR ENDED 31st MARCH, 2019**

NOTES TO THE ACCOUNTS

I. SIGNIFICANT ACCOUNTING POLICIES

i) Method of Accounting:

As per the policy consistently followed by the Pratishthan, items of income and expenditure are accounted on cash basis. Advance receipts are accounted as income on occurrence of events.

ii) Fixed Assets:

Fixed assets are recorded at cost of acquisition or construction and are stated at written down value.

iii) Investments

Investments are stated at cost.

iv) Depreciation:

Depreciation has been provided at the rates and in the manner prescribed under Income Tax Rules by written down value method, except for Library Books and Distribution Rights of Film.

Library books are depreciated at 10%. It is calculated for the entire year irrespective of the date of addition.

The film based on life achievements of Late Shri. Yashwantrao Chavan for promotion of his thoughts was capitalized in 2014 with the effective life as 5 years and is depreciated using Straight Line method of accounting.

v) Retirement Benefits

Liability for gratuity and leave encashment on Balance Sheet date will be accounted as and when paid.

vi) Books Received in donation

Books received as donation have been accounted for as Fixed Assets at Re.1/- per book. The corresponding amount has been treated as Fund.

II. NOTES ON ACCOUNTS

i) Contingent Liability:

a) Lease Charges payable to Government

The Government of Maharashtra has leased an area of 3948.75 sq. metres of land for a period of 99 years for construction of Building. It has also permitted the leasing of area in the building to the extent of 15% for commercial use. The Government of Maharashtra has decided that in such cases the lessee would be required to pay market rent for the proportionate land. This rate is to be reviewed after a period of 15 years. Pratishthan had taken up with the Government not to levy the commercial rate but the Government had not agreed to the request. The Government of Maharashtra has further directed that the lease rent on this basis should be paid to the Collector of Mumbai.

An area of 821.53 square metres Built-up area (445 sq.metres on 1.5.1994 and 376.53 sq. metres on 15.7.06) has been leased to The Maharashtra State Co-operative Bank Limited on rent of Re.1/- per annum. Out of this area, 195.00 sq. metres was returned to the Pratishthan in April 2000. However, realizing the possible impact of the Government order the Pratishthan has made an appeal to the Chief Minister of Maharashtra pointing out that such action would adversely affect the working of philanthropic trusts which are doing very good work. It has also been suggested that the rent should be at a nominal rate for the first 25 years, 10% of the market rate for the next 25 years and 15% of the market rate thereafter.

In March 2006, the Collector, Mumbai has forwarded a demand for ground rent of Rs.4,09,48,375/- in respect of land area of 812.85 sq. metres corresponding to 1,081.10 sq. metres built up area for the period 1.2.1993 to 31.1.2006. The Government of Maharashtra and the Collector, Mumbai have been informed that the question of ground rent is under consideration of Government as stated above and the matter should be kept pending till final orders are received. However, Collector of Mumbai has sent

another letter dt. 14.05.2010 demanding to pay ground rent Rs.4,25,63,683/-. In this connection the President of the Pratishtan has written a letter to the Hon. Chief Minister by his letter dated 10.6.2010 asking that the notice be kept in abeyance. However, the reserve fund of Rs.4.25 crores for meeting the liability of lease rent has been created in the accounts of financial year 2009-2010. Subsequently, additional provision of Rs. 0.75 crores was created in making the total Reserve Fund of Rs. 5 crores . against the said liability.

b) Income Tax Demands

A demand notice had been received from Income Tax Authorities for A.Y. 2010-11 amounting to Rs. 51,81,440/- for which appeal was filed. The Appellate Order dated 26-9-2018 for the A.Y. 2010-11 was received in which NIL demand has been raised.

Further demand notice have been received from the Income Tax Authorities for A.Y. 2011-12 for Rs. 61,44,900/-, for A.Y. 2012-13 for Rs.67,96,940/-, for the A.Y.2013-14 for Rs.71,47,220/-, for the A.Y.2014-15 for Rs. 69,61,610/- and for the A.Y.2015-16 for Rs.41,91,450/- for which appeals are in process. Pratishtan has also filed Stay application for all the assessment years.

Pratishtan received a letter from ITO for A.Y. 2012-13 stating that Pratishtan's Stay application has been rejected and Pratishtan has been ordered to pay 50% of demand i.e. Rs.33,96,470/- in 6 equal installments starting from 15th September, 2015, and balance by 15th of every month. As per the advice from the Income Tax Consultant, Pratishtan had appealed to the Commissioner of Income tax against the recovery order of ITO by letter dt. 24th August, 2015. Commissioner of Income tax (E) by order dated 5th October, 2016 has stayed the demand till the disposal of appeal by the first Appellate Authority for A.Y. 2010-11 to A.Y. 2013-14.

By order dated 16th January, 2017, Income Tax Authorities have sent a revised demand of Rs. 81,93,990/- for the A.Y.2012-13.

The final appeal is pending for assessment from A.Y. 2011-12 to A.Y. 2015-16 with CIT (E).

c) Service Tax Demands

Notice has been received from the Office of the Commissioner of Service Tax-I, Mumbai dt.13th January, 2016. The notice has shown service tax payable of Rs.40,55,866/- for the period from October 2010 to March 2015. The service tax was charged on donations, educational fees/donations, Library membership fees, Rangswar membership fees, caretaker fees and catering donations. Pratishtan has made submissions in this matter by letter dt.20th March, 2016. However Pratishtan has paid Rs. 45,14,534/- which includes Service Tax of Rs. 39,54,010/- as calculated by Pratishtan for the period from October 2010 to March 2015 & balance of Rs 5,60,524/- calculated as interest for the period 2010 to 2011. Interest payable for the period from April 2011 to March 2015 amounting to Rs.15,91,854/- is yet to be paid, pending consideration by the tax authorities on Pratishtan's request for waiver.

Out of Rs.45,14,534/- paid by Pratishtan as Service Tax, Pratishtan has accepted liability of Rs. 19,48,397/- and is in the process recovery of said amount from the consumer of services. The balance amounting to Rs. 25,66,137/- is paid as Service Tax under protest and a personal hearing opportunity has been requested.

Service tax department has issued a show cause notice, dated 7th April 2016, raising a demand of Rs. 96,57,493/- for the period 1st Oct 2010 to 31st March 2015. The said demand amount of Rs. 96,57,493/- includes demand amount of Rs. 40,55,866/- already raised by Service Tax department vide notice dated 13th January 2016. Pratishtan has further paid Rs.41,86,486/- in year F.Y. 2016-17 against this notice for the period from October 2010 to March 2015.

Service tax department by letter dt.11-12-2017, 8-2-2018 and 12-3-2018 sent notice for seeking information for the FY 2015-16, FY 2016-17 and from 1-4-2017 to 30-6-2017. Pratishtan by letter dt. 2-4-2018 has provided all the details of the service tax paid during these years.

d) Property Tax Demand

A special notice under section 162/sub-section (2) of the Mumbai Municipal Corporation Act 1888 dated 28.3.2009 has been received after the construction of additional floor in the Chavan Centre. The rateable value of the Chavan Centre Building has been shown (from 1-9-2009) as Rs. 35,58,560/- N.P.A. with demand of property tax of Rs. 28,44,777/- for the year 2008-09 and Rs. 40,03,380/- for the year 2009-10 as against the earlier rateable value of Rs. 10,90,055/- and property tax Rs. 12,26,310/- upto the year 2007-08. We have submitted a representation to MCGM against this rateable value. But after further investigation MCGM modified the rateable value from Rs. 35,58,560/- to Rs. 24,71,000/- w.e.f. 1.9.2008. In the meantime Pratishtan has filed the case in the Court of Small Causes against BMC. The matter regarding property tax is pending with The Court of Small Causes at Mumbai. However, the provision of Rs. 50 Lakhs for the liability of property tax has been made in the accounts of financial year 2009-10. Brihanmumbai Mahanagarpalika by their letter no. AA &C/A/20/2011-12 dt. 6th July, 2012 has requested for out of court settlement in the matter. Board of Trustee in its meeting held on 22nd September, 2012 has approved the proposal for out of court settlement. Shri Sharad Kale, General Secretary of the Pratishtan attended the out of court settlement meeting on 31st October, 2012 and expressed the views of the Pratishtan. Now, Brihanmumbai Mahanagarpalika by their letter dt.26th March, 2013 has revised the rateable value to Rs.8,01,800/- for residential purpose and Rs.10,06,360/- for non-residential purpose as recommended by out of court settlement committee subject to withdrawal by the Pratishtan of the appeal in the Court of Small

Causes at Mumbai. The matter is being taken up with the Hon. Court of Small Cause at Mumbai. Due to oversight, the Appellant missed the date of the matter, as the Appellant were under impression that the matter is likely to be settled and it will be taken care of by the Advocate on record and for 5 consecutive dates the matter was not attended by the Appellant nor by Advocates and thus the matter was dismissed on 20-12-2014 for want of prosecution. Therefore, Pratishtan has appointed new Advocate and the new case have been restored on 2-7-2016 with Hon. Court of Small Cause at Mumbai. Hon. Court of Small Cause at Mumbai by their order dated 24-1-2019 directed the Pratishtan to pay Rs.2,71,11,935/- within three months in three equal installments as compliance under Section 217(2)(d) of the MMC Act failing which appeal shall be dismissed under Section 217(2)(A) of the MMC Act. Pratishtan have filed a fresh appeal in the matter on 25-3-2019.

As per bill issued by Brihanmumbai Mahanagarपालिका, the total disputed outstanding demand for property tax till date, as on 31st March 2019, is Rs 4,97,54,831/-. However, Pratishtan is paying the property tax at earlier rate every year.

- ii) In the opinion of the Trustees current assets, advances and deposits have value on realization in the ordinary course of the Trust activity approximately the same at which they are stated.
- iii) The Trust has constructed Yashwantrao Chavan Centre Building out of the amounts received by way of donations or grants. The depreciation on the said building is charged to Income & Expenditure Account. The trust draws the amount equal to the depreciation provided in the books of accounts from building fund.

The accumulated depreciation as at the start of the year on Yashwantrao Chavan Centre Building amounts to Rs.9,74,47,759/-. Accordingly, effect is given as on 31st March 2019 by transferring the depreciation on buildings amounting to Rs.30,25,825/- from Building Fund to Income & Expenditure Account.

Previous year's figures are reworked, regrouped, rearranged and reclassified wherever necessary, to correspond to the current year's classification/ disclosures.

Signature for Schedules 1 to 10

As per Report of even date
C.V.K, Associates
Chartered Accountant
Firm Registration No. 101745W

For Yashwantrao Chavan Pratishtan, Mumbai

Sd/-
S.Y. Joshi
(Partner)
Membership No. 32523
Place: Mumbai
Dated:20th August, 2019

Sd/-
Hemant Takle
(Treasurer)

Sd/-
S.G. Kale
(General Secretary)

यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय पारितोषिक २०१८ चे विजेते 'विदर्भ संशोधन मंडळ, नागपूर' चे अध्यक्ष श्री. मदन कुलकर्णी व सचिव डॉ. राजेंद्र वाटाणे यांना राज्यस्तरीय पारितोषिक प्रदान करताना प्रतिष्ठानचे उपाध्यक्ष श्री. अरुण गुजराथी सोबत कोषाध्यक्ष हेमंत टकले, कार्याध्यक्ष सौ. सुप्रिया सुळे, यशवंतराव चव्हाण पुरस्कार समितीचे अध्यक्ष डॉ. अनिल काकोडकर, सरचिटणीस श. गं. काळे

यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय पारितोषिक २०१८ चे विजेते विदर्भ संशोधन मंडळ नागपूर चे अध्यक्ष श्री. मदन कुलकर्णी सत्काराला उत्तर देताना, व्यासपिठावर कोषाध्यक्ष हेमंत टकले, कार्याध्यक्ष सौ. सुप्रिया सुळे, यशवंतराव चव्हाण पुरस्कार समितीचे अध्यक्ष डॉ. अनिल काकोडकर, उपाध्यक्ष श्री. अरुण गुजराथी, सचिव डॉ. राजेंद्र वाटाणे, सरचिटणीस श. गं. काळे

“एकविसाचे शतक हे ‘माहिती युग’ म्हणून ओळखले जाणार आहे. त्या युगाची निरनिराळी आव्हानं आपल्याला समर्थपणे पेलायची असतील तर एकूणांत पन्नास टक्के प्रमाण असलेल्या स्त्रीवर्गाला सुशिक्षित करून सामाजिक विषमता व मानसिक बंधने यांतून मुक्त करणे अत्यावश्यक आहे. तरच, पुरुषांच्या बरोबरीने राष्ट्रभारणीच्या कामात स्त्रिया सहभागी होऊ शकतील. ”

- शरदराव पवार

